

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม 2564)

E-ISSN: 2630-0362 Vol.8 No. 1 (January 2021)

💧 วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษาในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

◆ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระราชปริยัติกวี, ศ.,ดร.

พระเทพปัญญาสุธี

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.,ดร.

พระราชปริยัติมุนี, ผศ.,ดร.

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.

◆ บรรณาธิการบริหาร

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ กองบรรณาธิการ

พระครูสิริธรรมาภิรต, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกราช

พระครูโฆสิตวิฒนานุกูล, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกราช

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิศภาพรรณ คุวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิตร์ ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สุขแสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ดร.มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร.อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

💧 ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

💧 ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระมหาศักดิ์ดา สิริเมธี

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

พระมหาอนันต์ อนนตเมธี

นายอภิรักษ์ คำหารพล

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

💧 ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

◆ ออกแบบปก

นายวินัย ชีระพิบูลย์วัฒนา

◆ จัดรูปเล่ม

พระบุญญฤทธิ์ ภาททจารี

◆ พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

◆ เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 1 ประจำปีพุทธศักราช 2564 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 8 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2564) เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารมหาจุฬานาครทรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 นี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 21 เรื่อง บทความวิชาการ 2 เรื่อง ในเล่มนี้ มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ ผลการใช้สื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผสานงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา โดย สิโรตม มณีแฮด และจักรี มณีแฮด ซึ่งบทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและหาคุณภาพสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผสานงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา 2) วัดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการกีฬาของผู้รับชมสื่อ และ 3) ศึกษาความคิดเห็นของผู้รับชมสื่อ โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบวัดคุณสมบัติทัศนคติเบื้องต้น 2) สื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผสานงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา 3) แบบประเมินคุณภาพข้อมูลเนื้อหาและเทคนิคการนำเสนอสื่อ 4) แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ และ 5) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าทดสอบที ผลการวิจัยพบว่า 1) สื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผสานงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา มีคุณภาพอยู่ในระดับดีที่สุด (มีค่าเฉลี่ย = 4.209, มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.62) โดยมีคุณภาพด้านข้อมูลเนื้อหาของสื่ออยู่ในระดับดี (มีค่าเฉลี่ย = 4.066, มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.47) และมีคุณภาพด้านเทคนิคการนำเสนอสื่ออยู่ในระดับดีที่สุด (มีค่าเฉลี่ย = 4.307, มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.69) 2) นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจหลังรับชมสื่อเพิ่มขึ้นจากก่อนรับชมสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผสานงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(มีค่าทดสอบที = - 21.02) และ 3) นักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับภาพรวมความพึงพอใจต่อสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สถานการณ์ภาคสนาม เพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ย = 4.381, มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.45)

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครพรรณ์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้ หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
ผลการใช้สื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา	1
THE EFFECTS OF USING INTERACTIVE IMMERSIVE GRAPHIC VIDEO COMBINED WITH FIELDWORK FOR EDUCATIONAL PUBLIC RELATIONS	
สิโรตม มณีแฮด และจักรี มณีแฮด	
การบริหารจัดการน้ำตามหลักธรรมาภิบาล	20
WATER MANAGEMENT ACCORDING TO GOOD GOVERNANCE	
ปภิทัศน์ สันตินิยม	
ปัญหาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1	33
THE PROBLEMS OF THE ADMINISTRATION OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION IN SCHOOLS UNDER CHAIYAPHUM PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1	
สุพัตรา ยืนชีวิต และเพ็ญแข ภูผายาง	
บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6	45
THE ROLE OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN PROMOTING EDUCATIONAL MANAGEMENT FOR LEARNERS SKILL IN THE 21ST CENTURY OF SCHOOL UNDER THE NAKHONRATCHASIMA PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 6	
ชยพล พานิชเลิศ และเพ็ญแข ภูผายาง	
การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดและปัจจัยของความน่าเชื่อถือที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ในจังหวัดตรัง	58
ANALYSIS OF MARKETING - MIX AND RELIABILITY FACTORS RELATED TO THE DECISION TO PURCHASE ONLINE VOLUNTARY AUTOMOBILE INSURANCE IN TRANG PROVINCE	
ครรชิต เชื้อขำ, สรัญญา โยะหมาด และกฤติยา ดวงมณี	

สารบัญ (ต่อ)

ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช	76
--	----

MARKETING STRATEGY FACTORS AFFECTING THE DECISION TO STUDY AT THE BACHELOR DEGREE LEVEL RETAIL BUSINESS PROGRAM, FACULTY OF MANAGEMENT SCIENCE, NAKHON SI THAMMARAT RAJABHAT UNIVERSITY

สมภารณ์ นวลสุทธิ, สุจินดา พรหมขำ, วันวิสาข์ เพชรบุรี และเสกสรรค์ วีระสุข

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	88
---	----

EXPLORATORY AND CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS ON VALUES OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY OF TEACHERS UNDER THE JURISDICTION OF OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION IN THREE SOUTHERN BORDER PROVINCES

เกียรติยศ ศุภชัยรัตน์, ขวลิติ เกิดทิพย์ และวรลักษณ์ ชูกำเนิด

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	103
---	-----

COMMUNITY TOURISM MANAGEMENT KHLONG NOISUB - DISTRICT MUEANG DISTRICT SURATTHANI PROVINCE

สุชาดา ทิพย์สุข, พระครูภาวนาจินตคุณ, พระอธิการธวัชชัย แสงโสภณ, พระปลัดภูริวิศิษฐ์ ชูประดิษฐ์ และพระครูสมุทรจิตฺตภูมิ อินทชาติ

การศึกษาวัฒนธรรมคุณภาพและแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2	118
--	-----

A STUDY OF QUALITY CULTURE AND THE GUIDELINES TO PROMOTE QUALITY CULTURE IN SCHOOLS UNDER PHRAE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

สุปวิทย์ ศรีวันทนาสกุล และฉลอง ชาตรูประชีวิน

ผลกระทบและการยอมรับการทำนาแบบเปียกสลับแห้งเพื่อการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของชาวนาในอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี	134
--	-----

THE EFFECT AND ACKNOWLEDGEMENT OF WET - DRY CYCLES FARMING IN ORDER TO COPE WITH CLIMATE OF FARMERS IN SRIPRACHAN DISTRICT SUPHANBURI PROVINCE

พนิดา พุทธรัตน์รักษา และอ่อนเรือน เล็กน้อย

สารบัญ (ต่อ)

การศึกษาคุณภาพการบริการและประสิทธิภาพการขนส่งที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการไปรษณีย์ไทย จังหวัดนครสวรรค์	145
A STUDY OF SERVICE QUALITY AND TRANSPORTATION EFFICIENCY AFFECTING DECISION TO USE REPEAT SERVICES OF THAI POST SERVICE USERS, NAKHON SAWAN PROVINCE	
กันหา พงษ์พิงศกร	
รูปแบบการตั้งรับปรับตัวต่อภัยแล้งของชุมชนตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง	162
ADAPTATION PATTERNS TO DROUGHT OF TAMODE COMMUNITY IN TAMODE DISTRICT PATTALUNG PROVINCE	
วรารักษ์ ทะนงศักดิ์	
กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธในเชียงราย	175
THE PROCESS OF IDENTITY CONSTRUCTION OF BUDDHIST TOURIST SITES IN CHIANG RAI	
พระมหาเศรษฐศิริ ปภัสสโร, วิโรจน์ วิชัย และพิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์	
การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย	188
DEVELOPMENT OF CULTURAL CAPITAL BY USING A COMMUNITY FOUNDATION IN THAILAND'S BORDER AREAS NONG KHAI PROVINCE	
อนันต์ ศติยะจันทร์, พระสมุห์กฤติพิสิฐ จำพันธ์ และพระสุวรรณ์ ปูนอ่อน	
การประยุกต์ใช้หลักการบริหารธรรมของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างบ้านกุดนาขาม อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร	201
AN APPLICATION OF APPIHĀNIYADHAMMA PRINCIPLE OF THE MEMBERS OF THE ARTS AND CRAFTS PROMOTION CENTER IN BAN KUT NA KHAM, CHAROEN SIN DISTRICT, SAKON NAKORN PROVINCE	
พระมหาสงวน ลีละวงศ์	
ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับกลวิธีเชิงอภิปัญญาที่มีต่อความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ความน่าจะเป็น	214
THE EFFECTS OF ACTIVITY - BASED LEARNING AND METACOGNITIVE ACTIVITIES ON MATHEMATICAL REASONING ABILITY OF MATHAYOMSUKSA III STUDENTS ON PROBABILITY	
วรรณวิสา สุวรรณชัยรบ, ต้องตา สมใจเพ็ง และชานนท์ จันทร์	

สารบัญ (ต่อ)

บทบาทของพยาบาลในการเสริมสร้างทักษะ EF (การคิดเชิงบริหารและการจัดการชีวิต) ในเด็กปฐมวัย	229
NURSE'S ROLE OF EXECUTIVE FUNCTION PROMOTION IN EARLY CHILDHOOD	
ศิราณี อม่น้ำขาว และจิระวรรณ ศรีจันทร์ไชย	
การพัฒนาารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ	245
THE DEVELOPMENT OF THE OPERATION MODEL OF BUDDHIST ORIENTED SCHOOL	
พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (บัวบาน)	
การเปรียบเทียบความรู้ เจตคติ การรับรู้ และพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในหมู่บ้านปลอดโรค กับหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค ในตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง	263
COMPARATION OF KNOWLEDGE, ATTITUDE, PERCEPTION AND PREVENTION & CONTROL BEHAVIOR ON DENGUE HEMORRHAGIC FEVER AMONG THE PEOPLE IN EPIDEMIC VILLAGE AND NON - INCIDENCE VILLAGE IN NAMPUD SUB - DISTRICT, MUEANG DISTRICT, TRANG PROVINCE	
พทุธิพงษ์ บุญชู	
ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร	278
FACTORS AFFECTING PARENTS' PARTICIPATION IN EDUCATIONAL MANAGEMENT OF WATLANBOON SCHOOL LATKRABANG DISTRICT OFFICE, BANGKOK	
วาสนา รังสร้อย	
ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โรงพยาบาลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช	293
FACTORS PREDICTING QUALITY OF LIFE IN CHRONIC NCDS CLINIC HUASAI HOSPITAL, HUASAI DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE	
อุไรวรรณ ทศนีย์สุวรรณ	
การใช้ภาวะผู้นำในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	312
LEADERSHIP IMPLEMENT IN SCHOOL ADMINISTRATION TOWARDS THE EFFICIENCY OF STUDENTS DEVELOPMENT OF VOCATIONAL STUDENTS AT THE HIGHER VOCATIONAL CERTIFICATE LEVEL	
จรุงรัตน์ พันธุ์สุวรรณ และวิระวัฒน์ อุทัยรัตน์	

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจการ 326
ท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม จังหวัดพัทลุง

MODEL PARTICIPATORY SOCIAL RESPONSIBILITY ENTREPRENEURS OF COMMUNITY
OF CSR PROMOTION OF – BASED TOURISM ENTERPRISES IN PHATTHALUNG
PROVINCE

จิราภรณ์ บุญยั้ง และสุจิตรา จันทนา

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

๓

ผลการใช้สื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานงานภาคสนาม เพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา*

THE EFFECTS OF USING INTERACTIVE IMMERSIVE GRAPHIC VIDEO COMBINED WITH FIELDWORK FOR EDUCATIONAL PUBLIC RELATIONS

สิโรดม มณีแฮด

Sirodom Maneehaet

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

Thailand National Sports University, Thailand

จักรี มณีแฮด

Jakkree Maneehaet

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

E-mail: shirobeen@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและหาคุณภาพสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา 2) วัดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการกีฬาของผู้รับชมสื่อ และ 3) ศึกษาความคิดเห็นของผู้รับชมสื่อ โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบวัดคุณสมบัติทัศนศาสตร์เบื้องต้น 2) สื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา 3) แบบประเมินคุณภาพข้อมูลเนื้อหาและเทคนิคการนำเสนอสื่อ 4) แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ และ 5) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าทดสอบที ผลการวิจัยพบว่า 1) สื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา มีคุณภาพอยู่ในระดับดีที่สุด (มีค่าเฉลี่ย = 4.209, มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.62) โดยมีคุณภาพด้านข้อมูลเนื้อหาของสื่ออยู่ในระดับดี (มีค่าเฉลี่ย = 4.066, มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.47) และมีคุณภาพด้านเทคนิคการนำเสนอสื่ออยู่ในระดับดีที่สุด (มีค่าเฉลี่ย

* Received 8 November 2020; Revised 29 December 2020; Accepted 1 January 2021

= 4.307, มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.69) 2) นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจหลังรับชมสื่อเพิ่มขึ้นจากก่อนรับชมสื่อวีดิโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สานงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (มีค่าทดสอบที = - 21.02) และ 3) นักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับภาพรวมความพึงพอใจต่อสื่อวีดิโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สานงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ย = 4.381, มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.45)

คำสำคัญ: เทคโนโลยีแบบเต็มตัว, โทรศัพท์ขั้นสูง, สื่อปฏิสัมพันธ์, การประชาสัมพันธ์, การศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) to develop and find quality of interactive immersive graphic video combined with fieldwork media for educational public relations, 2) to study knowledge and understanding in the Bachelor of Arts Program in Sports Communication of media viewers, and 3) to study the opinions of media viewers. The data were selected from the sample groups are 5 experts and empirical experiment and the survey of 40 samples who are students from school by purposive sampling. The tools that are used in research, including 1) the basic qualifications measurement form for communication arts 2) the interactive immersive graphic video combined with fieldwork media for educational public relations, 3) the quality evaluation form for media content information and media technical presentation, 4) the test form of knowledge and understanding, and 5) the questionnaire form about satisfaction. The statistics, which are used analytic, include frequency, average, standard deviation, and paired - sample t - test. The research results were 1) interactive immersive graphic video combined with fieldwork media for educational public relations is of the quality is at the highest level (Average = 4.209, S.D. = 0.62), the quality of content creation of media is at the highly level (Average = 4.066, S.D. = 0.47), and the quality of presentation techniques of media is at the highest level (Average = 4.307, S.D. = 0.69), 2) students had more knowledge and understanding after watched the media than before watched the media (t - test = - 21.02), and 3) students had an overall view of their satisfaction

on the interactive immersive graphic video combined with fieldwork media for educational public relations at the highest level (Average = 4.381, S.D. = 0.45).

Keywords: Immersive Technology, Advanced TV, Interactive Media, Public Relations, Education

บทนำ

แม้ว่าในปัจจุบันภาคการศึกษา โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาจะมีบทบาทสำคัญทั้งในมิติการวิจัย มิติการบริการวิชาการแก่สังคม มิติทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และมิติของการจัดการเรียนการสอนในหลากหลายสาขาวิชาให้แก่ประชากรในสังคม แต่ความเข้มแข็งของการเรียนการสอนในด้านตัวเลขของจำนวนผู้เรียนกลับมีแนวโน้มลดลง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากอัตราการเกิดและเสียชีวิตของประชากรของประเทศในช่วงก่อนหน้านี้ (ปราโมทย์ ประสาทกุล และปัทมา ว่าพัฒนวศ์, 2555) ที่ผ่านมามาตรัฐจึงมีนโยบายในการสนับสนุนและส่งเสริมการเพิ่มจำนวนประชากรในอนาคตโดยเสนอแนวทางให้แต่ละครอบครัวที่มีความพร้อมควรมีบุตรมากกว่าสองคน (ชินุญชัย กาญจนะจิตตรา, 2555) แต่กว่าที่ผลจากนโยบายนี้จะเกิดขึ้นได้ต้องรอไปอีกเกือบสองทศวรรษเพื่อให้ประชากรใหม่กลุ่มนี้มีอายุเข้าสู่วัยเรียนในระดับอุดมศึกษา ดังนั้น แนวทางที่จะสร้างความเข้มแข็งของการเรียนการสอนในปัจจุบันในด้านตัวเลขของจำนวนผู้เรียนให้มีแนวโน้มที่ดี ต้องอาศัยการจัดการอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะกิจกรรมที่สนับสนุนการคัดเลือกนักศึกษาใหม่ รวมถึงการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ข้อมูลเนื้อหาเกี่ยวกับหลักสูตรหรือสาขาวิชาในระดับอุดมศึกษา โดยพบว่าสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งมีการสร้างจุดเด่นของหน่วยงานของตนเอง การเพิ่มปริมาณหรืออัตราการเปิดรับนักศึกษา การใช้เทคนิควิธีการหรือเงื่อนไขใหม่ ๆ รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกในการรับสมัครหรือสื่อสารข้อมูลที่สำคัญ (เขาวนิ แก้วมโน และคณะ, 2559)

Alfaro, L. et al. พูดถึง “เทคโนโลยีดื่มด่ำ” ว่ามาจาก คำภาษาอังกฤษว่า “Immersive technology” เป็นการนำเอาเทคโนโลยีด้านภาพและเทคนิคการออกแบบคอมพิวเตอร์มานำเสนอข้อมูล โดยเหมาะสำหรับการผสมผสานกับภาพเคลื่อนไหวเพื่อการใช้งานในการนำเสนอข่าวหรือเนื้อหาที่ยากให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้นและเพิ่มความน่าสนใจแก่ผู้ชมเป้าหมาย (Alfaro, L. et al., 2019) ขณะที่ Srikong, M. & Wannapiroon, P. กล่าวว่า เทคโนโลยีดื่มด่ำหมายถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อเปิดประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์กับโลกเสมือนจริง เทคโนโลยีนี้เป็นวิธีการสำคัญที่มีส่วนเผยแพร่ข่าวสาร วิทยาการความรู้ และในทางวงการศึกษา เทคโนโลยีนี้สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนกระตือรือร้นสนใจต่อการปฏิบัติการเรียนรู้ได้ (Srikong, M. & Wannapiroon, P., 2020) โดยปัจจุบันพบว่า เทคโนโลยีแบบดื่มด่ำมีประโยชน์ในเชิงธุรกิจและการตลาดในหลากหลายด้าน โดยเฉพาะการสร้างความโดดเด่นเพื่อดึงดูดความสนใจ

ของผู้บริโภคสินค้า รวมไปถึงช่วยเพิ่มการจดจำในตราสินค้าให้แก่ผู้บริโภค เพิ่มความถี่ที่สินค้าจะถูกกล่าวถึง หรือเพิ่มอัตราการคลิกผ่านหรือ Click through rate: CTR เป็นต้น (ดลพร ศรีฟ้า, 2561); (วฐา มินเสน, 2557) นอกจากนี้ การนำเสนอด้วยลีลาที่เป็นเอกลักษณ์ การแต่งกายของผู้ประกาศหรือผู้นำเสนอเนื้อหาที่เข้ากับกระแสข่าวปัจจุบันประกอบกับการใช้เทคโนโลยีที่พัฒนาให้มีความสมจริง จะทำให้ผู้รับชมเนื้อหารายการโทรทัศน์เกิดความสนุกสนาน มีความสนใจ และเข้าถึงเข้าใจข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น (กุลธิดา สายพรหม, 2559) ทั้งนี้ หากแบ่งองค์ประกอบของเทคโนโลยีที่เต็มตัวแล้วนั้น จะสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านภาพและองค์ประกอบด้านเสียง โดยทั้งสองล้วนเป็นรูปแบบองค์ประกอบสำคัญที่ทรงอิทธิพลและมีประสิทธิภาพในงานนำเสนอหรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (กุลธิดา สายพรหม, 2560)

การประชาสัมพันธ์หรือการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ นั้น สื่อประชาสัมพันธ์ที่ดีควรมีการผสมผสานหลายอย่าง และมีการใช้องค์ประกอบเพื่อการออกแบบ ได้แก่ การเลือกใช้โทนสี รูปภาพ ตัวอักษร การจัดองค์ประกอบงานกราฟิกและองค์ประกอบศิลป์ที่ทันสมัยและเข้าถึง จึงจะทำให้ผู้รับสารเกิดความสนใจและพึงพอใจที่จะติดตามข่าวสารการประชาสัมพันธ์ หรือสื่อการเรียนรู้นั้นจนจบ (สุภัค ถาวรนิติกุล, 2557) ขณะที่ ธเนศ อินเมฆ และต้องตา สมใจเพ็ง กล่าวว่าแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจควรนำการออกแบบสื่อประสมเข้ามาเป็นส่วนเสริม เพราะสื่อประสมจะช่วยสร้างความสนใจให้กับผู้รับสาร สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้สนุก มีปฏิสัมพันธ์และน่าสนใจ ส่งเสริมการจดจำเนื้อหาของผู้รับสารทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง (ธเนศ อินเมฆ และต้องตา สมใจเพ็ง, 2560) ทางด้าน วิลาวัลย์ พินสุวรรณ และคณะ บอกว่า สื่อหนังสือแบบปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้ช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพ โดยกลุ่มผู้ที่เรียนด้วยสื่อหนังสือแบบปฏิสัมพันธ์จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มผู้ที่เรียนด้วยวิธีแบบปกติ (วิลาวัลย์ พินสุวรรณ และคณะ, 2557) และนอกจากนี้ยังพบด้วยว่า พัฒนาการของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้ที่เรียนด้วยสื่อปฏิสัมพันธ์เป็นไปในทางที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ (รุ่งทิพย์ มีสำลี และคณะ, 2557) อีกประการสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้คือ นอกเหนือจากการออกแบบและพัฒนาบรรยากาศพื้นที่การเรียนรู้แล้ว ควรมีการนำเทคโนโลยีมาใช้หรือสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งแบบที่เป็นทางการ และการเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างการจดจำ ความรู้และความเข้าใจในด้านต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น (สิโรตม มณีแอต และปณิดา วรรณพิรุณ, 2562)

ในปีที่มีการรายงานสถิติล่าสุดเกี่ยวกับจำนวนผู้เรียนในสถานศึกษาของรัฐบาลและเอกชน พบว่ามีกลุ่มผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า รวมจำนวนมากกว่า 650,000 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) และแน่นอนว่า ในจำนวนนี้มีทั้งผู้ที่ตัดสินใจไม่ศึกษาต่อ และผู้ที่กำลังจะเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของปีการศึกษา

2563 แต่ด้วยลักษณะของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยที่มีสาขาวิชาให้เลือกสมัครเข้าศึกษาต่อจำนวนมาก ทำให้ผู้ที่เลือกเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาเกิดการตัดสินใจยากในการเลือกเข้าศึกษาต่อในแต่ละสาขาวิชาในระดับอุดมศึกษา เกิดความสับสนจนนำไปสู่การตัดสินใจผิดพลาด (นางลักษณ์ งามขำ, 2561) โดยส่งผลกระทบตามมาเช่น หลังเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชานั้น ๆ แล้วพบว่าตนเองไม่ได้มีความชอบ หรือสาขาวิชาที่เรียนไม่สอดคล้องกับความถนัดความสามารถ หรือคิดว่าสาขาวิชาไม่เหมาะสมกับแนวทางอาชีพในอนาคตของตนเอง ทำให้เกิดการออกกลางคัน หรือบางรายก็เลือกจะไปสมัครสาขาวิชาใหม่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนเสียเวลาในการเรียนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้บางรายที่ยอมเรียนจนจบหลักสูตร แต่หลังจบการศึกษาออกไปแล้วกลับเลือกทำงานที่ไม่ตรงตามสาขาวิชาที่เรียน นั้นเพราะการขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของสาขาวิชา และการสืบค้นข้อมูลข่าวสารการเรียนในหลักสูตรหรือสาขาวิชาที่ตัดสินใจเข้าศึกษาอย่างไม่เพียงพอ (วรินทร์ รัชโพธิ์, 2560)

หลักสูตรระดับปริญญาตรีทางวิชาการ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการกีฬา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ เป็นหลักสูตรการเรียนการสอนที่บูรณาการศาสตร์ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อสารมวลชน ด้านการบริหารจัดการ และด้านการกีฬาเข้าร่วมกัน เปิดทำการเรียนการสอนครั้งแรกเมื่อปี 2548 ปัจจุบันเปิดรับสมัครนักศึกษาใน 2 ประเภท คือ ประเภทโควตา และประเภททั่วไป โดยคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษานั้นจะต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) หรือเทียบเท่า และมีคุณสมบัติอื่นตามระเบียบว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี ซึ่งอาชีพที่สามารถประกอบได้หลังสำเร็จการศึกษา ได้แก่ ผู้ประกาศข่าว ช่างภาพ ผู้สื่อข่าว นักวิทยุกระจายเสียง และนักวิทยุโทรทัศน์ นักประชาสัมพันธ์ นักบริหารองค์กรสื่อและองค์กรการกีฬา และอาชีพอื่นที่เกี่ยวข้องในภาคราชการและเอกชน

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้นประกอบกับผู้วิจัยเป็นคนทำงานสื่อและเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรการศึกษา จึงเป็นที่มาของความสนใจในการพัฒนาสื่อวีดิโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์บนงานภาคสนามสำหรับการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษาและแนวทางในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของผู้สนใจ รวมถึงเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการกีฬาของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ แก่นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาหรือกำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและหาคุณภาพสื่อวีดิโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์บนงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลการใช้สื่อวีดิโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์บนงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา ก่อนและหลังการรับชม

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้รับชมสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สถานการณ์ภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการใช้สื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สถานการณ์ภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) โดยใช้รูปแบบการทดลองที่มีกลุ่มทดลองเดียวที่วัดตัวแปรตามก่อนและหลังการทดลอง (One Group - Pretest and Posttest Design) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขอบเขตการวิจัย

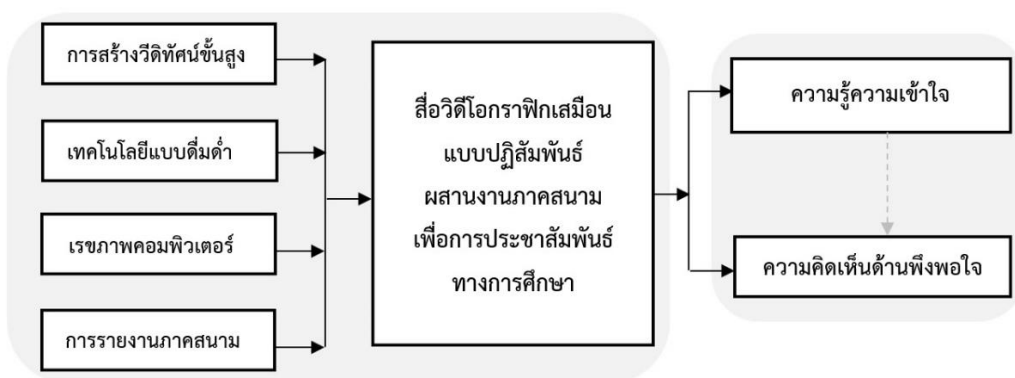
1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเทคโนโลยีกราฟิกเสมือนจริงผลสัมพันธ์กับการผลิตงานนำเสนอข้อมูลภาคสนามเพื่อพัฒนาเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ทางการศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการกีฬา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ประกอบด้วยข้อมูลเนื้อหา 9 ส่วน ได้แก่ 1) เปิดตัวกับต้นและลูกเรือสื่อสารการกีฬา 2) ที่มาและความสำคัญของหลักสูตร 3) อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและประจำหลักสูตร 4) ข้อมูลกิจกรรมการเรียนการสอน 5) อาชีพหรือสายงานที่เกี่ยวข้องหลังสำเร็จการศึกษา 6) ข้อมูลอัตราสำเร็จการศึกษา 7) ข้อมูลอัตราการทำงาน 8) แนวทางการเข้าศึกษาต่อ และ 9) รู้จักครอบครัวสื่อสารการกีฬาให้มากขึ้น

2. ขอบเขตด้านประชากร ศึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนสุวรรณคูหาพิทยาสรรค์ จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งเป็นโรงเรียนที่สาขาวิชาสื่อสารการกีฬา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กำหนดไว้ในแผนกิจกรรมประจำปีงบประมาณ 2563 ให้เป็นโรงเรียนเป้าหมายของการประชาสัมพันธ์และแนะแนวทางการศึกษา

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา กำหนดการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สถานการณ์ภาคสนามเพื่อประชาสัมพันธ์การศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการกีฬา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึง 30 มิถุนายน 2563

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการใช้สื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สถานการณ์ภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา มีแนวคิดการวิจัยที่ผู้วิจัยกำหนดเป็นกรอบ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนสุวรรณคูหาพิทยาสรรค์ จังหวัดหนองบัวลำภู รวมจำนวน 158 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มประเมินเครื่องมือ คือ ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพด้านข้อมูลเนื้อหาและด้านเทคนิคการนำเสนอสื่อ จำนวน 5 คน และกลุ่มทดลองหลัก คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนสุวรรณคูหาพิทยาสรรค์ จังหวัดหนองบัวลำภู ที่ได้จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จากห้องเรียนที่มีคะแนนภาพรวมของห้องจากแบบวัดคุณสมบัตินักเรียนพิเศษศาสตร์เบื้องต้นน้อยที่สุด 1 ห้อง จำนวน 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบวัดคุณสมบัตินักเรียนพิเศษศาสตร์เบื้องต้น
2. สื่อวีดิโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ ผสานงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา

3. แบบประเมินคุณภาพด้านข้อมูลเนื้อหาและด้านเทคนิคการนำเสนอของสื่อวีดิโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ ผสานงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา ซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ

4. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการกีฬา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ของผู้ชมสื่อวีดิโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ ผสานงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา

5. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ชมสื่อวีดิโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ ผสานงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย

1. การสร้างสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สาขางานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา ใช้หลักการออกแบบ ADDIE model ในการสร้างสื่อ (Aldoobie, N., 2015) โดยมี 5 ขั้นตอนดังนี้

1.1 ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) รวบรวมข้อมูล เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ก่อนศึกษา วิเคราะห์ปัญหาหรือความต้องการ และกำหนดเป้าหมายและความสำคัญของการพัฒนาสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สาขางานภาคสนามที่เหมาะสม สำหรับการนำไปใช้งานเพื่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลทางการศึกษาและการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้สนใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี

1.2 ขั้นการออกแบบ (Design) เมื่อวิเคราะห์ปัญหาและศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว จะเป็นขั้นของการออกแบบและวางแผน โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์ปัญหาหรือความต้องการมาวางแผนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สาขางานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา โดยกำหนดรูปแบบและวางแผนจัดทำสตอรี่บอร์ดของสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ว่าควรเป็นไปในทิศทางอย่างไร กำหนดหัวข้อเนื้อหาให้ครบถ้วนและวางเทคนิคการนำเสนอ ก่อนจะลงมือสร้างสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สาขางานภาคสนามที่เหมาะสมต่อไป

1.3 ขั้นการพัฒนา (Development) ดำเนินการผลิตรูปแบบสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สาขางานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา ตามที่ออกแบบไว้ จากนั้นนำรูปแบบสื่อที่ผลิตเสร็จ มาตรวจสอบแก้ไขรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้องและเหมาะสมของเนื้อหา และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้พิจารณาประเมินคุณภาพด้านข้อมูลเนื้อหาและด้านเทคนิคการนำเสนอของสื่อ

1.4 ขั้นการนำไปใช้ (Implementation) นำสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สาขางานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ โดยเผยแพร่การรับชมสื่อให้แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนสุวรรณคูหาพิทยาสรรค์ จังหวัดหนองบัวลำภู เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 40 คน ทั้งนี้ก่อนการรับชม นักเรียนจะต้องทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการกีฬา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

1.5 ขั้นการประเมินผล (Evaluation) เมื่อเผยแพร่สื่อให้แก่ นักเรียนรับชมแล้ว นักเรียนจำนวน 40 คนต้องทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการกีฬา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ภายหลังรับชมสื่อ และตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ชมสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบ

ปฏิสัมพันธ์ผลงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา ก่อนที่ผู้วิจัยจะนำผลการประเมินที่ได้ไปวิเคราะห์ คำนวณข้อมูลทางสถิติและสรุปผล

2. การสร้างแบบประเมินที่เกี่ยวข้องกับสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา มีขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ วิธีการสร้างแบบประเมินคุณภาพด้านข้อมูลเนื้อหาและด้านเทคนิคการนำเสนอสื่อ วิธีการสร้างแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ วิธีการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจ การตั้งคำถามในแบบประเมินแต่ละรูปแบบ

2.2 ออกแบบและสร้างแบบประเมินที่เกี่ยวข้องกับสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพข้อมูลเนื้อหาและเทคนิคการนำเสนอสื่อ แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจ

2.3 ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และภาษาที่ถูกใช้ในแบบประเมินที่เกี่ยวข้องกับสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา ก่อนนำไปนำเสนอและปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อทำการพิจารณาความเหมาะสมโดยการตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item - objective congruence: IOC)

2.4 ดำเนินการปรับปรุง แก้ไขแบบประเมินที่เกี่ยวข้องกับสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษาตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.5 ตรวจสอบความถูกต้องขั้นสุดท้ายของแบบประเมินที่เกี่ยวข้องกับสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา ก่อนจัดพิมพ์และนำไปใช้งาน

การวิเคราะห์และสถิติที่ใช้แปลผลวิจัย

1. การวิเคราะห์ผลการตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยผู้วิจัยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมเพื่อตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้องในเครื่องมือการวิจัย 3 เครื่องมือ ได้แก่ ค่าความสอดคล้องของแบบประเมินคุณภาพสื่อด้านข้อมูลเนื้อหาและด้านเทคนิคการนำเสนอสื่อ ค่าความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ และค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจสื่อ โดยแต่ละหัวข้อการประเมิน จะต้องมียุทธศาสตร์ความสอดคล้องไม่ต่ำกว่า 0.8 จึงจะมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้งานได้

2. การวิเคราะห์คุณภาพด้านข้อมูลเนื้อหาและด้านเทคนิคการนำเสนอของสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สาขานานาชาติเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา ซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยนำแบบประเมินคุณภาพไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านข้อมูลเนื้อหาและด้านเทคนิคการนำเสนอ และประเมินผลโดยการหาค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Average) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.)

3. การวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการกีฬา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ของผู้ชมสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สาขานานาชาติเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา โดยนำแบบวัดความรู้ความเข้าใจไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 และประเมินผลโดยการหาค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Average) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.) และการหาค่าสถิติพารามตริก (Parametric statistics) ได้แก่ ค่าทดสอบสอบที (Paired - sample t - test)

4. การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ชมสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สาขานานาชาติเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา โดยนำแบบสอบถามความคิดเห็นไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 และประเมินผลโดยการหาค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Average) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ผลการใช้สื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สาขานานาชาติเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการพัฒนาและหาคุณภาพสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สาขานานาชาติเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา

สื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สาขานานาชาติ เป็นสื่อที่ถูกพัฒนาขึ้นด้วยหลักการออกแบบ ADDIE model สำหรับใช้ในการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการกีฬา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ โดยเผยแพร่หลายช่องทาง ได้แก่ 1) ช่องทางหลัก คือ สื่อโทรทัศน์แบบเคลื่อนที่ได้ (Mobile smart television) พร้อมกับการลงพื้นที่แนะนำแนวทางการศึกษาต่อระดับปริญญาตรีให้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียน และ 2) ช่องทางรอง คือ สื่อออนไลน์ที่จัดเป็นโทรทัศน์ข้ามโครงข่าย (Over - the - top television: OTT - TV) ประกอบด้วยเว็บไซต์หลัก (Website) ของคณะ แฟนเพจเฟซบุ๊ก (Facebook) ของสาขาวิชา และช่องยูทูบ (YouTube)

โดยพบว่า สื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สถานการณ์ภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา มีความยาว 11 นาที 43 วินาที และมีตัวอย่างสื่อที่พัฒนาแล้วเสร็จสมบูรณ์ ดังรูป

ภาพที่ 2 สื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สถานการณ์ภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา

สำหรับการหาคุณภาพสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สถานการณ์ภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา ซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านข้อมูลเนื้อหาและด้านเทคนิคการนำเสนอสื่อหรือในสาขาที่เกี่ยวข้อง ปรากฏผลการประเมินดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงระดับคุณภาพของสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สถานการณ์ภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา

รายการประเมินคุณภาพ	Average	S.D.	ระดับคุณภาพของสื่อ
1. ด้านข้อมูลเนื้อหาของสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สถานการณ์ภาคสนาม	4.066	0.47	ดี
2. ด้านเทคนิคการนำเสนอสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สถานการณ์ภาคสนาม	4.307	0.69	ดีที่สุด
ภาพรวม	4.209	0.62	ดีที่สุด

จากตารางที่ 1 อธิบายได้ว่า ผลการวิเคราะห์แบบประเมินคุณภาพสื่อวีดิโอกราฟิก เหมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานงานภาคสนามเพื่อประชาสัมพันธ์การศึกษา ซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ด้านข้อมูลเนื้อหาสื่อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.066 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.47 เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับคุณภาพสื่อที่กำหนดไว้จัดอยู่ในระดับดี ส่วนด้านเทคนิคการนำเสนอสื่อ มีค่าเฉลี่ย 4.307 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับคุณภาพสื่อที่กำหนดไว้ จัดอยู่ในระดับดีที่สุด

2. ผลการวัดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสาร การศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

ในการวัดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสาร การศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ของผู้รับชมสื่อวีดิโอกราฟิกเหมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานงาน ภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษานั้น ผู้วิจัยดำเนินการให้แบบทดสอบแก่นักเรียน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ทั้งก่อนและหลังการรับชมสื่อ ปรากฏผลการวัดความรู้ความเข้าใจ ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงคะแนนความรู้ความเข้าใจ จากการทำแบบทดสอบวัดความรู้ความ เข้าใจก่อนและหลังรับชมสื่อวีดิโอกราฟิกเหมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานงานภาคสนามเพื่อการ ประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา

ผลการทำแบบทดสอบ	จำนวนคน (N)	คะแนน เต็ม	คะแนน เฉลี่ย	S.D.	df	t	sig
1. วัดความรู้ความเข้าใจก่อนรับชมสื่อ (Pretest)	40	50.00	11.82	3.12	42.00	- 21.02*	.000*
2. วัดความรู้ความเข้าใจหลังรับชมสื่อ (Posttest)	40	50.00	37.01	2.01			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 อธิบายได้ว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจก่อนรับชมสื่อ (Pretest) และหลังรับชมสื่อ (Posttest) แตกต่างกัน โดยคะแนน จากการทำแบบทดสอบหลังรับชมสื่อมีค่าเฉลี่ย 37.01 มากกว่าคะแนนจากการทำแบบทดสอบ ก่อนรับชมสื่อที่มีค่าเฉลี่ย 11.82 และเมื่อนำผลต่างระหว่างการทดสอบหลังรับชมสื่อและก่อน รับชมสื่อไปทดสอบเปรียบเทียบกับค่าทดสอบที (Paired - sample t - test) พบว่า ภายหลังก การรับชมสื่อวีดิโอกราฟิกเหมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ ทางการศึกษานักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนจากแบบวัดความรู้ความเข้าใจสูงกว่าก่อนการ ทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้รับชมสื่อวีดิโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ ผลงานงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา

สำหรับการศึกษาความคิดเห็นของผู้รับชมสื่อวีดิโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษานั้น ผู้วิจัยดำเนินการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในสื่อของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ซึ่งเป็นผู้รับชมสื่อโดยปรากฏผลความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้รับชมสื่อวีดิโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานภาคสนาม ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงระดับความพึงพอใจของผู้รับชมสื่อวีดิโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา

รายการที่ประเมินความคิดเห็น	ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็น		
	Average	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านข้อมูลเนื้อหา			
1.1 เปิดตัวกับต้นและลูกเรือสื่อสารการศึกษา	4.925	0.26	มากที่สุด
1.2 ที่มาและความสำคัญของหลักสูตร	4.350	0.53	มากที่สุด
1.3 อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและประจำหลักสูตร	4.225	0.47	มากที่สุด
1.4 ข้อมูลกิจกรรมการเรียนการสอน	4.325	0.52	มากที่สุด
1.5 อาชีพหรือสายงานที่เกี่ยวข้องหลังสำเร็จการศึกษา	4.400	0.49	มากที่สุด
1.6 ข้อมูลอัตราการศึกษาสำเร็จการศึกษา	4.075	0.34	มาก
1.7 ข้อมูลอัตราการทำงาน	4.125	0.40	มาก
1.8 แนวทางการเข้าศึกษาต่อ	4.175	0.38	มาก
1.9 รู้จักครอบครัวสื่อสารการศึกษาให้มากขึ้น	4.775	0.42	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.375	0.42	มากที่สุด
2. ด้านเทคนิคการนำเสนอ			
2.1 ข้อความบรรยาย	4.200	0.46	มาก
2.2 ภาษาที่ใช้ตั้งแต่ต้นจนจบ	4.475	0.50	มากที่สุด
2.3 การติดต่อลำดับภาพ	4.625	0.49	มากที่สุด
2.4 โทนีและสอดคล้องของสีกับสื่อ	4.275	0.45	มากที่สุด
2.5 เสียงพูดและเสียงบรรยาย	4.350	0.53	มากที่สุด
2.6 ดนตรีและเพลงประกอบที่ใช้	4.475	0.50	มากที่สุด
2.7 เสียงประกอบพิเศษที่ใช้	4.475	0.50	มากที่สุด
2.8 ระดับเสียงของสื่อ	4.400	0.49	มากที่สุด
2.9 พื้นที่ที่ใช้รายงานภาคสนามหรือนำเสนอ	4.400	0.49	มากที่สุด
2.10 จำนวนบุคลากรที่ใช้ในการรายงานภาคสนาม	4.125	0.40	มาก
2.11 การจัดวางตำแหน่งของกราฟิกและแอนิเมชัน	4.525	0.50	มากที่สุด
2.12 กราฟิกที่ใช้และความสมจริงของกราฟิก	4.800	0.40	มากที่สุด
2.13 ความยาวเวลารวมของสื่อ	3.900	0.44	มาก
เฉลี่ย	4.386	0.47	มากที่สุด
เฉลี่ยภาพรวม	4.381	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 อธิบายได้ว่า ระดับความพึงพอใจของผู้รับชมสื่อวีดิโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผานงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา มีภาพรวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.381 คิดเป็นระดับความพึงพอใจมากที่สุด

โดยพบว่า ด้านข้อมูลเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.375 คิดเป็นระดับความพึงพอใจมากที่สุด แบ่งเป็น ประเด็นเปิดตัวกับต้นและลูกเรือสื่อสารการกีฬา มีค่าเฉลี่ย 4.925 คิดเป็นระดับความพึงพอใจมากที่สุด, รองลงมาคือ ประเด็นรู้จักครอบครัวสื่อสารการกีฬาให้มากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.775 คิดเป็นระดับความพึงพอใจมากที่สุด และลำดับท้ายสุดคือประเด็นข้อมูลอัตราการสำเร็จการศึกษา มีค่าเฉลี่ย 4.075 คิดเป็นระดับความพึงพอใจมากที่สุด

สำหรับ ด้านเทคนิคการนำเสนอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.386 คิดเป็นระดับความพึงพอใจมากที่สุด แบ่งเป็น ประเด็นกราฟิกที่ใช้และความสมจริงของกราฟิก มีค่าเฉลี่ย 4.800 คิดเป็นระดับความพึงพอใจมากที่สุด, รองลงมาคือ ประเด็นการตัดต่อลำดับภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.625 คิดเป็นระดับความพึงพอใจมากที่สุด, และลำดับท้ายสุดคือประเด็นความยาวเวลารวมของสื่อ มีค่าเฉลี่ย 3.900 คิดเป็นระดับความพึงพอใจมากที่สุด

อภิปรายผล

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง ผลการใช้สื่อวีดิโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผานงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา ผู้วิจัยอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาและหาคุณภาพสื่อวีดิโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผานงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา พบว่า ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากผลการประเมินคุณภาพของสื่อวีดิโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผานงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญด้านข้อมูลเนื้อหาของสื่อ มีระดับคุณภาพสื่ออยู่ในเกณฑ์ระดับดี ซึ่งตรงตามที่กำหนดไว้ ขณะที่ด้านเทคนิคการนำเสนอ สื่อ มีระดับคุณภาพสื่ออยู่ในเกณฑ์ระดับดีที่มากที่สุด ซึ่งสูงกว่าที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ ธเนศ อินเมฆ และต้องตา สมใจเพ็ง ที่ระบุว่า แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการบวกและการลบจำนวนเต็ม ควรออกแบบและพัฒนาสื่อประสมเข้ามาเป็นสื่อเสริม เพราะสื่อประสมเป็นสื่อสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้สนุกสนานและน่าสนใจ รวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย เนื่องจากการพัฒนาสื่อการเรียนรู้โดยนำเทคโนโลยี ขั้นตอน วัสดุ อุปกรณ์ หรือสื่อต่าง ๆ มาใช้สร้างเสริมการเรียนรู้การสอนระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ส่งเสริมการจดจำเนื้อหาของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มในสิ่งใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ สามารถคิดแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น มีการศึกษาสาระและเนื้อหาบทเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง จดจำได้แม่นยำ (ธเนศ อินเมฆ และต้องตา สมใจเพ็ง, 2560)

2. การวัดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการกีฬามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ของผู้รับชมสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สถานการณ์ภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยระหว่างคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจก่อนรับชมสื่อกับหลังรับชมสื่อมีความแตกต่างกัน โดยคะแนนจากการทำแบบทดสอบหลังรับชมสื่อมีค่าเฉลี่ยมากกว่าคะแนนจากการทำแบบทดสอบก่อนรับชมสื่อ และเมื่อนำผลต่างระหว่างการทำแบบทดสอบหลังรับชมสื่อและก่อนรับชมสื่อไปทดสอบจับคู่เปรียบเทียบด้วยค่าทดสอบที่ (Paired - sample t - test) ยังแสดงให้เห็นด้วยว่านักเรียนซึ่งเป็นผู้รับชมสื่อมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ วิลาวัลย์ พินสุวรรณ และคณะ ที่ศึกษาเรื่องหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบสื่อประสมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและวัฒนธรรม พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย กลุ่มที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบสื่อประสมเรื่องหลักธรรมพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียน มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีปกติ (วิลาวัลย์ พินสุวรรณ และคณะ, 2557) และการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนศิลปะโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนของ รุ่งทิพย์ มีสำลี และคณะ ซึ่งพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยสื่อประสมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนด้วยสื่อประสม และพัฒนาการของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เป็นไปในทางที่เพิ่มขึ้นตามลำดับขั้นของการศึกษาทดลอง (รุ่งทิพย์ มีสำลี และคณะ, 2557)

3. การศึกษาความคิดเห็นของผู้รับชมสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สถานการณ์ภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา พบว่า ความพึงพอใจของผู้รับชมสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์สถานการณ์ภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด โดยด้านเทคนิคการนำเสนอ มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด โดยสองลำดับแรกได้แก่ ประเด็นกราฟิกที่ใช้และความสมจริงของกราฟิก มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด และประเด็นการติดต่อลำดับภาพ มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ส่วนด้านข้อมูลเนื้อหา มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด โดยสองลำดับแรกได้แก่ ประเด็นเปิดตัวกับต้นและลูกเรือสื่อสารการกีฬา มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด และประเด็นรู้จักครอบครัวสื่อสารการกีฬาให้มากขึ้น มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด สอดคล้องกับ สุภักดิ์ ถาวรนิติกุล ที่ได้ทำการศึกษาถึงแนวทางเพื่อการพัฒนาสื่อที่เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ของคณะศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยระบุว่า สื่อประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมสำหรับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต้องผสมผสานหลายอย่าง มีการใช้องค์ประกอบเพื่อการออกแบบ ได้แก่ เลือกใช้สีโทนร้อน โทนเย็น ภาพถ่าย ตัวอักษร การใช้กราฟิกแบบเรียบง่ายสบายตา แต่สามารถสื่อความหมายได้ดี การใส่ลูกเล่นที่สมจริง แปรกตาหรือเข้ากับกระแสสังคม การจัดวางในสัดส่วนองค์ประกอบศิลป์ที่เหมาะสม กำหนดจุดสนใจอย่างใดอย่างหนึ่งในภาพหรือวิดีโอ การเลือกใช้

เทคนิคการนำเสนออย่างถูกต้อง เหมาะสม นอกจากนี้รูปแบบของสื่อประชาสัมพันธ์จะต้องมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ส่วนประกอบในสื่อประชาสัมพันธ์ ข้อมูลเนื้อหาที่ประกอบด้วย หัวเรื่อง ข้อความ ภาพประกอบ ข้อมูลการติดต่อ และอื่น ๆ ที่ทันสมัยและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย จึงจะทำให้ผู้รับสารกลุ่มนั้น ๆ เกิดความสนใจและมีความพึงพอใจที่จะติดตามข่าวสารประชาสัมพันธ์นั้นจนจบ (สุภัก ถาวรนิติกุล, 2557)

สรุป/ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลการใช้สื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา ผู้วิจัยมีการสรุปและเสนอแนะดังต่อไปนี้ การสรุปผลการวิจัย มีรายละเอียดคือ 1) ผลการวิเคราะห์แบบประเมินคุณภาพสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานภาคสนามเพื่อประชาสัมพันธ์การศึกษา ซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ด้านข้อมูลเนื้อหาสื่อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.066 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับคุณภาพสื่อที่กำหนดไว้จัดอยู่ในระดับดี ส่วนด้านเทคนิคการนำเสนอสื่อ มีค่าเฉลี่ย 4.307 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับคุณภาพสื่อที่กำหนดไว้ จัดอยู่ในระดับดีที่สุด สำหรับ 2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจก่อนรับชมสื่อ (Pretest) และหลังรับชมสื่อ (Posttest) แตกต่างกัน โดยคะแนนจากการทำแบบทดสอบหลังรับชมสื่อมีค่าเฉลี่ย 37.01 มากกว่าคะแนนจากการทำแบบทดสอบก่อนรับชมสื่อที่มีค่าเฉลี่ย 11.82 และเมื่อนำผลต่างระหว่างการทดสอบหลังรับชมสื่อและก่อนรับชมสื่อไปทดสอบเปรียบเทียบด้วยค่าทดสอบที (Paired - sample t - test) พบว่า ภายหลังการรับชมสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษานักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนจากแบบวัดความรู้ความเข้าใจ สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ระดับความพึงพอใจของผู้รับชมสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานภาคสนามเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางการศึกษา มีภาพรวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.381 คิดเป็นระดับความพึงพอใจมากที่สุด แบ่งเป็นระดับความพึงพอใจด้านข้อมูลเนื้อหา มีค่าเฉลี่ย 4.375 คิดเป็นระดับความพึงพอใจมากที่สุด ประกอบด้วยข้อมูลเนื้อหาด้านเปิดตัวกับต้นและลูกเรือสื่อสารการกีฬา ค่าเฉลี่ย 4.925 คิดเป็นระดับความพึงพอใจมากที่สุด, รองลงมาคือ ข้อมูลเนื้อหาด้านรู้จักครอบครัวสื่อสารการกีฬาให้มากขึ้น ค่าเฉลี่ย 4.775 คิดเป็นระดับความพึงพอใจมากที่สุด, และลำดับท้ายสุดคือข้อมูลเนื้อหาด้านข้อมูลอัตราการสำเร็จการศึกษา ค่าเฉลี่ย 4.075 คิดเป็นระดับความพึงพอใจมากที่สุด สำหรับระดับความพึงพอใจด้านเทคนิคการนำเสนอ มีค่าเฉลี่ย 4.386 คิดเป็นระดับความพึงพอใจมากที่สุด ประกอบด้วยเทคนิคการนำเสนอด้านกราฟิกที่ใช้และความสมจริงของกราฟิก ค่าเฉลี่ย 4.800 คิดเป็นระดับความพึงพอใจมากที่สุด, รองลงมาคือ เทคนิคการนำเสนอด้านการ

ตัดต่อลำดับภาพ ค่าเฉลี่ย 4.625 คิดเป็นระดับความพึงพอใจมากที่สุด, และลำดับท้ายสุดคือเทคนิคการนำเสนอด้านความยาวเวลารวมของสื่อ ค่าเฉลี่ย 3.900 คิดเป็นระดับความพึงพอใจมาก **ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้** 1) สามารถนำสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานภาคสนามไปใช้เพื่อการแนะแนวการศึกษาต่อระดับปริญญาตรีให้แก่โรงเรียนวิทยาลัย และสถานศึกษาในพื้นที่ให้บริการของมหาวิทยาลัยได้ และ 2) สามารถนำกระบวนการวิจัยและพัฒนาสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานภาคสนามไปประยุกต์ใช้ในการวิจัยและพัฒนาสื่อหรือเนื้อหาประเภทอื่นของมหาวิทยาลัยได้ **ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรนำสื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานภาคสนามสำหรับการนำเสนอเพื่ออธิบายชุดข้อมูลที่มีความซับซ้อน หรือต้องการแสดงให้เห็นขั้นตอนอย่างเป็นระบบ เพราะเพิ่มความน่าสนใจให้กับผู้รับชมหรือผู้เรียนรู้ข้อมูลผ่านสื่อ เช่น ใช้สื่อวิดีโอกราฟิกเสมือนแบบปฏิสัมพันธ์ผลงานภาคสนามในการแนะนำขั้นตอนการลงทะเบียนสมาชิก การแนะนำการใช้บริการสำนักวิทยบริการ การแนะนำการให้บริการของพิพิธภัณฑ์ และการแนะนำบริการขององค์กรระดับต่าง ๆ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เขาวนิ แก้วมโน และคณะ. (2559). องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเขตภาคใต้. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 11(2), 15-30.
- กุลธิดา สายพรหม. (2559). การสร้างสรรค์ข่าวพยากรณ์อากาศทางโทรทัศน์ไทย. วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์, 35(1), 125-142.
- กุลธิดา สายพรหม. (2560). การเปิดรับและรูปแบบการนำเสนอข่าวพยากรณ์อากาศทางโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยมในทัศนะของผู้ชม. วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์, 36(1), 87-110.
- ชินุญัย กาญจนะจิตรา. (2555). วิวัฒนาการนโยบายทางประชากร. ใน ชินุญัย กาญจนะจิตรา (บรรณาธิการ), สุขภาพคนไทย 2555 (หน้า 30-31). นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ดลพร ศรีฟ้า. (2561). การใช้ความจริงเสมือนในพิพิธภัณฑ์ กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ฟินแลนด์. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร, 11(2), 2028-2039.
- ธเนศ อินเมฆ และต้องตา สมใจเพ็ง. (2560). แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้สื่อประสม เรื่อง การบวกและการลบจำนวนเต็ม. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 32(2), 121-128.

- นางลักษณ์ งามขำ. (2561). การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัย เอกชนสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 4(พิเศษ), 115-127.
- ปราโมทย์ ประสาทกุล และปัทมา ว่าพัฒนวงศ์. (2555). การเกิด. ใน ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา (บรรณาธิการ), สุขภาพคนไทย 2555 (หน้า 12-13). นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากร และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รุ่งทิพย์ มีสำลี และคณะ. (2557). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนศิลปะโดยใช้สื่อประสม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 8(2), 109-122.
- วฐา มินเสน. (2557). การเลือกใช้ตัวอักษรเพื่อเพิ่มการคลิกการโฆษณาออนไลน์จากกูเกิลแอดเวิร์ด. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 22(4), 482-494.
- วรินทร์ รัชโพธิ์. (2560). สาเหตุการออกกลางคันของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วารสารการเมืองการปกครอง, 7(2), 335-346.
- วิลาวัณย์ พินสุวรรณ และคณะ. (2557). การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบสื่อประสมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 7(1), 9-16.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). จำนวนนักเรียน นิสิต นักศึกษาในสถานศึกษาของรัฐบาลและเอกชน จำแนกตามชั้นและระดับการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 12 เมษายน 2563 จาก <http://www.nso.go.th>
- สิโรตม มณีแฮด และปณิดา วรณพิรุณ. (2562). ระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลด้วยปัญญาประดิษฐ์สำหรับการเรียนรู้อย่างชาญฉลาด. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 21(2), 359-373.
- สุภัค ถาวรนิติกุล. (2557). การศึกษาแนวทางเพื่อพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ของคณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร, 7(2), 1137-1148.
- Aldoobie, N. (2015). ADDIE Model. American International Journal of Contemporary Research, 5(6), 68-72.
- Alfaro, L. et al. (2019). Immersive Technologies in Marketing: State of the Art and a Software Architecture Proposal. International Journal of Advanced Computer Science and Applications, 10(10), 482-490.

Srikong, M. & Wannapiroon, P. (2020). Immersive Technology for Medical Education: Technology Enhance Immersive Learning Experiences. Siriraj Medical Journal, 72(3), 265-271.

การบริหารจัดการน้ำตามหลักธรรมาภิบาล*

WATER MANAGEMENT ACCORDING TO GOOD GOVERNANCE

ปกิตน์ สันตินิยม

Pakit Santiniyom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: brother_dol@hotmail.com

บทคัดย่อ

น้ำเป็นทรัพยากรที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตการเกษตรและอุตสาหกรรม ประเทศไทยบริหารจัดการน้ำตามแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อให้การใช้น้ำเกิดประโยชน์สูงสุด และเพื่อแก้ไขปัญหา น้ำท่วมและภัยแล้ง การบริหารจัดการน้ำดังกล่าวจะเกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลได้ จำเป็นต้องบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ และใช้หลักธรรมาภิบาล 6 ประการ ในการบริหาร เพื่อให้เกิดสมดุลของน้ำ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน และสามารถแก้ไขปัญหา น้ำท่วมและภัยแล้งในสังคมได้อย่างยั่งยืนถึงแม้ว่า “น้ำ” เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วไม่หมด หากควรมีการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสม เพื่อให้ชุมชนได้ใช้น้ำที่มีคุณภาพดี มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของชุมชนและกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการพัฒนาระบบการจัดการน้ำมาใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่ายิ่งขึ้นด้วยการจัดระบบชลประทาน ทำให้เกิดพื้นที่เพาะปลูกหรือพื้นที่เกษตรกรรมที่ไม่ต้องพึ่งพิงน้ำฝนมากขึ้น ในขณะเดียวกันในหลายชุมชน โดยได้จากแหล่งน้ำผิวดิน เช่น ห้วยหนอง คลอง บึง หรืออ่างเก็บน้ำ ดังนั้น การจัดการน้ำ จึงเป็นเรื่องที่หลายฝ่ายต้องให้ความสำคัญเพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่มีมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ชี้ให้เห็นว่าน้ำเป็นทรัพยากรที่ต้องจัดการให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้น้ำทุกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาในการบริหารจัดการน้ำในปัจจุบันคือจะหาอย่างไรจึงจะก่อให้เกิดการใช้ที่มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม บทความทางวิชาการเรื่องนี้ได้นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการน้ำตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุดในการดำเนินงาน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, น้ำ, ธรรมาภิบาล

* Received 4 November 2020; Revised 30 December 2020; Accepted 2 January 2021

Abstract

Water is an important and essential resource for sustaining agricultural and industrial life. Thailand manages water according to the water resource management strategy. To maximize the use of water And to resolve flood and drought problems Such water management will be efficient and effective. Need for an integrated water management And apply the 6 principles of good governance in management To achieve water balance And beneficial to the public And able to sustainably solve flood and drought problems in society Although "water" is a natural resource that cannot be used up If appropriate water management should be performed So that communities can use good quality water There is sufficient supply to meet the needs of the community and activities. Which at present has developed a water management system to be more cost effective by organizing irrigation systems Causing more farmland or agricultural areas that do not rely on rainwater At the same time, in many communities It can be obtained from surface water sources such as creek, swamp, canal, lake or reservoir. Therefore, water management is a matter of concern to many parties to meet the increasing demand. In the past decade, especially, it has pointed out that water is a resource that must be managed effectively. To be able to adequately meet the needs of all groups of water users and important issues to consider in current water management. What is to do to achieve effective, sustainable and fair use? This academic paper presents the guidelines for water management according to good governance principles for maximum efficiency in operation.

Keywords: Management, Water, Good Governance

บทนำ

มนุษย์มีความจำเป็นต้องใช้น้ำเพื่อการดำรงชีวิตทั้งในการอุปโภคและบริโภค ตลอดจนใช้น้ำในกิจกรรมทางการเกษตรกรรมและการอุตสาหกรรม ซึ่งมีปริมาณสูงขึ้นภายใต้มาตรการพัฒนาเศรษฐกิจยุคปัจจุบัน เพราะทรัพยากรน้ำถือเป็นต้นทุนเศรษฐกิจราคาถูกที่ช่วยก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์บนแผ่นดิน ที่ใดมีน้ำที่นั่นย่อมมีความผาสุก เหมือนดังกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงให้ความสำคัญในลักษณะ “น้ำคือชีวิต” ดังพระราชดำรัส ณ สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ 17 มีนาคม

2529 ความว่าตอนหนึ่ง “...หลักสำคัญว่า ต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้เพื่อน้ำเพาะปลูก เพราะชีวิตที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่มีไฟฟ้า ไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้...” (เอกรัฐ กุศลสูงเนิน, 2563) ด้วยเหตุที่ประเทศไทยเราเป็นประเทศที่มีพื้นฐานส่วนใหญ่ทำการเกษตร และส่งออกพืชผลทางการเกษตรเป็นจำนวนมาก และสร้างรายได้ให้กับประเทศจำนวนมาก หากมองในแง่ของดุลการค้าไทยยังคงเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้าในอาเซียน คิดเป็นมูลค่ากว่าห้าพันสามร้อยล้านบาท โดยสินค้าเกษตรส่งออกที่สำคัญของไทยได้แก่ น้ำตาล อาหารปรุงแต่งจากเนื้อปลา เครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ ข้าวเจ้าและข้าวหอมมะลิ ผลไม้ และยางพาราธรรมชาติ ปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อพืชผลการเกษตรคือ “น้ำ” ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยในหลายพื้นที่ประสบปัญหาภัยแล้ง ซึ่งเกิดจากการขาดฝน ฝนตกไม่ตรงตามฤดู หรือฝนทิ้งช่วง ส่งผลให้พืชผลทางการเกษตรเสียหายจำนวนมาก ซึ่งมีผลต่อการส่งออกสินค้าทางการเกษตร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ต่างเร่งรัดในการเข้ามาช่วยกันแก้ไขปัญหาส่วนหนึ่งมีผลมาจากปัญหาด้านโครงสร้างองค์กรการบริหารจัดการน้ำ ในปัจจุบันมีโครงสร้างองค์กรซึ่งไม่แตกต่างจากอดีต ทำให้เกิดปัญหาการทำงานยังไม่เป็นเอกภาพและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร คณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงได้มีคำสั่งที่ 85/2557 ลงวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำขึ้น เพื่อกำหนดกรอบนโยบายและแผนงานการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การป้องกัน และแก้ไขปัญหาอุทกภัย ภัยแล้ง และคุณภาพน้ำของประเทศให้เป็นไปอย่างมีเอกภาพและบูรณาการ (คณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, 2558) ส่งผลให้การบริหารจัดการน้ำมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ก็ยังมีบางส่วนที่ยังประสบปัญหาอยู่บ้างอันเนื่องมาจาก ขาดการนำเอาหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นรูปธรรม

ทั้งนี้ในปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาลได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง ทั้งองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนได้ให้ความสำคัญ และนาแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้กับการบริหารองค์กร ธรรมาภิบาลเกี่ยวข้องกับการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสู่ประชาชน โดยมุ่งให้เกิดความเป็นอิสระในการบริหารงาน การลดการควบคุม การกำหนดบทบาทของตนอย่างชัดเจน พร้อมทั้งจะถูกตรวจสอบ ต่อแนวทางการใช้อำนาจในการดำเนินงาน ซึ่งธรรมาภิบาลเป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนาขีดความสามารถ โดยส่งเสริมให้เกิดการทำงานที่ปราศจากการคอร์รัปชัน หรือการไม่นำผลประโยชน์ของสาธารณะมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว มีการดำเนินงานสอดคล้องกับหลักนิติธรรม ลดกฎระเบียบที่มากจนเกินไป มีการจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมายการดำเนินงานอย่างชัดเจนเพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม มีกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใส มีกฎกติกา มารยาทในการบริหารงาน ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ

การบริหารจัดการน้ำ

น้ำเป็นทรัพยากรที่จำเป็นทั้งในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ แม้แต่ในการดำรงชีวิตการอุปโภคบริโภคการประกอบอาหารชำระร่างกายการเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ ในภาคอุตสาหกรรมต้องใช้น้ำในกระบวนการผลิตโดยใช้ล้างของเสียหล่อเครื่องจักรและระบายความร้อนน้ำจึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างมากและเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าจึงมีความจำเป็นที่ทุกฝ่ายต้องรับรู้ตระหนักและเข้าใจอย่างลึกซึ้งต้องวางมาตรการเกิดน้ำในระบบนิเวศธรรมชาติของป่าต้นน้ำเป็นหน้าที่ของทุกคนและทุกภาคส่วนต้องช่วยกันปกป้องดูแลรักษาอนุรักษ์ป่าต้นน้ำการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่าเพื่อให้มีปริมาณและคุณภาพน้ำใสสะอาดไหลตลอดทั้งปีอีกทั้งในอนาคตจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการพัฒนาความเป็นอยู่ให้สูงขึ้นจำเป็นต้องใช้น้ำปริมาณเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วยในขณะที่ปริมาณน้ำมีจำนวนจำกัดทั้งด้านปริมาณและคุณภาพเนื่องจากสาเหตุหลายประการจึงจำเป็นต้องมีการจัดการทรัพยากรน้ำให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด (ปราโมทย์ ไหมก๊อต, 2525) ด้วยเหตุนี้การบริหารจัดการน้ำจึงต้องมีเป้าหมาย และแนวทางในการบริหารจัดการแบบพิเศษ

โดยความหมาย การจัดการทรัพยากรน้ำ คือโดยดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันอย่างบูรณาการเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำและทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องในเขตลุ่มน้ำ ไม่ใช่เฉพาะการส่งน้ำหรือเอาไปแจก แต่เป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบและสัมพันธ์กันเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนน้ำปัญหาน้ำท่วมและปัญหาน้ำเสียความสำคัญก็คือการจัดการทรัพยากรน้ำมีเป้าหมายหลักคือการจัดการเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดจากทรัพยากรน้ำและต้องจัดการควบคู่กับป่าต้นน้ำด้วยความสำคัญของงานอนุรักษ์ต้นน้ำตอนบนนั้นเปรียบเสมือนแหล่งน้ำธรรมชาติที่สามารถให้น้ำต่อพื้นราบหรือพื้นที่ตอนล่างได้มากพอตลอดเวลาและมีคุณภาพดีตามที่ต้องการในกรณีที่พื้นที่ป่าถูกทำลายน้ำอาจไม่ถูกเก็บไว้ในดินมักก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งและการมีน้ำมากเกินไปในฤดูฝนซึ่งจะแปรสภาพอุทกภัยโดยเฉพาะในเขตร้อนนักจัดการลุ่มน้ำจำต้องมีการสร้างอ่างหรือเขื่อนเก็บน้ำเพื่อทดแทนดินที่ไม่สามารถเก็บน้ำได้อย่างหรือเขื่อนอาจจะมีการยกเลิกไปถ้ามีการพัฒนาที่ดินให้มีสมรรถภาพในการเก็บน้ำได้อย่างไรก็ตามการสร้างอ่างหรือเขื่อนเก็บน้ำเพื่อเอาไว้ใช้สอยเป็นหลักประกันในการมีน้ำใช้สอยได้ตามเวลาที่ต้องการอีกทั้งยังช่วยให้น้ำที่มีตะกอนปนอยู่ในใสสะอาดขึ้นทำให้สามารถนำน้ำมาใช้ได้และลดต้นทุนในการทำมาสะอาดน้ำ (กรมทรัพยากรน้ำ, 2563) น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีประโยชน์อนันต์และมีโทษมหันต์หากไม่ได้มีการจัดการและควบคุมที่ดีพอการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำจำเป็นจะต้องอาศัยการวางแผนการจัดการและพัฒนาแหล่งน้ำและการควบคุมปริมาณและอัตราการไหลของน้ำให้พอเหมาะพริ้มทั้งคำนึงถึงคุณภาพและระยะเวลาการไหลของน้ำในเวลาเดียวกันด้วยนอกจากนี้การอนุรักษ์

ทรัพยากรน้ำจะต้องพิจารณาควบคู่กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำทุกประเภทร่วมกันให้บังเกิดผลคุ้มค่ามากที่สุดเพราะการใช้ประโยชน์จากน้ำแต่ละประเภทจะแยกออกจากกันโดยเด็ดขาดได้ยาก (พระสมบุรณ์ ปุณณปัญโญ (พุ่มจันทร์), 2554)

เป้าหมายหลักของการจัดการทรัพยากรน้ำ คือเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์น้ำได้แก่ การขาดแคลนน้ำอุทกภัยคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ให้อุปสรรคบรรเทาหรือกำจัดจนหมดสิ้นไปและเพื่อให้ทุก ๆ สิ่งในสังคมทั้งคนสัตว์และพืช ฯลฯ มีการดำเนินชีวิตที่ดีมีความหลากหลายทางชีวภาพพัฒนาทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีน้ำใช้อย่างยั่งยืนและทั่วถึง (กรมทรัพยากรน้ำ, 2563) มุ่งเน้นกระบวนการประสานงาน การพัฒนาและการบริหารทรัพยากรน้ำร่วมกับทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องโดยคำนึงถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญโดยมุ่งหวังให้ได้ผลตอบแทนสูงสุดทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม วิสัยทัศน์น้ำแห่งชาติและภายในปี พ.ศ. 2568 ประเทศไทยจะมีน้ำใช้อย่างเพียงพอและมีคุณภาพโดยมีระบบบริหารจัดการองค์กระบบกฎหมายในการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างเป็นธรรม ยั่งยืนโดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในทุกกระดับ (พงศธร โสภานันท์ และคณะ, 2547) เพื่อให้เกิดกระบวนการจัดการอย่างมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและชุมชนในการร่วมกันจัดการ ทรัพยากรน้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

หลักการของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในอดีตการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการในภาครัฐเป็นการลงทุนทั้งในระดับการศึกษาการสำรวจการออกแบบ การก่อสร้างการส่งน้ำและบำรุงรักษาลดอายุการใช้งานของโครงการแต่ด้วยกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นหน่วยงาน ระดับชาติ World Trade Organization (WTO) หรือ Asian Development Bank (ADB) ที่มีเงื่อนไขต่อการบริหารจัดการน้ำชลประทานที่ต้องการให้ผู้ใช้น้ำได้มีบทบาทในการร่วม รับผิดชอบต่อการบริหารจัดการรวมถึงการบำรุงรักษาระบบชลประทานที่ผู้ใช้น้ำได้รับ ประโยชน์โดยตรงดังนั้นเทคโนโลยีต่างที่ภาครัฐได้พัฒนามาในอดีตจำเป็นต้องเผยแพร่และ ถ่ายทอดให้ผู้ใช้น้ำได้รับทราบเพื่อให้สามารถบริหารจัดการด้วยตัวเองดังนั้นการจัดระบบการ ควบคุมการใช้น้ำชลประทานจึงเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดขอบเขตและบทบาทของภาครัฐและ ผู้ใช้น้ำในอนาคต (พงศธร โสภานันท์ และคณะ, 2547)

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมีหลักสำคัญ 5 ประการ (ปราโมทย์ ไม่กล้า, 2541) ดังนี้

1. การพัฒนาแหล่งน้ำหรือการจัดการน้ำมุ่งถึงการจัดหาน้ำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ด้านต่าง ๆ ตามศักยภาพของกรมทรัพยากรน้ำวางแผนการใช้น้ำอย่างมีระบบเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดมีการใช้อย่างยั่งยืน

2. การจัดสรรน้ำให้มีประสิทธิภาพงานจัดสรรน้ำและใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพในแต่ละลุ่มน้ำจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการงานจัดสรรและการใช้ทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพ

3. การอนุรักษ์แหล่งน้ำในลุ่มน้ำลุ่มน้ำประกอบด้วยพื้นที่ต้นน้ำกลางน้ำและปลายน้ำ พื้นที่ต้นน้ำต้องอนุรักษ์ระบบป่าในแหล่งน้ำธรรมชาติบางแห่งต้นเขนมัวซึ่งพืชสิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาน้ำให้มีคุณภาพดีเป็นหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องร่วมมือกันรักษาแหล่งน้ำดูแลน้ำให้มีคุณภาพ

4. การแก้ไขปัญหาทั่วมน้ำท่วมเป็นกิจกรรมสำคัญเพราะธรรมชาติประเทศไทยเราตั้งอยู่ในเขตฝนตกมากในช่วงเดือนสิงหาคม – ตุลาคมในเขตภาคเหนือ

5. การควบคุมคุณภาพน้ำซึ่งในขณะนี้ปัญหานี้เป็นปัญหาสำคัญของประเทศทั้งในชุมชนเล็กชุมชนใหญ่รวมทั้งพื้นที่เกษตรกรรมประสบปัญหาเน่าเสีย

นอกจากนี้ ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำควรยึดแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาแบบทางสายกลางรวมถึงการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของความสมดุลระหว่างการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กับการใช้ประโยชน์ (ประธาน สุวรรณมงคล, 2540)

สรุปได้ว่า หลักในการบริหารจัดการน้ำที่สำคัญคือการวางแผนในการจัดการน้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดปัญหาขาดน้ำและน้ำท่วม เมื่อกำหนดเป้าหมายแล้วก็ดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำจัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอ จากนั้นจัดสรรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพไม่มากไม่น้อย อนุรักษ์แหล่งน้ำเอาไว้ให้เกิดความยั่งยืน แก้ไขปัญหาเมื่อเกิดน้ำท่วมหรือภัยธรรมชาติ โดยวางแผนเตรียมการไว้ล่วงหน้า ควบคุมปริมาณน้ำให้เพียงพอต่อการใช้งาน ไม่ให้มากเกินไปจนก่อให้เกิดปัญหาน้ำมากจนท่วมได้ และประการสุดท้ายคือการรักษาคุณภาพน้ำไม่ให้เน่าเสีย โดยกิจกรรมทั้งหมดจะต้องมีการบริหารจัดการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภาคประชาชนเพื่อหาแนวร่วมและสร้างค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์แหล่งน้ำและการบริหารจัดการน้ำทั้งการใช้น้ำอย่างถูกวิธีเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

หลักธรรมาภิบาล

หลักการบริหารการจัดการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) หรือหลักธรรมาภิบาลมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทยเราเพราะหลักธรรมาภิบาลก็คือ การบริหารที่สามารถตรวจสอบได้ มีประสิทธิผลและเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม โดยสามารถเสนอข้อเรียกร้องมีการรวมตัวของประชาชน กลุ่มมวลชนผู้ใช้แรงงานและองค์กรภาคเอกชน เพื่อเข้ามามีบทบาทในการติดตาม ตรวจสอบการดำเนินการทางการเมืองและการบริหารงานภาครัฐ ตลอดจนการประกอบธุรกิจเอกชน เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนโดยรวมและสังคมไทยเติบโตด้วยความแข็งแกร่ง

สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะช่วยให้ประเทศชาติมีความสงบสุข และพัฒนาอย่างรวดเร็วและยั่งยืนต่อไป

ธรรมาภิบาล (Good Governance) เริ่มนำมาใช้กันเมื่อประมาณ 10 กว่าปีที่ผ่านมา โดยปรากฏในรายงานของธนาคารโลก เมื่อปี ค.ศ. 1989 เมื่อแนวความคิด Good Governance เข้ามาในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2540 ธรรมาภิบาลจัดเป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารงาน และการปกครองในปัจจุบัน เพราะโลกปัจจุบันได้หันไปให้ความสนใจกับเรื่องของโลกาภิวัตน์ และธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดีมากขึ้น ธรรมาภิบาลหรือ เป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของประชาชน โดยเฉพาะข้าราชการ เพราะเป็นการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ตั้งมั่นอยู่บนหลักการบริหารงานที่เที่ยงธรรม สุจริต โปร่งใสตรวจสอบได้ มีจิตสำนึกในการทำงานมีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ พร้อมตอบคำถามหรือตอบสนอง ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและพร้อมรับผิดชอบ มีศีลธรรม จริยธรรมในการทำงาน การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ตัดสินใจ ดำเนินการและประเมินผล ตลอดจนร่วมรับผลจากการตัดสินใจ ร่วมกันนั้น (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2545)

ต่อมาในปี ค.ศ. 1990 องค์การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program: UNDP) ได้นำแนวคิดดังกล่าวมาวิเคราะห์ในเอกสาร Governance for Sustainable Human Development และส่งผลให้แนวคิดเรื่องธรรมาภิบาล ได้รับความสำคัญมากขึ้นและกลายเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาระดับสากล ในช่วงปี ค.ศ. 1995 ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) ได้จัดประชุมองค์การให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศได้แก่ ธนาคารโลก (World Bank) องค์การพัฒนาสหประชาชาติ (UNDP) และองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา เป็นต้น แล้วทำให้แนวคิดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) กลายเป็นข้อสรุปในการกำหนดเงื่อนไข ในการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนและการช่วยบรรเทาปัญหาความยากจนโดยในตอนแรกเริ่มนั้น หลักธรรมาภิบาลได้เน้นให้ความหมายกว้าง ๆ คือ โครงสร้างและรูปแบบของระบอบทางการเมือง กระบวนการและขั้นตอนที่ผู้มีอำนาจในทางการเมืองใช้เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อพัฒนาประเทศและความสามารถของผู้มีอำนาจในการบริหารประเทศในการวางแผนเพื่อกำหนดนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ตลอดจนปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานและเครือข่ายในองค์กรผลักดันให้ประเทศต่าง ๆ ดำเนินตามแนวทางธรรมาภิบาล และต่อมาธรรมาภิบาลได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายโดยเฉพาะภายหลังจากการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ (องค์การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ, 2563)

สำหรับประเทศไทย หลักธรรมาภิบาล เป็นแนวคิดที่ได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในช่วงหลังเกิดวิกฤติการณ์เศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ทั้งนี้มีสาเหตุจากการทำ

หนังสือแสดงเจตจำนงในการขอกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) จำนวน 1,702 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยรัฐบาลไทยได้ให้คำมั่นว่าจะต้องสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในการบริหารจัดการภาครัฐให้ได้ ดังนั้น แนวคิดเรื่องหลักธรรมาภิบาลจึงเป็นส่วนหนึ่ง ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับข้อตกลงในการรับความช่วยเหลือดังกล่าวพบว่า หลักธรรมาภิบาลได้ถูกกำหนดไว้ในเจตนารมณ์ของกฎหมายต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องตามลำดับ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ทุกส่วนราชการต้องถือปฏิบัติและรายงานผลการปฏิบัติผลต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี โดยได้ระบุถึงหลักการสาระสำคัญของธรรมาภิบาลไว้ 6 หลักดังนี้ 1) หลักนิติธรรมเป็นการตรากฎหมายและกฏข้อบังคับให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับทางสังคม อันจะทำให้สังคม ยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมาย และกฏข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล 2) หลักคุณธรรม เป็นการยึดมั่นในถูกต้องดีงาม โดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ 3) หลักความโปร่งใส เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกของการทำงานขององค์กรให้มีความโปร่งใส ให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีการบวนการที่เอื้อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน 4) หลักความมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าด้วยการแสดงความคิดเห็น การไต่สวนสาธารณะ ประชาพิจารณ์การแสดงประชามติ 5) หลักความรับผิดชอบเป็นการตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและการกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน 6) หลักความคุ้มค่าเป็นการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้มีการประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่ารวมถึงสร้างสรรค์สินค้าและการให้บริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติ และพัฒนาทรัพยากร ธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน และต่อมาหลักธรรมาภิบาลได้ถูกนำไปใช้ในหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สถาบันอุดมศึกษาและองค์การบริการส่วนตำบล เป็นต้น

การบริหารจัดการน้ำตามหลักธรรมาภิบาล

การบริหารจัดการน้ำที่ดีจะต้องเป็นไปตามหลักการข้างต้นดังที่กล่าวมาแล้วโดยมุ่งประโยชน์ในการใช้สอยเป็นหลักและแก้ไขปัญหาทั่วทั้งน้ำท่วมและภัยแล้ง ทั้งนี้ทั้งนั้นในกระบวนการของการบริหารจัดการน้ำดังกล่าวในทางปฏิบัติจริงยังมีเรื่องของผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องเนื่องจากประชาชนบางพื้นที่มีบริบทและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันอาจจะไม่ได้รับผลประโยชน์จากการบริหารจัดการน้ำอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดังตามหลักของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาลนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีการประนีประนอมหลักการวิธีการต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการด้วย โดยใช้การบริหารทรัพยากรน้ำแบบผสมผสาน กระบวนการสนับสนุนการพัฒนาความร่วมมือในการจัดการน้ำ ผืนดิน และทรัพยากรอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางด้านเศรษฐกิจ และสวัสดิการสังคมในทางแนวที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยไม่ทำลายและรักษาไว้ซึ่งระบบนิเวศที่สำคัญ น้ำควรได้รับการจัดการภายใต้ขอบเขตความเป็นลุ่มน้ำ ภายใต้หลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของสาธารณะ (GWP-TAC, 2000) ซึ่งการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสานก็คือ กระบวนการจัดการน้ำที่มองเป็นองค์รวม (Holistic) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในการจัดสรรน้ำ และการควบคุมการใช้น้ำในบริบทของสังคม เศรษฐกิจ และเป้าหมายของสิ่งแวดล้อม การใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในการจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ การตั้งราคาค่าน้ำการเรียกเก็บค่าน้ำจากผู้ใช้น้ำตามปริมาณน้ำที่ใช้ หรือตามประเภทพืชที่เพาะปลูกในอัตราที่สะท้อนถึงต้นทุนค่าเสียโอกาสในการจัดหาน้ำ ดังเช่น การเก็บเงิน “ค่าเบี่ยงน้ำ” ในการจัดการน้ำของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งรัฐบาลกลางต้องจ่ายค่าเบี่ยงน้ำประมาณร้อยละ 67 รัฐบาลท้องถิ่นหรือจังหวัดซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้จัดการอ่างเก็บน้ำต้องจ่ายร้อยละ 20 - 23 และเกษตรกรต้องร่วมจ่ายด้วยประมาณร้อยละ 10 - 13 เป็นต้น หรือการลดการใช้น้ำโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการใช้น้ำ เป็นต้น อีกทั้งการกำหนดสิทธิในน้ำ ซึ่งอาจกระทำโดยการออกใบอนุญาต การกำหนดการจัดเก็บค่าน้ำเพื่อคืนเงินลงทุน (Cost Recovery) ภายใต้กลไกตลาดเสรี ทั้งนี้ เพื่อให้สิทธิการใช้น้ำสามารถจำหน่ายหรือถ้ายโอน เปลี่ยนเจ้าของได้เหมือนกับโฉนดที่ดิน เพื่อให้เกิดการใช้น้ำที่คุ้มค่า (World Bank, 1989) ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งองค์การทางสังคมเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มและระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์การ (Blau, P. M. & Scott, R., 1962) ที่มีแนวทางสู่การปฏิบัติในทางแก้ปัญหาวิกฤตอุทกภัย ดังนั้นประเทศต่าง ๆ จึงพยายามแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำโดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบและระบบในการจัดการทรัพยากรน้ำให้มีประสิทธิภาพ (เสาวนีย์ วิจิตรโกสม, 2551)

เมื่อมองในแง่ของธรรมาภิบาลแล้วการบริหารจัดการน้ำจะเป็นแบบผสมผสานโดยใช้วิธีการที่หลากหลายให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. หลักนิติธรรม บริหารจัดการน้ำให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย และระเบียบทางสังคมรวมทั้งจารีตประเพณีของชุมชนในพื้นที่นั้น ๆ ตามที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอน 112 ก เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2561 ที่ผ่านมานั้น โดยจะใช้บังคับเมื่อพ้นสามสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป คือวันที่ 27 มกราคม 2562 เว้นแต่บทบัญญัติในหมวด 4 การจัดสรรน้ำและการใช้น้ำ และมาตรา 104 ให้บังคับใช้ เมื่อพ้นกำหนด 2 ปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้บังคับใช้เป็นต้นไป เมื่อพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่า โครงสร้างของ พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ประกอบด้วย 9 หมวด และบทเฉพาะกาล จำนวน 106 มาตรา ได้แก่ หมวด 1 ทรัพยากรน้ำ หมวด 2 สิทธิในน้ำ หมวด 3 องค์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ หมวด 4 การจัดสรรน้ำและการใช้น้ำ หมวด 5 ภาวะน้ำแล้งและภาวะน้ำท่วม หมวด 6 การอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรน้ำสาธารณะ หมวด 7 พนักงานเจ้าหน้าที่ หมวด ความรับผิดชอบทางแพ่งในกรณีที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรน้ำสาธารณะ และหมวด 9 บทกำหนดโทษ ทั้งนี้ การจัดสรรน้ำของประเทศ ได้คำนึงถึงน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค การรักษาระบบนิเวศ จารีตประเพณี การบรรเทาสาธารณภัย การคมนาคม เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว ซึ่งการจัดลำดับความสำคัญให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) กำหนด

นอกจากนี้ โครงสร้างของ พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ยังได้แบ่ง การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะ (มาตรา 41) เป็นสามประเภท คือ การใช้น้ำประเภทที่หนึ่ง ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะเพื่อการดำรงชีพ การอุปโภคบริโภคในครัวเรือน การเกษตรหรือการเลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ การอุตสาหกรรมในครัวเรือน การรักษาระบบนิเวศ จารีตประเพณี การบรรเทาสาธารณภัย การคมนาคม และการใช้น้ำในปริมาณเล็กน้อย การใช้น้ำประเภทที่สอง ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะเพื่อ การอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การผลิตพลังงานไฟฟ้า การประปาและกิจการอื่น การใช้น้ำประเภทที่สาม ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะ เพื่อกิจการขนาดใหญ่ที่ใช้น้ำปริมาณมาก หรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบข้ามลุ่มน้ำ หรือครอบคลุมพื้นที่อย่างกว้างขวาง โดยการใช้ประเภทที่สองและประเภทที่สามจะต้องมีการขออนุญาตใช้น้ำ

2. หลักคุณธรรม บริหารจัดการน้ำโดยยึดเอาหลักคุณธรรมเป็นใหญ่ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงและยึดเป็นบรรทัดฐานคือ ความเสมอภาคและเท่าเทียมในการบังคับใช้ทางกฎหมาย ไม่เลือกปฏิบัติ หากเมื่อพิจารณาถึงการบังคับใช้ พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ดังข้อแรกแล้วนั้นจะพบว่า การใช้น้ำเพื่อการสาธารณะได้แยกประเภทไว้หลากหลาย ดังนั้น การใช้บรรทัดฐานตามหลักธรรมาภิบาลในด้านหลักคุณธรรมแล้วจึงมุ่งไปที่การบริหารงานของผู้ใช้เป็นหลัก

3. หลักความโปร่งใส บริหารจัดการน้ำโดยปราศจากอคติความลำเอียง ตรงไปตรงมา มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ มีกระบวนการในการบริหารจัดการน้ำที่ตรวจสอบได้อย่างเป็นขั้นตอน มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารข้อเท็จจริงให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ หน่วยงานของภาครัฐควรจัดทำศูนย์ความรู้ (Knowledge Center) ให้ประชาชนในพื้นที่ได้ติดตามการทำงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการบริหารจัดการน้ำ เช่น การจัดทำเว็บไซต์ หรือเพจทางสังคมออนไลน์ เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ และสามารถร้องเรียนร้องทุกข์กล่าวโทษในกรณีที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการบริหารจัดการน้ำของภาครัฐได้

4. หลักความมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผลประโยชน์ เปิดให้มีกลไกแสดงความคิดเห็น เพื่อนำมากำหนดแนวทางในการบริหารพัฒนาปรับปรุง ทั้งนี้รูปแบบการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำนั้นมีหลายรูปแบบเช่น การให้ตัวแทนชุมชนที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำที่ภาครัฐจัดสรรให้อาจจะเป็นคลองชลประทาน เหมือง ได้เข้ามาช่วยกันขุดลอก กำจัดวัชพืช หรือกำหนดเวลาสูบน้ำเข้าพื้นที่ทางการเกษตรเพื่อให้เพียงพอต่อการทำการเกษตร เป็นต้น

5. หลักความรับผิดชอบ ให้สิทธิในการเข้าถึงและใช้น้ำ และสิทธิในการรับผิดชอบร่วมกัน สร้างจิตสำนึกในคุณค่าของน้ำการใช้น้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนจิตสำนึกในการบำรุงรักษาแหล่งน้ำ ทั้งนี้ในการรับผิดชอบนั้น มุ่งประเด็นไปที่การทำงานผู้นำของภาครัฐเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบายสาธารณะ การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชน และสังคมโดยภาพกว้าง

6. หลักความคุ้มค่า บริหารจัดการน้ำโดยใช้ทรัพยากรบุคคลและทุนรวมทั้งทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างคุ้มค่า วางแผนการใช้ทรัพยากรในการบริหารจัดการน้ำในระยะยาว เพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ทั้งนี้จะดูที่การจัดสรรงบประมาณของภาครัฐเป็นหลัก และพื้นที่หรือส่วนงานที่เกี่ยวข้องที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับความเสมอภาคและเท่าเทียม

สรุป

การบริหารจัดการน้ำตามหลักธรรมาภิบาลเน้นการบริหารจัดการน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้ได้อย่างคุ้มค่า พร้อมทั้งมุ่งในการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและการขาดแคลนน้ำในการเกษตรและอุปโภคบริโภค และภาคอุตสาหกรรม โดยการบริหารจัดการรักษาพัฒนาแหล่งน้ำให้เพียงพอต่อการใช้งาน ทั้งในภาวะน้ำขาดและน้ำเกิน ซึ่งหลักในการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการในรูปแบบต่าง ๆ กับหลักธรรมาภิบาล คือ ใช้หลักนิติธรรม วางระเบียบ ออกข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ ในการใช้น้ำ และบริหารจัดการน้ำ ใช้หลักคุณธรรมในการจัดสรรน้ำให้เกิดความเสมอภาค ส่งเสริมให้ประชาชนมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน

มีระเบียบวินัย ใช้หลักความโปร่งใสบริหารจัดการน้ำที่สามารถตรวจสอบได้ทุกระบวนการ ใช้หลักการมีส่วนร่วมให้ผู้มีส่วนได้เสียได้ร่วมคิดร่วมทำร่วมตัดสินใจและรับประโยชน์ร่วมกัน ใช้หลักความรับผิดชอบต่อสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนได้รู้เข้าใจและตระหนักในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อการใช้น้ำและอนุรักษ์แหล่งน้ำ ใช้หลักความคุ้มค่าในการบริหารจัดการน้ำ ใช้ทรัพยากรบุคคลและทุนรวมทั้งทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างคุ้มค่าให้สามารถใช้งานได้ในระยะยาวเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพยากรน้ำ. (2563). การจัดการทรัพยากรน้ำ. เรียกใช้เมื่อ 3 มกราคม 2563 จาก <http://www.dwr.go.th/contents>
- คณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. (2558). แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2540). การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กองกลาง สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- ปราโมทย์ ไหม้กลัด. (2525). คู่มืองานเชื่อมดินขนาดเล็กและฝาย. นนทบุรี: สมาคมศิษย์เก่าวิศวกรรมชลประทาน.
- _____. (2541). การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- พงศธร โสภากพันธุ์ และคณะ. (2547). โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องการจัดการน้ำชลประทานสำหรับเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พระสมบุรณ์ ปุณณปัญโญ (พุ่มจันทร์). (2554). บทบาทของพระสงฆ์วัดพระบรมธาตุดอยผาฮ่อมในการส่งเสริมและพัฒนาสิ่งแวดล้อมศูนย์การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียงตำบลแม่สาบอำเภอสะเมิงจังหวัดเชียงใหม่. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2545). ประเทศไทยในบริบทใหม่ของการแข่งขันในเวทีโลก. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- เสาวนีย์ วิจิตรโกสม. (2551). การจัดการทรัพยากรน้ำในกลุ่มน้ำลำตะคองแบบบูรณาการ. ใน ดุษฎีนิพนธ์วิทยาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

องค์การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ. (2563). แนวคิดเรื่องธรรมาภิบาล. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2557 จาก <http://www.undp.org/content/undp/en/home.html>.

เอกรัฐ กุศลสูงเนิน. (2563). โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2563 จาก <https://sites.google.com/site/ekkaratoh/>

Blau, P. M. & Scott, R. (1962). Formal Organization. Sanfransisco: Charkdler publishing Co.,Ltd.

GWP - TAC. (2000). Integrated Water Resources Management. TAC Background papers. Stockholm: Global Water Partnership.

World Bank. (1989). Underlying Litany of Africa. Retrieved September 2, 2014, from <http://web.worldbank.org>

ปัญหาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1*
THE PROBLEMS OF THE ADMINISTRATION OF EARLY CHILDHOOD
EDUCATION IN SCHOOLS UNDER CHAIYAPHUM PRIMARY
EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

สุพัตรา ยืนชีวิต

Suputra Yuencheewit

เพียงแข ภูผายาง

Piangkae Poophayang

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

E-mail: Suputra_nan_@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครู ที่มีต่อปัญหาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา และขนาดโรงเรียน 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะสำหรับการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 เป็นวิจัยแบบเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 374 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น .994 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลโดย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของข้าราชการครูต่อปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา และขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ข้อเสนอแนะสำหรับ

* Received 19 November 2020; Revised 28 December 2020; Accepted 1 January 2021

พัฒนาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ด้านการบริหารวิชาการ จัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย ด้านการบริหารงบประมาณ มีความคล่องตัว ตรวจสอบได้ บริหารจัดการ ทรัพยากรได้อย่างเพียงพอ ด้านการบริหารงานบุคคล ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญควรส่งเสริมให้ บุคลากรได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และด้านการบริหารงานทั่วไป สนับสนุนการจัด การศึกษาให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

คำสำคัญ: การศึกษา, ปัญหา, ปฐมวัย

Abstract

The Objectives of this research article were. 1) To study problems of early childhood education management in schools. Under the Office of Chaiyaphum Primary Educational Service Area 1. 2) To compare the opinions of the teacher officials Towards problems of early childhood education management in schools Under the Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 1 classified by position Field of study at graduation And school size. 3) To study suggestions for the development of early childhood education management in schools. Under the Office of Chaiyaphum Primary Educational Service Area 1) It is a survey research. The sample consisted of 374 people in a simple randomized study. Questionnaires were tools for collecting data. It has a .994 confidence factor and a structured interview. The statistics for data analysis were percentage, mean, standard deviation. The research results were found that 1. Problems of early childhood education management in schools. Under the Office of Chaiyaphum Primary Educational Service Area 1, overall in the medium level. 2) The results of comparing the opinions of government teachers on problems of early childhood education management in schools. Under the Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 1 classified by position Field of study at graduation And school size The overall difference was statistically significant. Level. 01 3) Suggestions for the development of early childhood education management in schools Under the Office of Chaiyaphum Primary Educational Service Area 1. Academic Administration Provide curriculum in accordance with the early childhood education curriculum. Budget management Flexible, auditable, and able to manage resources sufficiently Personnel management It is

considered an important factor that should encourage personnel to work efficiently. And general administration Support the education management to ensure the operation of the school in order to be successful.

Keywords: Education, Problems, Early childhood

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ การพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้ารวดเร็วและดีมาน้อยเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญหลายประการในบรรดาปัจจัยที่สำคัญเหล่านั้น เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าปัจจัยทางด้าน “ทรัพยากรมนุษย์” (human resources) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ การที่จะพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ปฐมวัย โดยเฉพาะในช่วง “ปฐมวัย” ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาทั้งปวง การพัฒนามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพควรเริ่มตั้งแต่ช่วงปฐมวัย นับเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งปวงทั้งการพัฒนาของเซลล์สมอง การพัฒนาคุณลักษณะให้มีความรู้ ภูมิรู้ ภูมิปัญญา จิตใจตนเองและการควบคุมอารมณ์ การพัฒนาเด็กปฐมวัยจึงถือเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า ดังนั้นการจัดการศึกษา เพื่อที่จะพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณภาพและส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคลากรทางการศึกษา และบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาในทุก ๆ ด้านอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญควรที่จะส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย การอบรมเลี้ยงดูเด็ก และให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ มีการพัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย มีการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และประสานความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา เพื่อเป็นการพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพ มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถปรับตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สุริยา คงมัน, 2559)

การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรม ที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นอย่างมาก จากการศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ในการสำรวจการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ที่ผ่านมามีปัญหาหลายประการ ดังนี้ ไม่มีความพร้อมทั้งทางด้านบุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ และข้อจำกัดอื่น ๆ

จากปัญหาและความสำคัญของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนระดับปฐมวัย จึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหาและแนวทางการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอนระดับปฐมวัย ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัยจะได้นำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุง และจัดการศึกษาระดับปฐมวัยต่อไป เพื่อให้การจัดการระดับปฐมวัยมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครู ที่มีต่อปัญหาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา และขนาดโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 148 คน และครูผู้สอนระดับปฐมวัย จำนวน 226 คน รวมทั้งสิ้น 374 คน ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้จำนวนประชากรเป็นหน่วยในการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัญหาปัญหาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended)

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับโครงสร้างของแบบสอบถามที่กำหนดไว้แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

3.3 ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (IOC)

3.4 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 คน แล้วนำมาหา

3.4.1 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างคะแนนรายข้อและรายรวม โดยค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .585 - .977

3.4.2 ค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α = Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นไว้ที่ .994 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

3.5 นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้วจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.6 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

3.6.1 ศึกษาเอกสาร รายงานการวิจัย แนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน

3.6.2 นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

3.6.3 จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แบบสอบถาม มีขั้นตอน ดังนี้

ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลไปยังผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ที่เป็นสถานที่ใช้ในการวิจัย เพื่อขอความร่วมมือการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัยจากข้าราชการครู

4.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำนวน 9 คน ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

4.2.1 ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 5 คน มีคุณสมบัติ สำเร็จการศึกษามากกว่าปริญญาโท มีวิทยฐานะตั้งแต่ชำนาญการพิเศษขึ้นไป

4.2.2 ครูผู้สอนระดับปฐมวัย จำนวน 4 คน มีคุณสมบัติ สำเร็จการศึกษามากกว่าปริญญาโท มีวิทยฐานะตั้งแต่ชำนาญการพิเศษขึ้นไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 แบบสอบถาม มีขั้นตอน ดังนี้

5.1.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป จำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

5.1.2 วิเคราะห์ปัญหาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ทั้งโดยภาพรวมรายด้านและรายข้อ โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.1.3 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของข้าราชการครูจำแนกตามตำแหน่ง และสาขาวิชาที่จบการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติทดสอบโดยใช้ค่าที (t – test แบบ Independent samples)

5.1.4 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของข้าราชการครูตามขนาดของโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติทดสอบ (F - test) คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) ในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงนำมาทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

5.2.1 จัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

5.2.2 นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า

1. ปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงบประมาณ รองลงมาได้แก่ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารวิชาการ และด้านการบริหารงานทั่วไป ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของข้าราชการครูต่อปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา และขนาดโรงเรียน

2.1 ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ข้าราชการครูที่มีสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ด้านการบริหารวิชาการ ควรจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจนได้หลักสูตรที่มีคุณภาพ ด้านการบริหารงบประมาณ ควรมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ด้านการบริหารงานบุคคล ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการบริหารงาน ประกอบด้วย การวางแผนบุคลากร การคัดเลือกบุคลากร การพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และด้านการบริหารงานทั่วไป ควรส่งเสริมสนับสนุนและประสานจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร และหน่วยงานอื่น ให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณา ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระทรวงศึกษาธิการได้กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษาโดยตรง ดังที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้กล่าวไว้ ให้สถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง พร้อมทั้งจัดทำคู่มือบริหารสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล จัดประชุม อบรม สัมมนา ทำความเข้าใจเพื่อให้โรงเรียนใช้เป็นแนวปฏิบัติตามภารกิจทั้ง 4 ด้าน ทำให้โรงเรียนปฏิบัติตามได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่นเมื่อผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนระดับปฐมวัย ช่วยกันปฏิบัติตามแนวปฏิบัติดังกล่าว ทำให้ให้งานตามภารกิจทั้ง 4 ด้าน ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) สอดคล้องกับผลการวิจัยของวรรณิตา วงษ์สาจันทร์ ที่ศึกษาปัญหาและความต้องการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 3 พบว่า ปัญหาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง (วรรณิตา วงษ์สาจันทร์, 2551)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของข้าราชการครูต่อปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา และขนาดโรงเรียน

2.1 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของข้าราชการครูต่อปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารเป็นผู้สนับสนุนการศึกษาซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการหรือปฏิบัติงาน เกี่ยวเนื่องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ การบริหารการศึกษา ส่วนครูเป็นผู้ที่มีหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีต่าง ๆ เมื่อบทบาทหน้าที่ต่างกันมีผลให้ความคิดเห็นแตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของชัยชนันท์ พิพัฒน์สุขดำรง ศึกษาและเปรียบเทียบปัญหาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ชัยชนันท์ พิพัฒน์สุขดำรง, 2556)

2.2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของข้าราชการครูต่อปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำแนกตามสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กจึงต้องรู้และเข้าใจในธรรมชาติของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูปฐมวัย ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการอบรมสั่งสอน และเลี้ยงดูเด็กออกจากบิดา มารดา ซึ่งจะต้องทำตัวให้เหมือนแม่ พี่เลี้ยงเด็ก และเพื่อน เพื่อให้เกิดความอบอุ่น และไว้วางใจ ครูปฐมวัยจึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ ความรู้สึกความนึกคิด และทัศนคติของเด็กจึงต้องรู้และเข้าใจ ในพัฒนาการของเด็ก เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ฉะนั้นครูปฐมวัยจึงเป็นครูที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากครูผู้สอนในระดับอื่น ๆ เมื่อสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาต่างกันมีผลให้ความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของจรงค์ จันทร์ขาว และศิลปชัย สุวรรณมณี ที่ได้ศึกษาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นในภาพรวมไม่แตกต่างกัน (จรงค์ จันทร์ขาว และศิลปชัย สุวรรณมณี, 2560)

2.3 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของข้าราชการครูต่อปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มีคุณภาพและมาตรฐานต่ำกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ เนื่องจากพื้นฐานอยู่บนความขาดแคลน ทั้งงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ ขาดแคลนครูทั้งปริมาณและคุณภาพ ขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากชุมชน บางแห่งตั้งอยู่เขตชนบท จึงมีความเสียเปรียบด้านปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความไม่เสมอภาคในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สุวิทย์ ยอดสละ, 2563) ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยคณาภรณ์ พันธุ์โชติ และพงษ์ธร สิงห์พันธ์ ที่ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่า เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียนไม่แตกต่างกัน (คณาภรณ์ พันธุ์โชติ และพงษ์ธร สิงห์พันธ์, 2558)

3. ข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

3.1 ด้านการบริหารวิชาการ ควรจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวิเคราะห์และวางแผนการพัฒนาหลักสูตรจนได้หลักสูตรที่มีคุณภาพ มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นตอบสนอง

ความสนใจและเหมาะสมกับวัยของเด็ก สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาปฐมวัย (สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา, 2560) ที่กล่าวว่า การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิด ถึง 6 ปีบริบูรณ์อย่างเป็นองค์รวมบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการ เรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคน ให้เต็มตามศักยภาพ ภายใต้อุปสรรคสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่

3.2 ด้านการบริหารงบประมาณ ควรมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ และ จัดสรร สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุ ตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับขวลิต, เกิดทิพย์ ที่กล่าวไว้ว่า จากหลักการบริหารงบประมาณ จะเห็นว่า ต้องการให้เกิดการใช้ระบบถ่วงดุลความรับผิดชอบ โดยให้ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่ การศึกษา ระดับสถานศึกษาเป็นผู้ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน ทั้งนี้การที่จะบรรลุผล สำเร็จตามหลักการดังกล่าว ระบบและวิธีการ งบประมาณที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและตั้งอยู่ บนพื้นฐานของข้อมูลที่ครบถ้วน ถือว่าเป็นเงื่อนไข ที่สำคัญที่จะช่วยให้กรอบหลักการดังกล่าว ประสบผลสำเร็จ (ขวลิต เกิดทิพย์, 2554)

3.3 ด้านการบริหารงานบุคคล ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการบริหารงาน ประกอบด้วย การวางแผนบุคลากร การคัดเลือกบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การประเมิน บุคลากร การให้ผลตอบแทน ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระมหาอิสรภานต์ จิตปัญโญ ที่ได้กล่าวไว้ว่าการบริหารงานบุคคลเป็นส่วนสำคัญ ที่สุด จึงทำให้บุคคลสามารถใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ การได้มาซึ่งบุคคลต้องทำเป็น กระบวนการเริ่มตั้งแต่ การวางแผนกำลังคน เป็นการกำหนดความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ นโยบาย แนวปฏิบัติ และมาตรฐานการปฏิบัติงาน การสรรหาและคัดเลือก เน้นคุณภาพ ของบุคคลมากกว่าปริมาณ มีวิธีการสรรหาบุคคลทั้งจากบุคคลภายใน และการสรรหาบุคคล จากภายนอกองค์กร (พระมหาอิสรภานต์ จิตปัญโญ, 2563)

3.4 ด้านการบริหารงานทั่วไป ควรส่งเสริมสนับสนุนและประสาน จัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร และหน่วยงานอื่น ให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษา เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกในการให้บริการการศึกษาทุกระดับ สอดคล้องกับประภาพร โสภารักษ์ ที่กล่าวไว้ว่า การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการ จัดระบบบริหารองค์การให้บริการ บริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและ เป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวก ในการให้บริการการศึกษาทุกระดับ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรม

และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ประภาพร โสภารักษ์, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของข้าราชการครูต่อปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา และขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ด้านการบริหารวิชาการ จัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ด้านการบริหารงบประมาณ มีความคล่องตัว บริหารจัดการทรัพยากรที่ได้อย่างเพียงพอ ด้านการบริหารงานบุคคล ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญควรส่งเสริมให้บุคลากรได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และด้านการบริหารงานทั่วไป สนับสนุนการจัดการศึกษาให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการศึกษาไปใช้ ในการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ด้านการบริหารงานวิชาการ ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านการบริหารงบประมาณ ควรส่งเสริมการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาปฐมวัยด้านการบริหารงานบุคคล ควรส่งเสริมการวางแผนอัตรากำลังครูอย่างเพียงพอเหมาะสม และด้านการบริหารงานทั่วไป ควรส่งเสริมการดูแล บำรุง รักษาอาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้ระดับปฐมวัย **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาที่พบจากการวิจัยครั้งนี้ โดยการศึกษาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยหลาย ๆ ฝ่ายให้รอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คนาวรรณ พันธุ์โชติ และพงษ์ธร สิงห์พันธ์. (2558). สภาพ และปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. ในวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- จรงค์ จันทร์ขาว และศิรป์ชัย สุวรรณมณี. (2560). การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ชวลิต เกิดทิพย์. (2554). ความโปร่งใสในการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ชัยชนันท์ พิพัฒน์สุขดำรง. (2556). การศึกษาปัญหาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประภาพร โสภารักษ์. (2563). การบริหารและการจัดการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤศจิกายน 2563 จาก <https://sites.google.com/site/narubadininterschool/phl-ngan/kar-brihar-laea-kar-cadkar-sthan-suksa>
- พระมหาอิสรกานต์ จิตบุญโญ. (2563). การบริหารงานบุคคลในองค์กรสมัยใหม่. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤศจิกายน 2563 จาก <http://bps.mcu.ac.th/wp-content/uploads/2017/06/C-การบริหารงานบุคคล.pdf>
- วรรณิดา วงษ์สาจันทร์. (2551). ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2563 จาก <http://www.curriculum51.net/upload20090701231954.pdf>
- _____. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สุรียา คงมัน. (2559). การจัดการศึกษาปฐมวัยกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหาร. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุวิทย์ ยอดสละ. (2563). การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กแนวใหม่: ทางรอดหรือทางเลือก. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2563 จาก <http://yordblogger.blogspot.com/2011/04/blog-post.html>

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริม
การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21
ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครราชสีมา เขต 6*

THE ROLE OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN PROMOTING
EDUCATIONAL MANAGEMENT FOR LEARNERS SKILL IN THE 21ST
CENTURY OF SCHOOL UNDER THE NAKHONRATCHASIMA PRIMARY
EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 6

ชยพล พานิชเลิศ

Chayaphon Phanitloet

เพ็ญแข ภูผายาง

Piangkae Poophayang

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

E-mail: toncraft@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามประสบการณ์การบริหารโรงเรียน 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 123 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น .965 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลโดย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น

* Received 30 November 2020; Revised 28 January 2020; Accepted 1 January 2021

ของผู้บริหารสถานศึกษาบทบาทในการส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ข้อเสนอแนะสำหรับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ควรส่งเสริมให้ครูหาความรู้และสร้างนวัตกรรมเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ควรส่งเสริมให้ครูนำข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านทักษะชีวิตและอาชีพ ควรส่งเสริมให้จัดการเรียนการสอนแบบคู่ขนาน

คำสำคัญ: ผู้บริหาร, บทบาท, ทักษะในศตวรรษที่ 21

Abstract

The Objectives of this research article were 1) to study the role of school administrators in promoting educational management for students to develop skills in the 21st century of schools under Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 6 2) To compare opinions about the role of school administrators in promoting education management to provide learners with skills in the 21st century classified by school administration experience 3) to study recommendations on the role of school administrators Further education: Promote education management to enable learners to acquire 21st century skills as a survey research The sample consisted of 123 people by simple randomization and 9 key informants. Questionnaires were tools for collecting data. There is a .965 confidence factor and a structured interview. The statistics for data analysis were percentage, mean, standard deviation. The research results were found that 1) The role of the school administrators of the schools under the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 6 overall was at a high level. 2) The results of comparing opinions of school administrators, roles in promoting educational management of the learner skills in the 21st century of the Sorting House under the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 6, classified by school administration experience. The overall difference was statistically significant at the .01 level. 3) Recommendations for the role of school administrators in promoting education management in order to provide

learners with 21st century skills. In learning and innovation Teachers should be encouraged to educate and create innovations for use in the teaching and learning of information, media and technology. Teachers should be encouraged to use up - to - date information in teaching and learning management. Life and career skills Should promote the teaching and learning in parallel.

Keywords: Manager, Roles, 21st Century Skills

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญในการยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วที่ขับเคลื่อนโดยภูมิปัญญาและนวัตกรรมในอีก 20 ปีข้างหน้า ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอย่างเป็นระบบ โดยจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดี เก่ง และมีคุณภาพพร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งคนไทยในอนาคตจะต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สูการเป็นคนไทย ที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการเกษตรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดทิศทางการทำงาน ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพทั้งหลายเป็นผู้ที่มีความเป็นผู้นำทางวิชาการสูง มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์รอบรู้ เป็นที่พึ่งทางวิชาการให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีความสามารถในการจัดโครงสร้างและจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับศักยภาพสอดคล้องกับภาระและปริมาณงาน บริหารโดยใช้หลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมบริหารโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน มีการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำงานทุกด้าน ส่งเสริมให้มีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น ส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมการพัฒนามุคการการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความสมบูรณ์รอบด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาเหล่านี้เป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่ต้องบริหารและจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ท้าทายความสามารถของผู้บริหาร คือ ทำให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาตระหนักถึงหน้าที่ที่รับผิดชอบแม้งานสอนจะเป็นงานหลัก แต่งานในหน้าที่พิเศษที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนเป็นหน้าที่ที่ครูปฏิเสธไม่ได้ ทำอย่างไรจึงจะทำให้ครูทุกคนรักในงานสอน มีการทำงานละเอียดรอบคอบอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดสารสนเทศ

ที่มีความหมายและสามารถนำไปใช้ได้ตามความมุ่งหมาย ท้นกาล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 มีเป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรและพัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีคุณภาพ โดยมีนโยบายหลักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 นำไปสู่การจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ และในด้านการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6, 2562)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่จะเป็นประโยชน์ และเป็นแนวทางดำเนินการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนำไปใช้ในกระบวนการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 จำแนกตามประสบการณ์การบริหารโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะสำหรับส่งเสริมบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 123 คน โดยผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 คน ศึกษาในเทศก์ จำนวน 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended)

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และทักษะด้านชีวิตและอาชีพ

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับโครงสร้างของแบบสอบถามที่กำหนดไว้แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

3.3 ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (IOC) ได้ค่า IOC 0.6 ขึ้นไป

3.4 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 51 คน แล้วนำมาหา

3.4.1 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างคะแนนรายข้อและรายรวม โดยค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .338 - .739

3.4.2 ค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α = Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นไว้ที่ .965 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

3.5 นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ แล้วจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.6 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

3.6.1 ศึกษาเอกสาร รายงานการวิจัย แนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

3.6.2 นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

3.6.3 จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แบบสอบถาม มีขั้นตอน ดังนี้

ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลไปยังผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ที่เป็นที่ใช้ในการวิจัย เพื่อขอความร่วมมือการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัยจากผู้บริหารสถานศึกษา

4.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 จำนวน 9 คน ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

4.2.1 นักวิชาการทางการศึกษาจำนวน 3 คน มีคุณสมบัติดำรงตำแหน่งมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี มีวิทยฐานะตั้งแต่ชำนาญการพิเศษขึ้นไป

4.2.2 ผู้บริหารในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจำนวน 3 คน มีคุณสมบัติ ดำรงตำแหน่งมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี มีวิทยฐานะตั้งแต่ชำนาญการพิเศษขึ้นไป

4.2.3 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน มีคุณสมบัติดำรงตำแหน่งมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี มีวิทยฐานะตั้งแต่ชำนาญการพิเศษขึ้นไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 แบบสอบถาม มีขั้นตอน ดังนี้

5.1.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

5.1.2 วิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ทั้งโดยภาพรวมรายด้านและรายข้อ โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.1.3 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาตามประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติทดสอบโดยใช้ค่าที (F – test)

5.1.4 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติทดสอบ (F - test)

คือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) ในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงนำมาทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

5.2.1 จัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

5.2.2 นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 พบว่า

1. ระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = .39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .44) รองลงมาได้แก่ ด้านทักษะชีวิตและอาชีพ ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = .42) และ ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = .39) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน ดังตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน

บทบาทในการส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21	แหล่งความแปรปรวน	SS.	df	MS	F	Sig.
โดยภาพรวม	ภายในกลุ่ม	1.30	2.00	.65	4.51**	.01
	ระหว่างกลุ่ม	17.31	120.00	.14		
	รวม	18.61	122.00			

**P ≤ .01

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ที่ประสบการณ์การบริหารโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยการสัมภาษณ์รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ ศึกษา นครราชสีมา เขต 6 โดยได้แสดงความคิดเห็นตามรายละเอียด ดังนี้ “...โลกในยุคศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากจนบางครั้งเมื่อมองย้อนหลังไปเพียงไม่นานก็ไม่คิดว่าวันนี้เราจะก้าวได้มาถึงเพียงนี้ ดังนั้นในการที่จะอยู่ในโลกยุคนี้อย่างคนที่ไม่ตกยุคได้นั้น เราจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นให้ได้ ผู้บริหารควรมีความรู้ความสามารถในการใช้ข้อมูลสารสนเทศที่มีอยู่มากมายในการจัดเก็บรวบรวม โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อนำมาใช้ในการประมวลผลข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจ เพื่อที่จะสามารถนำพาองค์กรของตนให้ก้าวไปในทิศทางที่ถูกต้องและรวดเร็ว การจัดการศึกษาในปัจจุบันนั้น เพียงแต่การเรียนรู้ทางด้านวิชาการเพียงอย่างเดียวมันไม่เพียงพอต่อเด็กในยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการฝึกอาชีพ ฝึกการใช้ชีวิตให้แก่นักเรียนตั้งแต่เข้าเรียนเลย เพื่อให้มีความสามารถในการดำเนินชีวิตได้เท่าทันกับยุคปัจจุบัน...” (นายแสง กังประโคน, 2563)

“...การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะส่งเสริมให้ครูได้นำความรู้ วิธีการหรือแม้กระทั่งนวัตกรรม ลงสู่ห้องเรียนอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน เทคโนโลยีสารสนเทศ มีบทบาทต่อการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารทางด้านการศึกษาได้เป็นอย่างดี และยังเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่ทั้งครูและนักเรียนที่จะได้ศึกษา ค้นคว้าได้โดยง่าย ถ้าผู้บริหารส่งเสริมอย่างจริงจัง ก็สามารถที่จะยกระดับคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนให้เกิดขึ้นได้ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ในรูปแบบกิจกรรมบูรณาการแบบสอดแทรก แบบคู่ขนาน และแบบสหวิทยาการ...” (นางสาวกิตติพร จิตสุวรรณรักษ์, 2563)

“...การเรียนรู้และนวัตกรรม และนวัตกรรมกับการเรียนรู้นั้น เป็นสิ่งที่สนับสนุนเกื้อกูลกัน ถ้าเราเรียนรู้ได้มาก เราก็สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาได้ และถ้าเรานำนวัตกรรมเข้ามาใช้ เราก็สามารถที่จะเรียนรู้ได้ดีเช่นกัน เทคโนโลยีสารสนเทศ ถ้าถูกนำมาใช้

เพื่ออำนวยความสะดวกในการศึกษา ก็จะเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน ผู้บริหารควรมีนโยบายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในด้านทักษะอาชีพ ที่เป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อรองรับความสามารถที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ในเรื่องของความสามารถในการทำงาน ที่จะมีติดตัวผู้เรียนไป...” (นายสุนทร ลาสิทธิ์, 2563)

สรุปได้ว่า ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ควรส่งเสริมให้ครูนำความรู้ที่มีอยู่มากมายในปัจจุบัน มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยการสร้างนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ควรส่งเสริมให้ครูนำข้อมูลสารสนเทศที่มีอยู่อย่างมากมาย มาใช้ในการจัดทำสื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับผู้เรียนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัย ด้านทักษะชีวิตและอาชีพ ควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบคู่ขนาน ระหว่างความรู้ด้านวิชาการและการประกอบอาชีพ โดยสามารถนำหลักวิชาที่เรียนมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ

อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาดังต่อไปนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากโลกก้าวเข้าสู่ยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือไอซีทีทำให้วิถีการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ทุกสังคมจึงต้องปรับตัวเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะแวดวงการศึกษา การนำเอานวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สามารถพัฒนาพัฒนาคุณภาพและศักยภาพในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์ พานิช ซึ่งกล่าวว่า ครูต้องไม่ใช่แค่มีใจเอาใจใส่ศิษย์ เท่านั้น ยังต้องมีทักษะในการ “จุดไฟ” ให้รักการเรียนรู้ ให้สนุกกับการเรียนรู้ หรือให้การเรียนรู้สนุก และกระตุ้นให้อยากเรียนรู้ต่อไปตลอดชีวิตครูจึงต้องยึดหลัก “สอนน้อย เรียนมาก” โดยให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเทพ ทองสีพล ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ด้านการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก (สุเทพ ทองสีพล, 2559)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ที่มีประสบการณ์การบริหารโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารบางส่วนยังคงเน้นการจัดการเรียนการสอนโดนเน้นสาระวิชาเนื่องจากในการทดสอบต่าง ๆ ที่เข้ามาเพื่อประเมินโรงเรียน และยังคงเป็นการทดสอบโดยการเน้นสาระวิชาในการวัดผลทั้งสิ้น ซึ่งทำให้ตัวผู้บริหารเองไม่สามารถก้าวข้ามเหตุผลตรงนี้เพื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารณ์ พานิช กล่าวว่า การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้อง “ก้าวข้ามสาระวิชา” ไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะ เพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21” (วิจารณ์ พานิช, 2555) ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญาพัชร รุนสงค์ ที่ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน (กัญญาพัชร รุนสงค์, 2559)

3. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21

3.1 ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูนำความรู้ที่มีอยู่มากมายในปัจจุบัน มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยการสร้างนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพขึ้นมา และส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองเพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน เพื่อเป็นรากฐานที่สำคัญของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับ นวพร ชลารักษ์ ได้ศึกษาบทบาทของการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เน้นให้ทั้งผู้เรียนและครูก้าวเข้าสู่การเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน ผู้ที่ต้องพัฒนาไม่ใช่เพียงแต่ผู้เรียนเท่านั้น แต่รวมถึงครูด้วยที่ต้องปรับบทบาทเป็นครูในศตวรรษที่ 21 โดยการไม่ตั้งตนเป็นผู้รู้แต่เป็นผู้เรียนรู้ เรียนไปพร้อมกับผู้เรียน ปรับกระบวนการสอนเป็นสอนน้อย เรียนมาก เรียนรู้จากการปฏิบัติ เรียนรู้จากชีวิตจริง เรียนรู้จากความซับซ้อนและไม่ชัดเจนของโลกและสังคม รวมไปถึงสร้างความรู้ขึ้นใช้เองและส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนสร้างความรู้ขึ้นใช้เองเช่นกัน (นวพร ชลารักษ์, 2558)

3.2 ด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูนำข้อมูลสารสนเทศที่มีอยู่อย่างมากมาย มาใช้ในการจัดทำสื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับผู้เรียนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นการเพิ่มโอกาสให้กับผู้เรียน สอดคล้องกับ รัฐสภา พงษ์ภิญโญ กล่าวถึงบทบาทของเทคโนโลยีในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า ในโลกที่มีการเชื่อมโยงกันและมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดังเช่นปัจจุบัน สภาพแวดล้อมการเรียนรู้จะเป็นแบบเสมือนจริง โดยในอนาคตอาจจะไม่จำเป็นต้องใช้ห้องเรียนเป็นสถานที่สำหรับการเรียนรู้ก็ได้ (รัฐสภา พงษ์ภิญโญ, 2555)

3.3 ด้านทักษะชีวิตและอาชีพ ผู้บริหารควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบคู่ขนาน ระหว่างความรู้ด้านวิชาการและการประกอบอาชีพ โดยสามารถนำหลักวิชาที่เรียนมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้ ฝึกการทำงาน ความรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการตั้งเป้าหมายความสำเร็จที่จับต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ มานะ แม่เขียว ที่ได้ศึกษาการศึกษาบทบาทหน้าที่ของครูในการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า การศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวข้ามคำว่า ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ถึงแม้ความรู้ที่อยู่ในการปฏิบัตินั้นจะเป็นความรู้ที่ไม่ชัดเจน แต่ผู้เรียนเกิดกระบวนการการเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นจุดที่สำคัญที่สุด และมีความซับซ้อนมากที่สุดเช่นกัน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนสำหรับการดำรงชีวิตในยุคที่เกิดความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (มานะ แม่เขียว, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และข้อเสนอแนะสำหรับการส่งเสริมบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ควรส่งเสริมให้ครูแสวงหาความรู้และสร้างนวัตกรรมเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ควรส่งเสริมให้ครูนำข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องและทันสมัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านทักษะชีวิตและอาชีพ ควรส่งเสริมให้จัดการเรียนการสอนแบบคู่ขนานระหว่างด้านวิชาการและด้านทักษะอาชีพ

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาพัชร รุนสงศ์. (2559). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการจัดการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- นวพร ชลารักษ์. (2558). บทบาทของครูกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยฟิสิกส์เทิร์น, 9(1), 67-71.
- นางสาวกิติพร จิตสุวรรณรักษ์. (6 ตุลาคม 2563). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6. (ชยพล พานิชเลิศ, ผู้สัมภาษณ์)
- นายสุเนตร ลาสิทธิ์. (6 ตุลาคม 2563). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6. (ชยพล พานิชเลิศ, ผู้สัมภาษณ์)
- นายแสง กังประโคน. (6 ตุลาคม 2563). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6. (ชยพล พานิชเลิศ, ผู้สัมภาษณ์)
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- มานะ แม่เขียว. (2561). การศึกษาบทบาทหน้าที่ของครูในการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- รัฐสภา พงษ์ภิญโญ. (2555). การพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในวิทยาลัยเทคโนโลยีพงษ์ภิญโญ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ตลาดฟ้าปกิเคชั่น.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6. (2562). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2562 - 2565. นครราชสีมา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 6.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

- ตามกฎหมายกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจบริหารและจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 (ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุเทพ ทองสีพล. (2559). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดและปัจจัยของความน่าเชื่อถือ
ที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ
แบบออนไลน์ในจังหวัดตรัง*

ANALYSIS OF MARKETING - MIX AND RELIABILITY FACTORS RELATED
TO THE DECISION TO PURCHASE ONLINE VOLUNTARY
AUTOMOBILE INSURANCE IN TRANG PROVINCE

ครรชิต เชื้อขำ

Khanchit Chuarkham

สรัญญา โยห์มาด

Saranya Yohmad

กฤติยา ดวงมณี

Krittiya Duangmanee

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง

Prince of Songkla University Trang Campus, Thailand

E-mail: krittiya.d@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดและปัจจัยของความน่าเชื่อถือที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ ในจังหวัดตรัง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากประชาชนในจังหวัดตรังจำนวน 400 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบความน่าจะเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสุ่มแบบโควตา จาก 10 อำเภอ อำเภอละ 40 คน และ 2) การสุ่มแบบบังเอิญ จากแต่ละอำเภอ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ Chi - Square ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ เนื่องจากไม่มั่นใจในการบริการหลังการขายผ่านช่องทางออนไลน์ที่อาจดูแลไม่ทั่วถึงเมื่อเปรียบเทียบกับ การซื้อผ่านตัวแทน รองลงมา คือ ต้องการคำแนะนำจากพนักงานหรือตัวแทนเกี่ยวกับความคุ้มครองที่ต้องการ ส่วนปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อ คือ ด้านราคาและด้านผลิตภัณฑ์ โดยประเด็นจากปัจจัยด้านราคาและด้านผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มตัวอย่างให้

* Received 17 November 2020; Revised 30 December 2020; Accepted 3 January 2021

ความสำคัญคือ การเสนอราคาเบี้ยประกันภัยมีหลากหลายเพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบ และกรรมธรรมที่จัดส่งมีความถูกต้องและเรียบร้อยสมบูรณ์ ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อ นอกจากนี้ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์และความน่าเชื่อถือของบริษัทมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อ โดยประเด็นจากปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์และปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของบริษัทที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญคือ มีการแสดงข้อมูลในการเลือกซื้อกรรมธรรมประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจอย่างชัดเจนและครบถ้วน และบริษัทมีความมั่นคงและการดำรงอยู่ในอนาคต ตามลำดับ

คำสำคัญ: ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด, ปัจจัยความน่าเชื่อถือ, การตัดสินใจ, ประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ, สินค้าแบบออนไลน์

Abstract

The Objectives of this research article were to conduct an analysis of factors related to the marketing mix and reliability that have an impact on members of the public's decision whether or not to purchase online voluntary automobile insurance in Trang Province in the south of Thailand. This was a quantitative research study, examining a sample that consisted of 400 Trang residents. Non - probability sampling was rolled out in two stages: 1) quota sampling, involving 10 districts with 40 people in each district, and 2) accidental sampling in all the districts concerned. Questionnaires were used as a research tool, and data were analysed by taking a look at a number of parameters, namely frequency, percentage, average value, standard deviation and chi - square statistics. The results make it clear that the main reasons why most of those belonging to the sample had not bought voluntary automobile insurance online were, first and foremost, insufficient confidence in the after - sales service, unlike buying insurance from an agent; and, second, their need for advice from staff or agents regarding the coverage. In addition, as for factors pertaining to the marketing mix, the choice made by customers whether to buy insurance was affected by the price and the product: they prioritised above all having a variety of premiums to compare with other companies, and, next, having a delivered policy that was both comprehensive and correct. In contrast, there was no association between market promotion and clients' buying decision. However, factors connected to the reliability of the website and the company were linked to the decision to

make the relevant purchase. For customers, the top priority in this respect was the clarity and comprehensiveness of the information about voluntary automobile insurance, and this was followed by the stability and long - term future of the company.

Keywords: Marketing - Mix Factors, Reliability Factors, Buying Decision, Voluntary Motor Insurance, Online Products

บทนำ

รถยนต์เป็นหนึ่งในปัจจัยที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น (วีรญา กังพานิชกุล และไกรจิต สุตะเมือง, 2556) นอกเหนือจากปัจจัย 4 ผลที่ตามมาคือจำนวนรถยนต์ที่เพิ่มมากขึ้นและอุบัติเหตุอันเนื่องมาจากรถยนต์ก็เพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน ภาครัฐได้เล็งเห็นความสูญเสียที่เกิดขึ้น จึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนทุกคนที่ประสบอุบัติเหตุจากรถได้รับการคุ้มครองความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิตร่างกายอย่างทั่วถึงกัน รวมถึงเป็นหลักประกันว่าสถานพยาบาลทุกแห่งที่รักษาผู้ประสบภัยจากรถจะได้รับเงินค่ารักษาพยาบาลอย่างแน่นอนและรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, 2563); (วรการ แสงวิวัฒน์เจริญ และคณะ, 2562) ประกันภัยรถยนต์สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การประกันภัยรถยนต์ภาคบังคับหรือที่เรียกกันว่า “การประกันรถตาม พ.ร.บ.” เป็นการประกันภัยที่กฎหมายกำหนดให้รถทุกคัน ทุกประเภท ต้องทำประกันภัย ให้ความคุ้มครองการสูญเสียชีวิต ทุพพลภาพ และบาดเจ็บของบุคคลเท่านั้น และ 2) การประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ เป็นประกันภัยที่เจ้าของรถยนต์ตัดสินใจทำด้วยความสมัครใจ เพื่อคุ้มครองความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นกับตัวรถ หรือความรับผิดชอบตามกฎหมายของผู้เอาประกันภัยที่มีต่อบุคคลภายนอกสามารถแบ่งความคุ้มครองหลักออกเป็น 3 ประเภท คือ การประกันภัยรถยนต์ประเภท 1 การประกันภัยรถยนต์ประเภท 2 และการประกันภัยรถยนต์ประเภท 3

ปัจจุบันธุรกิจประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจมีการแข่งขันสูงขึ้นและมีหลากหลายช่องทางในการจัดจำหน่ายกรมธรรม์ให้แก่ผู้บริโภค อาทิเช่น ตัวแทน นายหน้า ในบางครั้งช่องทางการจัดจำหน่ายดังกล่าวอาจทำให้เกิดความล่าช้ากว่าบริษัทคู่แข่ง ซึ่งเป็นผลกระทบที่เกิดจากทักษะการแนะนำผลิตภัณฑ์ของตัวแทนและนายหน้าที่มีความสามารถแตกต่างกันไป จึงเป็นเหตุทำให้บริษัทสูญเสียลูกค้า ด้วยเหตุนี้หลายบริษัทต่างก็คิดหาช่องทางการจัดจำหน่ายที่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิต นั่นคือ การขายประกันภัยผ่านช่องทางออนไลน์ (อินเทอร์เน็ต) ดังสถิติที่แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกรรมธรรม์รถยนต์ภาคสมัครใจที่ขายผ่านช่องทางออนไลน์ (อินเทอร์เน็ต) ตัวแทนและนายหน้าระหว่างปี พ.ศ. 2560 - เม.ย.2563

ปี พ.ศ.	2560	2561	2562	2563
จำนวนกรรมธรรม์ที่ ขายผ่านช่องทาง ออนไลน์ (อินเทอร์เน็ต)	3,309	10,295	14,100	2,875
จำนวนกรรมธรรม์ที่ ขายผ่านตัวแทน	874,389	2,058,022	2,304,297	450,942
จำนวนกรรมธรรม์ที่ ขายผ่านนายหน้า	2,408,914	6,073,052	6,399,769	1,133,855

แหล่งที่มา: (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, 2563)

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าในแต่ละปีมีการขายกรรมธรรม์ผ่านช่องทางออนไลน์ (อินเทอร์เน็ต) เพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่ามีผู้รู้จักประกันภัยแบบออนไลน์มากขึ้น ศิวฤทธิ์ สุทธแสน และธัญญา สุพรประดิษฐ์ชัย กล่าวว่ากลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ คือ การเชื่อมประสานผ่านสื่อออนไลน์เท่านั้น อย่างไรก็ตามผู้คนส่วนใหญ่ก็ยังคงเลือกซื้อประกันภัยผ่านช่องทางอื่น นั่นคือเหตุผลที่คณะผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดและปัจจัยของความเชื่อที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ ในจังหวัดตรังของกลุ่มผู้ที่ตัดสินใจซื้อและไม่ซื้อกรรมธรรม์ผ่านช่องทางออนไลน์ (ศิวฤทธิ์ สุทธแสน และธัญญา สุพรประดิษฐ์ชัย, 2560)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด (3P's) ที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ในจังหวัดตรัง
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยของความน่าเชื่อถือที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ในจังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนในจังหวัดตรัง จำนวน 643,164 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดตรัง, 2563)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ที่ซื้อและไม่ซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ในจังหวัดตรังคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างประมาณ 399.75 สำหรับการวิจัยนี้คณะผู้วิจัยใช้กลุ่ม

ตัวอย่าง 400 คน และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบความน่าจะเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้
1) การสุ่มแบบโควตา จาก 10 อำเภอ อำเภอละ 40 คน และ 2) การสุ่มแบบบังเอิญ จากแต่ละอำเภอ ตามจำนวนที่ต้องการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาด 3P's ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด รวมทั้งคำถามในส่วนของความน่าเชื่อถือ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ และด้านชื่อเสียงและความมั่นคงของบริษัทที่ขายประกันภัยภาคสมัครใจผ่านช่องทางออนไลน์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ ส่วนที่ 2.1 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ 1) ท่านรู้จักการซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจผ่านช่องทางออนไลน์หรือไม่ (“รู้จัก” “ไม่รู้จัก”) 2) หากท่านรู้จักการซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจผ่านช่องทางออนไลน์ท่านจะตัดสินใจซื้อผ่านช่องทางออนไลน์หรือไม่ (“ซื้อ” “ไม่ซื้อ (*ข้ามไปข้อที่ 5*)”) 3) ช่องทางการแนะนำสินค้าแบบใดมีผลต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ของท่าน (“สื่อสิ่งพิมพ์และโฆษณา” “พนักงานขาย” “ประสบการณ์เดิมจากการซื้อผ่านบริษัทเดิม” “คำแนะนำของคนใกล้ชิด” “อินเทอร์เน็ต” “อื่น ๆ โปรดระบุ...”) 4) ท่านตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจออนไลน์เพราะเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ “สะดวก รวดเร็ว” “เข้าถึงได้ง่าย” “แสดงเนื้อหาครบถ้วน ชัดเจนและไม่ซับซ้อน” “ลดระยะเวลาเดินทางไปบริษัท”) 5) เหตุผลที่ท่านไม่ซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ “ขาดความรู้ทางด้านการซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจผ่านระบบออนไลน์” “ไม่มั่นใจในการบริการหลังการขายผ่านช่องทางออนไลน์ที่อาจดูแลไม่เท่าถึงเหมือนกับการซื้อผ่านตัวแทน” “ไม่เข้าใจเงื่อนไขความคุ้มครอง” “ต้องการคำแนะนำจากพนักงานหรือตัวแทนเกี่ยวกับความคุ้มครองที่ท่านต้องการ”) และส่วนที่ 2.2 เป็นการวัดระดับความคิดเห็นของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (3P's) และวัดระดับความคิดเห็นของความน่าเชื่อถือ โดยใช้เกณฑ์การวัดตามระบบ Likert Scale

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

คณะผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยมีค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.85 หลังจากนั้นได้นำไปปรับปรุง ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ เก็บข้อมูลจากประชาชนผู้ที่ซื้อและไม่ซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ในจังหวัดตรัง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล

คณะผู้วิจัยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการบรรยายข้อมูลเชิงพรรณนา และใช้ Chi - Square ในการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

1.1 เพศ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 63 และเพศชาย จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37

1.2 อายุ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 รองลงมาคือ มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 สำหรับกลุ่มอายุระหว่าง 41 - 50 ปี มีจำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 18.3 และกลุ่มอายุ 51 ปี ขึ้นไป มีจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 และกลุ่มน้อยสุดมีอายุในช่วงต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.8

1.3 ระดับการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี/เทียบเท่า จำนวน 253 คน คิดเป็นร้อยละ 63.3 รองลงมาคือ จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 21.8 และกลุ่มตัวอย่างที่น้อยที่สุดคือ จบการศึกษามากกว่าปริญญาตรี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15

1.4 อาชีพ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37 รองลงมาคือ อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20 กลุ่มนักศึกษา มีจำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.75 กลุ่มรับจ้างทั่วไปมีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 และกลุ่มตัวอย่างที่น้อยที่สุดคือ อาชีพอื่น ๆ จำนวน 28 คน คิดเป็น 7.0 โดยอาชีพอื่น ๆ ประกอบด้วย พนักงานของหน่วยงานรัฐมากที่สุด จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5 ทำการเกษตร จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3 ลูกจ้างรายวัน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 นอกจากนี้ อาชีพค้าขาย พนักงานโรงแรม และบุคคลว่างงาน มีจำนวนที่เท่ากัน คือ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

1.5 รายได้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,001-20,000 บาท จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36.0 รองลงมาคือ รายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท จำนวน 80 คน

คิดเป็นร้อยละ 20 ราย มีรายได้ระหว่าง 20,001–30,000 บาท จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 มีรายได้ระหว่าง 30,001–40,000 บาท จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5 และกลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุดคือ รายได้ 40,001 บาทขึ้นไป จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 12.8

2. พฤติกรรมการบริโภค

2.1 ท่านรู้จักการซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจผ่านช่องทางออนไลน์หรือไม่

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่รู้จักการซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 56 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่รู้จักการซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์มีจำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 44

2.2 หากท่านรู้จักการซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจผ่านช่องทางออนไลน์ท่านจะตัดสินใจซื้อผ่านช่องทางออนไลน์หรือไม่

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ จำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 65 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 35

2.3 ช่องทางการแนะนำสินค้าแบบใดมีผลต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ของท่าน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจผ่านคำแนะนำของคนใกล้ชิดจำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 รองลงมา คือ ผ่านพนักงานขาย จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3 ส่วนประสบการณ์เดิมจากการซื้อผ่านบริษัทเดิม มีจำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่น้อยที่สุดคือ สื่อสิ่งพิมพ์ โฆษณา และอินเทอร์เน็ตมีจำนวนเท่ากันคือ 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.8

2.4 ท่านตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจออนไลน์เพราะเหตุใด

เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจออนไลน์มากที่สุด คือ รวดเร็ว สะดวก จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 39.7 รองลงมา คือ การเข้าถึงง่าย จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 26.1 ลดระยะเวลาในการเดินทาง จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 19.3 แสดงเนื้อหาครบถ้วนชัดเจน จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 14.6 และเหตุผลการซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์น้อยที่สุดคือ อื่น ๆ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

2.5 เหตุผลที่ท่านไม่ซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์

เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจผ่านช่องทางออนไลน์มากที่สุด คือ ไม่มั่นใจในการบริการหลังการขายผ่านช่องทางออนไลน์ที่อาจดูแลไม่ทั่วถึงเหมือนกับการซื้อผ่านตัวแทน จำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 36.8 รองลงมา คือ

ต้องการคำแนะนำจากพนักงานหรือตัวแทนเกี่ยวกับความคุ้มครองที่ท่านต้องการ จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 25.4 ขาดความรู้ทางด้านการซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจผ่านระบบออนไลน์ จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 24.4 ไม่เข้าใจเงื่อนไขความคุ้มครอง จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 12.1 และน้อยที่สุด คือ อื่น ๆ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3

3. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.1 ปัจจัยด้านราคา

ปัจจัยด้านราคาในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.08 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.842 โดยส่วนประกอบจากปัจจัยด้านราคาที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ การเสนอราคาค่าเบี้ยประกันที่หลากหลายเพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบ มีค่าเฉลี่ย 3.93 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.854 รองลงมา คือ ค่าสินไหมทดแทนที่ได้รับเมื่อเกิดอุบัติเหตุมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 3.90 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.939 ส่วนเบี้ยประกันภัยมีราคาที่เหมาะสมกับความคุ้มครองที่ได้รับ มีค่าเฉลี่ย 3.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.863 และเบี้ยประกันภัยมีราคาถูกกว่าเมื่อเทียบกับการซื้อผ่านช่องทางการจัดจำหน่ายอื่น มีค่าเฉลี่ย 3.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.856 ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของปัจจัยด้านราคาที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยด้าน ราคา	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ความสำคัญ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
1. เบี้ย ประกันภัยมี ราคาถูกกว่า เมื่อเทียบกับ การซื้อผ่าน ช่องทางการ จัดจำหน่ายอื่น	64 (16.0%)	230 (57.5%)	87 (21.75%)	3 (0.75%)	16 (4.0%)	3.81	0.856	มากที่สุด
2. ค่าสินไหม ทดแทนที่ ได้รับเมื่อเกิด อุบัติเหตุมี ความ เหมาะสม	108 (27.0%)	191 (47.75%)	76 (19.0%)	11 (2.75%)	14 (3.35%)	3.90	0.939	มากที่สุด
3. เบี้ยประกันภัย มีราคาที่ เหมาะสมกับ ความคุ้มครองที่ ได้รับ	96 (24.0%)	189 (47.25%)	98 (24.5%)	9 (2.25%)	8 (2.0%)	3.89	0.863	มากที่สุด

ปัจจัยด้าน ราคา	ระดับความคิดเห็น							ระดับ ความสำคัญ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
4. การเสนอ ราคาค่าเบี้ย ประกันที่ หลากหลาย เพื่อให้เกิดการ เปรียบเทียบ	101 (25.25%)	195 (48.75%)	88 (22.0%)	8 (2.0%)	8 (2.0%)	3.93	0.854	มากที่สุด
5. ราคาใน ภาพรวม	135 (23.75%)	180 (45.0%)	68 (17.0%)	14 (3.5%)	3 (0.75%)	4.08	0.842	มากที่สุด

3.2 ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์

ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.11 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.817 โดยส่วนประกอบจากปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ กรรมธรรม์ที่จัดส่งมีความถูกต้องและเรียบร้อยสมบูรณ์ มีค่าเฉลี่ย 4.04 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.828 รองลงมา คือ รูปแบบของความคุ้มครองมีหลากหลาย ตรงตามความต้องการ มีค่าเฉลี่ย 3.90 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.985 ส่วนการติดต่อ สอบถามข้อมูลได้ง่ายและชัดเจน มีค่าเฉลี่ย 3.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.126 และมีการส่ง หนังสือหรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์แจ้งเมื่อกรรมธรรม์ใกล้หมดอายุ มีค่าเฉลี่ย 3.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.969 ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละและค่าเฉลี่ยของปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยด้าน การส่งเสริม การตลาด	ระดับความคิดเห็น							ระดับ ความสำคัญ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	ค่าเฉลี่ย	ค่า เบี่ยงเบน มาตรฐาน	
1. มีของ สมนาคุณให้แก่ ลูกค้า	122 (30.5%)	163 (40.75%)	100 (25.0%)	11 (2.75%)	4 (1.0%)	3.97	0.869	มากที่สุด
2. ส่วนลดเบี้ย ประกันภัยให้แก่ผู้ ที่มีประวัติขับขี่ที่ ดี	123 (30.75%)	173 (43.25%)	95 (23.75%)	6 (1.5%)	3 (0.75%)	4.02	0.821	มากที่สุด
3. มีการ ให้บริการต่าง ๆ ที่รวดเร็ว ทันสมัย	149 (37.25%)	151 (37.75%)	85 (21.25%)	4 (1.0%)	11 (2.75%)	4.06	0.933	มากที่สุด

ปัจจัยด้าน การส่งเสริม การตลาด	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	ค่า เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ความสำคัญ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
4. การส่งเสริม การตลาดใน ภาพรวม	166 (41.5%)	145 (36.25%)	84 (21.0%)	4 (1.0%)	1 (0.25%)	4.18	0.810	มากที่สุด

3.3 ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด

ปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาดในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.18 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.810 โดยส่วนประกอบจากปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ มีการให้บริการต่าง ๆ ที่รวดเร็ว ทันสมัย มีค่าเฉลี่ย 4.06 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.933 รองลงมา คือ ส่วนลดเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้ที่มีประวัติขับขี่ที่ดี มีค่าเฉลี่ย 4.02 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.821 ส่วนที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ มีของสมนาคุณให้แก่ลูกค้า มีค่าเฉลี่ย 3.97 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.869 ปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวน ร้อยละและค่าเฉลี่ยของปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่าง

3.4 ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์

ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.03 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.841 โดยส่วนประกอบจากปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ มีการแสดงข้อมูลในการเลือกซื้อกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจอย่างชัดเจนและครบถ้วน มีค่าเฉลี่ย 3.92 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.836 รองลงมา คือ บริษัทมีการพัฒนาเว็บไซต์ให้ทันสมัยอยู่เสมอ ทำให้มีความมั่นใจในการซื้อประกันภัยออนไลน์มีค่าเฉลี่ย 3.91 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.846 ส่วนที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ รูปแบบของเว็บไซต์ใช้งานง่ายสามารถเข้าถึงเว็บไซต์ได้ง่าย มีผลต่อการซื้อประกันภัยผ่านระบบออนไลน์มีค่าเฉลี่ย 3.85 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.906 ปรากฏดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวน ร้อยละและค่าเฉลี่ยของความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่าง

ความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. รูปแบบของเว็บไซต์ใช้งานง่าย สามารถเข้าถึงเว็บไซต์ได้ง่าย มีผลต่อการซื้อประกันภัยผ่านระบบออนไลน์	92 (23.0%)	188 (47.0%)	100 (25.0%)	7 (1.75%)	13 (3.25%)	3.85	0.906	มากที่สุด
2. บริษัทมีการพัฒนาเว็บไซต์ให้ทันสมัยอยู่เสมอ ทำให้มีความมั่นใจในการซื้อประกันภัยผ่านระบบออนไลน์	103 (25.75%)	174 (43.5%)	112 (28.0%)	5 (1.25%)	6 (1.5%)	3.91	0.846	มากที่สุด
3. มีการแสดงข้อมูลในการเลือกซื้อกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจอย่างชัดเจนและครบถ้วน	108 (27.0%)	165 (41.25%)	120 (30.0%)	2 (0.5%)	5 (1.25%)	3.92	0.836	มากที่สุด
4. ความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ในภาพรวม	135 (33.75%)	151 (37.75%)	106 (26.5%)	6 (1.5%)	2 (0.5%)	4.03	0.841	มากที่สุด

3.5 ปัจจัยด้านชื่อเสียงและความมั่นคงของบริษัท

ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือด้านชื่อเสียงและความมั่นคงของบริษัทในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.00 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.934 โดยปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือด้านชื่อเสียงและความมั่นคงของบริษัทที่กลุ่มตัวอย่างเลือกมากที่สุด คือ บริษัทมีความมั่นคงและการดำรงอยู่ในอนาคต มีค่าเฉลี่ย 4.00 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.934 รองลงมาคือ บริษัทที่มีชื่อเสียงซึ่งส่งผลให้มีความน่าเชื่อถือ มีค่าเฉลี่ย 3.99 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.854 มีการยืนยันตัวตนของบริษัทที่ทำให้น่าเชื่อถือ มีค่าเฉลี่ย 3.98 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.864 และการแสดงงบรายได้ของบริษัทอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ย 3.86 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.886 ปรากฏดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของความน่าเชื่อถือด้านชื่อเสียงและความมั่นคงของบริษัทที่มีความสัมพันธ์ต่อการเลือกซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่าง

ความ น่าเชื่อถือ ด้านชื่อเสียง และความ มั่นคงของ บริษัท	ระดับความคิดเห็น							ระดับ ความสำคัญ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	ค่าเฉลี่ย	ค่า เบี่ยงเบน มาตรฐาน	
1. มีการยืนยันตัวตนของบริษัทที่น่าเชื่อถือ	124 (31.0%)	157 (39.25%)	109 (27.25%)	5 (1.25%)	5 (1.25%)	3.98	0.864	มากที่สุด
2. บริษัทที่มีชื่อเสียงซึ่งส่งผลให้มีความน่าเชื่อถือ	121 (30.25%)	172 (43.0%)	96 (24.0%)	5 (1.25%)	6 (1.5%)	3.99	0.854	มากที่สุด
3. การแสดงใบรายได้ของบริษัทอย่างชัดเจน	99 (24.75%)	169 (42.25%)	117 (29.25%)	6 (1.5%)	9 (2.25%)	3.86	0.886	มากที่สุด
4. บริษัทมีความมั่นคงและการดำรงอยู่ในอนาคต	143 (35.75%)	138 (34.5%)	102 (25.5%)	10 (2.5%)	7 (1.75%)	4.00	0.934	มากที่สุด
5. ชื่อเสียงและความมั่นคงของบริษัทในภาพรวม	165 (41.25%)	134 (33.5%)	93 (23.25%)	7 (1.75%)	1 (0.25%)	4.00	0.934	มากที่สุด

4. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัยที่ 1 ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด (3P's) มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์

สมมติฐานที่ 1.1 ปัจจัยด้านราคาในภาพรวมมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์

สมมติฐานที่ 1.2 ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์

สมมติฐานที่ 1.3 ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดในภาพรวมมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์

การทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านราคาในภาพรวมและปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดในภาพรวมไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1.1 - 1.3

ตัวแปรอิสระ	สถิติที่ใช้	ค่าสถิติ	ค่านัยสำคัญ	ผลการทดสอบ
สมมติฐานการวิจัยที่ 1 ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด (3P's)				
ปัจจัยด้านราคาในภาพรวม	Chi - Square - Test	29.322	0.000	ยอมรับ
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ในภาพรวม	Chi - Square - Test	25.688	0.000	ยอมรับ
ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดในภาพรวม	Chi - Square - Test	8.625	0.071	ปฏิเสธ

สมมติฐานการวิจัยที่ 2 ปัจจัยของความน่าเชื่อถือมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์

สมมติฐานที่ 2.1 ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์

สมมติฐานที่ 2.2 ปัจจัยความน่าเชื่อถือด้านชื่อเสียงและความมั่นคงของบริษัทในภาพรวมมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์

การทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ในภาพรวมและปัจจัยความน่าเชื่อถือด้านชื่อเสียงและความมั่นคงของบริษัทในภาพรวมมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2.1 - 2.2

ตัวแปรอิสระ	สถิติที่ใช้	ค่าสถิติ	ค่านัยสำคัญ	ผลการทดสอบ
สมมติฐานการวิจัยที่ 2 ปัจจัยความน่าเชื่อถือ				
ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ในภาพรวม	Chi - Square - Test	32.780	0.000	ยอมรับ

ตัวแปรอิสระ	สถิติที่ใช้	ค่าสถิติ	ค่านัยสำคัญ	ผลการทดสอบ
สมมติฐานการวิจัยที่ 2 ปัจจัยความน่าเชื่อถือ				
ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือด้านชื่อเสียงและความมั่นคงของบริษัทในภาพรวม	Chi - Square - Test	26.166	0.000	ยอมรับ

อภิปรายผล

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด (3P's) และปัจจัยของความน่าเชื่อถือที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ ในจังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านราคาและปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ ปัจจัยด้านราคากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการเสนอราคาค่าเบี้ยประกันที่หลากหลายเพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบเป็นอันดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภพล มงคลเจริญพันธ์, จีระศักดิ์ เกาะสูงเนิน และยงยุทธ ฉัตรวรโสภณ ที่พบว่าอัตราเบี้ยประกันภัยมีความสำคัญต่อการตัดสินใจ (ศุภพล มงคลเจริญพันธ์, 2560); (จีระศักดิ์ เกาะสูงเนิน, 2550); (ยงยุทธ ฉัตรวรโสภณ, 2549) รองลงมา คือ ค่าสินไหมทดแทนที่ได้รับเมื่อเกิดอุบัติเหตุมีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภชาติ เอี่ยมรัตนกุล และทองหนัก มาตย์นอก ที่พบว่า ความคุ้มครองความเสียหายมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ (ศุภชาติ เอี่ยมรัตนกุล และทองหนัก มาตย์นอก, 2563) ถัดมาคือ เบี้ยประกันภัยมีราคาที่เหมาะสมกับความคุ้มครองที่ได้รับ ส่วนเบี้ยประกันภัยมีราคาถูกกว่าเมื่อเทียบกับการซื้อผ่านช่องทาง การจองจำหน่ายอื่นกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญน้อย ส่วนปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์นั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิษระ ศิริโอวัฒนนะ และชินโสฬ วิสิษฐนิธิกิจา ที่พบว่า ผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อประกันภัย (วิษระ ศิริโอวัฒนนะ และชินโสฬ วิสิษฐนิธิกิจา, 2559) หรือในต่างประเทศ Wu, F. et al. พบว่าในตลาดรถยนต์ในสาธารณรัฐประชาชนจีนพบว่า การตั้งชื่อผลิตภัณฑ์และความต้องการซื้อของลูกค้ามีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากชื่อผลิตภัณฑ์จะสื่อถึงเสียงและความหมายในภาษาดังกล่าว ผู้บริโภคนิยมผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเชิงความหมายสำหรับยานพาหนะในประเทศหรือในระดับเริ่มต้นวางตลาด และนิยมผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อปรากฏเสียงต่างประเทศสำหรับยานพาหนะต่างประเทศ ผลการวิจัยนี้กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับกรรมธรรมที่จัดส่งมีความถูกต้องและเรียบร้อย สมบูรณ์เป็นอันดับแรก (Wu, F. et al., 2018) รองลงมา คือ รูปแบบของความคุ้มครองมีหลากหลายตรงตามความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพิศ อภิเมธีธำรง และกฤตพา แสนชัยธร ที่พบว่า ความหลากหลายของรูปแบบประกันภัย เป็นลำดับรองลงมาที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญ (กิตติพิศ อภิเมธีธำรง และกฤตพา แสนชัยธร, 2559) และประเด็นถัดมา คือ การติดต่อสอบถามข้อมูลได้ง่ายและชัดเจน ส่วนมีการส่งหนังสือหรืออีเมลแจ้งเมื่อกรม

ธรรมชาติกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญน้อย ในขณะที่ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ วิมล แซ่ตั้ง ที่พบว่าปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ (วิมล แซ่ตั้ง, 2553) ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่รู้จักประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์และไม่มั่นใจในการบริการหลังการขายผ่านช่องทางออนไลน์ที่อาจดูแลไม่เท่าถึงเหมือนกับการซื้อผ่านตัวแทน แต่อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการตลาดยังคงเป็นช่องทางในการเพิ่มยอดขาย เนื่องจากงานวิจัยของ Wu, M. et al. พบว่า การส่งเสริมการตลาดและแนะนำกลยุทธ์การขายล่วงหน้าเป็นปัจจัยที่ผู้ค้าออนไลน์นิยมใช้เพื่อเพิ่มยอดขาย ซึ่งจะช่วยลดความไม่แน่นอนของผู้บริโภค โดยการให้ส่วนลด การให้สิทธิเปลี่ยนสินค้า การคืนเงินให้เต็มจำนวนกรณีคืนสินค้า จะลดความไม่แน่นอนในความต้องการสินค้าของผู้บริโภคและผู้ค้าสามารถตั้งราคาขายล่วงหน้าที่สูงขึ้นได้ นอกจากนี้งานวิจัยดังกล่าวยังพบว่า การคืนเงินเต็มจำนวนให้แก่ลูกค้าในกลยุทธ์การขายล่วงหน้าสามารถทำกำไรให้กับผู้ค้าได้และควรนำมาประยุกต์ใช้ในการซื้อขายออนไลน์ (Wu, M. et al., 2019)

ด้านปัจจัยของความน่าเชื่อถือ ทั้งปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์และปัจจัยความน่าเชื่อถือด้านชื่อเสียงและความมั่นคงของบริษัทมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ ด้านความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก คือ มีการแสดงข้อมูลในการเลือกซื้อกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจอย่างชัดเจนและครบถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รสริน พัทธกัญญา และคณะ ที่พบว่า เงื่อนไขความคุ้มครองของกรมธรรม์ที่ชัดเจนและข้อมูลที่บริษัทนำเสนอทางเว็บไซต์มีความชัดเจนเป็นประเด็นที่สำคัญ (รสริน พัทธกัญญา และคณะ, 2560) รองลงมา คือ บริษัทมีการพัฒนาเว็บไซต์ให้ทันสมัยอยู่เสมอทำให้มีความมั่นใจในการซื้อประกันภัยออนไลน์ ส่วนรูปแบบของเว็บไซต์ที่ใช้งานง่ายสามารถเข้าถึงเว็บไซต์ได้ง่ายมีผลต่อการซื้อประกันภัยผ่านระบบออนไลน์กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญน้อย ด้านปัจจัยความน่าเชื่อถือด้านชื่อเสียงและความมั่นคงของบริษัท ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรการ แสงวิวัฒน์เจริญ และคณะ ที่พบว่า ชื่อเสียงของบริษัทประกันภัยมีผลต่อการรับรู้เพื่อตัดสินใจซื้อ (วรการ แสงวิวัฒน์เจริญ และคณะ, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัลลภา อมาตยกุล ที่พบว่า ชื่อเสียงของบริษัทมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ (พัลลภา อมาตยกุล, 2559) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรญา กังพานิชกุล และ ไกรชิต สุตะเมือง ที่พบว่า ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของบริษัทประกันภัยมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ (วีรญา กังพานิชกุล และไกรชิต สุตะเมือง, 2556) โดยประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกก็คือ บริษัทมีความมั่นคงและการดำรงอยู่ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมล แซ่ตั้ง และ พัลลภา อมาตยกุล ที่พบว่า ความไว้วางใจของลูกค้าจะเกิดจากการดำรงอยู่ขององค์กรที่เป็นเจ้าของ เป็นประเด็นสำคัญ (วิมล

แช่ตั้ง, 2553); (พัลลภา อมาตยกุล, 2559) รองลงมา คือ บริษัทที่มีชื่อเสียง ซึ่งส่งผลให้มีความน่าเชื่อถือ และประเด็นถัดมาคือ มีการยืนยันตัวตนของบริษัทที่ทำให้ที่น่าเชื่อถือ ส่วนการแสดงผลรายการได้ของบริษัทอย่างชัดเจนกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญน้อย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ เนื่องจากไม่มั่นใจในการบริการหลังการขายผ่านช่องทางออนไลน์ที่อาจดูแลไม่ทั่วถึงเมื่อเปรียบเทียบกับ การซื้อผ่านตัวแทน รองลงมา คือ ต้องการคำแนะนำจากพนักงานหรือตัวแทนเกี่ยวกับความคุ้มครองที่ต้องการ นอกจากนี้ ปัจจัยด้านราคาในภาพรวม ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ในภาพรวม ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ในภาพรวม และปัจจัยความน่าเชื่อถือด้านชื่อเสียงและความมั่นคงของบริษัทในภาพรวม มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์ ประเด็นจากปัจจัยด้านราคาในกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญคือ การเสนอราคาค่าเบี้ยประกันภัยมีหลากหลายเพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบ ประเด็นจากปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ในกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญคือ ธรรมเนียมที่จัดส่งมีความถูกต้องและเรียบร้อยสมบูรณ์ ประเด็นจากปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ในกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญคือ มีการแสดงข้อมูลในการเลือกซื้อกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจอย่างชัดเจนและครบถ้วน และประเด็นจากปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของบริษัทในกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญคือ บริษัทมีความมั่นคงและการดำรงอยู่ในอนาคต ในขณะที่ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดในภาพรวมไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบบออนไลน์

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ ประภัสสร เทพมณี, ปิยะภรณ์ โยธาปาน, ภควัชร หมั่นหมาย และวริศรา ณ ถลาง นักศึกษาสาขาการประกันภัยและการจัดการความเสี่ยง คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดตรัง

เอกสารอ้างอิง

กิตติพิศ อภิเมธีธำรง และกฤตพา แสนชัยธร. (2559). ลำดับชั้นปัจจัยในการตัดสินใจเลือกทำประกันภัยรถยนต์กับบริษัทประกันภัยของผู้ใช้รถยนต์ในเขตเทศบาลหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการการจัดการ มข, 9(2), 115-136.

- จีระศักดิ์ เกาะสูงเนิน. (2550). ปัจจัยที่ตัดสินใจและความพึงพอใจในการทำประกันภัยรถยนต์
นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภคในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พัลลภา อมาตยกุล. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ ผ่านทาง
ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร. ใน การประชุมวิชาการและ
นำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 1. มหาวิทยาลัยราชธานี.
- ยงยุทธ์ ฉัตรวรโสภณ. (2549). การตัดสินใจเลือกบริษัทประกันภัยของผู้ทำประกันภัยรถยนต์
จังหวัดสมุทรปราการ: ศึกษาเฉพาะกรณีบริษัทสัมพันธ์ประกันภัย จำกัด และบริษัท
วิริยะประกันภัย จำกัด. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป.
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- รสริน พชรกัญญา และคณะ. (2560). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อ
ประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชพฤกษ์, 2(3), 28-39.
- วรการ แสงวิวัฒน์เจริญ และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อข้าประกันภัย
รถยนต์ประเภท 1 ของประชาชนในจังหวัดอุดรธานี. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ
ด้านบริหารธุรกิจ ครั้งที่ 6 คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วัชร ศิริโอวัฒน และชิดโสภณ วิสิฐนิจิภา. (2559). ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรม
การตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ประเภท 1 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.
Veridian E-Journal, Silpakorn University, 9(2), 2242-2254.
- วิมล แซ่ตั้ง. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อการทำประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจสำหรับรถยนต์นั่ง
ส่วนบุคคลไม่เกิน 7 คน ใน จ.นนทบุรี. ใน สารนิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การจัดการ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วีรญา กังพานิชกุล และไกรจิต สุตะเมือง. (2556). ปัจจัยการตลาดเชิงบูรณาการที่มีผลต่อการ
ตัดสินใจซื้อประกันภัยรถยนต์ (ส่วนบุคคลไม่เกิน 7 คน) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯ
และปริมณฑล. วารสารการตลาดและการสื่อสาร, 1(2), 466-484.
- ศิวฤทธิ์ สุทธแสน และธัญญา สุพรประดิษฐ์ชัย. (2560). อิทธิพลการสื่อสารการตลาดมีผลต่อ
ความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้บริโภค. วารสารวิชาการ
บริหารธุรกิจ, 6(1), 158-170.
- ศุภชาติ เอี่ยมรัตนกุล และทองหนัก มาตย์นอก. (2563). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการคงอยู่ของ
ลูกค้าประกันภัยรถยนต์ผ่านช่องทางเทเลมาร์เก็ตติ้งของตัวแทนนายหน้าประกันภัย.
Veridian E-Journal, Silpakorn University, 11(2), 2818-2834.

- ศุภพล มงคลเจริญพันธ์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกทำการประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจรูปแบบใหม่กับบริษัทประกันวินาศภัยสำหรับรถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 คน จังหวัดนนทบุรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต, 12(1), 24-34.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. (2563). เรียกใช้เมื่อ 21 เมษายน 2563 จาก รายงานการรับประกันภัยจำแนกตามช่องทางการขาย: <https://www.oic.or.th/th/industry/statistic/data/43/2>
- สำนักงานสถิติจังหวัดตรัง. (2563). ระบบสถิติทางทะเบียน. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2563 จาก http://trang.old.nso.go.th/nso/project/search/result_by_department.jsp
- Wu, F. et al. (2018). Brand Name Types and Consumer Demand: Evidence from China's Automobile Market. *Journal of Marketing Research*, 56(1): 158-175.
- Wu, M. et al. (2019). Online marketing: When to offer a refund for advanced sales. *International Journal of Research in Marketing*, 36(3), 471-491.

ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับ
ปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*

MARKETING STRATEGY FACTORS AFFECTING THE DECISION TO
STUDY AT THE BACHELOR DEGREE LEVEL RETAIL BUSINESS
PROGRAM, FACULTY OF MANAGEMENT SCIENCE,
NAKHON SI THAMMARAT RAJABHAT UNIVERSITY

สมภารณ์ นวลสุทธิ์

Samaporn Nualsut

สุจินดา พรหมขำ

Sujinda Promkum

วันวิสาข์ เพชรบุรี

Wanwisa Phetburi

เสกสรรค์ วีระสุข

Seksan Werasuk

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: sujinda_oay@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของสถานศึกษาที่สำเร็จการศึกษากับปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เป็นวิจัยแบบเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาสาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 70 คน การสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกโดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ผลการวิเคราะห์ พบว่า 1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ด้านกลุ่ม

* Received 23 November 2020; Revised 31 December 2020; Accepted 3 January 2021

เรียน พบว่า ส่วนใหญ่เรียนรู้ทฤษฎีที่มหาวิทยาลัยก่อน และด้านประเภทโรงเรียนที่สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่ จบรัฐบาล 2) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของสถานศึกษาที่สำเร็จการศึกษา กับปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พบว่า มีค่าความแปรปรวนของปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05

คำสำคัญ: ปัจจัย, กลยุทธ์การตลาด, การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อ

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) the factors and marketing strategies that affect the decision to study for a bachelor's degree in Retail Business Faculty of Management Nakhon Si Thammarat Rajabhat University And 2) to study the relationship between types of educational establishments and the factors of marketing strategies that affect the decision to study at the bachelor's degree in Retail Business Faculty of Management Nakhon Si Thammarat Rajabhat University. This research is a quantitative research. The sample is 70 retail business students that were randomly sampled. And using questionnaires as a tool to collect the data. The statistics were percentage, mean, standard deviation and T - Test. The value of the research was as follows: 1) The general data of the sample were mostly female. As for the study group, it was found that most of them learned theory at university first And in the type of school that graduated, most of them were government schools. 2) The marketing strategies affecting the decision to study at the bachelor's degree in Retail Business Faculty of Management Nakhon Si Thammarat Rajabhat University was at a high level. And 3) the relationship between types of educational establishments that graduate and the factors of marketing strategy that affect the decision to study at the bachelor degree in Retail Business Faculty of Management Nakhon Si Thammarat Rajabhat University found the variance of

the marketing strategy factors influencing the decision to study at the bachelor's degree in Retail Business Faculty of Management Nakhon Si Thammarat Rajabhat University overall was not different Statistically significant at 0.05.

Keywords: Factor, Marketing Strategy, The Decision to Choose to Study Further

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจโลกและเทคโนโลยีมีผลให้ประเทศไทยต้องเร่งรัดการพัฒนาประเทศให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว รัฐมีนโยบายขับเคลื่อนประเทศและสังคมไทยสู่ระบบเศรษฐกิจใหม่คือ ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge - based Economy) (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2549) เป็นแรงขับเคลื่อนหลักของการพัฒนาในระยะยาวและอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน การเตรียมความพร้อมด้านกำลังคนเพื่อเผชิญกับระบบเศรษฐกิจใหม่ ที่มีลักษณะโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง การผลิตกำลังคนให้มีฐานความรู้ในวิชาชีพเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาของประเทศให้บรรลุตามวัตถุประสงค์จึงเป็นหัวใจสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2546) ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีบทบัญญัติที่วางรากฐานในการจัดและพัฒนาศึกษา ได้แก่ การกำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาให้กับประชาชนไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การที่คนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนั้นก็มาจากการกินดีอยู่ดี การมีงานทำ การมีรายได้พอเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้แนวทางที่จะพัฒนาให้คนมีสิ่งเหล่านี้ได้ ส่วนหนึ่งจากการมีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน รัฐบาลจึงมีนโยบายที่ชัดเจนในด้านการให้การศึกษาแก่ประชาชนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555 - 2559 ในส่วนของการพัฒนาสติปัญญา ทักษะและฝีมือแรงงาน ให้มีการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมมีโลกทัศน์กว้างและมีการปฏิบัติจากประสบการณ์จริง สามารถเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ตลอดจนมีประสิทธิภาพในการผลิตสูงสุดรวมไปถึงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพของกำลังแรงงานให้สามารถเข้าสู่กระบวนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยยกระดับความรู้พื้นฐาน ของคนงานในสถานประกอบการทุกแห่งให้มีความรู้ขั้นต่อน้อยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยวิธีการต่าง ๆ และขยายงานด้านการทดสอบ มาตรฐานฝีมือแรงงาน สาขาต่าง ๆ ให้ได้มาตรฐานสากลอย่างมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,

2540) สถาบันการศึกษาเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร แต่ทั้งนี้ในการดำเนินการและบริหาร องค์กรสถาบันการศึกษานั้น ย่อมต้องการรายได้เพื่อนำมาพัฒนากระบวนการดำเนินงาน และสร้างความพร้อมในการให้บริการด้านการศึกษา เพื่อความสะดวกในการศึกษา ดังนั้นทาง สถาบันการศึกษาจึงได้มีการนำแนวคิดด้านกลยุทธ์การตลาดในส่วนประสมทางการตลาด (7 P's) (ธธีรธร ธีรขวัญโรจน์, 2559) มาช่วยเพื่อเป็นการส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาดให้กับ สถาบันของตนเอง เพราะในปัจจุบันสถาบันการศึกษาได้เปิดขึ้นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการศึกษาระดับอาชีวศึกษา ซึ่งได้รับนโยบายจากรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนแรงงาน ฝีมือด้วยแล้วนั้น ย่อมต้องหาวิธีการหรือจุดจูงใจที่ให้นักเรียนเข้ามาเรียน จึงเป็นแนวทางในการ นำกลยุทธ์การตลาดมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสถาบันการศึกษา และการอาชีวศึกษามี ความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศโดยตรง เนื่องจากการเตรียมคนเพื่อการประกอบอาชีพ เป็นช่างฝีมือระดับกลาง และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่สามารถออกไปประกอบอาชีพ ใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข มีความมั่นคงในอาชีพ ภายใต้คุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม สำหรับการศึกษาด้านอาชีวศึกษามีการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อผลิตกำลังคนในระดับ ช่างกึ่งฝีมือ ช่างฝีมือและช่างเทคนิคให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสนองตอบว่าความต้องการของตลาดแรงงาน และการประกอบอาชีพอิสระโดยได้จัด การศึกษาและการฝึกอบรมใน 5 ประเภทวิชาหลัก คือ ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรมและการประมง พาณิชยกรรม คหกรรมศาสตร์ และศิลปหัตถกรรม

ปัจจุบันการระดับอุดมศึกษาได้ขยายออกไปอย่างกว้างขวางทั้งด้านจำนวนสถานศึกษา และประเภทวิชาและหลักสูตรที่มีความหลากหลาย ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้การศึกษา เข้าถึงนักศึกษาทุกระดับได้มีโอกาสเข้าศึกษาทั้งทางด้านวิชาการและด้านวิชาชีพมากขึ้น สังเกตเห็นได้ชัดคือ จำนวนนักเรียนที่สมัครเข้าเรียนต่อสายอาชีวศึกษาหรือการเลือกเรียนสาขาที่มี รูปแบบการเรียนภาคทฤษฎีควบคู่กับภาคปฏิบัติมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ดังนั้นในฐานะที่ผู้วิจัย เป็นบุคลากรในระดับอุดมศึกษา จึงมีความสนใจที่เป็นกลยุทธ์การตลาดและปัจจัยที่ส่งผลต่อ การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อ โดยการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษากลยุทธ์การตลาดและ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ทั้งนี้จะเป็นประโยชน์และเป็น แนวทางที่จะนำผลการศึกษาไปปรับปรุงแก้ไขระบบการแนะแนวศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ให้สอดคล้องกับความต้องการและการบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะแผนการรับนักศึกษาของ สถานศึกษาตามนโยบายปรับปรุงคุณภาพผู้เรียนของหลักสูตรฯ คณะวิชา และระดับ มหาวิทยาลัย ตลอดจนการจัดสร้างหลักสูตรมีประสิทธิภาพและเกิดความต่อเนื่องของ การศึกษา ทั้งนี้เพื่อสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบัน ในส่วนของ การพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของสถานศึกษาที่สำเร็จการศึกษากับปัจจัยกลยุทธ์การตลาดกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือ นักศึกษาที่เรียนหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 90 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คำนวณโดยใช้สูตร เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ยอมให้คลาดเคลื่อนร้อยละ 5 โดยได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 70 คน วิธีการสุ่มแบบสะดวก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้วิจัยเป็นแบบสอบถาม 1 ชุด โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน คือ

2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบคำตอบหลายตัวเลือก (Multiple choices) จำนวน 6 ข้อ

2.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาดและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบคำตอบหลายตัวเลือก (Multiple choices) จำนวน 4 ข้อ และ

2.3 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องกลยุทธ์การตลาดและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชลักษณะเป็นแบบสอบถามประเภทมาตราประมาณค่า 5 ตัวเลือก ตามแนวคิดของ (Manz, C. C. & Sims, H. P., 1991) โดยมีองค์ประกอบของแบบสอบถาม 7 องค์ประกอบ แล้วนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้ไขไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ .95 (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูล 3.1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3.2) นำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมทั้งแบบสอบถาม โดยส่งด้วยตัวเอง 3.3) รวบรวมแบบสอบถามโดยการติดตามและประสานนัดรับคืนภายใน 1 สัปดาห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การหาค่าร้อยละ

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาดและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นกลุ่มคำถามที่แสดงความความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยใช้ Liker Scales กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนไว้ดังนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2544)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

วัตถุประสงค์ที่ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีปัจจัยด้านอาจารย์ และบุคลากรของวิทยาลัยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.34 และด้านด้านช่องสถานที่ตั้งของสถานศึกษา/และความสะดวกของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 4.07 ซึ่งแจกแจงได้ดังนี้

ด้านหลักสูตร ผลการศึกษาพบว่าภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีปัจจัยด้านความโดดเด่นทางด้านสายอาชีพหรือสาขาที่ต้องการเรียน ค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.25 และด้านหลักสูตร/คณะ/มหาวิทยาลัย มีการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร เช่น กีฬาสี การจัดทัศนศึกษา กิจกรรมเข้าค่าย ฯลฯ ซึ่งสามารถสนองความต้องการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 4.10

ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษา 70% จากบริษัทที่ทำความร่วมมือ ค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.43 และด้านหมิ่นทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 4.15

ด้านช่องสถานที่ตั้งของสถานศึกษา/และความสะดวกของผู้เรียน ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชา ธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ด้านช่องสถานที่ตั้งของสถานศึกษา/และความสะดวกของผู้เรียน ภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีปัจจัยด้านการอำนวยความสะดวกในการพักระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.26 และด้านการแนะแนวชั่วคราวในโรงเรียนของท่าน เพื่อแนะนำหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3.90

ด้านการดำเนินกิจกรรมเพื่อสนับสนุน ส่งเสริม ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชา ธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ด้านการดำเนินกิจกรรมเพื่อสนับสนุน ส่งเสริม ภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีปัจจัยด้านเพจ/ไลน์ของสาขา สวยงาม น่าสนใจ มีการตอบข้อซักถามอย่างละเอียดครบถ้วนค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.34 และด้านมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ทราบอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 4.10

ด้านอาจารย์ และบุคลากรของวิทยาลัย ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชา ธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ด้านอาจารย์ และบุคลากรของวิทยาลัย ภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีปัจจัยด้านอาจารย์ที่มีความเป็นกันเอง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.34 และด้านมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ทราบอย่างต่อเนื่อง มีบุคลากรที่สามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ ตามที่ท่านต้องการได้อย่างครบถ้วนและถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3.34

ด้านอาคารเรียน ห้องเรียน อาคารอื่น ๆ ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชา ธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ด้านอาคารเรียน ห้องเรียน อาคารอื่น ๆ ภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีปัจจัยด้านความพร้อมและความทันสมัยของอุปกรณ์การเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.30 และด้านบริเวณ และสภาพแวดล้อมเหมาะแก่การเรียน ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2.72

ด้านขั้นตอนหรือวิธีการที่จะบริการ ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชา ธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ด้านขั้นตอนหรือวิธีการที่จะบริการ ภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีปัจจัยด้านรูปแบบการรับนักศึกษา เช่น โควตา รับตรง ภาคมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.35 และด้านเมื่อท่านมาติดต่อกับหน่วยงานต่าง ๆ ของวิทยาลัย จัดให้มีการให้บริการที่ดีและมีขั้นตอนที่สะดวก รวดเร็วมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2.72

ภาพรวมของปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชา ธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิเคราะห์ ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีปัจจัยด้านอาจารย์ และบุคลากรของวิทยาลัยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.34 และด้านด้านช่องสถานที่ตั้งของสถานศึกษา/และความสะดวกของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 4.07

วัตถุประสงค์ที่ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของสถานศึกษาที่สำเร็จการศึกษากับปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

จากการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของสถานศึกษาที่สำเร็จการศึกษากับปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พบว่า การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่า มีค่าความแปรปรวนของปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงใช้สถิติทดสอบ F - test ในตาราง ANOVA ในการทดสอบค่าเฉลี่ย โดยได้ค่า p - value ด้านรัฐบาล = 0.539 ด้านอาชีวะ = 0.539 และด้านกศน./อื่น ๆ = 0.539 ซึ่งมีความมากกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้น ระดับการศึกษาแตกต่างกัน ความน่าเชื่อถือ การตอบสนองต่อผู้บริโภค การให้ความมั่นใจ การดูแลเอาใจใส่ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

ยกเว้น ด้านเอกชน โดยได้ค่า p - value ด้านเอกชน = 0.000 ซึ่งมี ค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของสถานศึกษาที่สำเร็จการศึกษากับปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่มีโรงเรียนที่สำเร็จการศึกษาแตกต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัย ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผู้วิจัยได้นำ แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบผลการอภิปราย และได้อ้างอิงข้อมูลประกอบ เพื่อยืนยันให้ผลที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

จากการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในระดับความสำคัญมากทั้ง 7 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณ ยาใจ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของนักศึกษา ต่างชาติในการเข้ามาเป็นนักศึกษาแลกเปลี่ยนในประเทศไทย กรณีศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของนักศึกษาต่างชาติในการเข้ามาเป็นนักศึกษาแลกเปลี่ยนของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างที่ทำการ วิจัยประกอบด้วยนักศึกษาต่างชาติคณะ/โครงการต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 233 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม ซึ่งผลการวัดค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่า Chi - Square ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย ถึง 58.4 เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีอายุระหว่าง 20–25 ปี ร้อยละ 64.4% ประเทศที่มาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มากที่สุดคือประเทศ สหรัฐอเมริกา คิดเป็นร้อยละ 15.9 นักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยมี สัดส่วนเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดโดยคิดเป็นร้อยละ 47.6 ที่เลือกเข้ามาศึกษาต่อในโครงการ ไทยศึกษา เลือกที่จะเรียนต่อในระดับการศึกษาปริญญาตรี โดยมีสัดส่วนเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด โดยคิดเป็นร้อยละ 52.8
- 2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของนักศึกษาต่างชาติในการเข้ามาเป็นนักศึกษาแลกเปลี่ยน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบร่วมกัน 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านหลักสูตร ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของสถาบัน ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษาปัจจัยด้าน ประชาสัมพันธ์ และปัจจัยด้านทำเลที่ตั้งความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับการ ตัดสินใจของนักศึกษาต่างชาติในการเข้ามาเป็นนักศึกษาแลกเปลี่ยน กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีปัจจัยทางด้านหลักสูตรและปัจจัยด้าน ประชาสัมพันธ์ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยทางด้าน ภาพลักษณ์ของสถาบัน ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา และปัจจัยด้านทำเลที่ตั้ง มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
- 3) ปัจจัยภายนอกมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของนักศึกษาต่างชาติในการเข้ามาเป็น นักศึกษาแลกเปลี่ยน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบร่วมกัน 4 ปัจจัย คือปัจจัยด้าน สังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านจิตวิทยา และด้านเศรษฐกิจความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอก กับการ ตัดสินใจของนักศึกษาต่างชาติในการเข้ามาเป็นนักศึกษาแลกเปลี่ยน กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีปัจจัยทางด้าน สังคมไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยด้านวัฒนธรรม

ด้านจิตวิทยาและด้านเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เช่นกัน (พรพรรณ ยาใจ, 2550)

จากการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของสถานศึกษาที่สำเร็จการศึกษากับปัจจัยกลยุทธ์การตลาดกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทุมพร ไฉนลาด และจงดี โตอ้อม ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าปัจจัยโดยรวมมีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาในระดับสูง (3.8 ± 0.56) การเรียงลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาโท เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ด้านคุณลักษณะสถาบัน (4.25 ± 0.51) ด้านการประกอบอาชีพ (3.95 ± 0.48) และด้านหลักสูตร (3.78 ± 0.57) ด้านสังคมและเศรษฐกิจ (3.22 ± 0.68) ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านคุณลักษณะสถาบัน คือ ผลการเรียนสะสมในระดับปริญญาตรี โดยสัมพันธ์ไปในทางตรงข้ามระดับน้อย ($r = -0.248$) และรายได้ของบัณฑิต สัมพันธ์ไปในทางเดียวกันระดับปานกลาง ($r = 0.312$) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านหลักสูตร คือ รายได้ของบัณฑิต โดยสัมพันธ์ไปในทางเดียวกันระดับน้อย ($r = 0.252$) และรายได้ของผู้ปกครองสัมพันธ์ไปในทางเดียวกันระดับน้อย ($r = -0.293$) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาพรวมของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ ศึกษาต่อ คือ รายได้ของผู้ปกครอง โดยสัมพันธ์ไปในทางเดียวกันระดับน้อย ($r = 0.267$) ผลการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์แบบไคสแควร์ พบว่า อาชีพของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านหลักสูตรและด้านสังคมและเศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นกัน (อุทุมพร ไฉนลาด และจงดี โตอ้อม, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โดยมีปัจจัยด้านอาจารย์ และบุคลากรของวิทยาลัย อยู่ในระดับมาก มากกว่าปัจจัยอื่น ๆ และความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของสถานศึกษาที่สำเร็จการศึกษากับปัจจัยกลยุทธ์การตลาดกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ระดับการศึกษาแตกต่างกัน

ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตอบสนองต่อผู้บริโภค ด้านการให้ความมั่นใจ และด้านการดูแลเอาใจใส่ ในการวิจัยครั้งนี้สามารถนำผลการวิจัยไปวางแผนการรับสมัครการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์หรือเก็บข้อมูลจากครูฝึกที่ดูแลนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพเกี่ยวกับแนวทางในการเสริมสร้างและปรับกลยุทธ์ในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้เรียนทั้งด้านวิชาการและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพต่อไป 2) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นครอบคลุมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครองของนักศึกษา ฝ่ายวิชาการหรืออาจารย์ที่สอนนักเรียนที่จบการศึกษา รวมถึงศิษย์เก่า เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ได้ผลการศึกษาที่นำไปปรับปรุงและพัฒนาการสอน การบริการให้มีประสิทธิภาพได้มากยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2544). หลักสถิติ. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2549). ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่ . (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พร ตันไทร.
- ธธีรธร อีธวัณโรจน์. (2559). การตลาดบริการ. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- พรพรรณ ยาใจ. (2550). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของนักศึกษา ต่างชาติในการเข้ามาเป็นนักศึกษาแลกเปลี่ยนในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2563 จาก <http://www.research.rmutt.ac.th/?p=2862>
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2546). กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2563 จาก <http://law.longdo.com/law/499/sub36125>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2563 จาก https://www.nesdc.go.th/download/article/article_20160323112431.pdf
- อุทุมพร ไฉไลลาด และจตุร โตอิม. (2559). ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 10(2), 165-077.

- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Manz, C. C. & Sims, H. P. (1991). *Super leadership: Beyond the myth of heroic leadership in organizational dynamics*. New York: American Management Association.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Tijdschrift voor Onderwijsresearch*, 2(2), 49-60.

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและการวิเคราะห์องค์ประกอบ
เชิงยืนยันค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูของโรงเรียน
ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สามจังหวัดชายแดนภาคใต้*

EXPLORATORY AND CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS ON VALUES
OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY OF TEACHERS UNDER
THE JURISDICTION OF OFFICE OF THE BASIC EDUCATION
COMMISSION IN THREE SOUTHERN BORDER PROVINCES

เกียรติยศ ศุภชัยรัตน์

Kiattiyot Suphachairat

ชาวลิต เกิดทิพย์

Chawalit Kerdtip

วรลักษณ์ ชูกำเน็ด

Woralak Chookamnerd

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Prince of Songkla University, Thailand

E-mail: pungpond.psu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือผู้บริหารโรงเรียน ครูหัวหน้าวิชาการ และครูผู้ปฏิบัติชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 855 คน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนใต้ มาตราส่วนประมาณค่าแบบ 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.993 ผลการวิจัยพบว่าการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน

* Received 19 November 2020; Revised 1 January 2021; Accepted 4 January 2021

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ 1) นำสู่ความสมบูรณ์แบบ (Leaded Integrity) 2) ทำงานด้วยใจกรุณา (Work Passion) 3) พลังความเชื่อร่วมกัน (Empower Belief Sharing) และ 4) จิตสำนึกในที่ทำงาน (Work Place Accountability) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน คำนิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนใต้ ผลการวิจัยขั้นการทดสอบความกลมกลืนของโมเดลโครงสร้างค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนใต้ โดยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปรากฏว่ามีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าไค - สแควร์มีความแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 0.06$, $df = 1$, $p = 0.000$) ค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI) และ (AGU) จะต้องมีค่ามากกว่า .90 ขึ้นไปและค่าดัชนี (SRMR) น้อยกว่า .05

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบค่านิยม, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) analyze exploratory factors on values of Professional Learning Community of teachers under the jurisdiction of the Office of the Basic Education Commission in three southern border provinces, and 2) analyze confirmatory factors on values of Professional Learning Community of teachers under the Jurisdiction of Office of the Basic Education Commission in three southern border provinces. The sample contained 855 respondents: school administrators, heads of the academic department, and teachers coping with the Professional Learning Community approach. The research instrument was conducted via a five - point rating scale questionnaire for the values of Professional Learning Community of teachers under the Jurisdiction of Office of the Basic Education Commission in three southern border provinces, with the reliability of 0.993. The findings of this study indicated that Exploratory Factor Analysis on the values of Professional Learning Community of teachers under the Jurisdiction of Office of the Basic Education Commission in three southern border provinces comprised four factors: 1) leaded integrity, 2) work compassion, 3) empower belief sharing, and 4) work place accountability. In addition to the confirmatory factor analysis on Professional

Learning Community of teachers under the jurisdiction of Office of the Basic Education Commission in three southern border provinces, the results supported by fit indices testing of the structural model were fit with the empirical data. When considering Chi - square value, there was no statistically significant difference ($\chi^2 = 0.06$, $df = 1$, $p = 0.000$), GFI and AGU greater than .90, and SRMR less than .05.

Keywords: Factor Analysis on Values, Professional Learning Community of teachers, Office of the Basic Education Commission, Three Southern Border Provinces

บทนำ

ความพลิกผันทางด้านเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ประชากรโลกมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชากรโลก มนุษย์ถูกแทรกแซงด้วยเทคโนโลยีกลายเป็นสังคมใหม่ที่เรียกว่า “Social Disruption” เป็นสังคมที่มีเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทเป็นส่วนสำคัญในชีวิตประจำวัน ลักษณะการดำรงชีวิตเช่นนี้มิได้กระทบเพียงด้านระบบสังคมหรือเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ยังส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาทุกแห่งหน ผลกระทบดังกล่าวทำให้การจัดการศึกษาเปลี่ยนรูปแบบจากเดิมกลายเป็นระบบการศึกษาที่อุดมด้วยข้อมูล ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลด้านวิชาการที่มีขนาดใหญ่ขึ้นเรียกว่า บิ๊กดาต้า (Big Data) (สุกิจ คูชัยสิทธิ์, 2556) ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนจำเป็นต้องปรับตัวให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง ด้วยการปรับกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ออกแบบให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ด้วยการเข้าถึงข้อมูลจากทุกแห่งหนในโลกระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรืออาจเรียกว่าการเรียนรู้ได้ในสภาพแวดล้อมทุกแห่ง (Ubiquitous Learning Environment: ULE) (เมธาวรินทร์ สัจจะบริบูรณ์ และศัลยพงศ์ วิชัยดิษฐ์, 2558) แต่ทว่าปัจจุบันปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนว่าศักยภาพของครูยังมีไม่เพียงพอ สาเหตุจากทักษะความสามารถของครูยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาอย่างเพียงพอเหมาะสม ความแตกฉานในเนื้อหาวิชาที่สอนไม่ได้ตามมาตรฐานวิชาชีพ รูปแบบการพัฒนาครูแบบเดิมไม่สอดคล้องต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน ครูไม่เกิดแรงจูงใจในการพัฒนานตนเอง อีกทั้งกระบวนการจัดการเรียนการสอนยังอยู่บนพื้นฐานแห่งความขาดแคลน

สมรรถนะครูมีความจำเป็นต่อการจัดการศึกษาแห่งโลกอนาคต เพราะครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน หากครูขาดมีสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอย่อมเกิดผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทำให้อัตราคุณภาพตามไปด้วย (พลหัส คงเทศ, 2562) ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่าสมรรถนะครูเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการเรียนการ

สอนและเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน หากแต่ในปัจจุบันการพัฒนาทักษะและความสามารถครูถูกละเลย เกิดจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการคือ ระบบการคัดเลือกครูเข้าสู่การปฏิบัติหน้าที่การสอน เป็นการสอบคัดเลือกเพื่อคัดกรองคุณสมบัติเบื้องต้นเท่านั้น ความรู้สึกของครูที่ผ่านการคัดเลือกส่วนใหญ่เกิดความเชื่อมั่นว่าตนเองเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้วิชาครบถ้วนไม่จำเป็นต้องพัฒนา ประการถัดไปคือแรงต้านภายในตนเองต่อการเปลี่ยนแปลงสู่ความรู้ใหม่เพราะยังยึดถือเชื่อมั่นถ้อยคำในองค์ความรู้ที่ตนเองได้รับมาจากอดีต สาเหตุสองประการนี้เป็นความรู้สึกภายในของแต่ละปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ครูไม่ยอมรับการพัฒนาองค์ความรู้ที่ได้รับจากหน่วยงานส่วนกลางทำให้ทักษะของครูไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนในสภาพสังคมปัจจุบัน อีกทั้งทักษะเดิมบางส่วนก็อาจเลือนหายไปเพราะไม่ได้ใช้เป็นระยะเวลานาน ฉะนั้นบทบาทของครูในทศวรรษหน้าจำเป็นจะต้องเปลี่ยนแนวทางของการจัดการเรียนจากการสอนแบบเดิมที่ถ่ายทอดองค์ความรู้แบบท่องจำเป็นแบบที่เหมาะสมในศตวรรษนี้ เพราะองค์ความรู้เดิมอาจจะใช้กับนักเรียนยุคนี้ไม่ได้ ครูจะต้องทบทวนบทบาทการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์เพิ่มเป็นสมรรถนะใหม่ให้กับตนเองเพื่อความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนในทศวรรษนี้ (อัญชลี สุขในสิทธิ์, 2560) ในส่วนของโรงเรียนก็จำเป็นต้องเร่งรีบพัฒนาเปลี่ยนแปลงแนวคิดของครูให้เกิดแนวคิดใหม่ที่ร่วมกันพัฒนาเน้นทักษะที่เชี่ยวชาญและความแตกฉานในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างแท้จริง

รูปแบบการพัฒนาครูในระบบของรัฐแบบเดิมเป็นการวางแผนการพัฒนาจากบนสู่ล่าง การพัฒนาครูมักจะเป็นการวางแผนพัฒนาจากส่วนกลางสู่ครูผู้ปฏิบัติมิได้เกิดจากความต้องการของครูโดยแท้จริง การพัฒนาครูในรูปแบบนี้มักทำให้ครูไม่สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่ได้รับสู่การนำไปใช้จริงได้ เพราะโปรแกรมการพัฒนาครูไม่ได้เกิดจากปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการสอนในห้องเรียน แต่เป็นโปรแกรมที่ส่วนกลางคาดหวังให้เกิดคุณลักษณะกับครูผู้สอน และออกแบบหลักสูตรอบรมจัดให้กับครูซึ่งไม่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการในแต่ละท้องถิ่นของ ชาตรี ฝ่ายคำตา ส่งผลต่อครูเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการฝึกอบรมเพราะไม่สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่ได้รับนำไปปรับใช้แก้ปัญหาในชั้นเรียนได้ ฉะนั้น การโน้มน้าวให้ครูเกิดการพัฒนาตนเองได้ประสิทธิภาพมากที่สุด คือการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพราะบริบทของครูส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นกลุ่มทำงานแบบสาระการเรียนรู้หรือถ้าเป็นโรงเรียนขนาดเล็กก็ความสัมพันธ์แบบใกล้ชิด (ชาตรี ฝ่ายคำตา, 2561)

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเป็นแนวคิดหนึ่งที่มีความต้องการพัฒนาครูให้เกิดศักยภาพสูงขึ้น ใช้กระบวนการของชุมชนทางวิชาชีพครูเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนอาศัยความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมทำ มีความเสมอภาคทางด้านความคิด มีข้อตกลงและกระบวนการกลุ่มเป็นตัวยึดเหนี่ยวสมาชิกเอาไว้ (Hord, S. M., 1997) บรรยายภายในกลุ่มสมาชิกเป็นแบบกัลยาณมิตร มีเป้าหมายในการพัฒนาตนเองให้มี

ประสิทธิภาพสูงขึ้นและสะท้อนไปสู่การสร้างคุณภาพผู้เรียน การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูนั้นจำเป็นจะต้องสร้างโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน และคัดกรองประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ และแสวงหาแนวทางในการพัฒนา ร่วมกันยึดเป็นแนวปฏิบัติหรือเป็นบรรทัดฐานของกลุ่มสมาชิกทำให้กระบวนการพัฒนาคุณภาพครู (วรลักษณ์ ชูกำเนิด, 2557) การพัฒนาอยู่ตลอดเวลาที่มีความต่อเนื่องอยู่เสมอ

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ชายขอบ มีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแยกเป็นประม 869 โรงเรียนและโรงเรียนมัธยมศึกษา 46 โรงเรียน ได้รับมอบนโยบายในการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู มุ่งหวังให้ครูเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน และส่งผลสะท้อนต่อคุณภาพผู้เรียนให้สูงขึ้น แต่ทว่าสถานการณ์ในปัจจุบันผลการพัฒนาครูยังไม่ประสบความสำเร็จในเชิงคุณภาพมากนัก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษากระบวนการพัฒนาครูด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กับกระบวนการสร้างวัฒนธรรมองค์กร โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูให้มีความยั่งยืนด้วยกระบวนการทางวัฒนธรรม การศึกษามีความจำเป็นต้องทราบค่านิยมของครูในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความรู้สึกต่อกระบวนการพัฒนาครูด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ซึ่งค่านิยมจะเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการก่อเกิดวัฒนธรรมงานวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ “รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม สามจังหวัดชายแดนใต้”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยศึกษาองค์ประกอบค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือครูโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีจำนวนครู 17,465 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 855 คน โดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยศึกษาเอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำการวิเคราะห์เพื่อสกัดตัวแปรค่านิยมที่เกิดขึ้นในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู นำตัวแปรที่ได้จากการสังเคราะห์ สร้างแบบคัดกรองตัวแปรแบบเลือกตอบให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 8 คน ตรวจสอบคัดกรอง ตัวแปรค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถผ่านคัดกรองมาได้จำนวน 57 ตัวแปร สร้างแบบสอบถามค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ นำแบบสอบถามตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ใช้วิธีการตรวจสอบค่าความสอดคล้องและความตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item Congruency: IC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 นำแบบสอบถามค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปทดลองใช้ (Try out) กับครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นแบบสอบถาม มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.993

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้จัดพิมพ์เอกสารหนังสือแนะนำและบรรจุลงในซองปิดผนึกจำนวน 860 ฉบับ นำส่งโรงเรียนที่ถูกคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองและเว้นระยะการตอบแบบสอบถาม 2 สัปดาห์ การเก็บข้อมูลกลับผู้วิจัยเดินทางเก็บข้อมูลกลับด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 619 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 71 สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ได้

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยแบ่งกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วนด้วยกันคือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ พิจารณาจากค่าการวิเคราะห์สัมพัทธ์ระหว่างตัวแปรเป็นรายคู่พร้อมด้วยการวิเคราะห์ค่าความเป็นไปได้พื้นฐาน KMO and Bartlett's Test of Sphericity ได้ค่า .973 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลมีความสอดคล้องกันมากจึงสามารถวิเคราะห์หาองค์ประกอบได้ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พิจารณาจากการวิเคราะห์ค่าไค - สแควร์ ค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI) และค่าดัชนีความกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGU) จะต้องมีความมากกว่า .90 ขึ้นไป มีค่าดัชนีรากฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR) และดัชนีรากฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของค่าความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (SRMR) น้อยกว่า .05 (สุกมาส อังศุโชติ, 2554)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาองค์ประกอบของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลวิจัยพบว่า

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) คำนิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถวิเคราะห์หาองค์ประกอบได้ ทำการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคหมุนแกนสำคัญ เพื่อพิจารณาเพื่อแยกกลุ่มตัวแปรจัดเป็นองค์ประกอบโดยการหมุนแกนแบบตั้งฉากด้วยวิธี Varimax เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบ ค่าไอเกน ค่าร้อยละของความแปรปรวน ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสม และค่าน้ำหนักองค์ประกอบสามารถวิเคราะห์จัดกลุ่มและตั้งชื่อองค์ประกอบได้ 4 องค์ประกอบ สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 59.494 ของความแปรปรวนสะสมทั้งหมดได้แก่ 1) นำไปสู่ความสมบูรณ์แบบ (21.962) 2) ทำงานด้วยใจกรุณา (2.101) 3) พลังความเชื่อร่วมกัน (1.481) และ 4) จิตสำนึกในที่ทำงาน (1.009) โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนองค์ประกอบ ค่าไอเกน ค่าร้อยละของความแปรปรวน ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม และค่าพิสัยน้ำหนักของข้อคำถามในแต่ละองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	ค่าไอเกน	ค่าร้อยละของความแปรปรวน	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม	ค่าพิสัยน้ำหนักขององค์ประกอบ
1. นำไปสู่ความสมบูรณ์แบบ	21.962	46.728	46.728	0.524 - 0.714
2. ทำงานด้วยใจกรุณา	2.101	4.470	51.198	0.508 - 0.714
3. พลังความเชื่อร่วมกัน	1.481	3.150	54.348	0.543 - 0.611
4. จิตสำนึกในที่ทำงาน	1.009	2.146	56.494	0.613 - 0.819

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) คำนิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลเชิงโครงสร้าง คำนิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนใต้ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการประมาณค่าพารามิเตอร์ ด้วยวิธีประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด(Maximum Likelihood) โดยพิจารณาจากค่า ไค - สแควร์ ค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI) และค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนที่ปรับแก้แล้ว (AGU) จะต้องมีความมากกว่า .90 ขึ้นไป มีค่าดัชนีรากฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR) และดัชนีรากฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของค่าความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (SRMR) น้อยกว่า .05 โดยแบ่งวิเคราะห์เป็นรายองค์ประกอบสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบด้านนำไปสู่ความสมบูรณ์แบบผลการวิเคราะห์เชิงยืนยันพบว่า ด้านนำไปสู่ความสมบูรณ์แบบ ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์พิจารณาจากค่าไค – สแควร์มีความแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 115.44$ df = 96, $p = 0.08602$) ค่าดัชนีวัด ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.018 ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้อยู่ระหว่าง 0.49 - 0.58 ค่าดัชนีความสอดคล้องกัน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.98 ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.97 ดัชนีความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 แสดงให้เห็นว่าโมเดลผ่านเกณฑ์ตามข้อตกลงเงื่อนไขการวิจัยทำให้โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

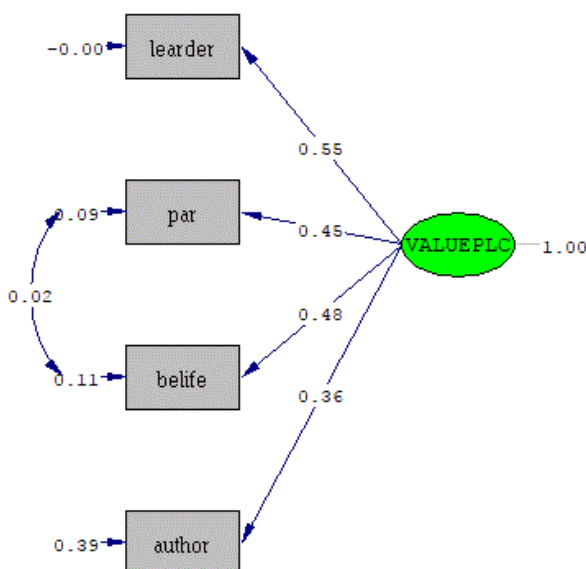
องค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบการทำงานด้วยใจกรุณา (Work Compassion) ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์พิจารณาจากค่าไค – สแควร์มีความแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 49.30$ df = 35, $p = 0.05510$) ค่าดัชนีวัด ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.0258 ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้อยู่ระหว่าง 0.441 - 0.586 ค่าดัชนีความสอดคล้องกัน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.987 ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.971 ดัชนีความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 0.999 แสดงให้เห็นว่าโมเดลผ่านเกณฑ์ตามข้อตกลงเงื่อนไขการวิจัยทำให้โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

องค์ประกอบที่ 3 องค์ประกอบด้านพลังความเชื่อร่วมกัน (Empowered Belief Sharing) ผลการวิเคราะห์เชิงยืนยัน ความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์พิจารณาจากค่าไค – สแควร์มีความแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 3.55$ df = 55, $p = 0.16933$) ค่าดัชนีวัด ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.036 ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้อยู่ระหว่าง 0.48 - 0.62 ค่าดัชนีความสอดคล้องกัน (GFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.99 ดัชนีความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 แสดงให้เห็นว่าโมเดลผ่านเกณฑ์ตามข้อตกลงเงื่อนไขการวิจัยทำให้โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

องค์ประกอบที่ 4 องค์ประกอบจิตสำนึกในที่ทำงาน (Work Place Accountability) ผลการวิเคราะห์เชิงยืนยันพบว่ามีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์พิจารณาจากค่าไค – สแควร์มีความแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 0.00$ df = 00, $p = 1.00000$) ค่าดัชนีวัด ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.000 ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้อยู่ระหว่าง 0.52 - 0.73 ค่าดัชนีความสอดคล้องกัน (GFI) มีค่าเท่ากับ 1.00

ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ดัชนีความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 แสดงให้เห็นว่าโมเดลผ่านเกณฑ์ตามข้อตกลงเงื่อนไขการวิจัยทำให้โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

Chi-Square=0.06, df=1, P-value=0.81268, RMSEA=0.000

ภาพที่ 1 แสดงการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ลำดับที่สองค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู

การวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สองค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า การทดสอบความกลมกลืนของโมเดลโครงสร้างค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีค่า χ^2 เท่ากับ 0.06 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p) เท่ากับ 0.81268 แสดงให้เห็นว่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติแปลหมายถึง ข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกับโมเดลโครงสร้าง พิจารณาค่าไค - สัมพัทธ์ มีค่าเท่ากับ - 0.94 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 2.000 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องอื่น ๆ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้องกัน (GFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ดัชนีความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI)

มีค่าเท่ากับ 1.00 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมาก นอกจากนี้ค่าดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.000 ซึ่งวัดจากค่าที่เข้าใกล้ศูนย์แสดงให้เห็นว่าค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ของโรงเรียนในสังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบได้แก่ นำไปสู่ความสมบูรณ์แบบ (Leaded Integrity) การทำงานด้วยใจกรุณา (Work Compassion) พลังความเชื่อร่วมกัน (Empowered Belief Sharing) และจิตสำนึกในที่ทำงาน (Work Place Accountability) มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวเคราะห์เชิงสำรวจค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ของโรงเรียนในสังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมซึ่งเป็นมโนคติของปัจเจกบุคคลต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ดังนั้นการบริหารองค์การทางการศึกษา เพื่อสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ผู้บริหารจำเป็นต้องทำความเข้าใจค่านิยมของครูในโรงเรียนของตนเอง เพื่อนำไปสู่การออกแบบวางแผนที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรมสอดคล้องความต้องการของบริบทของโรงเรียน สามารถนำเสนอเป็นตามผลการวิเคราะห์เป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. การกระบวนการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ผลวิจัยแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูที่เกิดขึ้นจากการสำรวจค่านิยมของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดภาคใต้ได้แก่ การนำไปสู่ความสมบูรณ์แบบ (Leaded Integrity) เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่หนึ่ง ค่านิยมหลักที่เกิดขึ้นในองค์ประกอบนี้ ประกอบด้วยการสร้างแรงบันดาลใจ ที่ส่งผลเชื่อมโยงไปสู่ความสำเร็จในเป้าหมายที่แท้จริงขององค์การ ฉะนั้นการวางเป้าหมายองค์การจะต้องมีความชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายสร้างแรงขับเคลื่อนภายในให้เกิดขึ้นกับสมาชิก (Sergiovanni, T, 1994) ส่งเสริมบทบาทความเป็นผู้นำทางด้านความคิดให้เป็นคุณลักษณะเด่นของสมาชิกในองค์การ ในด้านการบริหารองค์การ ผู้บริหารจะต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดการบริหารจากบนสู่ด้านล่าง (Top - down) เปลี่ยนแปลงมาเป็นการบริหารแบบแนวราบ แสดงบทบาทผู้บริหารที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกสอดคล้องกับ (Hargreaves, A, 2003) และ (Schmoker, M, 2004) กล่าวว่าการเปลี่ยนผ่านสถานศึกษาไปสู่ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ เมื่อผู้บริหารเป็นผู้สนับสนุนการดำเนินการร่วมกันอย่างเข้มแข็งและส่งเสริมการพัฒนาครู สร้างความสัมพันธ์โดยการสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับเพื่อนสมาชิก (Sergiovanni, T, 1998) อธิบายถึงลักษณะชุมชนการเรียนรู้

เรียนรู้ทางวิชาชีพว่า เป็นชุมชนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่สร้างวัฒนธรรม “ความไว้วางใจ” ลดบทบาทความเป็นทางการ หาโอกาสที่เหมาะสมในการเสริมแรงด้วยการให้กำลังใจ ส่งเสริมการพัฒนาตนเองของสมาชิกในทุกมิติ คำนึงลำดับที่สอง **การทำงานด้วยใจกรุณา (Work Passion)** การทำงานในลักษณะของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญเพราะการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมจะเป็นการดึงดูดให้เพื่อนสมาชิกได้เข้ามาทำงาน เปิดโอกาสรับฟังและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกันอย่างเป็นมิตร (Birman, B .F. et al., 2000) เกิดผลกระทบต่อความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสอดคล้องกับ (Guskey, T. R., 2007) ที่กล่าวว่า การให้ครูร่วมการพิจารณาข้อมูลการจัดการเรียนการสอนร่วมกันสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ สร้างความเต็มใจและเห็นคุณค่าในการพัฒนาตนเอง ด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ใช้การทำงานเป็นลักษณะของทีมพัฒนา โดยยึดถือประโยชน์สำคัญคือ การเรียนรู้ของผู้เรียน (วรลักษณ์ ชูกำเนิด, 2557) **พลังความเชื่อร่วมกัน (Empowered Belief Sharing)** เป็นกระบวนการในพัฒนาและยึดเหนี่ยวกลุ่มสมาชิกเข้าด้วยกันเป็นการสร้างผูกพันทางด้านความเชื่อ เกิดจากการให้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเชิงความคิด แสดงข้อมูลที่มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือเพื่อสร้างการคาดคะเนความเป็นไปได้ของแนวคิดและเป้าหมายที่องค์การต้องการ ดังนั้นการสร้างความเชื่อให้เกิดขึ้นกับสมาชิกในองค์การจำเป็นจะต้องให้ข้อมูลที่มีความชัดเจนและเป็นปัจจุบันที่สุด สอดคล้องกับ (Sergiovanni, T, 1994) เชื่อว่า ชุมชนที่ชัดเจนในวัตถุประสงค์ สามารถยึดเหนี่ยวผูกพันสมาชิกไว้ด้วยกัน และมีระบบปทัสถานเป็นเครื่องสนับสนุนให้เกิดการเป็นชุมชนเข้าใจการดำรงชีวิตและการทำงานร่วมกัน **จิตสำนึกในที่ทำงาน (Work Place Accountability)** การปฏิบัติหน้าที่ในองค์การภาครัฐจะมีความเกี่ยวข้องกับกฎระเบียบและอำนาจในหน้าที่ตามวิถีของระบบราชการ ดังนั้นการสร้างชุมชนการเรียนรู้ของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนใต้ จำเป็นจะต้องปลูกฝังค่านิยมความรับผิดชอบและเข้าใจในหน้าที่ของตนเอง สร้างความร่วมมือและยอมรับปฏิบัติตามคำสั่งอย่างสร้างสรรค์ การเข้าใจอำนาจและบทบาทหน้าที่ของตนเองจะเป็นกรอบแนวคิดของการประเมินความเป็นไปได้ การเลือกกระบวนการและวิธีการพัฒนาครู ที่มีความเหมาะสมกับบริบทความเป็นจริงในแต่ละพื้นที่สอดคล้องกับ (Louis, K. S., 1994) กล่าวว่า การเพิ่มอำนาจความรับผิดชอบให้กับครู ช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน เข้าใจขอบเขตและความสามารถขององค์การ สร้างความสอดคล้องกับความต้องการที่เป็นจริงของโรงเรียนและความต้องการของผู้เรียนได้ดี

2. กระบวนการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) วิเคราะห์เชิงยืนยันค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งแสดงให้เห็นความสำคัญของ

ค่านิยมในแต่ละด้านตามแนวคิดของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สามจังหวัดชายแดนใต้ สามารถอภิปรายผลเป็นประเด็นได้ดังนี้ **การนำไปสู่ความสมบูรณ์แบบ
(Leaded Integrity)** จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นความสำคัญของกระบวนการ การสื่อสาร
อย่างอ่อนโยนเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู
ดังนั้นผู้บริหารควรคำนึงและให้ความสำคัญในกระบวนการสื่อสาร ควรออกแบบวางแผนการใช้
ช่องทางในการสื่อสารที่เหมาะสม สร้างสิ่งเร้าและบรรยากาศสอดคล้องกับ ประภัสสร มีน้อย
กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพคนเน้นการจัดการความรู้ การสื่อสารและการมุ่งเน้นการมี
มนุษยสัมพันธ์ทุกสาระมีความสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานทั้งสิ้น สร้างการ
แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของสมาชิกในองค์กรอย่างเป็นสุขและ Jullie, S. กล่าวว่า การอยู่
ร่วมกันของสมาชิกจะเกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันสิ่งที่ตามมาคือความไว้วางใจและพร้อมที่
จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปัน และสร้างความเป็นวิชาชีพให้เกิดขึ้นทั้งตนเองและกลุ่มสมาชิก
การทำงานด้วยใจภักดี (Work Passion) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการสร้างสายสัมพันธ์เชิง
ลึก การสร้างโอกาสในการแสดงความคิดเห็น การยอมรับฟังอย่างจริงจัง สิ่งเหล่านี้เป็นการ
กระชับความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนสมาชิกกับเพื่อนสมาชิก และระหว่างสมาชิกกับผู้บริหาร
การเปิดโอกาสในการรับฟังและแสดงความคิดเห็นจะสร้างความรักหวงแหนให้เกิดขึ้นในกลุ่ม
และองค์กร (Jullie, S. , 2014) สอดคล้องกับ Hord, S. M. กล่าวว่าครูกับผู้บริหารที่เปิด
โอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นผู้มีอำนาจในการพัฒนาตนเอง มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน
จะสามารถทำให้โรงเรียนพัฒนาได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น เนื่องจากในส่วนหนึ่งของกระบวนการ
เหล่านั้นเป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน เปรียบเสมือนว่าองค์กรเป็นของทุกคน
ส่งผลให้สมาชิกถูกกระตุ้นให้มีการพัฒนาตนเองเพื่อความเป็นเสถียรภาพขององค์กร ลักษณะ
ที่โดดเด่นในการสร้างความผูกพันแบบนี้คือการร่วมกันทำงานเป็นทีม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เอา
ใจใส่ซึ่งกันและกัน ความเป็นกลุ่มก้อนและเป็นมิตรที่ดีต่อกัน (Hord, S. M., 1997) สอดคล้อง
กับ จารุวรรณ สอนงญาดี ที่กล่าวว่าการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเป็นแนวทางที่ดี
ทางหนึ่งในการพัฒนาครู โดยการนำกระบวนการพัฒนาร่วมกันด้วยกลยุธมิตรมาใช้ สร้าง
ความผูกพันและอบอุ่นระหว่างครู **พลังความเชื่อร่วมกัน (Empowered Belief Sharing)**
เป็นข้อค้นพบอีกประเด็นหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จความเชื่อ
เป็นพลังด้านหนึ่งที่ทำให้สมาชิกดำรงอยู่และปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพ โดยความเชื่อจะ
ถูกถ่ายทอดจากการรับรู้ข้อเท็จจริงผ่านการเปรียบเทียบกับจิตสำนึกของสมาชิก
หากเปรียบเทียบแล้วเห็นผลในเชิงบวกก็เกิดการยอมรับและนำไปปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้ปฏิบัติจน
เป็นธรรมชาติก็จะกลายเป็นทัศนคติแสดงออกมาในรูปแบบพฤติกรรม ดังนั้นการปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมของสมาชิกในองค์กรจำเป็นจะต้องหากระบวนการจัดการกับความเชื่อของสมาชิก
โดยการออกแบบและวางแผนที่เหมาะสมสอดคล้องกับความเป็นจริงของธรรมชาติมากที่สุด

จิตสำนึกในที่ทำงาน (Work Place Accountability) ด้านจิตสำนึกในที่ทำงานเป็นการปลูกค่านิยมทางด้านหน้าที่และความรับผิดชอบ ให้สมาชิกเกิดเป็นจริยธรรมที่ควรปฏิบัติมีความเข้าใจและทราบอำนาจหน้าที่ของตนเอง รวมถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างเพื่อนสมาชิก ความร่วมมือระหว่างทีม และความร่วมมือระหว่างองค์การให้เกิดขึ้น มีจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมายอย่างสร้างสรรค์ สิ่งเหล่านี้คือผลสะท้อนสำคัญจากครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนใต้ ดังนั้น การบริหารที่เหมาะสม ผู้บริหารควรวางแผนในการบริหารการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูให้สอดคล้องตามความต้องการและบริบทที่มีอยู่จริง สร้างประโยชน์สูงสุดต่อครูและคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ (จารุวรรณ สอนงญาติ, 2019)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สามารถทำให้ผู้บริหารทราบถึงค่านิยมของครูที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารจะได้นำประเด็นที่ค้นพบไปออกแบบแผนสร้างแผนกลยุทธ์ สร้างกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกครูในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ จากข้อค้นพบการวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ปรับโครงสร้างองค์การที่ส่งเสริมให้สมาชิกปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารสมาชิกครู และระหว่างสมาชิกครูด้วยกัน ฝึกทักษะภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลัดเปลี่ยนแสดงบทบาททางด้านวิชาการและบทบาทในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเช่น การเป็นผู้ช่วยเหลือ (Facilitator) โคช (Coach) ที่ปรึกษา (Mentor) และความเป็นผู้นำ (Leader) สร้างบรรยากาศองค์การแบบเครือข่ายตลอดช่องว่างของอำนาจในหน้าที่ลง แต่ปลูกฝังความรู้สึกรักและรับผิดชอบต่อวิชาชีพให้เกิดกับสมาชิกครูแทน ออกแบบกิจกรรมที่เน้นต่อความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดการสนับสนุนส่งเสริมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู **ข้อเสนอแนะ** ในการจัดการศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนใต้ควรเปิดโอกาสให้ครูได้รวมเสนอแนะความคิดเห็นในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูมากยิ่งขึ้น การโน้มน้าวให้ครูปฏิบัติตามแนวคิดการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู โรงเรียนจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่สร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจให้กับครูในโรงเรียน ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีมาเป็นส่วนประกอบหนึ่งสำหรับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นส่วนเสริมเพื่อให้ครูสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูและเพื่อส่งเสริมให้ครูมีทักษะทางด้านเทคโนโลยีที่สูงขึ้น นอกจากนี้ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์เชิงลึกในส่วนของค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

ศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนใต้เพื่อแก้ไขจุดอ่อนของการวิเคราะห์เชิงปริมาณนำมาวิเคราะห์ร่วมด้วยอีกด้านหนึ่ง และจัดทำเป็นคู่มือแนวปฏิบัติสำหรับโรงเรียนในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามจังหวัดชายแดนใต้

เอกสารอ้างอิง

- จาวรวัฒน สอนงญาติ. (2019). ปัจจัยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของอาจารย์พยาบาล. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนธ์, 6(9), 4250-4259.
- ชาติรี ฝายคำตา. (2561). หันมองการผลิตและพัฒนาครูของประเทศไทยผ่านเลนส์ของนักครูศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 20(4), 291-298.
- พลหัส คงเทศ. (2562). รูปแบบการนิเทศภายในที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 1. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 21(2), 198-210.
- เมธาวรินทร์ สัจจะบริบูรณ์ และศัลยพงศ์ วิชัยดิษฐ์. (2558). การศึกษารูปแบบการเรียนรู้วันทภาพสำหรับ ห้องเรียนกลับด้าน: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ครั้งที่ 7 จังหวัดนครปฐม. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด. (2557). รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย. วารสารหาตใหญ่วิชาการ, 12(2), 123-134.
- สุกิจ คูชัยสิทธิ์. (2556). การเข้าสู่โลกยุคใหม่ของข้อมูล “บิ๊กดาต้า”. วารสารนักบริหารมหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 33(1), 22-25.
- สุภมาส อังศุโชติ. (2554). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- อัญชลี สุขในสิทธิ์. (2560). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Birman, B. F. et al. (2000). Designing Professional Development that Work. Educational Leadership, 57(8), 28-33.
- Guskey, T. R. (2007). Using assessments to improve teaching and learning. In D. Reeves(Ed.), Ahead of the curve: The power of assessment to transform teaching and learning. (pp. 15 - 30). Bloomington: Solution Tree.
- Hargreaves, A. (2003). Teaching in the knowledge society: Education in the age of insecurity. New York: Teacher College Press.

- Hord, S. M. (1997). Professional learning communities: Communities of continuous inquiry and improvement. Austin: Southwest Educational Development Laboratory.
- Jullie, S.(2014). Organizational Climate Affecting the Professional Learning Community of Teachers under Khonkaean Municipality. In Master's dissertation. Khon Kaen University.
- Louis, K. S. (1994). Beyond “managed change”: Rethinking how schools improve. *School Effectiveness and school Improvement*, 9(1), 1-27.
- Schmoker, M. (2004). Learning communities at the crossroads: Toward the best Schools we've ever had. *Phi Delta Kappan*, 86(1), 84-88.
- Sergiovanni, T. (1994). Building a community in schools. San Francisco: Jossey Bass.
- _____. (1998). Leadership as pedagogy, capital development and school effectiveness. *International Journal of Leadership in Education*, 1(1), 37-46.

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลคลองน้อย
อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี*
COMMUNITY TOURISM MANAGEMENT KHLONG NOISUB - DISTRICT
MUEANG DISTRICT SURATTHANI PROVINCE

สุชาดา ทิพย์สุข

Suchada Tipsuk

พระครูภาวนาจันทคุณ

Phrakhruphawananachanthakhun

พระอธิการธวัชชัย แสงโสภณ

Phraathikan Thawatchai Saengsophon

พระปลัดภูริวิศิษฐ์ ชูประดิษฐ์

Phrapaladphurivisit Chupradith

พระครูสมุห์ดิฐภูมิ อินทชาติ

Phrakhrusamudiththaphum Inthachat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Surat Thani Buddhist College, Thailand

E-mail: patchlada_@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) เพื่อเปรียบเทียบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในเขตตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 363 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย มีค่าความเชื่อมั่น 0.90 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่างอายุ 36 - 50 ปี ประกอบอาชีพค้าขาย และธุรกิจส่วนตัว มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้ต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาทและมีระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 10 ปี การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลคลองน้อย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการด้านองค์กรชุมชนด้านการเรียนรู้ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) ผลการเปรียบเทียบ

* Received 1 December 2020; Revised 1 January 2021; Accepted 4 January 2021

พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างกันมีความคิดเห็นการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอาชีพแตกต่างกัน 3) ข้อเสนอแนะพบว่า ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ปัญหาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว การขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรมีส่วนทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ผลการวิจัยนี้จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ดียิ่งขึ้น อันจะนำมาซึ่งการจัดการชุมชนเพื่อสร้างประสิทธิภาพให้เกิดประสิทธิผลต่อชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการ, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, ตำบลคลองน้อย

Abstract

This research article has the following objectives. 1) To study tourism management by the community 2) to compare community tourism management 3) to study problems, recommendations, community - based tourism management The samples used in the research were people in Klong Noi Sub - district Muang District Suratthani Province, totaling 363 people using questionnaires as a research tool. There was a confidence factor of 0.90. The statistics used for data analysis were was percentage mean standard deviation and the analysis of variance statistics. 1) The results showed that the majority of the samples were female. Aged between the ages of 36 - 50 years, working in trade and personal business Have a bachelor's degree monthly income of 10,001 - 15,000 baht and have more than 10 years of living in the community. The management of tourism by community in Tambon Khlong Noi overall is at a high level. In descending order: management organization, community learning, and natural resources and culture. 2) The comparative results showed that people with Age / education level / monthly income and length of stay in the community are different / opinions Community - based tourism management There was not statistically significant difference at 0.05 level, while occupation was different. 3) ecommendations were found that the natural resources and cultural aspects. Tourist behavior problems tourism objectives, lack of consciousness and responsibility for resource conservation contribute to the rapid deterioration of tourist sites. The results of this research will be used as a guideline for improving community - based tourism management. This will bring

about community management in order to create efficiency to be effective for the community sustainably.

Keywords: Community, Community Tourism, Klong Noi Sub – district

บทนำ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรูปแบบหนึ่ง โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยการสร้างงานกระจายรายได้ในชุมชนและมีการอนุรักษ์ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนั้น ทั้งนี้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเอง โดยการแลกเปลี่ยน และเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว และพัฒนาโอกาสทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึง โดยมีการคำนึงถึงผลกระทบต่าง ๆ เช่น เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตค่านิยม เกิดปัญหาสังคม เกิดปัญหามลภาวะต่อชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น (พจนา สวนศรี, 2546)

ดังนั้นเพื่อการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวในแหล่งทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ท้องถิ่นได้รู้คุณค่า ตระหนักเห็นความสำคัญของทรัพยากรเกิดความรักความห่วงแหนพัฒนาไปสู่การอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรของท้องถิ่น เนื่องจากการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ประเทศชาติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งสร้างรายได้หลักที่สำคัญให้แก่ประเทศ และมีความสอดคล้องกับการพัฒนาในระยะแผนพัฒนาการเศรษฐกิจ ประเทศไทยจะต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งภายนอกและภายในประเทศ ที่ปรับเปลี่ยนเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น (วีระพล ทองมา, 2559) เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะการเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและผลจากระบบเศรษฐกิจ ทำให้พฤติกรรมการท่องเที่ยวของคนไทยเปลี่ยนเป็นเน้นเที่ยวระยะใกล้มากขึ้น ทำให้ปัจจุบันนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวไทยส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเองโดยอาศัยข้อมูลจากการสื่อสารทางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คำบอกเล่าของผู้คนรวมทั้งการประชาสัมพันธ์ทางต่าง ๆ และนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างชาติมีทั้งเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเองและใช้บริการของบริษัทนำเที่ยวที่เป็นโปรแกรมสำเร็จรูปชุมชนท้องถิ่นหลายแห่งเป็นสถานที่โดยมีความหลากหลาย มีคุณค่าทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตประเพณี สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวแหล่งศึกษาแหล่งเรียนรู้กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดความร่วมมือหลายฝ่าย ทั้งระหว่างองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่น เหตุนี้การท่องเที่ยวชุมชน เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นชุมชนพื้นฐานที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่

การท่องเที่ยวชุมชนยังมีส่วนช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจของท้องถิ่นด้วยการสร้างงานและการกระจายรายได้ขณะเดียวกันก็ช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตน (พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์, 2557) การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมหลายอย่างเกี่ยวข้องกับคนหลายส่วนการเปิดชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวก็เปรียบเสมือนการเปิดตัวสู่สาธารณะให้คนภายนอกรู้จักชุมชนมากขึ้น กำหนดการท่องเที่ยวให้เป็นไปในแนวทางที่ชุมชนต้องการตลอดจนรู้เท่าทันสถานการณ์และมองประโยชน์ของชุมชนเป็นหลักการท่องเที่ยวก็จะสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนในแนวทางที่เหมาะสม กล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาและการสร้างรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งนำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมต่อไป (ประกาศคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ เรื่อง แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559, 2554)

ตำบลคลองน้อย แรกเริ่มเดิมมีชื่อว่า ตำบลป่าเหล้า โดยการตั้งชื่อตามเจ้าที่คือ พ่อตาเหล้า แม่ยายเศรษฐีสร้อย โดยเอาชื่อของตามาตั้งคือ พ่อตาเหล้า มาตั้งเป็นชื่อตำบลป่าเหล้าเพราะสภาพในตอนนั้นเป็นป่ามากตำบลป่าเหล้า “คลองน้อย” ชุมชนที่ได้รับการขนานนามว่า ดินแดนคลองร้อยสาย แหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนที่อยู่ห่างจากตัวอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี 9 กิโลเมตร สามารถเดินทางมาได้ทั้งทางรถและทางเรือ เป็นหนึ่งในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของ 5 โปรแกรมการท่องเที่ยวในโครงการที่มีจุดเด่นอยู่ที่การท่องเที่ยวชมภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิถีชีวิตของชาวบ้านริมคลองที่สามารถเดินทางมาท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปีรูปแบบการบริหารจัดการของชุมชนคลองน้อย มีการดำเนินการในลักษณะกลุ่มมีคณะกรรมการที่มาจากคนในชุมชนช่วยกันดูแลบริหารจัดการระเบียบทรัพยากรและบุคลากรภายใต้ กฎ กติกา ที่ร่วมกันกำหนดทุกโปรแกรมการท่องเที่ยวในชุมชน มีการดูแลเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการขยะ และรักษาระบบนิเวศ เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ได้ด้วยตัวเองอย่างยั่งยืนนอกจากพักค้างคืนโฮมสเตย์ ต่อมามีบรรยากาศบ้านริมคลองแล้วยังมีกิจกรรมยามค่ำคืนเช่น นั่งเรือออกไปดูหิ่งห้อยหรือไปดูชาวบ้านตกกุ้ง ซึ่งกิจกรรมตกกุ้งนี้ ต้องบอกล่วงหน้าเพราะแต่ละคืนพื้นที่ตกกุ้งจะแทบไม่ซ้ำกัน ขึ้นอยู่กับชาวบ้านว่าจะล่องไปตามคลองสายไหน โดยนักท่องเที่ยวจะได้นั่งไปกับเรือและได้ลองตกกุ้งด้วย บางครั้งก็สามารถดูการตกกุ้งจากหลังบ้านโฮมสเตย์ได้เลยนอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การล่องเรือชมป่าชายเลน ป่าอนุรักษ์ และวิถีชีวิตชุมชน ถ่ายรูปกับแนวไม้โกงกางต้นจาก เวณมีสการหลวงพ่อข้าวสุก ชมต้นไทรเก็บกระดูกต้นไทร ยืนต้นอายุกว่า 200 ปี ศูนย์รวมจิตใจชาวคลองน้อยที่เดิมใช้เป็นที่พักของบรรพบุรุษ ชมอุโมงค์เรือภูมิปัญญาการต่อเรือไม้ รวมถึงยังเลือกซื้อของที่ระลึกและของฝากได้ด้วยและเพราะความที่ชาวบ้านตำบลคลองน้อย มีทั้งคนพื้นเพดั้งเดิมและคนที่อพยพถิ่นฐานมาจากจังหวัดอื่น ๆ ที่นำเอาประเพณีดั้งเดิมมาด้วย ทำให้พื้นที่แถบนี้มีประเพณีที่หลากหลายทั้งของภาคกลางและภาคใต้ที่น่าสนใจนอกจากจะได้เติมอิมกับธรรมชาติ ยังเป็นการเสริมสร้างรายได้และกำลังใจในการรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้กับคนในชุมชนได้อีกด้วย ด้วยเหตุที่ชุมชนคลองน้อยเป็นชุมชนสองฝั่งคลองแบบ

ดั้งเดิมที่ถึงแม้จะอยู่ห่างจากตัวเมืองไม่มากนักแต่ก็ยังคงความคลาสสิกไม่เปลี่ยนแปลงในเวลากลางคืนจะมีหิ่งห้อยบินเปล่งแสงแวบแวมตัดกับความมืดได้อย่างสวยงาม ในเมืองหาดูไม่ได้แล้วคนในชุมชนมักปลูกพืชหลายชนิด มีทั้งพืชหลัก พืชรอง พืชที่ทำรายได้ รวมทั้งชุมชนคล่องน้อย พิเศษของชุมชนเป็นชุมชนที่ใช้ชีวิตริมสองฝั่งคลองแบบดั้งเดิม ถึงแม้จะอยู่ไม่ไกลจากในเมืองมากนัก คนภายนอกชุมชนเรียกคนย่านนี้ว่า “คนในบาง” ซึ่งชาวชุมชนก็ยอมรับสรรพนามดังกล่าว และบอกตัวตนว่า “เราเป็นคนในบาง” มีวิถีเหมือนพี่น้อง มีการล่องเรือชมวิถีชีวิตของชาวคลองน้อย ชมวิถีชีวิตริมสองฝั่งคลอง เป็นการเรียนรู้และสัมผัสธรรมชาติ เรียนรู้การทำประมงพื้นบ้านในลำคลองเขตอนุรักษ์ปลาเสือพ่นน้ำ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมและให้อาหารปลาเสือพ่นน้ำให้ความเพลิดเพลินอีกรูปแบบหนึ่ง ในตำบลได้มีการจัดตั้งกลุ่มผ้าบาติกเพื่อเป็นรายได้เสริมให้แก่ครอบครัวของสมาชิกเมื่อยามว่างจากการทำสวน ปัจจุบันทางกลุ่มมีความเข้มแข็งสามารถสร้างรายได้จะให้นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติทำผ้าบาติกด้วยตนเอง อยู่ต่อเรือช่างบ เป็นช่างต่อเรือฝีมือเอกที่มีชื่อเสียงระดับตำบล และระดับจังหวัด โดยได้สืบทอดอาชีพนี้มามากกว่า 3ชั่วอายุคน และจะสืบทอดให้ลูกหลานต่อไป และอีกหลายขั้นตอน ซึ่งมีความน่าสนใจในการศึกษาหาความรู้ภูมิปัญญาของชาวคลองน้อยสวนผลไม้ นานาพันธุ์สวนกระท้อน ชมชิมผลไม้หวาน เช่น มังคุด มะพร้าว ชมพุ่ ฝรั่ง มะละกอ และชมกระท้อนหวานที่เลื่องชื่อ มีการสาธิตการฝึกลิงเพื่อการเกษตร การฝึกลิงเพื่อช่วยเก็บมะพร้าว เป็นภูมิปัญญาที่ควรถ่ายทอดรักษาและพัฒนาให้มีมูลค่าซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ที่นำมาให้ศรัทธาระหว่างผู้ฝึก ผู้ใช้ ผู้ว่าจ้าง มิใช่การเลี้ยงแบบใช้แรงงานทรมานสัตว์ขาดความเมตตา กรุณาและยังมีบ้านจาก ซึ่งได้รวบรวมประโยชน์ของต้นจากให้เป็นรูปธรรม โดยต้นจากมีประโยชน์หลายประการ ใบสามารถนำมาห่อขนมจาก มุงหลังคา พาชนะตักน้ำ ทำมวนยาสูบ ลูกจากสามารถรับประทานสด ทำขนม กลุ่มผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว ซึ่งเป็นเศษวัสดุที่เหลือใช้จากมะพร้าว สามารถนำมาประดิษฐ์เป็นงานศิลปะโรงปอกระพร้าว ตำบลคลองน้อยเป็นแหล่งปลูกมะพร้าวที่ดีที่สุดของชุมชนในบาง มะพร้าวมีความผูกพันกับคนในบางเป็นอย่างยิ่ง (ล่องเรือชมชนคลองน้อยชมวิถีคลองร้อยสาย, 2560) ดังนั้น คณะผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการจัดการความร่วมมือของประชาชนต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมทั้งศึกษาปัจจัยสำคัญที่สามารถดึงดูดผู้คนต่างถิ่นและชาวต่างชาติให้ได้มาท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลคลองน้อยตลอดถึงข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนำเสนอแนะเพื่อไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในชุมชนพื้นที่ตำบลคลองน้อยอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกิดคุณค่าประโยชน์แก่วิถีชีวิต ชุมชน และสังคมประเทศชาติอย่างยั่งยืนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงสำรวจดำเนินการตามกระบวนการศึกษาเชิงปริมาณ โดยจำแนกรายละเอียดของแต่ละวิธีดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ตัวแปรตาม ได้แก่ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ ทั้งนี้ มีแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับหลักการท่องเที่ยวโดยชุมชนและทฤษฎีการจัดการที่นำมาประกอบการศึกษา

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 3,867 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ คือ ตัวแทนของประชาชน 5 หมู่บ้าน ในเขตตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้วิธีการสุ่มแบบง่ายจนครบตามจำนวนที่ต้องการตามสัดส่วนประชากร ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 363 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 โดยการศึกษาเอกสาร ตำราวิชาการ และผลงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของประชาชน ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เตรียมความพร้อมในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม และการวิเคราะห์ระเบียบวิธีศึกษาด้านเทคนิค การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านเนื้อหา การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นการรวบรวมขั้นแรกเพื่อนำมาประกอบการศึกษาในการกำหนดแนวคิด ประเด็นและตัวแปรที่ศึกษา รวมทั้งนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี แบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่อใช้อธิบายลักษณะข้อมูลส่วนบุคคล ด้วยสถิติค่าร้อยละ และแจกแจงความถี่ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาวิจัยวัตถุประสงค์ 2.1) การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าทั้งหมด 5 ระดับ โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียว 2.2) การเปรียบเทียบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแตกต่างด้วย t - test และใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาพรวมรายด้าน

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม	3.74	0.28	มาก
2) ด้านองค์กรชุมชน	4.08	0.13	มาก
3) ด้านการจัดการ	4.11	0.23	มาก
4) ด้านการเรียนรู้	4.00	0.05	มาก
โดยรวม	3.98	0.17	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลคลองน้อยอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74 - \bar{X} = 4.11$) โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการจัดการ ($\bar{X} = 4.11$) รองลงมา คือ ด้านองค์กรชุมชน ($\bar{X} = 4.08$) ด้านการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.00$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.74$) ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์ผลการศึกษาปัจจัยที่มีจัดการของประชาชนต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 4 ด้าน กับปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ความแตกต่างด้วย t - test สำหรับปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานของการเปรียบเทียบความแตกต่างของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน	เพศ	ชาย		หญิง		t	P - value
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม		3.71	0.28	3.75	0.28	1.186	0.237
ด้านองค์กรชุมชน		4.07	0.14	4.08	0.13	0.626	0.532
ด้านการจัดการ		4.07	0.20	4.12	0.24	1.869	0.063
ด้านการเรียนรู้		3.20	0.08	3.20	0.01	0.808	0.421
รวม		3.76	0.18	3.79	0.17	1.122	0.313

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามเพศพบว่า ทั้ง 4 ด้านโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างประชาชนตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัด สุราษฎร์ธานี ที่มีอาชีพแตกต่างกันกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังตารางที่ 3

อาชีพ รับราชการ/ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ ค้าขาย/ธุรกิจ ส่วนตัว รับจ้าง/ พนักงาน บริษัท เกษตรกร F Sig										
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม	3.82	0.30	3.71	0.17	3.74	0.27	3.00	0.14	3.158	0.02
ด้านองค์กรชุมชน	4.09	0.14	4.08	0.14	4.10	0.14	4.03	0.12	2.338	0.07
ด้านการจัดการ	4.03	0.14	4.13	0.25	4.17	0.27	4.04	0.15	6.934	0.00*
ด้านการเรียนรู้	3.20	0.00	3.20	0.00	3.21	0.09	3.20	0.00	1.820	0.14
รวม	3.79	0.15	3.78	0.14	3.81	0.19	3.57	0.10	3.56	0.06

จากตารางที่ 3 พบว่า ประชาชนตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีอาชีพแตกต่างกัน จะมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน (Sig = 0.06) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประชาชนด้านการจัดการ (Sig = 0.00) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม (Sig = 0.02) ด้านองค์กรชุมชน (Sig = 0.07) ด้านการเรียนรู้

(Sig = 0.14) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น ผลการศึกษานี้ไม่ยอมรับสมมติฐานของการศึกษาที่ว่าประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน เหตุนี้จึงทำการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีการของ LSD ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการจัดการจำแนกตามอาชีพ

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบของประชาชนกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการจัดการ เป็นรายคู่โดยวิธีการ LSD จำแนกตามอาชีพ

ด้านการจัดการ	$\bar{X}$	รับราชการ/ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	ค้าขาย/ธุรกิจ ส่วนตัว	รับจ้าง/ พนักงาน บริษัท	เกษตรกร
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4.03				
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	4.13	0.010*			
รับจ้าง/พนักงานบริษัท	4.17	0.014	0.040		
เกษตรกร	4.04	0.010	0.090	0.130*	

จากตารางที่ 4 พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการจัดการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 คู่ คือ

ประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจกับประชาชนที่มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการจัดการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประชาชนที่มีอาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัทกับประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการจัดการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยประชาชนที่มีอาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัทจะมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการจัดการมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

3. ข้อเสนอแนะ พบว่า ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ปัญหาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยววัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว, การขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่ออนุรักษทรัพยากรมีส่วนทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว เช่น ความสะอาด การทิ้งขยะ ผลการวิจัยนี้จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ดียิ่งขึ้น อันจะนำมาซึ่งการจัดการชุมชนเพื่อสร้างประสิทธิภาพให้เกิดประสิทธิผลต่อชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ประเด็นสำคัญที่คณะผู้ศึกษาได้นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการจัดการ ผลลัพธ์จากการศึกษา พบว่า ชุมชนมีกฎ - กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว

ชุมชนมีป้ายบอกทางเข้าถึงที่ชัดเจน ทั้งนี้ การท่องเที่ยวโดยชุมชนคล่องน้อย ความเป็นระเบียบชุมชนเคารพในกฎระเบียบของชุมชนเป็นอย่างมาก อีกทั้งมีกลุ่มป้องกันภัยหมู่บ้านรักษาป้องกันภัยในหมู่บ้าน และที่สำคัญชาวบ้านในชุมชนยังรักษามรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้ประโยชน์สิ่งแวดล้อมอย่างรู้คุณค่ามีระบบการจัดการการท่องเที่ยวที่ดีโดยให้ผู้เกี่ยวข้องรับผิดชอบในงานของตนเต็มความสามารถโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว โดยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการจัดการอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิไลลักษณ์ กิตติบุตร ทำการศึกษาเรื่องการวิจัยและพัฒนาระบบการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน: เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างเป็นระบบ: น้ำพริกตาแดงจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไทลื้อ มีศักยภาพ มีสิ่งดึงดูดใจ ทั้งธรรมชาติ ภูมิอากาศ สถานที่ประวัติศาสตร์โบราณวัตถุ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี มีสิ่งอำนวยความสะดวกและมีป้ายบอกทางเข้าการเข้าถึงได้สะดวกผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชนและสมาชิกชุมชนต่างมีจิตสำนึกร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันมีการร่วมมือกันในกิจกรรมต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีการวางแผนปฏิบัติงาน มีการวิเคราะห์ ควบคุม แก้ไขปัญหา (วิไลลักษณ์ กิตติบุตร, 2549)

ด้านองค์กรชุมชน ผลลัพธ์จากการศึกษา พบว่า ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา แสดงให้เห็นว่าการร่วมมือกันในชุมชนคล่องน้อยมีการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว มีผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลายจะเห็นได้ว่าส่วนสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนดำเนินงานได้ต้องเกิดจากการร่วมมือกันของชาวบ้านในชุมชน การรวมตัวกันของชาวบ้านภายใต้แนวคิดและอุดมการณ์เดียวกันทำให้เกิดกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านองค์กรชุมชนอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นิรมล พงศ์สถาพร ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ การท่องเที่ยว: กรณีศึกษาแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาว ตำบลห้วยขุนราม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมเป็นไปในลักษณะของกลุ่มกิจกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับการพัฒนาหมู่บ้านโป่งมะนาวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยที่กลุ่มกิจกรรมมีลักษณะทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กลุ่มกิจกรรมที่เป็นทางการและมีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวการมีส่วนร่วมของชุมชนยังสามารถที่จะทำงานต่อไปได้ ด้วยการแบ่งแยกหน้าที่ตามความถนัดและตามข้อตกลงร่วมกันของกรรมการ ในชมรมอนุรักษ์แหล่งโบราณคดี และทรัพยากรธรรมชาติ (นิรมล พงศ์สถาพร, 2551)

ด้านการเรียนรู้ ผลลัพธ์จากการศึกษา พบว่า ชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการเรียนรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างของชุมชนได้ ดังนั้นชุมชนคล่องน้อยมีการสร้างความรู้ให้ผู้นำเฒ่าหรือนักท่องเที่ยวอยู่ทุกครั้ง เพราะชุมชนคล่องน้อยเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมผู้นำเฒ่าหรือนักท่องเที่ยวมาสนใจแล้วมาศึกษาข้อมูลถึงความเป็นมาของชุมชน โดยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เอกลักษณ์ ทองสเนียน ทำการศึกษาเรื่องการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาน้ำตาลเก่าโจน ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษา พบว่า ด้านกิจกรรมและด้านองค์กรมีชุมชนเป็นผู้จัดการท่องเที่ยวชุมชนมีความความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนมีส่วนร่วมการพัฒนาพื้นที่และด้านการรับผลประโยชน์สำหรับแนวทางการมีส่วนร่วมที่ชุมชนต้องการ คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ มากขึ้น (เอกลักษณ์ ทองสเมียน, 2550)

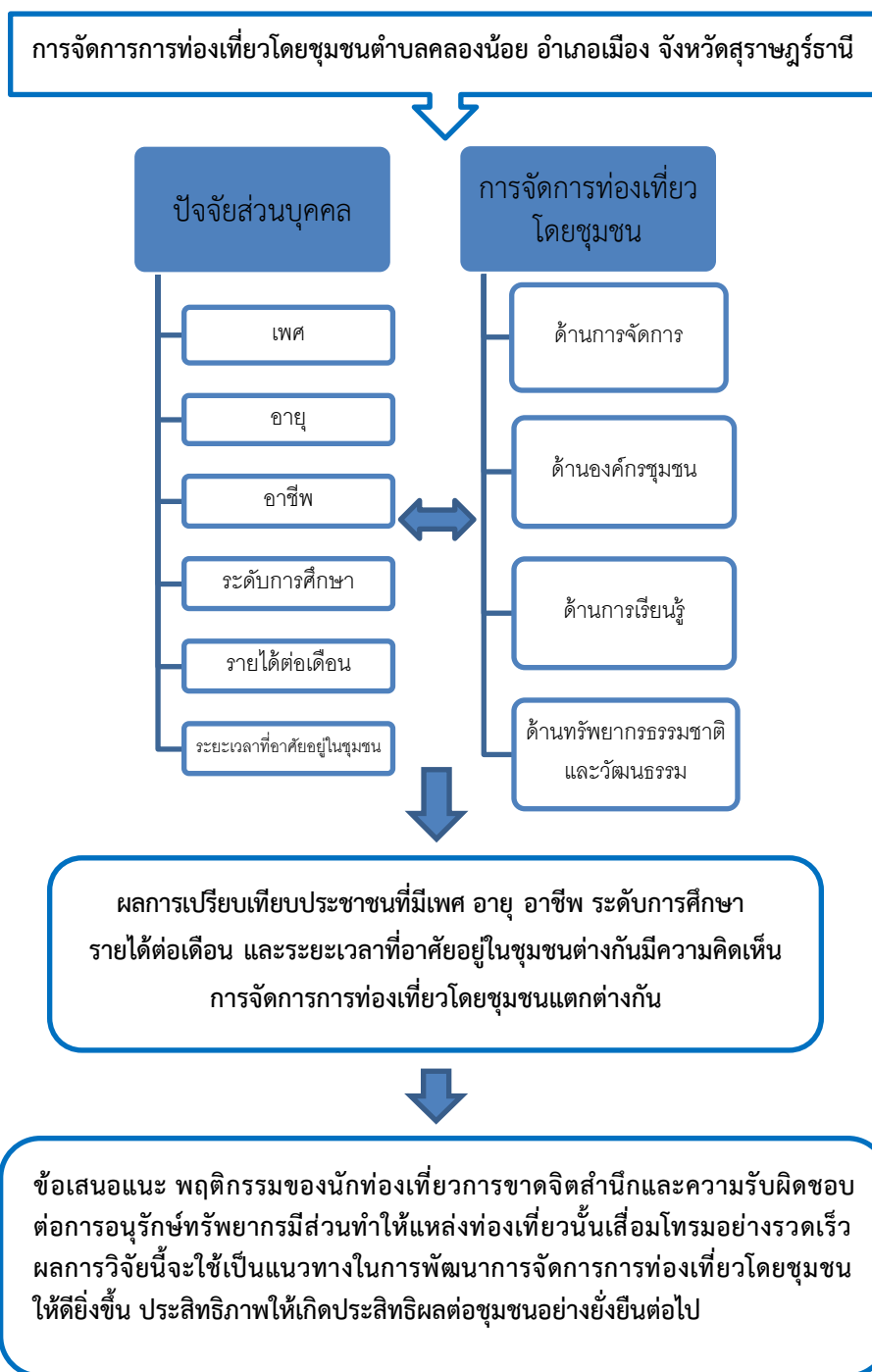
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ผลลัพธ์จากการศึกษา พบว่า ชุมชนจัดสรรสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติเพื่อก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุดโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่และสามารถทดแทนสิ่งที่หายได้ด้วยอย่างสมบูรณ์ วัฒนธรรมในชุมชนมีวัฒนธรรมเก่าแก่มีการดำเนินชีวิตตามแบบวัฒนธรรมของตนโดยคำนึงถึงศีลธรรมอันดีงาม จึงเห็นได้ว่าการคงอยู่ของวิถีชีวิตชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนให้คงอยู่ตลอดไป ถือว่าเป็นจุดเด่นที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้ในวัฒนธรรมและเข้ามาสัมผัสในทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ด้วย การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสายชล พุกขพันธ์ ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยชุมชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษาบ้านป่าข้าวหลาม ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า การท่องเที่ยวมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้กลุ่มชาติพันธุ์ความสวยงามของ ลำน้ำแม่แตงและการล่องแพตามแก่งหินต่าง ๆ ที่มีความตื่นเต้นและสนุกสนานและเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ความเจียมสงบของหมู่บ้านการคงอยู่ของวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและความมีไมตรีจิตของชาวบ้านการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีบางอย่าง เช่น การแต่งกาย การสร้างบ้านเรือนที่ทันสมัยและสิ่งอำนวยความสะดวก (สายชล พุกขพันธ์, 2550)

2. ผลการเปรียบเทียบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน มีความคิดเห็นการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอาชีพแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้และสร้างอาชีพให้กับประชาชนในชุมชนได้ ทำให้มีความคิดเห็นด้านอาชีพแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของนิรมล พงศ์สถาพร (นิรมล พงศ์สถาพร, 2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาว ตำบลห้วยขุนราม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยพื้นฐานที่มีต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ อาชีพ ด้วยการแบ่งแยกหน้าที่ ตามความถนัดและตามข้อตกลงร่วมกันของกรรมการในชมรมอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีและทรัพยากรธรรมชาติ

3. ข้อเสนอแนะ พบว่า ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ปัญหาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว การขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรมีส่วนทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว เช่น ความสะอาด การทิ้งขยะ ผลการวิจัยนี้จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ดียิ่งขึ้น อันจะนำมาซึ่งการจัดการชุมชนเพื่อสร้างประสิทธิภาพให้เกิดประสิทธิผลต่อชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวขาดความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ดุชนี ขาวนา และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนบนผาตากด้าบลสบึง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาจากการขาดความรู้และความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวที่ถูกต้อง ตลอดจนขาดทักษะในการจัดการและมีเจตคติในเชิงลบต่อการท่องเที่ยวที่ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการ ผลกระทบที่เกิดขึ้น ชุมชนเป็นผู้ถูกกระทำจากนักท่องเที่ยวที่มองชุมชนเป็นของแปลก ขยะมูลฝอยที่นักท่องเที่ยวนำมาเข้ามาหรือจากหน่วยงานบางหน่วยที่เข้ามาเพื่อหวังผลงานเพียงน้อยนิด (ดุชนี ขาวนา และคณะ, 2550)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลคลองน้อยอำเภอมะนัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือด้านการจัดการ รองลงมา คือด้านองค์กร ชุมชน ด้านการเรียนรู้และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของประชาชนกับการจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลคลองน้อย อำเภอมะนัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามเพศ พบว่าทั้ง 4 ด้านโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการและด้าน的学习 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อเสนอแนะ พบว่า ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ปัญหาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว/วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรมีส่วนทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ผลการวิจัยนี้จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ดียิ่งขึ้น อันจะนำมาซึ่งการจัดการชุมชนเพื่อสร้างประสิทธิภาพให้เกิดประสิทธิผลต่อชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ดุชนี ขาวนา และคณะ. (2550). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านผาแตกตำบลสบปิง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยภาคเหนือ.
- นิรมล พงศ์สถาพร. (2551). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาว ตำบลห้วยขุนราม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประกาศคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ เรื่อง แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559. (2554). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 128 ตอนพิเศษ 67 (17 มิถุนายน 2554).
- พจนา สวนศรี. (2546). เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 8 - 15 การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. (2557). การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาบ้านโคกไคร จังหวัดพังงา. วารสารวิชาการ Veridian E - Journal, 7(3), 650-665.
- ล่องเรือชุมชนคลองน้อยชมวิถีคลองร้อยสาย. (2560). เรียกใช้เมื่อ 16 มกราคม 2563 จากท่องเที่ยวชุมชนคลองน้อย: <https://www.komchadluek.net/news/lifestyle/>

- วิไลลักษณ์ กิตติบุตร. (2549). การวิจัยและพัฒนาระบบการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน: เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างเป็นระบบ: น้ำพริกตาแดงจังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานวิจัย. สำนักงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- วีระพล ทองมา. (2559). การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้. เรียกใช้เมื่อ 24 สิงหาคม 2563 จาก www.dnp.go.th/fca16/file/i49xy4ghqzsh3j1.doc.
- สายชล พุกขนันท์. (2550). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยชุมชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษาบ้าน ป่าข้าวหลาม ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่.
- เอกลักษณ์ ทองสเมียน. (2550). การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาน้ำตกเก้าโจน ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การศึกษาวัฒนธรรมคุณภาพและแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพ
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาแพร่ เขต 2*

A STUDY OF QUALITY CULTURE AND THE GUIDELINES TO
PROMOTE QUALITY CULTURE IN SCHOOLS UNDER PHRAE PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

สุปวิทย์ ศรีวันทนาสกุล

Supawee Sriwantasakul

ฉลอง ชาตรุประชีวิน

Chalong Chatruprachewin

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand

E-mail: h.sriwantasakul@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวัฒนธรรมคุณภาพและแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดการวิจัยไว้ทั้งหมด 2 ขั้นตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 การศึกษาวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2562 จำนวน 260 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ ตามอำเภอ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลบริหารสถานศึกษา จำนวนทั้งหมด 5 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) วัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ

* Received 28 November 2020; Revised 2 January 2021; Accepted 4 January 2021

ทั้ง 6 ด้านของวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 อยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำในการจัดการด้านคุณภาพ 5 แนวทาง ด้านการพัฒนาบุคลากร 11 แนวทาง ด้านการสร้างทีมงานคุณภาพ 9 แนวทาง ด้านผลผลิต 10 แนวทาง ด้านการประเมินคุณภาพ 9 แนวทาง และด้านการยกย่องและให้รางวัล 10 แนวทาง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมคุณภาพ, แนวทาง, การส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพ

Abstract

The article of this research were to study of quality culture and the guidelines to promote quality culture in schools under Phrae Primary Educational Service Area Office 2. The research followed to 2 - stepped procedure: 1) Study of quality culture in schools under Phrae Primary Educational Service Area Office 2. The samples are 260 teachers in schools under Phrae Primary Educational Service Area Office 2. Set the sample size according to sample stratified sampling. The instrument used to collect data were record form and questionnaires with 5 levels. Analyzing data used mean and standard deviation. 2) Study of the guidelines to promote quality culture in schools under Phrae Primary Educational Service Area Office 2. The interviewer are 5 school administrators who has received an award for educational administration by purposive selection. The instrument used to collect data was interviews. Analyzing data used content analysis. The result of the research revealed that: 1) The quality culture in schools under Phrae Primary Educational Service Area Office 2 overall was a high level and all 6 factors of quality culture in schools under Phrae Primary Educational Service Area Office 2 were a high level too. 2) The guidelines which promote the quality culture in schools under Phrae Primary Educational Service Area Office 2 were Quality Leadership that consisted of 5 ways. ,Human Resource Development that consisted of 11 ways. ,Teamwork: that consisted of 9 ways. , Productivity that consisted of 10 ways. , Quality Assessment that consisted of 9 ways. , and Recognition and rewards: that consisted of 10 ways.

Keywords: Quality Culture, Guidelines, Promoting Quality Culture

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 และ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 มาตรา 47 ได้บัญญัติให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย ระบบการ ประกันคุณภาพภายใน และมาตรา 48 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่วางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัด การศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษา ให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความ เสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการ พัฒนาประเทศ ซึ่งการที่จะบรรลุเป้าหมายนั้น สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับปรุงคุณภาพ การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ เป็นการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้มีศักยภาพ ทั้งนี้บุคลากรในองค์กรจะสามารถดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในเรื่องของการประกัน คุณภาพให้ประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นที่องค์กรจะต้องผลักดันให้เกิดวัฒนธรรมที่มี คุณภาพขึ้น (เยาวลักษณ์ มหาสิทธิวัฒน์ และปณณธร ชัยวรรัตน์, 2550)

วัฒนธรรมการทำงานหนึ่งซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการทำงานที่มี ประสิทธิภาพ คือ วัฒนธรรมคุณภาพ (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2557) ซึ่งเป็นแนวทางการ ปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน โดยบุคลากรจะมีพฤติกรรมที่มุ่งเน้นคุณภาพ ซึ่งหากผู้ปฏิบัติงานมีความ เชื่อและคำนึงร่วมกัน จะเกิดความผูกพันลึกซึ้งต่อองค์กร ทุกคนจะร่วมแรงร่วมใจทำงาน ทำให้เกิดประสิทธิภาพและผลของงาน (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2545) ดังนั้นสถานศึกษาควรมี การจัดการศึกษาที่มุ่งเสริมสร้างคุณภาพโดยนำวัฒนธรรมคุณภาพมาใช้ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่ ต้องพัฒนาให้มีขึ้น (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2557) เพื่อนำไปสู่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

เนื่องจากในปัจจุบันการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 4 ยังไม่ได้ดำเนินการเสร็จสิ้น อย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 3 ระหว่างปี 2554 - 2558 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาแพร่ เขต 2 จำนวนทั้งหมด 131 โรงเรียน ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม การตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า มีสถานศึกษาที่ได้ผลการประเมินดีมากในทุกมาตรฐานการชี้วัด จำนวน 5 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 3.82 สถานศึกษาที่ได้ผลการประเมินดีในทุกมาตรฐานการชี้วัด จำนวน 110 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 83.97 และสถานศึกษาที่ได้ผลการประเมินพอใช้ในทุกมาตรฐานการชี้วัด

จำนวน 16 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 12.21 ซึ่งทุกมาตรฐานการชี้วัดครอบคลุมมาตรฐาน การศึกษาตามกฎกระทรวงที่ว่าด้วยผลการจัดการศึกษา การบริหารจัดการศึกษา การจัดการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประกันคุณภาพภายใน (สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2, 2562)

นอกจากนี้จากการนิเทศติดตามสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ในปีการศึกษา 2561 พบว่า ด้านการบริหารจัดการด้านหลักสูตร สถานศึกษา สถานศึกษายังขาดกระบวนการประเมินผลการใช้หลักสูตร และส่งผลกระทบต่อผล การประเมินหลักสูตรมาพัฒนาได้ไม่ตรงจุด ขาดการใช้กระบวนการ PLC ให้เป็นวัฒนธรรมใน การทำงานด้านวิชาการของโรงเรียน ด้านการบริหารจัดการด้านสนับสนุนการจัดการเรียน การสอน ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญทางวิชาการน้อย การส่งเสริมให้โรงเรียนใช้ นวัตกรรม ในการพัฒนาการเรียนการสอนยังไม่มีประสิทธิภาพ ด้านการบริหารจัดการด้าน การประกันคุณภาพการศึกษา กระบวนการและเครื่องมือประเมินคุณภาพภายในยังขาดความ ชัดเจน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2, 2562)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาแพร่ เขต 2 มีสถานศึกษาที่ได้ผลการประเมินดีมากเพียง 5 โรงเรียน คิดเป็นร้อย ละ 3.82 และปัญหาที่พบในการนิเทศติดตาม สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาในการบริหารจัดการ การศึกษาในสถานศึกษาที่ยังขาดประสิทธิภาพ จากการศึกษาสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจาก สถานศึกษายังขาดวัฒนธรรมสถานศึกษาที่ดีในการปฏิบัติงาน เนื่องจากวัฒนธรรมสถานศึกษา มีความเกี่ยวข้องกับแบบแผนความคิด วิถีทางเดินแนวทางการดำเนินการของครูและบุคลากร ทางการศึกษาที่ประกอบด้วยข้อตกลงร่วม ค่านิยมร่วม ความเชื่อ เจตคติ และบรรทัดฐาน ที่ได้รับการยอมรับกันในสถานศึกษา มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานของคนทุกคน และเป็น ปัจจัยสำคัญในการบริหารงานให้บรรลุผลสำเร็จในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐาน การศึกษาตามกฎกระทรวงที่ว่าด้วยผลการจัดการศึกษา การบริหารจัดการศึกษา การจัดการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประกันคุณภาพภายใน กล่าวคือคุณภาพการจัด การศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาดังกล่าวเกิดจากวัฒนธรรมการปฏิบัติงาน และผลงานของครู และบุคลากรทางการศึกษา ของแต่ละสถานศึกษาซึ่งมีความแตกต่างกัน

ดังนั้นเพื่อศึกษาของวัฒนธรรมคุณภาพที่เป็นอุปสรรคและแนวทางการส่งเสริม วัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษา และพัฒนาการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิภาพ ให้ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 มีผลการประเมินในระดับดีมากทุกมาตรฐานการชี้วัดซึ่งเป็น เป้าหมายสูงสุดของการประเมินคุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวัฒนธรรม

คุณภาพและแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาวรรณกรรมคุณภาพและแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 และผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาวรรณกรรมคุณภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2562 จำนวน 775 คน มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 127 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2562 จำนวน 260 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิตามอำเภอทั้งหมด 4 อำเภอ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับโดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด สร้างและหาคุณภาพเครื่องมือโดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และการใช้สำนวนภาษา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ทุกข้อเท่ากับ 1.00 และ ตรวจสอบความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach'Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.96

การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนทั้งหมด 5 คน โดยพิจารณาจากวุฒิการศึกษา มีวิทยฐานะ ประสบการณ์ และการได้รับรางวัลทรงคุณค่า โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยการสรุปประเด็นและนำเสนอโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ในภาพรวม

ด้านที่	วัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษา	ระดับวัฒนธรรมคุณภาพ (n = 260)		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านภาวะผู้นำในการจัดการด้านคุณภาพ	4.30	0.40	มาก
2	ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.29	0.55	มาก
3	ด้านการสร้างทีมงานคุณภาพ	4.39	0.53	มาก
4	ด้านผลผลิต	4.37	0.53	มาก
5	ด้านการประเมินคุณภาพ	4.29	0.52	มาก
6	ด้านการยกย่องและให้รางวัล	4.30	0.49	มาก
รวม		4.32	0.46	มาก

จากตารางที่ 1 ระดับวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 พบว่า วัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ในภาพรวม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$) และ วัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

โดยวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 เฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างทีมงานคุณภาพ ($\bar{X} = 4.39$) ด้านผลผลิต ($\bar{X} = 4.37$) ด้านภาวะผู้นำในการจัดการด้านคุณภาพ ($\bar{X} = 4.30$) ด้านการยกย่องและให้รางวัล ($\bar{X} = 4.30$) ด้านการพัฒนาบุคลากร ($\bar{X} = 4.29$) และด้านการประเมินคุณภาพ ($\bar{X} = 4.29$) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

2.1 ด้านภาวะผู้นำในการจัดการด้านคุณภาพ มีแนวทางในการส่งเสริมดังนี้

2.1.1 ผู้บริหารควรวิเคราะห์ผลการประเมินทำงาน เพื่อหาข้อดี ข้อด้อย ข้อบกพร่องอย่างรอบด้าน แล้วนำไปใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพกระบวนการจัดการศึกษาต่อไป

2.1.2 ผู้บริหารควรเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานของบุคลากรตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถพัฒนา ปรับปรุง จากการประเมินผลการทำงานตรงตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบบูรณาการกับงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

2.1.3 ผู้บริหารควรพิจารณานำผลการประเมินในด้านที่มีระดับคุณภาพต่ำ มาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง โดยมีโครงการมารองรับให้สอดคล้องกับการกำหนดทิศทาง จุดเน้นในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2.1.4 ผู้บริหารควรพิจารณาผลความสำเร็จของงาน แล้วการต่อยอดสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมและข้อมูลสารสนเทศ เป็นตัวกำหนดแผนกลยุทธ์ในการดำเนินการ

2.1.5 ผู้บริหารนำผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา ไปใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามตรวจสอบ ความพึงพอใจในการจัดการศึกษาหรือ ปัญหาต่าง ๆ จากผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2.2 ด้านการพัฒนาบุคลากร มีแนวทางในการส่งเสริมดังนี้

2.2.1 ผู้บริหารควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผล และติดตามผลการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ให้กับครูและบุคลากร

2.2.2 ผู้บริหารควรให้ครูและบุคลากรทำรายงานผลการประเมินตนเองประจำปี

2.2.3 ผู้บริหารควรให้ครูและบุคลากรทำแผนพัฒนาตนเองรายบุคคล

2.2.4 ผู้บริหารควรจัดหาแหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอกับความต้องการของครูและบุคลากร

2.2.5 ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้บุคคลแห่งการเรียนรู้พัฒนาด้านความรู้ ทักษะของครูและบุคลากร โดยมีการสร้างแรงจูงใจ เช่น การพิจารณาความดีความชอบ

2.2.6 ผู้บริหารควรกระตุ้นครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่องในการทำงาน เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน ร่วมตัดสินใจ ซึ่งสถานการณ์ต่าง ๆ จะสามารถสร้างผู้นำ

2.2.7 ผู้บริหารควรใช้ระบบการหมุนเวียนเปลี่ยนงาน เพื่อให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้งานที่หลากหลาย และเพื่อผลักดันเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในการปฏิบัติงาน

2.2.8 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีวัฒนธรรมในการแลกเปลี่ยนความรู้ของครูและบุคลากร

2.2.9 ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรเข้ารับการพัฒนาภาวะผู้นำที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น

2.2.10 ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรแสดงความสามารถโดยส่งเสริมให้ครูสร้างทีมงานของตนเอง

2.2.11 ผู้บริหารควรสร้างเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร

2.3 ด้านการสร้างทีมงานคุณภาพ มีแนวทางในการส่งเสริมดังนี้

2.3.1 ผู้บริหารควรพัฒนาภาวะผู้นำของตนเองอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอครองตน ครองคน และครองงาน และต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นที่ยอมรับของครูและบุคลากร

2.3.2 ผู้บริหารควรกำหนดมีระบบโครงสร้างที่ชัดเจน ใช้แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.3 ผู้บริหารควรมีคำสั่งมอบหมายงานที่ชัดเจน และติดตาม แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเน้นการปฏิบัติงานเป็นทีมในทุก ๆ เรื่อง

2.3.4 ผู้บริหารควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรการปฏิบัติงานของโรงเรียน

2.3.5 ผู้บริหารควรยึดหลักธรรมาภิบาลและต้องขยายผลส่งเสริมให้ครูและบุคลากรยึดหลักธรรมาภิบาลอย่างต่อเนื่อง ให้ความเป็นธรรมกับครูและบุคลากรทุกคนโดยเสมอภาค

2.3.6 ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ทีมงานแสดงความสามารถ และให้ทุกคนในทีมมีการเรียนรู้ในการปฏิบัติงานซึ่งกันและกัน

2.3.7 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ทีมงานมีความเชื่อใจ ไว้วางใจในการทำงานร่วมกัน มีเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน และไม่สร้างปัญหาให้แกกัน

2.3.8 ผู้บริหารควรกระตุ้นสร้างจิตสำนึกให้ทีมงานมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

2.3.9 ผู้บริหารควรเน้นให้ทีมงานยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และใช้เหตุผลในการทำงาน

2.4 ด้านผลผลิต มีแนวทางในการส่งเสริมดังนี้

2.4.1 ผู้บริหารควรเน้นความรู้คู่คุณธรรมอย่างสมดุลต้องจัดกิจกรรมปลูกฝังวินัยและคุณธรรมจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน

2.4.2 ผู้บริหารควรดำเนินงานตามแผนงาน ตามหลักสูตร ตัวชี้วัดตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนให้ตรงตามมาตรฐานตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนด กำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน และกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และมีการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2.4.3 ผู้บริหารและครูควรร่วมกันกำหนดสมรรถนะหลักขององค์กร และพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพตามสมรรถนะหลักขององค์กร

2.4.4 ผู้บริหารและครูควรร่วมกันกำหนดค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรให้ยั่งยืนและเข้มแข็ง

2.4.5 ผู้บริหารควรมีการประเมิน นิเทศ ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูร่วมกัน เพื่อหาปัญหา และแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

2.4.6 ผู้บริหารควรเน้นการมีส่วนร่วมของครู แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาทั้งระบบ

2.4.7 ผู้บริหารควรใช้การบริหารแบบก้าวหน้า (Result Base Management) ด้วยการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ (KPI) ตามระบบคุณภาพ (PDCA)

2.4.8 ผู้บริหารควรสร้างแรงจูงใจ (Motivation) ให้ครูและบุคลากรในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

2.4.9 ผู้บริหารควรเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู

2.4.10 ผู้บริหารควรใช้หลักคุณภาพและคุณธรรม ในการบริหารงาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

2.5 ด้านการประเมินคุณภาพ มีแนวทางในการส่งเสริมดังนี้

2.5.1 ผู้บริหารควรนำมาตรฐานการศึกษาเข้าสู่แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน โดยกำหนดหรือ แปลงมาตรฐานการศึกษาให้เป็นนโยบาย ทิศทาง จุดเน้น หรือมาตรการกำเนินการในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

2.5.2 ผู้บริหารควรจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานศึกษา โดยมีการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมิน ตัวชี้วัดตามมาตรฐานศึกษาเพื่อความชัดเจนในการจัดการศึกษาและประเมินคุณภาพ

2.5.3 ผู้บริหารควรนำผลการรายงานผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษา มาวิเคราะห์ปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาต่อยอดเพื่อความเป็นเลิศในทุกด้าน

2.5.4 ผู้บริหารควรนำผลการรายงานผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษา มาใช้ในการกำหนดโครงการ ซึ่งอยู่ในแผนปฏิบัติการ

2.5.5 ผู้บริหารควรสร้างความรู้สึก ทศนคติ และแนวปฏิบัติให้ครูและบุคลากรเห็นและรับรู้ว่าการประเมินคุณภาพการศึกษา ไม่ใช่ภารกิจใหม่แต่เป็นงานประจำที่เราทำทุกวันเป็นปกติอยู่แล้ว

2.5.6 ผู้บริหารควรสร้างทัศนคติ ให้ทุกคนเคารพตัวเองและเคารพผู้อื่น ยอมรับในข้อมูลที่เป็นวิทยาศาสตร์ มีความยุติธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ในการประเมินเพื่อการพัฒนาที่มีคุณภาพ

2.5.7 ผู้บริหารควรมีการประชุมชี้แจงแนวทางการประเมินคุณภาพของสถานศึกษากับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความชัดเจนและมีแนวปฏิบัติไปทางเดียวกัน

2.5.8 ผู้บริหารควรใช้เครื่องมือที่มีความตรงในการประเมิน เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่ถูกต้อง

2.5.9 ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพ

2.6 ด้านการยกย่องและให้รางวัล มีแนวทางในการส่งเสริมดังนี้

2.6.1 ผู้บริหารควรยกย่องเชิดชูเกียรติโดยยึดหลักคุณภาพและคุณธรรม

2.6.2 ผู้บริหารควรให้รางวัลตามผลงานและสวัสดิการ

2.6.3 ผู้บริหารควรกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินให้ชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้และสอดคล้องกันภารกิจโรงเรียน โดยเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการยอมรับผลในการพิจารณา

2.6.4 ผู้บริหารควรแต่งตั้งคณะกรรมการในการประเมิน โดยมุ่งเน้นผลงาน และ ประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด และผู้ประเมินต้องมีความเป็นกลาง และยุติธรรม

2.6.5 ผู้บริหารควรแต่งตั้งคณะกรรมการโดยมีทั้งบุคคลภายในและภายนอกในการคัดเลือกบุคคลผู้สมควรได้รับการยกย่องและการให้รางวัล

2.6.6 ผู้บริหารควรแจ้งทุกคนรับรู้เกณฑ์การคัดเลือกบุคคลผู้สมควรได้รับการยกย่องและการให้รางวัล

2.6.7 ผู้บริหารควรสามารถอธิบายเหตุผล ของผู้ที่ได้รับการคัดเลือก และผู้ที่ไม่ได้คัดเลือกให้ครูและบุคลากรทุกคนเข้าใจได้ (ความโปร่งใส)

2.6.8 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในผลของการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลเพื่อให้เห็นและยอมรับในข้อบกพร่องของตนเอง และนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.6.9 ผู้บริหารควรให้ผู้ถูกประเมินประเมินตนเองก่อน แล้วจึงให้คณะกรรมการประเมิน เพื่อความสอดคล้อง

2.6.10 ผู้บริหารควรแจ้งผลการประเมินให้ทุกคนได้รับทราบ และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงตนเอง

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ ทุกด้านของวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจาก ทีมงานในสถานศึกษามีความผูกพันในการทำงานต่อกันจนเกิดเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวในการทำงาน มีความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม มีการกำหนดเป้าหมายบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของทีมงานในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการการศึกษาและการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีกระบวนการปฏิบัติงานที่เป็นระบบสอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาและทันต่อการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนผู้บริหารมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจนโยบาย แผน และ เป้าหมายด้านคุณภาพรวมทั้งแนวทางการบริหารและการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างชัดเจน ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ มารยาท แซ่ฮึ้ง ได้ศึกษาการบริหารงานวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานวัฒนธรรมคุณภาพมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก นั่นคือ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำคุณภาพ การทำงานเป็นทีม การยกย่องและการให้รางวัล และการพัฒนาบุคลากร (มารยาท แซ่ฮึ้ง, 2552) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับภาวนา กิตติวิมลชัยและกนกอร สมปราษฎ์ ได้ศึกษาวัฒนธรรมคุณภาพสถาบันอุดมศึกษา ในเครือข่ายอุดมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมคุณภาพอยู่ในระดับมาก นั่นคือ มีวัฒนธรรมการปรับปรุงคุณภาพการกำกับติดตามอย่างมีประสิทธิภาพและการให้ความสำคัญกับลูกค้า (ภาวนา กิตติวิมลชัยและกนกอร สมปราษฎ์, 2556)

2. จากผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 พิจารณารายด้านมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผลจำนวน 6 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านภาวะผู้นำในการจัดการด้านคุณภาพ วัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ด้านภาวะผู้นำในการจัดการด้านคุณภาพ อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ผู้บริหารมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจนโยบาย แผน และ เป้าหมายด้านคุณภาพรวมทั้งแนวทางการบริหารและการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างชัดเจน ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพ และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกองค์การ สอดคล้องกับ Detert et. al. การมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกันระหว่างคณะ หน่วยงานที่สนับสนุนและผู้บริหารเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อความสำเร็จของโรงเรียน พันธกิจของ โรงเรียน จำเป็นต้องได้รับการยอมรับร่วมกันของผู้ปฏิบัติงานทุกคน ผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนควรมี ความเต็มใจที่จะเสียสละความเป็นอิสระบางประการของตนเพื่อเป้าหมายของโรงเรียนเป็นสำคัญ การยอมรับพันธกิจร่วมกันของผู้ปฏิบัติงานและดำเนินการเพื่อให้บรรลุพันธกิจดังกล่าวจึงเป็น ปัจจัย สำคัญต่อความสำเร็จของโรงเรียน (Detert et al., 2001) ซึ่งสอดคล้องกับ Gryna, F. M. การกำหนดเป้าหมายคุณภาพและการวัดผลในทุก ๆ ระดับ โดยการกำหนดเป้าหมาย คุณภาพและการวัดผลนั้นต้องปรับให้สอดคล้องกับพันธกิจ ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญ และ ยุทธศาสตร์ด้านคุณภาพขององค์การ ในทางปฏิบัติจริงนั้นผู้นำและพนักงานมีความร่วมมือใน การกำหนดเป้าหมาย นอกจากนี้พนักงานยังมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมที่จะบรรลุ เป้าหมาย ส่วนการวัดผลคุณภาพจะเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดการดำเนินการอย่างมีคุณภาพอย่าง ต่อเนื่อง และผู้นำเป็นผู้ที่มีกิจกรรมคุณภาพในด้าน การริเริ่ม การสร้างเป้าหมายและ ยุทธศาสตร์คุณภาพ รวมทั้งการสนับสนุนให้สามารถดำเนินกิจกรรมคุณภาพได้ ประการสำคัญ นอกเหนือจากความมุ่งมั่นในเรื่องคุณภาพ คือ การแสดงให้เห็นถึงการกระทำในฐานะผู้ริเริ่ม และผู้สนับสนุนได้อย่างเด่นชัดเป็นรูปธรรม (Gryna, F. M., 2001)

2.2 ด้านการพัฒนาบุคลากร วัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ด้านการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ผู้บริหารมีการสำรวจความต้องการในการพัฒนาตนเองของครูและบุคลากรทางการ ศึกษา แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการพัฒนา ความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะของครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถ ปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ มารยาท แซ่ฮึง การที่ผู้บริหารเตรียมงาน ดำเนินการพัฒนาฝึกอบรมให้บุคลากรมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพ บรรลุ เป้าหมายที่วางไว้ และมีการปรับปรุงทักษะอย่างต่อเนื่อง (มารยาท แซ่ฮึง, 2552) และองค์การ ที่มีวัฒนธรรมคุณภาพก็จะมุ่งเน้นด้านการให้การอบรมแก่พนักงานเพราะนอกจากฝึกความพร้อม

ในการปฏิบัติงานแล้ว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นการหวังผลด้านคุณภาพในระยะยาว อีกด้วย (สรรเพชญ พนัสบดี, 2552)

2.3 ด้านการสร้างทีมงานคุณภาพ วัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ด้านการสร้างทีมงานคุณภาพ อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ทีมงานมีความผูกพันในการทำงานต่อกันจนเกิดเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวในการทำงาน มีความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม และมีการกำหนดเป้าหมาย บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของทีมงานในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ สรรเพชญ พนัสบดี องค์การที่มีวัฒนธรรมคุณภาพจะมีลักษณะการทำงานแบบเป็นทีม เนื่องจากการทำงานที่มีคุณภาพนั้นจำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกัน ต้องมีการประสานงานกันที่ดีมีการสื่อสารที่ตรงกัน (สรรเพชญ พนัสบดี, 2552) การสร้างทีมงานเป็นการสร้างพลังสู่ความสำเร็จของการทำงาน เนื่องจากคนแต่ละคนไม่ได้เก่งทุกเรื่อง หรือทำทุกอย่างได้ ต้องร่วมกันทำงาน ประสานกันอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดหน้าที่ชัดเจนถูกต้อง ทุกคนทำหน้าที่ของตนเอง และมีสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนร่วมงาน รวมทั้งผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอ เปิดใจตัวเองให้กว้าง ไม่กีดขวางความปรารถนาดีของคนอื่นที่จะเข้ามาช่วยเหลือ ร่วมคิดร่วมทำ และมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, 2550)

2.4 ด้านผลผลิต วัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ด้านผลผลิต อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการการศึกษาและการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้บริหาร เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีกระบวนการปฏิบัติงานที่เป็นระบบสอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาและทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับ สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ ผู้ที่รับผิดชอบต่อครูและผู้บริหารจะมุ่งพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องสร้างวัฒนธรรมคุณภาพเพื่อคุณภาพของการทำงาน ผู้รับบริการมีความเชื่อมั่นศรัทธา และมีความพึงพอใจได้ผลผลิตตรงตามความต้องการและความคาดหวังของสังคม การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ ต้องยึดหลักว่า ผู้รับบริการสำคัญที่สุด การทำงานในหน้าที่ใดผู้ปฏิบัติงานต้องทราบว่า ใครคือผู้ที่มารับบริการ หรือมีส่วนเกี่ยวข้อง การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการจึงเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานที่มีคุณภาพ (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, 2550)

2.5 ด้านการประเมินคุณภาพ วัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ด้านการประเมินคุณภาพ อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก สถานศึกษามีการกำหนดปฏิทินประเมินคุณภาพจัดการศึกษาของสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงาน และจัดให้มีการประเมินคุณภาพเพื่อหาข้อบกพร่องของระบบการ

ประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ อีสระ ทองสามสี กล่าวว่า ผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในตัวบ่งชี้ และเกณฑ์จนถึงขั้นที่สามารถอธิบายและตอบคำถามได้ตรงประเด็นซึ่งจะทำให้ผู้รับผิดชอบตัวบ่งชี้ ปฏิบัติงานง่ายขึ้น และควรสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้บริหารที่มีวิสัยสูงถึงพัฒนาการของ การประเมินคุณภาพการศึกษา (อีสระ ทองสามสี, 2555)

2.6 ด้านการยกย่องและให้รางวัล วัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ด้านการยกย่องและให้รางวัล อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ผู้บริหารและบุคลากรให้การยกย่องและชื่นชมผู้ที่ได้รับรางวัลด้วยความยินดีและด้วยความจริงใจ ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความภูมิใจและตั้งใจในการสร้างงานคุณภาพให้แก่สถานศึกษา และสถานศึกษามีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน สำหรับการพิจารณาบุคคลที่จะได้รับการยกย่องและการให้รางวัล ซึ่งสอดคล้องกับ จูรานและกรีนากล่าวถึง การพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพไว้ว่า จะต้องจัดให้มีการแสดงว่าเห็นคุณค่าและให้รางวัล การแสดงออกของความภาคภูมิใจเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นคนให้มีคุณภาพ การแสดงว่าเห็นคุณค่าจะทำในรูปแบบประกาศต่อส่วนรวมให้ทุกคนรับทราบถึงประสิทธิภาพดีเยี่ยมในเรื่องคุณภาพ รางวัลที่จะได้รับจากคุณภาพนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่มีความหมายและใช้ได้จริง และ การสร้างค่านิยมร่วมจะต้องทำการยกย่องชมเชย และให้รางวัลแก่พนักงานที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพหรือให้บริการลูกค้ายอดเยี่ยม ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งในการสร้างความสำเร็จแก่ระบบ TQM (วิฑูรย์ สิมะโชคดี, 2550) (Juran, J. M. & Gryna, F. M., 1993)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวัฒนธรรมคุณภาพและแนวทางส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และควรส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านการประเมินคุณภาพ มี **ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้** ดังต่อไปนี้ 1) ควรมีการนำผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนในการตัดสินใจ 2) ควรมีการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการประเมินผลและติดตามผลการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 3) ควรมีการในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีภาวะผู้นำ 4) ควรมีการส่งเสริมให้ทีมงานมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันภายในทีม 5) ควรมีการส่งเสริมให้ทีมงานมีการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ 6) ควรมีการส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณภาพที่ดีมีมาตรฐานตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนด 7) ควรมีการส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมและจริยธรรมของการประเมินคุณภาพในการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 8) ควรมีการส่งเสริมให้ครูและ

บุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการคัดเลือกในกระบวนการคัดเลือกบุคคลผู้สมควรได้รับการยกย่องและการให้รางวัล **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาบุคลากรสำหรับการบริหารวัฒนธรรมคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 2) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการประเมินคุณภาพสำหรับการบริหารวัฒนธรรมคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

เอกสารอ้างอิง

- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2557). เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2562 จาก เอกสารการบรรยาย เรื่อง วัฒนธรรมคุณภาพ : สร้างคน สร้างชาติ: <http://www.onesqa.or.th/th/contentdownload-view/929/1155/>.
- ภาวนา กิตติวิมลชัย และกนกอร สมปราชญ์. (2556). เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2562 จาก วัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษา: ในเครือข่ายอุดมศึกษาใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน: <https://qm.kku.ac.th/files/14-255788134815-phanch-1.pdf>
- มารยาท แซ่อึ้ง. (2552). การศึกษาการบริหารงานวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริการการศึกษา . จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวลักษณ์ มหาสิทธิวัฒน์และปณณธร ชัชรรัตน์. (2550). กลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพการศึกษาของอาจารย์วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2(2), 126-138.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2545). การจัดการคุณภาพ: จาก TQC ถึง TQM, ISO 9000 และการประกันคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- วิฑูรย์ สิมะโชติ. (2550). TQM: คู่มือสู่องค์กรสู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพมหานคร: เนชั่นบุ๊คส์.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2550). วัฒนธรรมการทำงานเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา. วิทยานิพนธ์: วารสารเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครู, 106(5), 94-97.
- สรเพชร พินัสดี. (2552). การบริหารคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรมเทพ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2. (2562). เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2562 จาก แผนปฏิบัติการนิเทศการศึกษา ปีการศึกษา 2562: <https://sites.google.com/a/phrae2.go.th/nitedph2/development/followstudent/phaenptibatikarnithespikarsuksa2562>.

- อิสระ ทองสามสี. (2555). วัฒนธรรมคุณภาพของผู้ปฏิบัติงานในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ: การวิจัยแบบผสมผสานวิธีการ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Detert, et al. (2001). A framework for linking culture and improvement initiatives in organization. *Academy of Management Review*, 25(4), 850-863.
- Gryna, F. M. (2001). *Quality planning and analysis: From product development through use*. (4th ed.). Singapore: McGraw - Hill.
- Juran, J. M. & Gryna, F. M. (1993). *Quality Planning and Analysis*. (3rd ed.). New York: McGraw - Hill.

ผลกระทบและการยอมรับการทำนาแบบเปียกสลับแห้งเพื่อการรับมือกับ
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของชาวนาในอำเภอศรีประจันต์
จังหวัดสุพรรณบุรี*

THE EFFECT AND ACKNOWLEDGEMENT OF WET - DRY CYCLES
FARMING IN ORDER TO COPE WITH CLIMATE OF FARMERS
IN SRIPRACHAN DISTRICT SUPHANBURI PROVINCE

พนิดา พุทธรัตน์รักษา

Panida Phuttharatraksa

อุณเรือน เล็กน้อย

Unruan Leknoi

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University, Thailand

E-mail: panida.phut@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ผลกระทบและการยอมรับการทำนาแบบเปียกสลับแห้งเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเกษตรกรในอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ทำการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมในการทำนาเปียกสลับแห้งจำนวน 184 ราย มีเกษตรกรที่สมัครใจหรือยินยอมให้ข้อมูลจำนวน 150 ราย ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง และการวิเคราะห์ Multiple Linear Regression เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการรับรู้ผลกระทบและการยอมรับนวัตกรรมกับการทำนาเปียกสลับแห้ง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ทำนาเปียกสลับแห้งในพื้นที่อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีการรับรู้ผลกระทบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านผลผลิต ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม โดยที่เกษตรกรมีการรับรู้ผลกระทบในด้านสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ส่วนการยอมรับนวัตกรรมของเกษตรกร ประกอบไปด้วย 5 คุณลักษณะ คือ ความได้เปรียบของนวัตกรรม ความสอดคล้องกับบริบทสังคม ความไม่สลับซับซ้อน ความสามารถสังเกตเห็นได้ และความสามารถทดลองใช้ได้ ซึ่งเกษตรกรให้ความ

* Received 24 November 2020; Revised 2 January 2021; Accepted 5 January 2021

ตระหนักในกระบวนการด้านของความสามารถทดลองใช้ได้มากที่สุด ส่วนปัจจัยการรับรู้ด้านผลกระทบและกระบวนการยอมรับที่ส่งผลต่อรูปแบบการทำนาเปียกสลับแห้ง แบ่งออกเป็น 1) ปัจจัยการรับรู้ผลกระทบที่ส่งผลต่อการทำนาเปียกสลับแห้ง คือ ด้านเศรษฐกิจ มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ 2) ปัจจัยด้านการยอมรับที่ส่งผลต่อการทำนาเปียกสลับแห้ง คือ ความไม่สลับซับซ้อนของตัวนวัตกรรม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: ชาวนา, การทำนาเปียกสลับแห้ง, การทำนาคาร์บอนต่ำ, นวัตกรรม, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

Abstract

The Objectives of this research article were to study the effect and acknowledgement of farmers in Sri - Prachan District, Suphan - Buri Province towards wet - dry cycles farming in order to cope with climate changes using quantitative research method. Questionnaire was applied to collect data from 150 sample farmers. Its data analysis was separated into two parts including mean average analysis and standard deviation so as to analyze social and economic data status of the sample group. We had applied multiple linear regression to study different factors of farmers' acknowledgement towards the effect and acceptance of wet - dry cycles farming. Our findings revealed that farmers using wet - dry cycles farming in Sri Prachan District had perceived the environmental effects the most, and their perceived innovation was acknowledgement process in term of applicable ability. Further to factors of acknowledgement towards climate change effect and perception process influencing wet - dry cycles farming, they were separated into 1) factors of perception towards effects of wet - dry cycles farming including economic factor with statistics significance at .05, and 2) factors of acknowledgement influencing wet - dry cycles farming was non - complexity of the innovation with statistics significance at .05.

Keywords: Farmers, Wet - Dry Cycles Farming, Low Carbon Farming, Innovation, Climate Change

บทนำ

ประเทศไทยถือได้ว่าเป็นประเทศที่ทำการเกษตรกรรมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะข้าวที่เป็นผลผลิตทางการเกษตรที่เชื่อมโยงไปกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

ก่อให้เกิดความเชื่อและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องมาอย่างยาวนาน ด้วยเหตุนี้รูปแบบพื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่ในประเทศจึงเป็นนาข้าวเป็นส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 46 ของพื้นที่เกษตรกรรมและป่าไม้ทั้งหมด (ศศิวิมล ภูพวง และคณะ, 2562) และมีกระบวนการผลิตที่ไม่เพียงเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น หากแต่ในปัจจุบันชาวนับได้ว่าเป็นสินค้าทางการเกษตรที่สำคัญของประเทศที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยปีละหลายแสนล้านบาท และยังมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ไชยวัฒน์ สมสอวงศ์ และอุ้นเรือน เล็กน้อย, 2563) ปัจจุบันพื้นที่การปลูกข้าวสามารถพบได้ในทุกภาคของประเทศ และผลผลิตที่เกิดขึ้นในแต่ละปีส่งผลให้ประเทศไทยจัดอยู่ในอันดับต้น ๆ ของโลกในการเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก (สมาคมส่งออกข้าวไทย, 2561) เหล่านี้เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเกษตรกรผู้ทำนาที่มีบทบาทต่อประเทศและระบบเศรษฐกิจ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงให้ความสำคัญกับเกษตรกรกลุ่มดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการส่งเสริมทางด้านปัจจัยและการเข้าถึงทรัพยากรที่เกี่ยวข้องเนื่องทางการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การปรับปรุงพันธุ์ข้าว การจัดสรรแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรที่เพียงพอ เป็นต้น

ทั้งนี้ท่ามกลางสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นและส่งผลกระทบในหลายมิติ ทั้งน้ำท่วม ภัยแล้ง และการแพร่ระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช เป็นต้น (กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติ, 2562); (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2556); (ปวีณรัตน์ สิงสิน และคณะ, 2562); (จรัสวรรณ จันทรงค์ และเกศสุตา สิทธิสันติกุล, 2562) ซึ่งผลกระทบเหล่านี้ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในภาคการเกษตรกรรมที่เป็นโครงสร้างการผลิตหลักของประเทศ ซึ่งข้อมูลของสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (สสน.) ได้ระบุถึงสถานะการขาดแคลนน้ำที่ส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรกรรม โดยชี้ว่าจะเกิดสถานะฝนทิ้งช่วง ซึ่งจำเป็นต้องวางแผนในการบริหารจัดการน้ำในเขื่อน โดยในปลายปี 2562 ถึงต้นปี 2563 ข้อมูลปริมาณในอ่างเก็บน้ำที่มีไม่ถึงร้อยละ 30 อาจส่งผลกระทบให้เกิดวิกฤตภัยแล้ง และชาวนาจึงต้องมีการบริหารจัดการน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เพียงพอ โดยเฉพาะการทำนาปลูกข้าวที่จำเป็นต้องใช้น้ำในการดูแลผลผลิตเนื่องจากในการผลิตข้าวจะต้องอาศัยสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการผลิตจึงจะได้รับผลผลิตที่ดีมีคุณภาพตรงตามความต้องการ (กรมการข้าว, 2562) ซึ่งจากกรณีปัญหาการขาดแคลนน้ำในภาคการเกษตรดังกล่าว กรมการข้าวจึงได้มีงานวิจัยการจัดการน้ำแบบเปียกสลับแห้งในการทำนา ซึ่งผลการศึกษาพบว่า รูปแบบดังกล่าวสามารถช่วยประหยัดน้ำได้ถึงร้อยละ 30 - 50 ขึ้นอยู่กับชนิดของดินและสภาพอากาศในแต่ละพื้นที่ ซึ่งการทำนาแบบให้น้ำช่วงตลอดฤดูกาลปลูกซึ่งเป็นวิธีปกติของชาวนาทั่วไปจะต้องใช้น้ำประมาณ 1,200 ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ต่อฤดู อีกทั้งยังช่วยลดต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิงสูบน้ำได้ร้อยละ 30 นอกจากนี้ในสภาพดินแห้งทำให้รากข้าวได้รับอากาศสามารถแตกรากช่วยให้ต้นข้าวแข็งแรง ทนต่อโรคและแมลงศัตรูข้าวได้ดีขึ้น เป็นผลให้

ลดการใช้ปุ๋ยและสารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้อีกทางหนึ่ง อีกทั้งยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตช่วยให้เกษตรกร สามารถผลิตข้าวได้ปริมาณที่เพิ่มขึ้น และที่สำคัญการจัดการน้ำแบบเปียกสลับแห้งในนาข้าวยังสามารถรองรับกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในปัจจุบัน และอนาคตได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการจัดการน้ำแบบเปียกสลับแห้งช่วยให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวในสภาวะที่ฝนทิ้งช่วง และมีปริมาณน้ำจำกัดในการปลูกข้าวได้ อีกทั้งยังช่วยลดต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการสูบน้ำได้ 30% ส่งผลให้ต้นทุนในการผลิตข้าวของเกษตรกรลดลง (กรมการข้าว, 2562)

เช่นเดียวกับพื้นที่อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ที่นับเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่เกษตรกรส่วนใหญ่มีการเพาะปลูกข้าวเป็นจำนวนมากคิดเป็นร้อยละ 30.07 ของพื้นที่ทั้งหมดหรือราว 1,007,064 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 3,348,755 ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2560) ประกอบกับเป็นพื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือกในการส่งเสริมโครงการ Thai Rice NAMA วิถีใหม่ปลูกข้าวยั่งยืนแก้ขาดน้ำลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการจัดการน้ำแบบเปียกสลับแห้งในนาข้าวรูปแบบนี้ถือว่าเป็นนวัตกรรมใหม่ที่ถูกนำไปทดลองใช้กับเกษตรกรในอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ดังนั้นการศึกษาการรับรู้และการยอมรับนวัตกรรมต่อ “การจัดการน้ำแบบเปียกสลับแห้งในนาข้าว” ของเกษตรกรอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ในครั้งนี้ จึงมีความสำคัญในด้านการแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการรับรู้และกระบวนการยอมรับของเกษตรกรต่อการสร้างนวัตกรรมการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเกษตรกร ด้วยวิธีการจัดการน้ำแบบเปียกสลับแห้งในนาข้าว ซึ่งจะนำไปสู่การจัดทำแนวทางในการส่งเสริมการจัดการน้ำแบบเปียกสลับแห้งในนาข้าวแก่เกษตรกรในพื้นที่และในพื้นที่อื่นทั่วประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ผลกระทบการทำนาแบบเปียกสลับแห้งต่อการทำนาเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเกษตรกรในอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาการยอมรับของชาวนาต่อนวัตกรรมการทำนาแบบเปียกสลับแห้งเพื่อการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเกษตรกรในอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาผลกระทบและการยอมรับการทำนาแบบเปียกสลับแห้งเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเกษตรกรในอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ดำเนินการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 184 ราย มีเกษตรกรที่ยินยอมให้ข้อมูล 150 ราย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามคำถามปลายปิด (Close Ended Questionnaire) โดยประยุกต์มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คำถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 คำถามด้านการรับรู้ผลกระทบการทำนาแบบเปียกสลับแห้งในอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี และส่วนที่ 3 คำถามด้านการยอมรับนวัตกรรมการทำนาแบบเปียกสลับแห้งใน อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการเก็บข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยประสานและเจ้าหน้าที่ของโครงการ Thai Rice NAMA วิถีใหม่ปลูกข้าวยั่งยืนแก่น้ำชาลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เป็นผู้ส่งเสริมการทำนาแบบเปียกสลับแห้งให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ รวมทั้งเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอศรีประจันต์ เพื่อให้ทั้ง 2 หน่วยงานช่วยติดต่อรวมกลุ่มเกษตรกรที่ทำนาแบบเปียกสลับแห้ง (ผู้ที่เข้าร่วมโครงการ) ให้กับผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บแบบสอบถาม เนื่องด้วยข้อจำกัดในการเข้าถึงกลุ่มเกษตรกรที่ทำนาแบบเปียกสลับแห้ง รวมถึงความสบายใจในการตอบคำถามของกลุ่มตัวอย่างจะได้มีความสะดวกสบายในการตอบคำถามมากขึ้น

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ตัวแปรต้น คือ การรับรู้ผลกระทบการทำนาแบบเปียกสลับแห้ง และการยอมรับนวัตกรรมการทำนาแบบเปียกสลับแห้งของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนตัวแปรตาม คือ ตัวแปรจำนวนปีในการทำนาแบบเปียกสลับแห้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression) เลือกตัวแปรโดยนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (Enter) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการรับรู้ผลกระทบและการยอมรับนวัตกรรมการทำนาแบบเปียกสลับแห้งในนาข้าว โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 3 ประเด็น ประกอบไปด้วย ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง การรับรู้ผลกระทบและการยอมรับนวัตกรรมการทำนาแบบเปียกสลับแห้ง ปัจจัยการรับรู้ผลกระทบและการยอมรับนวัตกรรมการทำนาแบบเปียกสลับแห้งในนาต่อจำนวนปีในการทำนาเปียกสลับแห้งโดยมีผลการวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรที่ทำนาเปียกสลับแห้งในนาของอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 150 ราย เกษตรกรในพื้นที่มีสัดส่วนเพศหญิงจำนวนมากกว่าเพศชายรวมกัน คิดเป็นร้อยละ 57.3 ช่วงอายุของเกษตรกรอยู่ในช่วงอายุ 47 - 59 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.7 รายได้เฉลี่ยนาเปียกสลับแห้งของกลุ่มเกษตรกรส่วนมากอยู่ในระดับ 75,001 - 150,000 บาท ซึ่งมากกว่ารายได้เฉลี่ยน่าน้ำซังซึ่งอยู่ในระดับต่ำกว่า 60,000 บาท จึงส่งผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่ทำนาเปียกสลับแห้ง

2. การรับรู้ผลกระทบและการยอมรับนวัตกรรมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าสามารถแบ่งการรับรู้ผลกระทบแต่ละด้านซึ่งมีความแตกต่างกันทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการรับรู้ผลกระทบการทำนาแบบเปียกสลับแห้ง

การรับรู้ผลกระทบการทำนาแบบเปียกสลับแห้ง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านผลผลิต	3.93	.565	มาก
ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น	3.86	.705	มาก
ต้นข้าวแข็งแรงขึ้น	4.14	.665	มาก
ช่วยลดโรคและแมลงได้	3.79	.688	มาก
ด้านเศรษฐกิจ	3.71	.716	มาก
ช่วยลดต้นทุน	4.13	.879	มาก
มีเงินออม	3.58	.883	มาก
มีเงินเพียงพอในการชำระหนี้	3.49	1.001	มาก
ลดค่าปุ๋ยและยาฆ่าแมลง	3.64	.637	มาก
ด้านสังคม	3.86	.670	มาก
ไม่เครียด	3.87	.957	มาก
มีเวลาอยู่กับลูกหลาน	3.74	.787	มาก
ชุมชนมีความยั่งยืนมากขึ้น	3.79	.805	มาก
มีความเชื่อถือต่อเจ้าหน้าที่รัฐมากขึ้น	4.03	.797	มาก
ลดการใช้สารเคมีส่งผลดีต่อสุขภาพระยะยาว	3.89	.769	มาก
ด้านสิ่งแวดล้อม	4.23	.688	มากที่สุด
มีน้ำเพียงพอต่อการปลูกข้าวในแต่ละรอบการผลิต	4.33	.840	มากที่สุด
ช่วยลดการเกิดก๊าซมีเทน	4.24	.895	มากที่สุด
ใช้น้ำได้อย่างคุ้มค่า	4.36	.797	มากที่สุด
ช่วยลดการใช้เชื้อเพลิงในการสูบน้ำ	4.26	.806	มากที่สุด
ลดการใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงที่ส่งผลให้เกิดก๊าซเรือนกระจก	3.96	.896	มาก

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการยอมรับนวัตกรรมการทำนาแบบเปียกสลับแห้ง

การยอมรับนวัตกรรมการทำนาแบบเปียกสลับแห้ง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ความได้เปรียบของนวัตกรรม	4.32	1.094	มากที่สุด
ช่วยประหยัดเวลา	4.35	.778	มากที่สุด
มีความสะดวกกว่านาน้ำขัง	4.34	.827	มากที่สุด
ลดค่าเชื้อเพลิง	4.64	4.204	มากที่สุด
ลดค่าปุ๋ยและยาฆ่าแมลงได้ดีกว่านาน้ำขัง	3.90	.780	มาก
สามารถทำนาได้แม้จะมีน้ำน้อย	4.35	.760	มากที่สุด
ความสอดคล้องกับบริบทสังคม	4.26	.687	มากที่สุด
สอดคล้องกับภาวะการขาดแคลนนํ้าในปัจจุบัน	4.44	.781	มากที่สุด
สอดคล้องกับวิธีการทำนาสามารถทำได้โดยไม่ติดขัด	4.19	.711	มาก
สอดคล้องกับลักษณะที่ตั้งของพื้นที่นาของท่านที่ทำอยู่	4.14	.763	มาก

การยอมรับนวัตกรรมการทำงานแบบเปิกสลับแห่ง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ความไม่สลับซับซ้อน	4.27	.804	มากที่สุด
ไม่ซับซ้อน สามารถทำได้	4.30	.810	มากที่สุด
มีขั้นตอนในการทำน้อย ไม่ยุ่งยาก	4.21	.916	มากที่สุด
ทุกคนในบ้านสามารถทำวิธีนี้ได้	4.31	.836	มากที่สุด
ความสามารถในการทดลองใช้ได้	4.37	.790	มากที่สุด
สามารถในแปลงนาที่มีขนาดเล็กได้	4.38	.809	มากที่สุด
ไม่ต้องใช้พื้นที่เยอะ สามารถแบ่งพื้นที่บางส่วนทำได้	4.35	.820	มากที่สุด
ความสามารถสังเกตเห็นได้ง่าย	3.62	.629	ปานกลาง
มองเห็นผลดีที่เกิดขึ้นได้ชัดเจน	4.39	.793	มากที่สุด
มองเห็นผลเสียที่เกิดขึ้นได้ชัดเจน	2.85	1.222	ปานกลาง
สามารถสังเกตเห็นผลดีและผลเสียจากคนอื่นที่ทำได้อย่างชัดเจน	3.63	.0870	ปานกลาง

3. การรับรู้ผลกระทบการทำงานแบบเปิกสลับแห่งในนาข้าวของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เกษตรกรรับรู้ผลกระทบในด้านผลผลิต ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนมากไม่มีผลต่อการรับรู้ของเกษตรกร แต่ในส่วนของด้านเศรษฐกิจเกษตรกรส่วนใหญ่มีการรับรู้ในด้านนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลกระทบจากการทำงานแบบเปิกสลับแห่งในนาข้าวที่ส่งผลต่อการทำนาเปิกสลับแห่ง

ตัวแปร	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	-	0.808	0.420
ด้านผลผลิต	0.349	- 0.568	0.571
ด้านเศรษฐกิจ	0.349	2.876	0.005*
ด้านสังคม	- .105	- 0.808	0.420
ด้านสภาพแวดล้อม	- .095	- 0.777	0.438
ตัวแปรตาม Y จำนวนปีในการทำนาแบบเปิกสลับแห่ง			
$R^2 = 0.055$ $F = 2.098$ $R = 0.234$			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การยอมรับนวัตกรรมการทำงานแบบเปิกสลับแห่งในนาข้าวของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร พบว่า เกษตรกรให้ความสำคัญในแต่ละลักษณะของนวัตกรรมในแต่ละด้าน มีความแตกต่างกัน การยอมรับนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์อย่างมีนัยสัมพันธ์ทางสถิติ คือ ความไม่สลับซับซ้อนของตัวนวัตกรรม

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบปัจจัยการยอมรับการทำงานแบบเปิกสลับแห่งที่ส่งผลต่อการทำนาเปิกสลับแห่ง

ตัวแปร	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	-	1.471	0.143

ตัวแปร	Beta	t	Sig.
ความได้เปรียบนวัตกรรม	- 0.056	- 0.573	0.567
ความสอดคล้องกับบริบทสังคม	- 0.196	- 1.524	0.130
ความไม่สลับซับซ้อน	0.339	2.131	0.035*
ความสามารถทดลองใช้ได้	- 0.037	- 0.256	0.798
ความสามารถสังเกตเห็นได้	- 0.071	- 0.744	0.458
ตัวแปรตาม Y จำนวนปีในการทำนาแบบเปียกสลับแห้ง			
$R^2 = 0.042$ $F = 1.260$ $R = 0.205$			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิจัยในประเด็นการรับรู้ผลกระทบและการยอมรับนวัตกรรมการทำนาเปียกสลับแห้งเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของชาวนาในอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การรับรู้ผลกระทบการทำนาเปียกสลับแห้งของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเกิดการขาดแคลนน้ำหรือมีน้ำไม่เพียงพอต่อการรอบการผลิตรข้าว สามารถแบ่งการรับรู้ออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านผลผลิต ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกษตรกรรับรู้ได้ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในทั้ง 4 ด้านโดยด้านแรกที่เกษตรกรรับรู้มากที่สุดคือ ด้านสิ่งแวดล้อมเกษตรกรรับรู้ได้ถึงการมีน้ำเพียงพอต่อการปลูกข้าวในแต่ละรอบการผลิตหลังจากมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำนามาเป็นการทำนาแบบเปียกสลับแห้งส่งผลเกษตรกรใช้น้ำได้อย่างคุ้มค่าช่วยลดการใช้เชื้อเพลิงในการสูบน้ำลดการเกิดก๊าซมีเทนที่เกิดจากการหมักของน้ำในแปลงนา นอกจากนี้ยังช่วยลดก๊าซเรือนกระจกที่เกิดจากการใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลงอีกด้วย ต่อมาในด้านผลผลิต เกษตรกรรับรู้ถึงปริมาณผลผลิตที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากต้นข้าวเจริญเติบโตแข็งแรงช่วยลดการเกิดโรคและแมลงในนาข้าวได้ ต่อมาในด้านสังคมเมื่อเกษตรกรมีการทำนาเปียกสลับแห้งทำให้เกษตรกรมีเวลาอยู่กับลูกหลานมากขึ้นไม่เครียดเนื่องจากการทำนาเปียกสลับแห้งมีขั้นตอนในการทำไม่ยุ่งยากสามารถทำได้ง่ายทุกคนในครอบครัวสามารถช่วยกันทำได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้น โดยการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปลูกพืช วิธีการปลูกและกระบวนการจัดสรรน้ำที่เหมาะสม (ปวีณรัตน์ สิงสิน และคณะ, 2562); (ศศิวิมล ภู่พวง และคณะ, 2562); (ัญญาลักษณ์ ศรีโชค และคณะ, 2563) และด้านสุดท้ายด้านเศรษฐกิจเป็นด้านที่มีความสำคัญมากด้านหนึ่งเลยก็ว่าได้ เนื่องจากด้านนี้มีผลต่อการทำนาเปียกสลับแห้งเพราะเมื่อหาปัจจัยการรับรู้ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นที่ส่งผลต่อการทำนาเปียกสลับแห้งด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการทำนาเปียกสลับแห้งอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งในด้านเศรษฐกิจนี้เกษตรกรได้รับรู้ถึงต้นทุนที่ลดลงในด้านของค่าเชื้อเพลิงในการสูบน้ำค่าปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลงช่วยส่งผลให้เกษตรกรมีเงินออมสามารถมีเงินเหลือเพียงพอต่อการชำระหนี้ได้

สอดคล้องกับแนวคิดของ Rogers, E. M. & Shoemaker, F. F. ที่กล่าวถึงกระบวนการที่ประชาชนจะรับรู้หรือปฏิเสธนวัตกรรมที่เข้ามาเชื่อมโยงหรือสอดคล้องไปกับสภาพทางเศรษฐกิจ (Rogers, E. M. & Shoemaker, F. F., 1971) และการศึกษาของอรรถพร เอื้องไธสง ที่ชี้ให้เห็นว่าลักษณะผลตอบแทนที่ได้รับในเชิงเศรษฐกิจมีผลต่อการสร้างแรงจูงใจที่สำคัญสำหรับเกษตรกรในการรับรู้ (อรรถพร เอื้องไธสง, 2562)

การยอมรับนวัตกรรมการทำนาเปียกสลับแห้ง พบว่า เกษตรกรให้ความสำคัญทั้ง 5 คุณลักษณะ ตามแนวคิดทฤษฎีของ Rogers, E. M. ที่กล่าวถึงกระบวนการที่ประชาชนจะยอมรับนวัตกรรม ประกอบไปด้วย 5 คุณลักษณะ คือ ความได้เปรียบของนวัตกรรม (Relative Advantage) ความสอดคล้องกับระบบสังคม (Compatibility) ความไม่ซับซ้อน (Complexity) ความสามารถในการทดลองใช้ (Trialability) และสามารถสังเกตได้ (Observability) (Rogers, E. M., 1983) ซึ่งจะเห็นได้ว่าเกษตรกรตระหนักในเรื่องของความได้เปรียบของนวัตกรรมมากที่สุดคือ การทำนาเปียกสลับแห้งช่วยประหยัดเวลาและมีความสะดวกในการทำนามากขึ้นสามารถทำได้แม้จะมีน้ำน้อย ลำดับต่อมาเกษตรกรให้ความตระหนักในเรื่องของความไม่ซับซ้อนของวิธีการทำเนื่องจากการทำนาเปียกสลับแห้งสามารถทำได้ง่ายไม่ซับซ้อนมีขั้นตอนในการทำน้อยไม่ยุ่งยาก นอกจากนี้แล้วเมื่อหาปัจจัยที่ส่งผลการทำนาเปียกสลับแห้งจะพบว่าความไม่ซับซ้อนในการทำมีความสัมพันธ์อย่างมีระดับนัยสำคัญที่ .05 กับการทำนาเปียกสลับแห้งอีกด้วย ส่วนด้านความสอดคล้องกับบริบทสังคม เกษตรกรตระหนักได้ถึงวิธีการทำนาเปียกสลับแห้งที่มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมน้ำในปัจจุบันซึ่งเกษตรกรสามารถทำได้แม้จะมีน้ำน้อยและไม่ติดขัดหรือเป็นวิธีที่เหมาะสมกับพื้นที่นาของเกษตรกร ส่วนความสามารถสังเกตเห็นได้และความสามารถในการทดลองใช้ได้ เกษตรกรสามารถมองเห็นผลที่เกิดขึ้นจากการทำนาเปียกสลับแห้งได้อย่างชัดเจนทั้งจากของตนเองและผู้อื่น โดยที่การทำนาเปียกสลับแห้งสามารถทดลองทำได้ในแปลงนาที่มีขนาดเล็กหรือสามารถแบ่งพื้นที่บางส่วนทำนาเปียกสลับได้ ซึ่งสอดคล้องกับกัณฑ์ อินทวงศ์ ที่กล่าวว่า ในกระบวนการถ่ายทอดนวัตกรรมนั้นจะต้องให้ความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจ และเห็นประโยชน์จากตัวนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีนั้น ๆ เป็นประการแรก ซึ่งจะส่งผลการเปลี่ยนทัศนคติและการปรับทักษะต่อนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีนั้นในขั้นถัดไป (กัณฑ์ อินทวงศ์, 2558) และผลการศึกษาของอรรถพร เอื้องไธสง ที่ชี้ให้เห็นถึงระดับการรับรู้ที่ถูกต้องมีความสำคัญที่ชี้ให้เกษตรกรสามารถเห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับ กอปรกับคุณสมบัติของนวัตกรรมที่สอดคล้องกับรูปแบบและปัญหาของพื้นที่การเกษตรย่อมส่งผลต่อกระบวนการยอมรับนวัตกรรมที่จะเกิดขึ้น (อรรถพร เอื้องไธสง, 2562); (อรรถพร เอื้องไธสง และอุณเรือน เล็กน้อย, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาปัจจัยการรับรู้ผลกระทบและการยอมรับการทำนาเปียกสลับแห้งเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของชาวนาในอำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการทำนาเปียกสลับแห้งในด้านการรับรู้ผลกระทบคือ ด้านเศรษฐกิจ ส่วนการยอมรับในนวัตกรรม คือ ความไม่สลับซับซ้อนของตัวนวัตกรรม 1) การสร้างการรับรู้ต่อการจัดการน้ำแบบเปียกสลับแห้ง ทั้งนี้จากการรับรู้ผลกระทบจากการจัดการน้ำแบบเปียกสลับแห้งหรือการปรับเปลี่ยนมาทำนาแบบเปียกสลับแห้งปัจจัยที่สำคัญในการรับรู้ที่จะส่งผลต่อการทำนาแบบเปียกสลับแห้งต่อไปในอนาคต ผู้ส่งเสริมจำเป็นต้องเน้นการสร้างการรับรู้ในด้านเศรษฐกิจให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรได้เห็นถึงความแตกต่างของรายได้ระหว่างการทำนาแบบดั้งเดิม 2) การส่งเสริมการยอมรับนวัตกรรมการทำนาแบบเปียกสลับแห้ง ผู้ส่งเสริมควรเน้นในด้านความไม่สลับซับซ้อนของนวัตกรรมส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าใจถึงขั้นตอนการทำที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ ไม่ซับซ้อนยุ่งยากสะดวกต่อการทำ ข้อเสนอแนะข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยเรื่องผลกระทบและการยอมรับการทำนาแบบเปียกสลับแห้งเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของชาวนาในอำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินการส่งเสริมการทำนาแบบเปียกสลับแห้งให้กับเกษตรกรในพื้นที่อื่น ๆ เพิ่มขึ้นและควรมีการเน้นการส่งเสริมให้แต่ละด้านเพื่อให้เกิดการยอมรับนวัตกรรมการทำนาเปียกสลับแห้งเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ไชยวัฒน์ สมสอาด และอุ้นเรือน เล็กน้อย. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นเกษตรกรปราดเปรื่องของชาวนาในจังหวัดสระแก้ว. วารสารการเกษตรราชภัฏ, 19(1), 28-35.
- กรมการข้าว. (2562). กรมการข้าวแนะชาวนารับมือฝนทิ้งช่วง ทำนาแบบเปียกสลับแห้ง. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2562 จาก <http://www.ricethailand.go.th/web/index.php/mactivities/6292-2019-07-08-14-27-58>
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2560). ข้อมูลด้านการเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 30 พฤศจิกายน 2562 จาก <http://www.suphanburi.doae.go.th/>
- กรมอุตุนิยมวิทยา. (2556). ความรู้อุตุนิยมวิทยาเรื่องการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ. เรียกใช้เมื่อ 30 พฤศจิกายน 2562 จาก <https://www.tmd.go.th/info/info.php?FileID=86>
- กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติ. (2562). ความเป็นมาอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤศจิกายน 2562 จาก <http://www.eppo.go.th/index.php/th/plan-policy/climatechange/unitednation/unfccc>

- กันต์ อินทวงศ์. (2558). การถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อการยอมรับนวัตกรรมสู่ชุมชน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ (สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี), 10(2), 1-10.
- จิรพรรณ จันทรวง และเกศสุตา สิทธิสันติกุล. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเกษตรกร ผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน กรณีศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 9(1), 212-220.
- ัญญาลักษณ์ ศรีโชค และคณะ. (2563). การรับรู้และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเกษตรกร ผู้ปลูกองุ่นรับประทานสด. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า, 38(1), 60-71.
- ปวีณรัตน์ สิงสิน และคณะ. (2562). การปรับตัวของผู้ปลูกข้าวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารเกษตร, 35(1), 125-136.
- ศศิวิมล ภู่วง และคณะ. (2562). ผลกระทบของสภาพภูมิอากาศที่มีต่อผลผลิตข้าวในเขตภาคเหนือ. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 9(2), 119-132.
- สมาคมส่งออกข้าวไทย. (2561). รายงานสถานการณ์การส่งออกข้าว. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2563 จาก <http://www.thairiceexporters.or.th/Press%20release/2019/TREA%20Press%20Release%20Thai%20Rice%20Situation%20&%20Trend%20Year%202019-30012019.pdf>
- อรรณพ เยื้องไธสง. (2562). การรับรู้และการยอมรับนวัตกรรมระบบหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการเกิดดินถล่มในพื้นที่ทางการเกษตร: กรณีศึกษา ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรณพ เยื้องไธสง และอุ้นเรือน เล็กน้อย. (2563). ความรู้: อิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมระบบหญ้าแฝกในพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดดินถล่ม. วารสารนานาชาติมหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(1), 130-146.
- Rogers, E. M. & Shoemaker, F. F. (1971). *Communication of Innovations: A cross Cultural Approach*. New York: The Free Press.
- Rogers, E. M. (1983). *Diffusion of innovations*. New York: The Free Press.

การศึกษาคุณภาพการบริการและประสิทธิภาพการขนส่งที่มีผลต่อการ
ตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการไปรษณีย์ไทย
จังหวัดนครสวรรค์*

A STUDY OF SERVICE QUALITY AND TRANSPORTATION EFFICIENCY
AFFECTING DECISION TO USE REPEAT SERVICES OF THAI
POST SERVICE USERS, NAKHON SAWAN PROVINCE

กันหา พฤทธิ์พงศกร

Kanha Pharitpongsakorn

มหาวิทยาลัยภาคกลาง

The University of Central Thailand, Thailand

E-mail: kanha1514@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ 2) เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์และการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการ และ 3) เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการขนส่งของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์และการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีการศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ใช้บริการไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ ทั้ง 5 แห่ง จำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยเก็บข้อมูลในช่วงเดือนกันยายน ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2563 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) โดยวิธี Enter ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 20 – 35 ปี การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัท/ ห้างร้านและนักเรียน/นักศึกษา รายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท ส่งแบบด่วนพิเศษเป็นรูปแบบการบริการที่ใช้เป็นประจำมากที่สุด และมาใช้บริการไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ เดือนละ 1 ครั้ง 2) คุณภาพการบริการของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง และด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า มีความสัมพันธ์

* Received 23 November 2020; Revised 3 January 2021; Accepted 6 January 2021

และผลกระทบเชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) ประสิทธิภาพการขนส่งของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ด้านความประหยัด ความปลอดภัย ความสะดวกสบาย และความแน่นอนและเชื่อถือได้ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: คุณภาพการบริการ, ประสิทธิภาพการขนส่ง, การตัดสินใจใช้บริการซ้ำ, ไปรษณีย์ไทย

Abstract

The objectives of this research were to 1) To know the personal information of users of Thailand Post Service in Nakhon Sawan Province 2) To know the relationship between service quality of Thai Post Office in Nakhon Sawan Province and the decision to use repeat services of thai post service users. 3) To know the relationship between the transportation efficiency of the Thai Post Office, Nakhon Sawan Province and the decision to use repeat services of thai post service users. This is a Quantitative Research (survey research). The research samples were 400 consumer of Thai Post Office service in Nakhon Sawan Province. The data were collected from September to October 2020 by Questionnaires. The research instrument was a questionnaire from which the collected data were analyzed using Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation and Multiple Linear Regression Analysis (Enter method) with the statistical significance level at 0.05. The results showed that 1) The sample mostly were females, those aged from 20 - 35 years. Most of them graduated with bachelor's degree level. Most of the users are company employee and students. They received monthly income of lower 15,000 baht, the most popular postal services that they are often use are express delivery. They are delivery parcel by Thai Post Office in Nakhon Sawan Province once a month. 2) Quality of Service of Thai Post Office in Nakhon Sawan Province in terms of Equitable Service, Continuous Service, and Progressive Service was a relationship and a positive impact on the decision to use repeat services of thai post service users at the significant level of 0.05. 3) Transportation efficiency of Thailand Post, Nakhon Sawan Province in terms of Economy, Safety, Convenient, and Certainty &

Punctuality was a relationship and a positive impact on the decision to use repeat services of Thai Post service users at the significant level of 0.05.

Keywords: Service Quality, Efficiency of Transportation, Revisiting, Thai Post Service

บทนำ

ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2423 ที่ก่อตั้งไปรษณีย์ขึ้นในประเทศไทย ได้มีการเปลี่ยนแปลงสังกัดหน่วยงานและที่ตั้งมาโดยตลอด จนถึงปี พ.ศ. 2546 จากนโยบายรัฐบาลที่ต้องการประสิทธิภาพรัฐวิสาหกิจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้เทียบเท่าภาคเอกชน ซึ่ง กสท. เป็นหนึ่งในรัฐวิสาหกิจที่ต้องดำเนินการตามนโยบายดังกล่าว โดยเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 คณะรัฐมนตรีมีมติให้แปรรูป กสท. ตามแผนแม่บทพัฒนากิจการโทรคมนาคม และพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 แยกกิจการเป็น 2 บริษัท คือ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด และบริษัท กสท. โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ซึ่งจดทะเบียนจัดตั้งเป็นบริษัทเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2546 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการปฏิรูปกิจการไปรษณีย์ นำสู่บริการที่ตอบสนองทุกความต้องการของประชาชน เพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน มีรายได้ที่เลี้ยงตัวเองเองได้ตลอดไป (ไปรษณีย์ไทย, 2563) แต่อย่างไรก็ตาม อินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง [Internet of Things (IoT)] เป็นหนึ่งในเทคโนโลยีที่สำคัญมากในยุคดิจิทัล (Digital) เริ่มเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภาคธุรกิจและสังคม รวมถึงธุรกิจบริการไปรษณีย์และบริการจัดส่งพัสดุภัณฑ์

อินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง [Internet of Things (IoT)] ทำหน้าที่เชื่อมประสานระหว่างข้อมูล ผู้รับและผู้ส่งสามารถส่งข้อมูลข่าวสารได้ถึงกันทั่วทุกมุมโลกด้วยต้นทุนต่ำและรวดเร็วจนกลายเป็นไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้ผู้ให้บริการไปรษณีย์ในประเทศต่าง ๆ ได้รับผลกระทบจากความก้าวหน้าของอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง [Internet of Things (IoT)] ที่ทำให้เกิดทดแทนการให้บริการนำส่งจดหมายและสื่อสิ่งพิมพ์ รวมทั้งผู้ประกอบการเอกชนที่ให้บริการจัดส่งพัสดุภัณฑ์มีศักยภาพเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งทำให้การดำเนินธุรกิจของการไปรษณีย์มีความยากลำบากมากขึ้น (สมฤทธิ์ จานงค์, 2559) อีกทั้งจำนวนธุรกิจรับส่งเอกสารและสิ่งของมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากพฤติกรรมของผู้บริโภคจะเลือกซื้อสินค้าผ่านรูปแบบการซื้อสินค้าออนไลน์ ผู้ประกอบการจึงสามารถขายสินค้าไปยังผู้บริโภคโดยตรง [Business to Customer (B2C)] (สมบูรณ์ ไร่รัมย์, 2561) จากการคาดการณ์การขนส่งพัสดุในปี พ.ศ. 2563 จะมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 4,000,000 ชิ้นต่อวัน โดยการจัดโปรโมชั่นส่งเสริมการตลาดต่าง ๆ เช่น เทศกาลช้อปปิ้งเอาใจคนโสด 11.11 ของ Lazada, 12.12 Birthday Sale ของ Shopee และ Black Friday ของ Shop back จะส่งผลให้ยอดสั่งซื้อเพิ่มขึ้นจากเดิมอีกกว่า 1,000,000 ชิ้นต่อวัน

(EIC, 2563)จากการขยายตัวของธุรกิจ e - Commerce ส่งผลให้ผู้ประกอบการบริการจัดส่งพัสดุภัณฑ์ซึ่งมีหน้าที่เป็นสื่อกลางมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นทุกปี ผู้ประกอบการบริการจัดส่งพัสดุภัณฑ์รูปแบบใหม่จึงเข้ามาแข่งขันเพื่อแบ่งส่วนทางการตลาด (Market share) ก่อให้เกิดสถานการณ์แข่งขันในตลาดที่สูงขึ้น (กมลรัตน์ โยธานันต์, 2562)

การเปิดรับข่าวสารและการติดต่อสื่อสารเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของมนุษย์อันจะทำให้เกิดการรับรู้ข่าวสารการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของมนุษย์ เทคโนโลยีในการสื่อสารปัจจุบันทำให้ผู้ใช้บริการสามารถหาข้อมูลของผู้ประกอบการบริการจัดส่งพัสดุภัณฑ์เพื่อประกอบการตัดสินใจใช้บริการ ได้ผ่านสื่อโทรทัศน์และระบบอินเทอร์เน็ต (ปฐพล มิ่งขวัญ และโชติมา แก้วกรอง, 2558) จากการศึกษาของ นิชาภัทร บัวแก้ว และกฤษฎา เขียววัฒนสุข พบว่า การให้บริการของพนักงาน การบริการที่รวดเร็ว ความรวดเร็วในการจัดส่งสินค้า และสร้างสื่อโฆษณา เป็นสิ่งสำคัญที่สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (นิชาภัทร บัวแก้ว และกฤษฎา เขียววัฒนสุข, 2562) ดังนั้น ผู้ให้บริการรายใดที่ให้บริการไม่ได้มาตรฐาน ความล่าช้าในการจัดส่ง ละเลยการติดตามปัญหาของผู้ใช้บริการ จะได้รับผลกระทบ ต่อชื่อเสียง ความไว้วางใจ และภาพลักษณ์ของผู้ประกอบการบริการจัดส่งพัสดุภัณฑ์ (ปาริชาติ ชวนรักธรรม และคณะ, 2563) ซึ่งนำไปสู่ คุณภาพการให้บริการและประสิทธิภาพในการขนส่ง ที่เป็นตัวแปรหลักที่อาจทำให้ผู้ใช้บริการเปลี่ยนไปใช้บริการจากคู่แข่งในการขนส่ง ครั้งต่อไป หรือการตัดสินใจใช้บริการซ้ำหากมีความพึงพอใจการหลังได้รับบริการ ไปรษณีย์ไทย ได้สำรวจความพึงพอใจลูกค้าที่มาใช้บริการในปี พ.ศ. 2562 จากการเก็บข้อมูลจากลูกค้าที่มาใช้บริการ ณ ที่ทำการไปรษณีย์ทั่วประเทศ จำนวน 4,600 คน พบว่า ความพึงพอใจโดยรวมต่อการใช้บริการของ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด เท่ากับ 4.47 (คะแนนเต็ม 5) ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2561 ที่ได้คะแนน เท่ากับ 4.41 (ไปรษณีย์ไทย, 2563) ผู้ประกอบการบริการไปรษณีย์ คือ ไปรษณีย์ไทย จึงจำเป็นต้องปรับตัวในทุกด้าน เช่น พัฒนาด้านเทคโนโลยีเพื่อให้สามารถขนส่งสินค้าและพัสดุได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และหลากหลาย และการให้ความสำคัญกับการให้บริการลูกค้า (Customer Service) ให้มากขึ้น (กันยากาญจน์ จันทรเหลียม และพัฒน์ พิสิษฐเกษม, 2561) จากการศึกษาของ นิชมน สาริพันธ์ และรุ่งนภา กิตติลาภ พบว่า องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เลือกใช้บริการขนส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ เพื่อให้เลือกใช้บริษัทขนส่งเพื่อให้ได้ประโยชน์ต่อธุรกิจสูง ได้แก่ 1) เครื่องจัดส่งสินค้าอัตโนมัติ เพื่อลดเวลาในการรอคิวเข้ารับบริการ การมีตู้จัดส่งอัตโนมัติจะทำให้ผู้มาเข้ารับบริการสามารถดำเนินการด้วยตัวเองได้ โดยเครื่องสามารถชั่งน้ำหนัก เลือกการบริการที่ต้องการ ออกบาร์โค้ด สำหรับส่งสินค้า ชำระด้วยเงินสดหรือบัตรเครดิตและจ่ายเงินทอนได้ ออกใบเสร็จได้ และ 2) ระบบสมาชิก เพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการ การทำระบบสมาชิกจะทำให้ผู้เข้าใช้บริการรู้สึกถึงความพิเศษที่มากกว่าลูกค้าทั่วไปส่งผลให้มีการเข้าใช้บริการอย่างสม่ำเสมอ มีการสะสมแต้ม

แลกของรางวัล มีส่วนลดค่าจัดส่งเนื่องจากการเป็นสมาชิก สามารถยื่นบัตรสมาชิกและใช้บริการได้เลยไม่เสียเวลาในการหยิบบัตรประชาชน หยิบเงินสด ซึ่งในบัตรสมาชิกอาจมีบาร์โค้ด (Bar Code) ที่บันทึกชื่อและรายละเอียดของผู้ถือบัตร และสามารถเติมเงินในบัตรได้ (ณิชนน สาริพันธ์ และรุ่งนภา กิตติลาภ, 2562)

จากที่ได้กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจที่จะการศึกษาคุณภาพการบริการและประสิทธิภาพการขนส่งที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ ว่าผู้ใช้บริการพึงพอใจและให้ความไว้วางใจกับบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด เพียงใด ข้อมูลที่ได้จะนำไปเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพและปรับปรุงคุณภาพการบริการและประสิทธิภาพการขนส่งของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งช่วยในการในการวางแผนกำหนดรูปแบบการบริการของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการให้มากที่สุด อันเป็นผลประโยชน์ของธุรกิจจากการได้รับจากความภักดีของลูกค้า และการเก็บรักษาความตั้งใจใช้บริการซ้ำของลูกค้าไว้ (Hellier, P. K. et al., 2003) ส่งผลให้สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการบริการจัดส่งพัสดุภัณฑ์รูปแบบใหม่ได้ในอนาคต

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นที่จะศึกษาถึงคุณภาพการบริการและประสิทธิภาพการขนส่งที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ โดยงานวิจัยได้กำหนด 3 ตัวแปร ได้แก่ 1. ตัวแปรประสิทธิภาพการบริการ ได้แก่ การให้บริการอย่างเท่าเทียม การให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการให้บริการอย่างก้าวหน้า โดยพัฒนามาจากแนวคิดของ ราณี ศรีไพบูลย์ และคณะ เรื่องคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจด้านการขนส่งสินค้าของ บริษัท เคอรี่ เอ็กซ์เพรส จำกัด เกี่ยวกับคุณภาพของบริการเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะสร้างความแตกต่างของธุรกิจให้เหนือกว่าคู่แข่งได้ การเสนอคุณภาพการให้บริการที่ตรงกับความต้องการของผู้รับบริการ เป็นสิ่งที่ต้องกระทำ ผู้รับบริการจะพอใจถ้าได้รับสิ่งที่ต้องการเมื่อผู้รับบริการมีความต้องการ ณ สถานที่ที่ผู้รับบริการต้องการ และในรูปแบบที่ต้องการ 2. ประสิทธิภาพการขนส่ง ได้แก่ ความเร็ว ความประหยัด ความปลอดภัย ความสะดวกสบาย และความแน่นอนเชื่อถือได้ (ราณี ศรีไพบูลย์ และคณะ, 2563) โดยพัฒนามาจากแนวคิดของ สุภาพร สอนอินทร์ และพินันทา โรจน์รัตน์ศิริกุล เรื่องความพึงพอใจของบริษัทตัวแทนผู้ขนส่งสินค้าทางอากาศต่อการให้บริการงานขนส่งสินค้าทางอากาศ บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) เกี่ยวกับการบริการไม่ใช่สิ่งที่มีตัวตน แต่เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่ต้องการใช้บริการ (ผู้บริโภคร/ลูกค้า/ผู้รับบริการ) กับผู้ให้บริการ (เจ้าของกิจการ/พนักงานงานบริการ/ระบบการจัดการบริการ) ในอันที่จะตอบสนองความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้บรรลุผลสำเร็จ ต่างก็ก่อให้เกิดประโยชน์และความพึงพอใจแก่ลูกค้าที่มาใช้บริการ และ

3. ตัวแปรการตัดสินใจใช้บริการซ้ำ (สุภาพร สอนอินทร์ และพินันทา โรจนรัตน์ศิริกุล, 2558) โดยพัฒนามาจากแนวคิดของ กฤษดา เขียววัฒนสุข และสมพล พุ่งหว่า เรื่องผลของคุณภาพการให้บริการต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ให้บริการขนส่ง เกี่ยวกับคุณภาพบริการที่ที่จะมีส่วนในการสร้างคุณค่าตราสินค้าจากความพึงพอใจและความภักดีของผู้ใช้บริการ เป็นเครื่องมือในการสร้างความแตกต่างและความสามารถในการแข่งขันที่สำคัญ ช่วยให้ธุรกิจสามารถรักษาลูกค้าของตนเองไว้ได้ในระยะยาวและทำให้ลูกค้าเกิดความภักดี (กฤษดา เขียววัฒนสุข และสมพล พุ่งหว่า, 2562)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์และการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการ
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการขนส่งของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์และการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีการศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือ คนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยนำมาจากข้อมูลสถิติจำนวนประชากรจังหวัดนครสวรรค์ ณ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2562 จำแนกตามเพศและเขตการปกครอง (สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์, 2563) ได้แก่ เพศชาย จำนวน 517,723 คน และเพศหญิง จำนวน 542,164 คน รวมทั้งสิ้น 1,059,887 คน โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่มาใช้บริการไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ ทั้ง 5 แห่ง เนื่องจากทราบจำนวนประชากร จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้สูตรจากตาราง Taro Yamane (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมรับความคลาดเคลื่อนในการเลือกตัวอย่างร้อยละ 5 จึงได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนทั้งสิ้น 400 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างเป็นระบบ (Systematic Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ เก็บข้อมูลจากผู้ที่มาใช้บริการไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ทั้งเพศชายและหญิง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดจึงทำการเก็บข้อมูลจากแหล่งที่มีกลุ่มตัวอย่างหนาแน่น ได้แก่ ไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ ที่ทำการไปรษณีย์ไปรษณีย์สวรรค์วิถี

ที่ทำการไปรษณีย์ไปรษณีย์จิระประวัตติ ที่ทำการไปรษณีย์ศูนย์ไปรษณีย์นครสวรรค์ ที่ทำการไปรษณีย์ไปรษณีย์บึงขังนครสวรรค์ 2 ด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งได้ออกแบบสอบถามตามหลักทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามโดยแบบสอบถามมีทั้งหมด 5 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เป็นแบบคำถามที่ให้เลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 คุณภาพการบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ เป็นแบบคำถามแบบประเมินค่า (Likert Scale)

ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพการขนส่งที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ เป็นแบบคำถามแบบประเมินค่า (Likert Scale)

ตอนที่ 4 การตัดสินใจใช้บริการซ้ำ เป็นแบบคำถามแบบประเมินค่า (Likert Scale)

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

นำแบบสอบถามทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) จาก ผู้เชี่ยวชาญ โดยนำข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องทั้งฉบับมากกว่า 0.6 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้ที่มาใช้บริการไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ที่มีคุณสมบัติเหมือนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย พร้อมกับตรวจสอบค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าความสอดคล้องภายในด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ของครอนบาค ได้ค่าความสอดคล้องภายในด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามากกว่า 0.7 จึงได้นำไปเป็นผลของงานวิจัย

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ เก็บข้อมูลจากผู้ที่มาใช้บริการไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ โดยวิธีการแจกแบบสอบถาม และส่งทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างเดือนกันยายน ถึง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2563

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ในส่วนข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลด้านคุณภาพการบริการ ข้อมูลประสิทธิภาพการขนส่ง และการตัดสินใจใช้บริการซ้ำ แสดงผลเป็นการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาคุณภาพการบริการของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกและผลกระทบต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำ ของผู้ใช้บริการ

$$5.3 \text{ สมการ } Rev = \beta_0 + \beta ES + \beta TS + \beta AS + \beta CS + \beta PS + \Sigma$$

เมื่อ Rev แทน การตัดสินใจใช้บริการซ้ำ (Revisiting)

ES แทน การให้บริการอย่างเท่าเทียม (Equitable Service)

TS แทน การให้บริการอย่างรวดเร็วและทันเวลา (Timely Service)

AS แทน การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service)

CS แทน การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service)

PS แทน การให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service)

5.4 ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาประสิทธิภาพการขนส่งของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกและผลกระทบต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำ ของผู้ใช้บริการ

$$5.5 \text{ สมการ } Rev = \beta_0 + \beta SP + \beta EC + \beta SF + \beta CO + \beta CP + \Sigma$$

เมื่อ Rev แทน การตัดสินใจใช้บริการซ้ำ (Revisiting)

SP แทน ความเร็ว (Speed)

EC แทน ความประหยัด (Economy)

SF แทน ความปลอดภัย (Safety)

CO แทน ความสะดวกสบาย (Convenient)

CP แทน ความแน่นอนและเชื่อถือได้ (Certainty and Punctuality)

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ พบว่าด้านเพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 67.75 รองลงมาเพศชายจำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 32.25 ด้านอายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 20 – 35 ปีจำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 48.75 รองลงมาอายุ 36 – 50 ปีจำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 มีอายุต่ำกว่า 20 ปีจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.75 และมีอายุ 50 ปี ขึ้นไปจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.50 ตามลำดับ ด้านระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 186 คนคิดเป็นร้อยละ 46.50

รองลงมาจบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 31.00 และจบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 22.50 ตามลำดับ **ด้านอาชีพ** ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัท/ห้างร้านจำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.25 และนักเรียน/นักศึกษา 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.25 รองลงมาเป็นรับราชการ/รัฐวิสาหกิจจำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 19.25 ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขายจำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 ประกอบอาชีพอื่น ๆ จำนวน 60 คนคิดเป็นร้อยละ 15.00 และพ่อบ้านแม่บ้านจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50 ตามลำดับ **ด้านรายได้** ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 45.50 รองลงมามีรายได้ 30,001 บาทขึ้นไป จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 24.75 และมีรายได้ระหว่าง 15,001 - 20,000 บาท จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 และมีรายได้ระหว่าง 20,001 - 30,000 บาทจำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 14.75 ตามลำดับ **ด้านรูปแบบการบริการที่ใช้เป็นประจำ** ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้บริการส่งแบบด่วนพิเศษจำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 49.50 รองลงมาใช้บริการส่งแบบธรรมดาจำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 26.75 ส่งแบบมีหลักฐานจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00 ใช้บริการไปรษณีย์เก็บเงินปลายทางจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7.00 และใช้บริการส่งของใหญ่จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.75 ตามลำดับ และ**ด้านจำนวนครั้งที่มาใช้บริการไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์** ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้บริการเดือนละ 1 ครั้งจำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 48.50 รองลงมาใช้บริการเดือนละ 2 - 3 ครั้งจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50 ใช้บริการสัปดาห์ละ 1 ครั้งจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13.00 ใช้บริการสัปดาห์ละ 2 - 3 ครั้งจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.25 และใช้บริการทุกวันและเกือบทุกวันจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.75 ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์และการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการ

ตารางที่ 1 การทดสอบค่า Tolerance และ Variance Inflation Factor (VIF) ของคุณภาพการบริการของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการ

ตัวแปร	Mean	S.D.	Tolerance	VIF
การตัดสินใจใช้บริการซ้ำ (Rev)	4.1515	.76774	-	-
การให้บริการอย่างเท่าเทียม (ES)	4.3900	.73944	.359	2.782
การให้บริการอย่างรวดเร็วและทันเวลา (TS)	4.2325	.74403	.272	3.670
การให้บริการอย่างเพียงพอ (AC)	4.2775	.70034	.275	3.635
การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (CS)	4.2313	.74568	.382	2.615
การให้บริการอย่างก้าวหน้า (PS)	4.2488	.74675	.393	2.546

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าสถิติ Tolerance ของตัวแปรมีค่าไม่ใกล้ 0 และค่าสถิติ VIF ของตัวแปรมีค่าน้อยกว่า 10 ทุกตัว ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ตัวแปรคุณภาพการบริการของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ทุกตัวไม่มีระดับความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เป็นตัวแปรที่อิสระต่อกัน ซึ่งถือว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ยอมรับได้ แสดงว่าความสัมพันธ์กันของตัวแปรอิสระไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity

ตารางที่ 2 การทดสอบค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์กับการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการ

Pearson Correlation	Rev	ES	TS	AS	CS	PS
การตัดสินใจใช้บริการซ้ำ (Rev)	-	.587*	.552*	.593*	.647*	.606*
การให้บริการอย่างเท่าเทียม (ES)	.587	-	.777*	.727*	.567*	.590*
การให้บริการอย่างรวดเร็วและทันเวลา (TS)	.552	.777*	-	.802*	.596*	.624*
การให้บริการอย่างเพียงพอ (AC)	.593	.727*	.802*	-	.685*	.656*
การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (CS)	.647*	.567*	.596*	.685*	-	.739*
การให้บริการอย่างก้าวหน้า (PS)	.606*	.590*	.624*	.656*	.739*	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า คุณภาพการบริการของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ทั้ง 5 ด้าน ทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยมีด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง (CS) มีความสัมพันธ์มากที่สุด รองลงมา การให้บริการอย่างก้าวหน้า (PS) การให้บริการอย่างเพียงพอ (AC) การให้บริการอย่างเท่าเทียม (ES) และการให้บริการอย่างรวดเร็วและทันเวลา (TS) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 การทดสอบความสัมพันธ์ของคุณภาพการบริการของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการ

คุณภาพการบริการของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์	การตัดสินใจใช้บริการซ้ำ (Rev)	
	สัมประสิทธิ์ถดถอย	Sig.
ค่าคงที่ (a)	.500	.008*
การให้บริการอย่างเท่าเทียม (ES)	.257	.000*
การให้บริการอย่างรวดเร็วและทันเวลา (TS)	-.008	.904
การให้บริการอย่างเพียงพอ (AS)	.092	.217
การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (CS)	.343	.000*
การให้บริการอย่างก้าวหน้า (PS)	.168	.004*

Enter: R = .711 / R² = .505 / SE_{est} = .54346 / F = 80.458

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า คุณภาพการบริการของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม (ES) การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (CS) และการให้บริการอย่าง

ก้าวหน้า (PS) มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบเชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงอิทธิพลตัวแปรต้นต่อตัวแปรตาม ได้ร้อยละ 71.10 เมื่อวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุด้วยวิธี Enter

3. ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการขนส่งของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์และการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการ

ตารางที่ 4 การทดสอบค่า Tolerance และ Variance Inflation Factor (VIF) ของประสิทธิภาพการขนส่งของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์

ตัวแปร	Mean	S.D.	Tolerance	VIF
การตัดสินใจใช้บริการซ้ำ (Rev)	4.1515	.76774	-	-
ความเร็ว (SP)	4.2838	.72814	.332	3.015
ความประหยัด (EC)	4.0013	.83957	.367	2.726
ความปลอดภัย (SF)	4.1938	.78478	.311	3.215
ความสะดวกสบาย (CO)	4.1738	.79104	.357	2.802
ความแน่นอนและเชื่อถือได้ (CP)	4.3500	.76581	.286	3.499

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสถิติ Tolerance ของตัวแปรมีค่าไม่ใกล้ 0 และค่าสถิติ VIF ของตัวแปรมีค่าน้อยกว่า 10 ทุกตัว ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ตัวแปรประสิทธิภาพการขนส่งของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ทุกตัวไม่มีระดับความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เป็นตัวแปรที่อิสระต่อกัน ซึ่งถือว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ยอมรับได้ แสดงว่าความสัมพันธ์กันของตัวแปรอิสระไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity

ตารางที่ 5 การทดสอบค่าสหสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการขนส่งของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์กับการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการ

Pearson Correlation	Rev	SP	EC	SF	CO	CP
การตัดสินใจใช้บริการซ้ำ (Rev)	-	.637*	.627*	.679*	.694*	.724*
ความเร็ว (SP)	.637*	-	.712*	.740*	.615*	.716*
ความประหยัด (EC)	.627*	.712*	-	.716*	.651*	.578*
ความปลอดภัย (SF)	.679*	.740*	.716*	-	.660*	.737*
ความสะดวกสบาย (CO)	.694*	.615*	.651*	.660*	-	.757*
ความแน่นอนและเชื่อถือได้ (CP)	.724*	.716*	.578*	.737*	.757*	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า ประสิทธิภาพการขนส่งของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ทั้ง 5 ด้าน ทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยมีด้านความแน่นอนและเชื่อถือได้ (CP) มีความสัมพันธ์มากที่สุด รองลงมา ความสะดวกสบาย (CO) ความปลอดภัย (SF) ความเร็ว (SP) และความประหยัด (EC) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 การทดสอบความสัมพันธ์ของประสิทธิภาพการขนส่งของไปรษณีย์ไทย
จังหวัดนครสวรรค์ที่ต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการ

ประสิทธิภาพการขนส่งของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์	การตัดสินใจใช้บริการซ้ำ (Rev)	
	สัมประสิทธิ์ถดถอย	Sig.
ค่าคงที่ (a)	.450	.004*
ความเร็ว (SP)	.053	.352
ความประหยัด (EC)	.143	.003*
ความปลอดภัย (SF)	.142	.010*
ความสะดวกสบาย (CO)	.213	.000*
ความแน่นอนและเชื่อถือได้ (CP)	.325	.000*

Enter: R = .785 / R² = .616 / SE_{Est} = .47862 / F = 126.531

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่า ประสิทธิภาพการขนส่งของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ ด้านความประหยัด (EC) ความปลอดภัย (SF) ความสะดวกสบาย (CO) และความแน่นอนและเชื่อถือได้ (CP) มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบเชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงอิทธิพลตัวแปรต้นต่อตัวแปรตาม ได้ร้อยละ 78.50 เมื่อวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุด้วยวิธี Enter

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์งานวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ผู้ใช้บริการไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 20 – 35 ปี ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพพนักงานบริษัท/ห้างร้านและนักเรียน/นักศึกษา มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท มาใช้บริการประเภทส่งแบบด่วนพิเศษเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งส่วนใหญ่ ผู้ใช้บริการมาใช้บริการเดือนละ 1 ครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรพล โรจน์จึงประเสริฐ และชินโสณ วิสิฐนิกิจา เรื่องคุณภาพการให้บริการขนส่งบริษัท เคอรี่ เอ็กซ์เพรส ในมุมมองของผู้จำหน่ายสินค้าออนไลน์ ในด้าน เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ (วรพล โรจน์จึงประเสริฐ และชินโสณ วิสิฐนิกิจา, 2563)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์และการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการ พบว่า คุณภาพการบริการของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกและผลกระทบต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการ ในด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการให้บริการอย่างก้าวหน้า เนื่องจากการให้บริการที่ไม่ใช้อารมณ์และไม่มีการให้บริการ

เป็นบุคคลใดเป็นพิเศษในฐานะรู้จักเป็นการส่วนตัว แต่ผู้ใช้บริการทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ตามหลักเกณฑ์ที่ไพรศณีย์ไทยกำหนดในสภาพที่เหมือนกัน การอบรมพนักงานให้มีมาตรฐานการให้บริการที่เหมือนกัน การนำอุปกรณ์ที่มีความทันสมัยมาใช้อย่างส่งผลเป็นรูปธรรมต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิวานนท์ จันทระประวัติ และกุลกัญญา ณ ป้อมเพ็ชร เรื่องความพึงพอใจในคุณภาพการบริการขนส่งพัสดุของไพรศณีย์ไทยที่ส่งผลต่อความภักดีด้านพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจสินค้าออนไลน์ในเขตภาคกลาง ในด้านความภักดีด้านพฤติกรรมในด้านความตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำ (ศิวานนท์ จันทระประวัติ และกุลกัญญา ณ ป้อมเพ็ชร, 2562) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขนิษฐา สิทธาจารย์ เรื่องภาพลักษณ์ คุณภาพการบริการ และความรับผิดชอบต่อสังคมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการบริษัทขนส่งเอกชนแห่งหนึ่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร ในด้านอิทธิพลของปัจจัยคุณภาพการให้บริการส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ เนื่องจากให้บริการในสิ่งที่ลูกค้าต้องการหรือการให้บริการเกินความคาดหวัง ทำให้ลูกค้าเกิดความประทับใจ และความพึงพอใจในการนำเสนอบริการที่มีคุณภาพดีเลิศ ส่งผลให้ลูกค้าตัดสินใจใช้บริการบริษัท ขนส่งพัสดุ และกลับมาใช้บริการซ้ำหรือเกิดการบอกต่อ (ขนิษฐา สิทธาจารย์, 2562)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการขนส่งของไพรศณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์และการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการ พบว่า ประสิทธิภาพการขนส่งของไพรศณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกและผลกระทบต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการ ในด้านความประหยัด ความปลอดภัย ความสะดวกสบาย และความแน่นอนและเชื่อถือได้ เนื่องจากการส่งมอบไพรศณีย์และพัสดุภัณฑ์ ตั้งแต่ที่ทำการต้นทางจนถึงที่ทำการปลายทางได้อย่างประหยัดในต้นทุนการขนส่งส่งผลให้ประหยัดราคาค่าบริการ ปลอดภัยของวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการขนส่งส่งผลต่อความปลอดภัยจากการสูญเสียบรรยากาศหรือเสียหายของสินค้าตลอดจนความปลอดภัยของยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่งลูกค้าได้รับความสะดวกสบายในการขนส่งสินค้าและบริการการขนส่งมาจากมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกครบถ้วนและสมบูรณ์ อีกทั้งมีความแน่นอนเชื่อถือได้ตรงตามเวลาที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนิดา ไสยรส และวัชรินทร์ สุทธิชัย เรื่องปัจจัยศักยภาพที่ส่งผลต่อการแข่งขันของบริษัท ไพรศณีย์ ไทย ในจังหวัดร้อยเอ็ด ในด้านความสำเร็จของกิจการไพรศณีย์ยังขึ้นอยู่กับคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการที่เป็น “ตัวกระตุ้น” ให้มีความต้องการใช้บริการไพรศณีย์เพิ่มมากขึ้น ได้แก่ ความรวดเร็ว ความสะดวกในการเข้าถึง และความคุ้มค่าของตัวบริการ (รัชนิดา ไสยรส และวัชรินทร์ สุทธิชัย, 2562) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียาวิดี ผลนอก เรื่องตัวประกอบที่มีอิทธิพลต่อความสามารถของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการ ปัญหาด้านการบริการการขนส่งขนาดใหญ่ของที่ทำกรไพรศณีย์ในอำเภออรัญประเทศ ในด้านการสร้างความน่าเชื่อถือในสายตาลูกค้า เนื่องจากปัจจุบันมักจะพบปัญหาพัสดุ

หรือสินค้าสูญหาย หรือผู้รับบริการไม่สามารถติดตามสถานะสินค้าจาก TRACKING NO. ได้ว่าขณะนี้สินค้าอยู่ระหว่างกระบวนการใด (ปริยาวัติ ผลอนก, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บริการไปรษณีย์ (Postal Services) และบริการรับส่งพัสดุภัณฑ์ (Courier Services) เป็นส่วนหนึ่งของบริการโลจิสติกส์ไทย และอยู่ภายใต้การดำเนินงานของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด โดยรูปแบบของการให้บริการไปรษณีย์มีวิวัฒนาการตามการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการค้าที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้มากขึ้น ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การให้บริการไปรษณีย์และบริการจัดส่งพัสดุภัณฑ์เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของปริมาณการใช้อินเทอร์เน็ต อุปกรณ์สื่อสารที่ทันสมัยและ Smart Phone ซึ่งมีผลให้มีการเพิ่มขึ้นของการซื้อขายสินค้าและบริการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E - Commerce) อย่างต่อเนื่องในช่วงปีที่ผ่านมา ดังนั้นการปรับปรุง/พัฒนาองค์กรจึงมีความสำคัญในปรับตัวเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ซึ่งแนวทางในการปรับปรุงการคุณภาพการบริการมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ โดยให้ความสำคัญรายด้าน ได้แก่ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง การให้บริการอย่างก้าวหน้า การให้บริการอย่างเพียงพอ การให้บริการอย่างเท่าเทียม และการให้บริการอย่างรวดเร็วและทันเวลา ตามลำดับ และประสิทธิภาพการขนส่งมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์ โดยให้ความสำคัญรายด้าน ได้แก่ ความแน่นอนและเชื่อถือได้ ความสะดวกสบาย ความปลอดภัย ความเร็ว และความประหยัดตามลำดับ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1) คุณภาพการบริการ ควรต้องปรับและพัฒนาในการให้บริการอย่างรวดเร็วและทันเวลา (Timely Service) และการให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service) โดยจัดปายบอกจุดในการให้บริการต่าง ๆ ให้เหมาะสม เพิ่มช่องทางในการให้บริการให้มากขึ้นและควรมีการแบ่งส่วนงานเฉพาะสำหรับให้บริการแต่ละประเภทเพื่อให้ผู้รับบริการสามารถใช้บริการได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น เพื่อส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์และการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการสูงขึ้น และ
- 2) ประสิทธิภาพการขนส่ง ควรต้องปรับและพัฒนาในความเร็ว (Speed) โดยจัดการบำรุงรักษาสายพานลำเลียงตามแผนการบำรุงรักษาของอุปกรณ์ตามมาตรฐานและกำหนดเวลา เพื่อจะลดปัญหาการรอคอยงานที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งสาเหตุเกิดมาจากอุปกรณ์ขัดข้อง เพื่อส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการขนส่งของไปรษณีย์ไทยจังหวัดนครสวรรค์และการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้บริการซ้ำเพื่อศึกษาปัจจัยที่สำคัญ ในการใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการขนส่ง เนื่องจากผู้ให้บริการใช้ปัจจัยหลายอย่างในการตัดสินใจ นอกจากปัจจัย

คุณภาพ และประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดการตัดสินใจได้ง่าย และ 2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประสิทธิภาพที่คาดหวัง และประสิทธิภาพ ที่ได้รับที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของบริษัทขนส่ง เพื่อใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการขนส่งในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ไปรษณีย์ไทย. (2563). ประวัติกิจการไปรษณีย์ไทย. เรียกใช้เมื่อ 2563 เมษายน 30 จาก https://www.thailandpost.co.th/un/article_list_with_detail/aboutus/85
- _____. (2563). รายงานผลสำรวจความพึงพอใจของลูกค้า บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ประจำปี 2562. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2563 จาก https://www.thailandpost.co.th/un/article_detail/aboutus/701/14337
- กมลรัตน์ โยธานันต์. (2562). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการรับส่งพัสดุภัณฑ์. วารสารบริหารธุรกิจ ศรีนครินทรวิโรฒ, 10(1), 30-43.
- กฤษดา เขียววัฒนสุข และสมพล หุ่นหว่า. (2562). ผลของคุณภาพการให้บริการต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำของผู้ให้บริการขนส่ง. วารสารเกษมบัณฑิต, 20(2), 92-106.
- กันยากาญจน์ จันทรเหลียม และพัฒน์ พิสิษฐเกษม. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจการใช้บริการไปรษณีย์ไทย สาขามหาวิทยาลัยรังสิต. วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์, 4(2), 352-364.
- ชนิษฐา สิทธาจารย์. (2562). ภาพลักษณ์ คุณภาพการบริการ และความรับผิดชอบต่อสังคมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการบริษัทขนส่งเอกชนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- นิชมน สารพันธ์ และรุ่งนภา กิตติลาภ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการขนส่งสินค้าของผู้ประกอบการค้าส่งในจังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 9(1), 20-31.
- นิชาภัทร บัวแก้ว และกฤษดา เขียววัฒนสุข. (2562). การเปรียบเทียบลักษณะผู้ใช้บริการคุณภาพบริการที่ได้รับและประสิทธิภาพที่ได้รับที่ส่งผลต่อการใช้บริการซ้ำของบริษัทขนส่ง เคอรี่ เอ็กซ์เพรส จำกัด และบริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครพนม, 6(4), 1782-1796.
- ปรียาดี ผลอนเณ. (2562). ตัวประกอบที่มีอิทธิพลต่อความสามารถของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการปัญหาด้านการบริการการขนส่งขนาดใหญ่ของที่ทำกรไปรษณีย์ในอำเภออรัญประเทศ. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 18(3), 135-143.

- ปัฐพล มิ่งขวัญ และโชติมา แก้วรอง. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติของประชาชนต่อบริการไปรษณีย์ไทยในจังหวัด กาญจนบุรี เพื่อบริการที่เป็นเลิศ. วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 26(2), 74-82.
- ปาริชาติ ช้วนรักธรรม และคณะ. (2563). แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งไปรษณีย์ภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 6(2), 347-356.
- รัชนิดา ไสยรส และวัชรินทร์ สุทธิชัย. (2562). ปัจจัยศักยภาพที่ส่งผลต่อการแข่งขันของบริษัทไปรษณีย์ไทย ในจังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 13(1), 138-150.
- ราณี ศรีไพบูลย์ และคณะ. (2563). คุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจด้านการขนส่งสินค้าของ บริษัท เคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด. ใน การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 11. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วรพล โรจน์จิงประเสริฐ และชินโสณ วิสิฐนิตธิกา. (2563). คุณภาพการให้บริการขนส่งบริษัท เคอรี่ เอ็กซ์เพรส ในมุมมองของผู้จำหน่ายสินค้าออนไลน์. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 14(2), 35-44.
- ศิวานนท์ จันทระประวัติ และกุลกัญญา ณ ป้อมเพ็ชร. (2562). ความพึงพอใจในคุณภาพ การบริการขนส่งพัสดุ ของไปรษณีย์ไทยที่ส่งผลต่อความภักดีด้านพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจสินค้าออนไลน์ในเขตภาคกลาง. วารสารการบริหารและการจัดการ, 9(1), 59-79.
- สมบุรณ์ โอริณย์. (2561). แบบจำลองความตั้งใจกลับมาซื้อสินค้าของลูกค้า: การศึกษาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์แบบ B2C ในประเทศไทย. วารสารศรีนครินทร์วิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 9(18), 258-276.
- สัมฤทธิ์ จานงค์. (2559). ภาพลักษณ์องค์กรและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้ใช้บริการไปรษณีย์ด่วนพิเศษในประเทศในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์. (2563). ข้อมูลสำคัญจังหวัดนครสวรรค์ ประจำปี 2563. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.nakhonsawan.go.th/joomla/attachments/article/2905/NakhonsawanInfojuly2563.pdf>
- สุภาพร สอนอินทร์ และพินันtha โรจน์รัตน์ศิริกุล. (2558). ความพึงพอใจของบริษัทตัวแทนผู้ขนส่งสินค้าทางอากาศต่อการให้บริการงานขนส่งสินค้าทางอากาศ บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน). ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2558. มหาวิทยาลัยรังสิต.

- EIC. (2563). 3 กลยุทธ์ “ธุรกิจขนส่งพัสดุ” รับมือสงครามราคา ปริมาณส่ง 4 ล้านชิ้นต่อวัน มูลค่า 6.6 หมื่นล้าน. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.marketingoops.com/reports/industry-insight/transport-and-logistics-strategy-2020/>
- Hellier, P. K. et al. (2003). Customer repurchase intention: A general structural equation model. *European journal of marketing*, 37(11/12), 1762-1800.
- Yamane. T. (1973). *An Introductory Analysis*. (3rd ed.). Tokyo: Harper International Edition.

รูปแบบการตั้งรับปรับตัวต่อภัยแล้งของชุมชนตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง*

ADAPTATION PATTERNS TO DROUGHT OF TAMODE COMMUNITY IN TAMODE DISTRICT PATTALUNG PROVINCE

วราภรณ์ ทนงค์ดี

Waraphorn Tanongsak

มหาวิทยาลัยทักษิณ

Thaksin University, Thailand

E-mail: waraphorntt@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มุ่งเน้นเพื่อศึกษารูปแบบการตั้งรับปรับตัวต่อภัยแล้งของชุมชนตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุงโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และจัดเวทีระดมความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วมกับแกนนำและตัวแทนเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า มีการทำเกษตรกรรม 5 ประเภท คือ นาข้าว สวนยางพารา สวนไม้ผล พืชไร่และการเลี้ยงสัตว์ โดยนาข้าวและสวนไม้ผลใช้น้ำจากแหล่งน้ำคลองสาธารณะเป็นหลัก และเกิดปัญหาการแย่งชิงน้ำ ในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน ซึ่งมีการใช้น้ำทำสวนไม้ผล 216.21 - 294.36 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือนที่ผ่านมาเกษตรกรพยายามปรับเปลี่ยนการทำนาและสวนไม้ผลด้วยการเลือกปลูกชนิดพันธุ์ข้าวและไม้ผลที่ใช้น้ำน้อยแต่ไม่ได้ผล เนื่องจากไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและมีข้อจำกัดเกี่ยวกับสภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศดังนั้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงร่วมกันเสนอรูปแบบการตั้งรับปรับตัวต่อภัยแล้งที่เหมาะสมกับพื้นที่โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเร่งด่วน (1 - 2 ปี) คือ การขุดลอกบางส่วนมาจากอ่างเก็บน้ำคลองหัวช้างลงสู่คลองกง การให้ความรู้กับเกษตรกร เจ้าหน้าที่รัฐ และเอกชนเพื่อรับมือและปรับตัวต่อภัยแล้ง การสร้างแหล่งน้ำใต้ดินการสร้างระบบการบริหารจัดการน้ำในชุมชน และการฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำส่วนระยะกลาง (3 - 5 ปี) และระยะยาว (6 - 10 ปี) เป็นการดูแลระบบการบริหารจัดการน้ำที่ดำเนินการไปแล้วในระยะเร่งด่วนให้มีประสิทธิภาพ ผลจากการฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำจะทำให้แหล่งต้นน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น ปริมาณน้ำก็จะเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

คำสำคัญ: การปรับตัว, ภัยแล้ง, เกษตรกรรม, จังหวัดพัทลุง

* Received 1 January 2021; Revised 4 January 2021; Accepted 7 January 2021

Abstract

The Objectives of this research article were to the drought of Tamode community in Tamode District, Pattalung Province by conducting interview and organizing participatory brainstorming forum of core team members and farmer representatives. The results were found that there are 5 categories of agriculture consisting of paddy fields, rubber farms, fruit farms, field crops and pasturage. The main water source of paddy fields and fruit farms are derived from public canals, and there is a conflict from using water from late February to April which fruit farms use 216.21 - 294.36 cubic meters per month. In the past, farmers were trying to switch to grow other breeds of rice and less water use fruit trees, but it did not succeed, because these switched breeds did not suit for market demand, and there are some limitations of this area. Hence, stakeholders suggest suitable adaptation patterns to cope with the drought in this area with 3 phases consisting of urgent phase (1 - 2 years) by sharing some water from KlongHuachang reservoir to Klonggong river, training farmers, government officers and private sections for adaptation to drought, building sources of underground water, establishing community water management system and rehabilitation of upstream forest. For medium phase (3 - 5 years) and long run phase (6 - 10 years) are maintenance of the water management system established from the urgent phase to be efficient, and resulting from the rehabilitation of upstream forests will make it abundant and also plenty of water as well.

Keywords: Adaptation, Drought, Agriculture, Pattalung Province

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือความแปรปรวนของสภาพอากาศที่เกิดขึ้นปรากฏในรูปแบบของภัยพิบัติธรรมชาติทั้งน้ำท่วม ดินถล่ม ลมพายุ และภัยแล้ง มีแนวโน้มความรุนแรงและความถี่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 2 - 3 ปีที่ผ่านมา ชุมชนในประเทศไทยต้องประสบกับภัยพิบัติธรรมชาติหลายเหตุการณ์ ซึ่งสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนจำนวนมาก (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2557) นับวันสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรง และความถี่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภัยแล้ง ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นแต่ละครั้งจะครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้าง และเป็นระยะเวลายาวนานนับเดือน

เมื่อเกิดภัยแล้งแต่ละครั้ง คนในชุมชนทุกสาขาอาชีพได้รับผลกระทบต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งพึ่งพิงทรัพยากรน้ำเป็นหลักในการทำเกษตร และได้รับผลกระทบมากกว่าอาชีพอื่น ๆ รูปแบบการบริหารจัดการภัยแล้งที่ผ่านมาส่วนใหญ่มักเป็นบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ มีรูปแบบการจัดการขนาดใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้าง และใช้เวลาในการดำเนินการค่อนข้างนาน ชุมชนเกษตรกรรมหลายพื้นที่พยายามปรับตัวเพื่อรับมือต่อภัยแล้งด้วยตนเอง ทั้งการคัดเลือกพันธุ์พืชที่ทนแล้ง การเลื่อนช่วงเวลาในการปลูกพืช หรือแม้แต่การปรับเปลี่ยนอาชีพ หลายชุมชนสามารถทำได้และประสบผลสำเร็จ ในขณะที่บางชุมชนพยายามดำเนินการแต่ยังไม่สามารถทำได้ ดังนั้นจำเป็นต้องเสริมสร้างเพิ่มขีดความสามารถให้กับชุมชนเกษตรกรรมปรับตัวรับมือภัยแล้งได้ด้วยตนเอง

ชุมชนตะโหมด อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุงอยู่ในเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเขาหัวช้าง และเทศบาลตำบลตะโหมด แบ่งการปกครองออกเป็น 12 หมู่บ้าน เป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้แนวเขาสูงของเทือกเขาบรรทัด มีทั้งที่ราบลูกเนิน ที่ราบลุ่มคลองและห้วยสายต่าง ๆ การเกษตรส่วนใหญ่เป็นสวนยางพารา บางส่วนปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ทำสวนผลไม้และทำประมง (กรมทรัพยากรธรณี, 2559) โดยในช่วงปี 2561 - 2562 เกิดภาวะฝนทิ้งช่วง ทำให้เกษตรกรขาดแคลนน้ำ เกิดปัญหาการแย่งชิงน้ำในพื้นที่ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ แนวคิดของการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และแนวคิดของการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลางหรือ Community - Based Adaptation (CBA) ตอบโจทย์วิจัยหลักว่า รูปแบบการตั้งรับปรับตัวต่อภัยแล้งของชุมชนตะโหมด อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุงควรเป็นอย่างไร เพื่อให้ชุมชนตะโหมดสามารถปรับตัวและรับมือกับภัยแล้งที่นับวันจะทวีความรุนแรงและมีความถี่เพิ่มมากขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการตั้งรับปรับตัวต่อภัยแล้งของชุมชนตะโหมด อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในงานวิจัยนี้ คือ เกษตรกรในพื้นที่ชุมชนตะโหมดอำเภอดงหลวง ส่วนกลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรในพื้นที่ชุมชนตะโหมดที่ทำการเกษตรครอบคลุม 5 ประเภท ได้แก่ การทำนาข้าว สวนยางพารา สวนผลไม้ พืชไร่ และเลี้ยงสัตว์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่ จำนวน 4 คน เกี่ยวกับปริมาณการใช้น้ำในการทำเกษตรกรรมแต่ละประเภทในรอบ 1 ปี จากนั้นจัดเวทีระดมความคิดเห็นและสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำรูปแบบการแก้ไขปัญหาภัยแล้งที่เหมาะสมร่วมกับแกนนำและตัวแทนเกษตรกรจำนวน 12 คน

3. การจัดการและตรวจสอบข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดจะนำมาจัดกลุ่มตามประเด็นสำคัญและกรอบการวิจัย มีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เพื่อความถูกต้องของข้อมูล ทั้งโดยการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน (เอกสาร - บุคคล - บริบท) และข้อมูลที่ได้จากวิธีการเก็บที่แตกต่างกัน (สังเกตสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม)

ในการตรวจสอบข้อมูลนั้น ถ้าเป็นประเด็นที่สามารถตรวจสอบกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มอื่นได้ ก็ใช้การตรวจสอบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลด้วยกัน เช่น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บางประเด็น ใช้การตรวจสอบข้อมูลระหว่างแกนนำ กับเจ้าหน้าที่ราชการ ในกรณีที่ไม่สามารถตรวจสอบข้อมูลระหว่างกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ได้ บางประเด็นใช้การตรวจสอบระหว่างข้อมูลการสัมภาษณ์กับการสังเกต และการตรวจสอบเอกสาร หรือบางประเด็นอาจใช้การตรวจสอบกันระหว่างข้อมูลการสัมภาษณ์กับการสนทนากลุ่ม และการสังเกต เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

พื้นที่ตำบลตะโพนมีการทำเกษตรกรรม 5 ประเภท คือ นาข้าว (คิดเป็นพื้นที่จำนวน 1,559.92 ไร่)สวนยางพารา (คิดเป็นพื้นที่ จำนวน 28,576.30 ไร่)สวนไม้ผล (คิดเป็นพื้นที่จำนวน 2,604.92 ไร่)พืชไร่ (ปลูกในพื้นที่สวนยางพาราที่มีอายุไม่เกิน 3 ปี) และเลี้ยงสัตว์ (ใช้พื้นที่สวนยางพาราหรือสวนผลไม้)โดยแต่ละประเภทของเกษตรกรรมมีช่วงเวลา แหล่งน้ำ และปริมาณการใช้น้ำในรอบ 1 ปี ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปฏิทินฤดูกาลการทำเกษตรกรรมและการใช้น้ำของเกษตรกรพื้นที่ตำบลตะโหมด อำเภอดงระดง จังหวัดพัทลุงในรอบ 1 ปี (คิดจากพื้นที่จริงของเกษตรกรแต่ละประเภท)

ช่วงเวลา	ปริมาณการใช้น้ำ (ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน)					ปริมาณรวมการใช้น้ำ (ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน)
	น้ำคลอง		น้ำฝน		น้ำบาดาล	
	นาข้าว (พื้นที่ 1,559.92 ไร่)	สวนไม้ผล (พื้นที่ 2,604.92 ไร่)	สวน ยางพารา	พืชไร่	เลี้ยงสัตว์	
มกราคม	11,231,424.00 - 14,975,232.00	216.21 - 294.36	-	-	-	11,231,640.21 - 14,975,526.36
กุมภาพันธ์	11,231,424.00 - 14,975,232.00	216.21 - 294.36	-	-	-	11,231,640.21 - 14,975,526.36
มีนาคม	-	216.21 - 294.36	-	-	-	216.21 - 294.36
เมษายน	-	216.21 - 294.36	-	-	-	216.21 - 294.36
พฤษภาคม	-	216.21 - 294.36	-	-	-	216.21 - 294.36
มิถุนายน	-	216.21 - 294.36	-	-	-	216.21 - 294.36
กรกฎาคม	-	216.21 - 294.36	-	-	-	216.21 - 294.36
สิงหาคม	3,494,220.80	216.21 - 294.36	-	-	-	3,494,437.01 - 3,494,515.16
กันยายน	374,380.80 - 499,174.40	216.21 - 294.36	-	-	-	374,597.01 - 499,468.76
ตุลาคม	11,231,424.00 - 14,975,232.00	216.21 - 294.36	-	-	-	11,231,640.21 - 14,975,526.36
พฤศจิกายน	22,462,848.00 - 29,950,464.00	216.21 - 294.36	-	-	-	22,463,064.21 - 29,950,758.36
ธันวาคม	2,620,665.60 - 3,494,220.80	216.21 - 294.36	-	-	-	2,620,881.81 - 3,494,515.16

หมายเหตุ: ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์การทำปฏิทินฤดูกาลการทำเกษตรกรรมและการใช้น้ำของเกษตรกร มีรายละเอียด ดังนี้

1. นาข้าว ใช้ข้อมูลการใช้น้ำจากการปลูกข้าวสายพันธุ์เล็กนก เนื่องจากเป็นสายพันธุ์ที่ใช้เวลาตั้งแต่การเพาะปลูกต้นกล้ากระทั่งเก็บเกี่ยวนานที่สุด
2. สวนไม้ผล ใช้ข้อมูลของการปลูกมังคุดเนื่องจากเป็นชนิดไม้ผลที่ใช้น้ำมากที่สุด
3. สวนยางพาราและพืชไร่ ใช้น้ำจากน้ำฝน ดังนั้นจึงไม่มีข้อมูลของปริมาณการใช้น้ำที่ชัดเจน
4. การเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่เป็นฟาร์มเลี้ยงสัตว์ขนาดใหญ่ของคนนอกพื้นที่ ซึ่งใช้น้ำจากบ่อบาดาลที่ขุดเอง

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าการทำเกษตรกรรมของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลตะโหมด อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง ที่ใช้แหล่งน้ำสาธารณะ คือ น้ำคลอง มี 2 ประเภท คือ นาข้าว และสวนไม้ผล พบว่า มีปริมาณการใช้น้ำรวมที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทและช่วงเวลาในการทำเกษตรนั้น ๆ โดยช่วงเดือนพฤศจิกายนเป็นช่วงที่มีการใช้น้ำมากที่สุด คือ 14,400.083 - 19,200.113 ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ต่อเดือนหรือเมื่อคำนวณพื้นที่รวมทั้งหมดของการทำนาข้าว (พื้นที่ 1,559.92 ไร่) และสวนไม้ผล (พื้นที่ 2,604.92 ไร่) ตามข้อมูลพื้นที่ตำบลตะโหมดปี 2562 คือ 22,463,064.21 - 29,950,758.36 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือนทั้งนี้จากการจัดเวทีระดมความคิดเห็นตัวแทนเกษตรกร พบว่า ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงฤดูฝนของพื้นที่ ดังนั้น หากมีฝนตกต้องตามฤดูกาลเกษตรกรจะไม่มีปัญหาเรื่องการใช้น้ำในการทำนาข้าวและสวนไม้ผล แต่หากฝนทิ้งช่วงหรือฤดูกาลเกิดการเปลี่ยนแปลงก็จะส่งผลต่อปริมาณการใช้น้ำของเกษตรกรในพื้นที่เป็นอย่างมาก ตัวแทนเกษตรกรให้ความเห็นว่าช่วงที่เกิดปัญหาการใช้น้ำมากที่สุดไม่ใช่ช่วงเดือนพฤศจิกายน แต่เป็นช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายนที่ทำให้เกิดปัญหาการแย่งชิงน้ำของเกษตรกรในพื้นที่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าช่วงเวลาดังกล่าว มีการใช้น้ำสำหรับการทำสวนไม้ผล 216.21 - 294.36 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน แต่เนื่องจากการทำสวนไม้ผลต้องมีการรดน้ำเป็นประจำทุกวัน ดังนั้นการขาดน้ำในการทำสวนไม้ผลจึงมีผลกระทบกับเกษตรกรเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม้ผลที่เพิ่งเริ่มปลูกหรือกำลังอยู่ในช่วงที่ให้ผลผลิต

สำหรับปัญหาการแย่งชิงน้ำของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลตะโหมด อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุงจะเริ่มเกิดขึ้นในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน ซึ่งที่ผ่านเทศบาลตำบลตะโหมดมีการออกประกาศให้ลดปริมาณการใช้น้ำในการทำเกษตรกรรมในพื้นที่ต้นน้ำเพื่อคงเหลือน้ำให้กับพื้นที่ปลายน้ำ แต่สำหรับเกษตรกรการทำเกษตรถือเป็นอาชีพหลักในการสร้างรายได้และการดำรงชีพ ดังนั้นเกษตรกรในพื้นที่จึงพยายามปรับเปลี่ยนการทำนาและสวนไม้ผลด้วยการเลือกปลูกชนิดพันธุ์ข้าวและไม้ผลที่ใช้น้ำน้อย แต่ยังไม่สามารถปรับหรือเปลี่ยนได้มากเนื่องจากไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและมีข้อจำกัดเกี่ยวกับสภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศดังนั้นจึงได้ร่วมกับหารูปแบบในการตั้งรับและปรับตัวกับภัยแล้ง ดังนี้

1. การขออนุญาตบางส่วนมาจากอ่างเก็บน้ำคลองห้วยช้างลงสู่คลองง
2. การให้ความรู้กับเกษตรกร เจ้าหน้าที่รัฐ และเอกชนในพื้นที่ในการรับมือและปรับตัวต่อภัยแล้ง
3. การสนับสนุนงบประมาณในการสร้างแหล่งน้ำใต้ดินในรูปแบบธนาคารน้ำใต้ดิน
4. การช่วยเหลือตนเองในระดับปัจเจก โดยการขุดน้ำบาดาลใช้เอง
5. การสร้างระบบการบริหารจัดการน้ำในชุมชน
6. การฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำ

อภิปรายผล

ในช่วงที่ผ่านมาเกษตรกรในพื้นที่ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ไม่เคยประสบปัญหาภัยแล้งมาก่อน เนื่องจากพื้นที่ตำบลตะโหมดอยู่ใกล้กับเทือกเขาบรรทัดซึ่งเป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำที่สำคัญของสายน้ำ 4 สายหลัก คือ คลองตะโหมดคลองกงคลองโหล๊ะจังกระและคลองหัวช้าง ซึ่งคลองตะโหมดและคลองกงเป็นแหล่งน้ำหลักที่เกษตรกรในพื้นที่ตำบลตะโหมดใช้ในการทำเกษตรกรรม โดยเมื่อปี 2556 หลังจากที่มีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองหัวช้างแล้วเสร็จ (มีการทำลายป่าไม้เพื่อสร้างอ่างเก็บน้ำประมาณ 5,000 ไร่) คลองตะโหมดและคลองกง ซึ่งมีแหล่งป่าต้นน้ำเดียวกันกับอ่างเก็บน้ำคลองหัวช้างมีปริมาณน้ำลดลงอย่างต่อเนื่องและผนวกกับในปี 2561 - 2562 เกิดภาวะฝนทิ้งช่วง ทำให้เกษตรกรขาดแคลนน้ำ ส่งผลให้เกิดเหตุการณ์การแย่งชิงน้ำในพื้นที่ ซึ่งหากพิจารณาถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลของกรมอุตุนิยมวิทยา ที่อธิบายว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ คือ การเปลี่ยนแปลงลักษณะอากาศเฉลี่ย (Average Weather) ในพื้นที่หนึ่ง ลักษณะอากาศเฉลี่ยหมายความว่ารวมถึงลักษณะทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับอากาศ เช่น อุณหภูมิ ฝน ลม เป็นต้น ทั้งนี้กิจกรรมของมนุษย์ทั้งทางตรงหรือทางอ้อมยังเป็นผลที่ทำให้องค์ประกอบของบรรยากาศเปลี่ยนแปลงไปนอกเหนือจากความผันแปรตามธรรมชาติ (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับปานทิพย์ อ้วนวานิช และพร้อมศักดิ์ จิตจำ ที่ให้ข้อมูลว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาวะอากาศอันเป็นผลจากกิจกรรมของมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของบรรยากาศโลกโดยตรงหรือโดยอ้อมและการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ ส่งผลให้เกิดก๊าซเรือนกระจกในบรรยากาศ มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นก่อให้เกิดภาวะโลกร้อนขึ้น สามารถสังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิความชื้น ปริมาณน้ำฝน และฤดูกาล (ปานทิพย์ อ้วนวานิช, 2554); (พร้อมศักดิ์ จิตจำ, 2560) ซึ่งผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศนี้จะมี ความรุนแรงที่แตกต่างกันตามสภาพทางภูมิศาสตร์ และปัจจัยเกี่ยวพันอื่น ๆ (สำนักงานเลขาธิการสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม, 2559)

สำหรับชุมชนตะโหมดการทำเกษตรกรรมถือเป็นอาชีพหลักในการสร้างรายได้และการดำรงชีพให้กับเกษตรกร ดังนั้นจึงพยายามปรับปรุงรูปแบบการทำเกษตรที่ใช้น้ำจากคลอง คือ การทำนาข้าว และสวนไม้ผล ดังนี้

1. การทำนาข้าว

เกษตรกรมีความพยายามเปลี่ยนมาปลูกพันธุ์ข้าวที่ใช้น้ำน้อย แต่ยังไม่สามารถปรับหรือเปลี่ยนได้มาก เนื่องจากไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและราคาของข้าวแต่ละสายพันธุ์ก็แตกต่างกัน รวมทั้งพันธุ์ข้าวแต่ละชนิดก็มีข้อจำกัดเกี่ยวกับสภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ ซึ่งการพยายามหาวิธีการในการปรับตัวต่อสภาวะการภัยแล้งโดยการเปลี่ยนมาปลูกชนิดพันธุ์ข้าวที่ใช้น้ำน้อยนี้สอดคล้องกับทรงชัย ทองปาน ที่พบว่าเกษตรกรมีการปรับตัว

ในลักษณะที่ต่างกัน เพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ โดยเฉพาะการลดความเสี่ยงในการปลูกข้าว (ทรงชัย ทองปาน, 2556) ทั้งนี้สมพร คุณวิจิต และคณะ พบว่าการดำเนินการของชาวนาในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเพื่อรับมือหรือปรับตัวผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีต่อการประกอบอาชีพทำนา นั้น ต้องประกอบด้วยกลยุทธ์หลักหรือกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำนาโดยตรงกับกลยุทธ์สนับสนุน ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยเสริมให้การดำเนินกลยุทธ์หลักให้สำเร็จและช่วยให้การประกอบอาชีพชาวนาอยู่รอดต่อไปได้ (สมพร คุณวิจิต และคณะ, 2558) ซึ่งกลยุทธ์หลักประกอบด้วย กลยุทธ์ 4 ประเด็น คือ 1) ปรับเปลี่ยนพันธุ์ข้าว เช่น เปลี่ยนพันธุ์ข้าว ปลูกข้าวพันธุ์ข้าวใหม่ในแต่ละฤดูทำนา 2) ปรับเปลี่ยนวิธีการหรือกระบวนการทำนา เช่น เปลี่ยนวิธีการปลูกข้าว ใช้เทคนิควิธีการปลูกข้าวใหม่ ๆ 3) เปลี่ยนการบำรุงดิน 4) ปรับเปลี่ยนปฏิทินทำนา เช่น เลื่อนฤดูทำนา ปรับปฏิทินการทำนา เลื่อนฤดูเก็บเกี่ยว ส่วนกลยุทธ์สนับสนุน ปรากฏออกมาใน 6 รูปแบบหลัก คือ 1) รวมกลุ่มปลูกข้าว รวมกลุ่มทำนา 2) ลดการทำนาปรังไม่ปลูกข้าวนอกฤดู 3) รวมกลุ่มแปรรูปข้าวและสินค้าเกษตรชุมชน เช่น แปรรูปข้าว แปรรูปสินค้าเกษตร 4) จัดหาจัดเก็บสำรองน้ำเพื่อการทำนา เช่น ติดตั้งเครื่องสูบน้ำ ขุดบ่อบาดาล ขุดสระในพื้นที่นา 5) ตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือการทำนา เช่น กองทุนหมู่บ้าน กองทุนเพื่อการปรับตัวและฟื้นฟูจากภัยพิบัติ 6) ประกอบอาชีพเสริมอื่น ๆ เช่น ปลูกผักขาย รับจ้างทำอาชีพอื่น ๆ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับปวีณรัตน์ สิงสิน และคณะ ซึ่งพบว่าการปรับตัวของผู้ปลูกข้าวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ คือการเปลี่ยนชนิดพืชที่ปลูก การเปลี่ยนเวลาปลูก การเปลี่ยนวิธีการปลูก การจัดการน้ำ การปรับเปลี่ยนอาชีพ การปรับเปลี่ยนด้านการดำเนินชีวิต การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปรับตัว และการวางแผนปรับตัวระดับชุมชน (ปวีณรัตน์ สิงสิน และคณะ, 2562)

2. การปลูกไม้ผล

เกษตรกรพยายามเลือกปลูกไม้ผลที่ใช้น้ำน้อย แต่ด้วยกระแสความต้องการทางตลาดและนโยบายของภาครัฐ บางครั้งจึงไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้มาก ในขณะเดียวกันเกษตรกรบางคนก็มีการปลูกไม้ผลไปก่อนที่จะเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องดูแลไม้ผลดังกล่าวไว้ ทั้งนี้ การปรับตัวที่เกิดขึ้นของเกษตรกรเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานของศุภางค์ สองเมือง ซึ่งอธิบายว่าเป็นกระบวนการที่เกิดจากความรู้สึกละแวกและพฤติกรรมที่บุคคลต้องเผชิญและเปิดรับประสบการณ์เกี่ยวกับความต้องการและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งจากตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม (ศุภางค์ สองเมือง, 2554) ซึ่งกัลยาลักษณ์ วิเศษทักษ์ และ ภัทรธิดา พุฒิมา อธิบายว่าผลของความพยายามของบุคคลที่พยายามปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตนเอง ไม่ว่าปัญหานั้นจะเป็นปัญหาด้านบุคลิกภาพ ด้านความต้องการ ด้านอารมณ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมจนเป็นสภาพการณ์ที่

บุคคลนั้นสามารถอยู่ได้ในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ได้ (กัลยาลักษณ์ วิเศษทักษ์ และภัทรธิรา พุฒิมา, 2557) เช่นเดียวกับสวรยา ธรรมอภิพล และนิเวศ สิริธิภักดี ซึ่งศึกษาเรื่อง การปรับตัวของเกษตรกรสวนมังคุดจังหวัดระนองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านบกราย ตำบลน้ำจืด อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง พบว่า จากปัญหาทางการเกษตรทำให้เกษตรกรสวนมังคุด จังหวัดระนอง เกิดการปรับตัวด้วยการวางแผนการเพาะปลูกที่เหมาะสม ได้แก่ การปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อยในช่วงฤดูแล้ง การปลูกพืชทนน้ำ ในช่วงฤดูฝน การปลูกพืชโตเร็วที่มีระยะเก็บเกี่ยวสั้น การปลูกพืชแบบผสมผสานแทนการปลูกมังคุดเพียงอย่างเดียวโดยปลูกร่วมกับเงาะและทุเรียน (สวรยา ธรรมอภิพล และนิเวศ สิริธิภักดี, 2560) ในขณะเดียวกันณัฐภูมิ อุปปะ พบว่า ความไม่แน่นอนของผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในยุคนี้นี้ซึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์ทำให้องค์ความรู้และทรัพยากรเดิมที่ใช้ในการปรับตัวในช่วงที่ผ่านมาไม่เพียงพอ การปรับตัวจึงจำเป็นต้องเกิดขึ้นในหลายระดับทั้งในระดับปัจเจกชน ครอบครัว ชุมชน หรือในระดับประเทศ (ณัฐภูมิ อุปปะ, 2554)

เกษตรกรในพื้นที่ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ได้มีการเสนอแนวทางในการปรับตัว ซึ่งหากพิจารณาตามแนวคิดของสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเร่งด่วน ระยะกลาง และระยะยาว ซึ่งจากงานวิจัยเกษตรกรเน้นแนวทางดำเนินงานในระยะ ดังนี้ (สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559)

2.1 ระยะเร่งด่วน (1 - 2 ปี) คือ

2.1.1 การขุดน้ำบางส่วนมาจากอ่างเก็บน้ำคลองหัวช้างลงสู่คลองกง โดยการสำรวจปริมาณการใช้น้ำในพื้นที่กับปริมาณน้ำในคลองตะโหมดและคลองกงระบุปริมาณน้ำที่ต้องการให้มีการปันน้ำมาจากอ่างเก็บน้ำคลองหัวช้างลงสู่คลองกง จากนั้นนำข้อมูลการใช้น้ำดังกล่าวเสนอไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาการปันน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน

2.1.2 การให้ความรู้กับเกษตรกร เจ้าหน้าที่รัฐ และเอกชนในพื้นที่ในการรับมือและปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในการทำเกษตรโดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การส่งข้อมูลผ่าน Line หรือ Facebook การประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสาย การจัดทำคู่มือให้ความรู้ การจัดประชุม การจัดฝึกอบรม เป็นต้น

2.1.3 การสนับสนุนงบประมาณในการสร้างแหล่งน้ำใต้ดินในรูปแบบธนาคารน้ำใต้ดิน กลุ่มเกษตรกรมีความสนใจในการสร้างแหล่งน้ำใต้ดินในรูปแบบธนาคารน้ำใต้ดิน เนื่องจากเห็นว่าในหลายพื้นที่ที่ใช้แนวทางนี้สามารถแก้ไขปัญหาภัยแล้งได้จริง แต่ในขณะนี้กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ตะโหมดยังขาดความรู้ จึงอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุน

การไปศึกษาดูงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ และสนับสนุนเงินทุนในการปฏิบัติการจริงในพื้นที่

2.1.4 การช่วยเหลือตนเองในระดับปัจเจก โดยการขุดน้ำบาดาลใช้เอง หรือการสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กในพื้นที่ของตนเอง

2.1.5 การสร้างระบบการบริหารจัดการน้ำในชุมชน

2.1.6 การฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำ

2.2 ระยะกลาง (3 - 5 ปี) หากระบบการบริหารจัดการน้ำในชุมชนได้ผลดี เกษตรกรในชุมชนจะสามารถใช้น้ำได้ทั่วถึงขึ้น

2.3 ระยะยาว (6 - 10 ปี) ผลจากการฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำ จะทำให้แหล่งต้นน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น ปริมาณน้ำก็จะเพิ่มมากขึ้น

ทั้งนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกับวรวิธ แสงอาวุธ และคณะ ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่อง ความเปราะบางและปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดขอนแก่น พบว่า เกษตรกรมีแนวโน้มที่จะมีการปรับตัวเพื่อรับมือหรือฟื้นตัวจากวิกฤติด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การขุด บ่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ การใช้ปุ๋ย ฆีดยาฆ่าแมลง การเปลี่ยนวิธีการเพาะปลูก เปลี่ยนพันธุ์ข้าวและการหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ (วรวิธ แสงอาวุธ และคณะ, 2562) อย่างไรก็ตาม ศุภกร ชินวรรณโณ พบว่าการวางแผนการปรับตัวควรกำหนดขึ้นตามสภาพพื้นฐานและเน้นการรักษารูปแบบการดำเนินชีวิตแบบปัจจุบันโดยการวางแผนนี้ต้องมองการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศใน 2 ระดับ ได้แก่ การวางยุทธศาสตร์ชุมชนเพื่อรับมือกับความเสี่ยงจากความแปรปรวน และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและแผนดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นั้น ๆ ให้สอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในอนาคตโดยมีกระบวนการทบทวนและปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ (ศุภกร ชินวรรณโณ, 2555)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

เกษตรกรชุมชนตะโหมด อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุงพยายามปรับตัวของเกษตรกรในพื้นที่ที่ใช้วิธีการเปลี่ยนชนิดพันธุ์ข้าวและไม้ผลที่ใช้น้ำน้อย แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากความไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และไม่ตรงกับความต้องการของตลาด ดังนั้นจึงเสนอรูปแบบการตั้งรับปรับตัวต่อภัยแล้ง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะเร่งด่วน (1 - 2 ปี) คือ การขุดบ่อน้ำบางส่วนมาจากอ่างเก็บน้ำคลองหัวช้างลงสู่คลองกงในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความรู้กับเกษตรกร เจ้าหน้าที่รัฐ และเอกชนในพื้นที่ในการรับมือและปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในการทำเกษตรการสร้างแหล่งน้ำใต้ดินในรูปแบบธนาคารน้ำใต้ดิน การช่วยเหลือตนเองโดยการขุดน้ำบาดาลหรือการ

สร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กในพื้นที่ของตนเองการสร้างระบบการบริหารจัดการน้ำในชุมชนและการฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำ 2) ระยะกลาง (3 - 5 ปี) เป็นการดูแลระบบการบริหารจัดการน้ำที่ดำเนินการไปแล้วในระยะเร่งด่วนให้มีประสิทธิภาพ เกษตรกรในชุมชนก็จะสามารถใช้น้ำได้ทั่วถึงขึ้น 3) ระยะยาว (6 - 10 ปี) ผลจากการฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำในระยะเร่งด่วน จะทำให้แหล่งต้นน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น ปริมาณน้ำก็จะเพิ่มมากขึ้น ข้อเสนอแนะ 1) ในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง จุดเริ่มต้นต้องเกิดจากความต้องการของเกษตรกรหรือคนในชุมชนผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง โดยเจ้าหน้าที่ทั้งภาควิชาการ ภาครัฐ และภาคเอกชน มาช่วยหนุนเสริมทั้งในส่วนของความรู้ งบประมาณ และกลไกในการจัดการต่าง ๆ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาคการเกษตร ควรมีการส่งเสริมพืชทางเลือกที่ใช้น้ำน้อยที่เหมาะสมกับลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศให้กับเกษตรกรในพื้นที่ พร้อมทั้งมีมาตรการในการรองรับผลผลิตเพื่อการจำหน่าย 3) ทุกหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการน้ำที่มาจากเทือกเขาบรรทัดควรจะมีการสร้างความร่วมมือในการจัดระบบการใช้น้ำร่วมกัน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการใช้น้ำในทุกพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพยากรธรณี. (2559). แผนที่เสี่ยงภัยดินถล่มระดับชุมชนตำบลตะโหนด อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง. เรียกใช้เมื่อ 16 กันยายน 2563 จาก http://www.dmr.go.th/download/landslide57_58_tumbon210/2559/Phatthalung/pdf.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2557). สรุปสถานการณ์สาธารณภัยประจำปี. เรียกใช้เมื่อ 7 มิถุนายน 2562 จาก <https://www.disaster.go.th/th/content-disaster-17-1/>
- กรมอุตุนิยมวิทยา. (2562). การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ. เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2562 จาก <http://www.climate.tmd.go.th>
- กัลยาลักษณ์ วิเศษทักษ์ และภัทรธิรา พุฒิมา. (2557). การรับรู้และปรับตัวของชาวนาในพื้นที่น้ำท่วมอำเภอบางระกำจังหวัดพิษณุโลก. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ณัฐวุฒิ อุปปะ. (2554). การปรับตัวของเกษตรกร อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กรณีศึกษา เกษตรกรบ้านห้วยน้ำอุ่น ต.บ้านดง อ.ชาติตระการ จ.พิษณุโลก. เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2562 จาก [file:///D:/Users/parliament/Downloads/Nuttawut%20Oppa%20\(3\).pdf](file:///D:/Users/parliament/Downloads/Nuttawut%20Oppa%20(3).pdf)
- ทรงชัย ทองปาน. (2556). กลยุทธ์การปรับตัวของเกษตรกรทำนา ในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารปาริชาติ, 26(3), 78-89.

- ปวีณรัตน์ สิงสิน และคณะ. (2562). การปรับตัวของผู้ปลูกข้าวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารเกษตร, 35(1), 125-136.
- ปานทิพย์ อ้วนวานิช. (2554). การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พร้อมศักดิ์ จิตจำ. (2560). การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ: ศึกษาการเตรียมความพร้อมรับมืออุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วรวิทย์ แสงอาวุธ และคณะ. (2562). ความเปราะบางและปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเกษตรกรรายย่อยใน จังหวัดขอนแก่น. วารสารเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ, 10(20), 20-37.
- ศุภกร ชินวรรณ. (2555). ชุมชนกับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ : บทเรียนพื้นที่และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย. ใน การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติในบริบทเชิงพื้นที่. เอกสารประกอบเวที Global Warming Forum ครั้งที่ 3 ปีที่ 3 (เวทีสัญจร จ.นครศรีธรรมราช). สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม.
- ศุภางค์ สองเมือง. (2554). กลไกการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 42 จังหวัดสตูล. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สมพร คุณวิจิต และคณะ. (2558). การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับวิถีชีวิตของมนุษย์ ศึกษาผลกระทบและการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สวรรณ ธรรมอภิพล และนิเวศ สิริภักดี. (2560). การปรับตัวของเกษตรกรสวนมังคุด จังหวัดระนองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านบกราย ตำบลน้ำจืด อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(3), 1350-1359.
- สำนักงานเลขาธิการสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม. (2559). การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (ClimateChange). เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2562 จาก <http://www.lakmuangonline.com>
- สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2559). แนวทางการเตรียมรับมือและปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ. เรียกใช้เมื่อ 29 พฤษภาคม 2562 จาก <http://www.tescogis.com>

สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2559). การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภาคการเกษตรในไทย. เรียกใช้เมื่อ 6 มิถุนายน 2562 จาก <http://www.environnet.in.th>

กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธในเชียงราย*

THE PROCESS OF IDENTITY CONSTRUCTION OF BUDDHIST TOURIST SITES IN CHIANG RAI

พระมหาเศรษฐศิริ ปภัสสโร

Pramaha Setthasiri Pabhassaro

วิโรจน์ วิชัย

Viroth Vichai

พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์

Phisit Kotsupho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiangmai campus, Thailand

E-mail: p.0806701050@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของดัชนีนิพนธ์ เรื่องวิเคราะห์กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งเรียนรู้พุทธศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดเชียงรายมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดเชียงรายโดยศึกษาจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ 10 แห่ง ได้แก่ วัดร่องขุน วัดห้วยปลากั้ง วัดแสงแก้วโพธิญาณ วัดพระธาตุผาเงา วัดร่องเสือเต้น ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน วัดพระธาตุดอยตุง วัดพระสิงห์วัดพระแก้ว และวัดเชียงใหม่การศึกษาใช้วิธีการลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักรวมจำนวน 130 รูป/คน แบ่งออกเป็นเจ้าอาวาสวัดหรือพระภิกษุหรือบุคลากรฆราวาสในวัด 30 รูป/คน และนักท่องเที่ยวอีก 100 คน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ถึงแนวคิดการสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า แหล่งเรียนรู้ทางพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย มีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ 2 ลักษณะ คือ 1) แหล่งเรียนรู้ที่มีสิ่งสำคัญภายในวัดอยู่ก่อนที่จะมีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีแนวคิดในการสร้างวัดให้เป็นของชุมชนอย่างแนวคิดการสร้างวัดในอดีต สอดคล้องกับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ที่เน้นการบอกต่อในลักษณะปากต่อปาก และสอดคล้องกับการดูแลรักษาที่เน้นใช้พระสงฆ์สามเณรร่วมกับคนในชุมชน 2) แหล่งเรียนรู้ที่สร้างขึ้นใหม่ในสมัยที่มีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีแนวคิดการสร้างวัดให้มีความเป็นระดับสากล เป็นที่ชุมชนของผู้คนจากหลายหลายประเทศ

* Received 2 January 2021; Revised 5 January 2021; Accepted 8 January 2021

สอดคล้องกับการเผยแพร่ที่เน้นสื่อเทคโนโลยีเป็นหลัก และสอดคล้องกับการดูแลรักษาที่เน้น
การทำงานในลักษณะมูลนิธิหรือบริษัท

คำสำคัญ: กระบวนการสร้างอัตลักษณ์, แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ, เชียงราย

Abstract

This article is part of a dissertation concerning the process of identity construction of Buddhist learning centers and Buddhist tourist sites in Chiang Rai province. The objective is to analyze the process of identity construction in Buddhist tourist sites by examining 10 of Chiang Rai's prominent Buddhist learning centers, which consist of Wat Rong Khun, Wat Huay Pla Kang, Wat Sang Kaew Phothiyai, Wat Phra That Pha Ngao, Wat Rong Suea Ten, Chertawan International Meditation Center, Wat Phra That Doi Tung, Wat Phra Sing, Wat Phra Kaew, and Wat Chiang Yeun. The study was conducted using field research method, with data collected through in - depth interviews of 130 main respondents, which included 30 abbots/monks/lay personnel and 100 tourists, for each interviewer. These data were then used to analyze the concept of identity construction employed among the 10 sample groups. As a result, the findings revealed two different types of identity construction process utilized by Buddhist learning centers in Chiang Rai. 1) Buddhist learning center which was a temple with established religious significance before it was developed into tourist site. Built according to traditional concept of temple which has been to serve the local community, this type of learning center rely on word - of - mouth publicity, while Buddhist monks, together with members of local community, are responsible for its daily upkeep. 2) Contemporary Buddhist learning center built in the era when temple also functions as tourist site. This type of learning center is built to meet international standards and meant to serve people from around the world. Publicity are done mainly by utilizing media technology, while staffs employed by the foundation or company which oversees the site are responsible for its maintenance.

Keywords: Process of Identity Construction, Buddhist Tourist Sites, Chiang Rai

บทนำ

การท่องเที่ยวในประเทศไทยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2467 สมัยพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน แบ่งเป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมธรรมชาติ และสถานที่ราชการ หรือสถานที่สำคัญทางชาวต่างประเทศที่สร้างขึ้นในประเทศไทย ภายหลังเมื่อทางองค์การท่องเที่ยวโลกได้กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวในโลกใหม่ เป็น 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism) 2) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) และ 3) รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) หนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยวที่ 3 นั้น เป็นการจัดท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu - Meditation Tourism) ซึ่งเริ่มได้รับความนิยมในขณะนั้น (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2554) และได้รับความนิยมมากขึ้นในปัจจุบัน (รสิกา อังกูร, 2554)

วัดในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธนี้ได้รับความนิยมขึ้น เนื่องด้วยวัดเป็นแหล่งรวมสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมชั้นเยี่ยมที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นอย่างงดงามด้วยจิตเจตนาอันบริสุทธิ์ของผู้สร้าง ทั้งยังมีบรรยากาศที่สงบเยือก เหมาะแก่การพักผ่อนทางจิตใจ (กรมศิลปากร, 2525) และยังเป็นสถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยและทำงานของพระภิกษุผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวพุทธ ผู้ที่เข้าไปท่องเที่ยวในวัดจึงได้รับความอัมเอิบใจเมื่อได้ชมศาสนสถานภายในวัดที่งดงาม ได้รับความสงบทางจิตใจจากบรรยากาศ และการทำบุญ (กรมการศาสนา, 2532)

สำหรับในจังหวัดเชียงราย ปัจจุบันมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศอยู่หลายแห่ง อาทิ วัดร่องขุน วัดห้วยปลากั้ง วัดแสงแก้วโพธิญาณ วัดพระธาตุผาเงา วัดร่องเสือเต็น ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน วัดพระธาตุดอยตุง วัดพระสิงห์ วัดพระแก้ว และวัดเชียงยืน เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธเหล่านี้มีทั้งที่เป็นวัดเก่าแก่โบราณและวัดที่พัฒนาขึ้นใหม่ อย่างไรก็ตามท่ามกลางสถานการณ์ปัจจุบันที่วัดและพระสงฆ์ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ในทางเสื่อมเสียอยู่มาก แต่วัดเหล่านี้กลับสามารถสร้างวิธีการกระบวนการ หรือกลยุทธ์ ชักชวนให้นักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะต้องการศึกษากระบวนการสร้างความโดดเด่นให้กับวัดแต่ละวัด ซึ่งมีผลอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจการไปท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน แต่ละวัดได้สร้างอัตลักษณ์ขึ้นมาอย่างไร มีขั้นตอนการบริหารจัดการอย่างไร จึงทำให้ประสบความสำเร็จอย่างที่ปรากฏในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษากระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ ศึกษาเฉพาะในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ใช้วิธีการลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักรวมจำนวน 130 รูป/คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ถึงแนวความคิดการสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ วัดร่องขุ่น วัดห้วยปลากั้ง วัดแสงแก้วโพธิญาณ วัดพระธาตุผาเงา วัดร่องเสือเต้น ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน วัดพระธาตุคุดอยตุง วัดพระสิงห์ วัดพระแก้ว และวัดเชียงยืน มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. สำรวจเอกสารเกี่ยวกับวัดในจังหวัดเชียงราย พบทั้งหมด 55 วัด
2. คัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ 10 แหล่ง โดยกำหนดเกณฑ์ดังนี้
 - 2.1 เป็นวัดและ/หรือแหล่งเรียนรู้ที่ประชาชนนิยมไปท่องเที่ยวในปัจจุบัน
 - 2.2 เป็นวัดและ/หรือแหล่งเรียนรู้ที่มีประวัติศาสตร์แน่ชัด
 - 2.3 เป็นวัดและ/หรือแหล่งเรียนรู้ที่สร้างหรือบูรณะโดยศิลปินหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงในประวัติศาสตร์หรือว่าบุคคลที่ได้รับการยอมรับในสังคมปัจจุบัน
 - 2.4 เป็นวัดและ/หรือแหล่งเรียนรู้ที่มีการส่งเสริมหรือโฆษณาประชาสัมพันธ์โดยสำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
 - 2.5 เป็นวัดและ/หรือแหล่งเรียนรู้ที่มีอายุตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป
 - 2.6 เป็นวัดและ/หรือแหล่งเรียนรู้ที่มีศาสนสถานและศาสนวัตถุที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย

จากการคัดเลือกได้แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ 10 แหล่ง ดังนี้ 1) วัดร่องขุ่น 2) วัดห้วยปลากั้ง 3) วัดร่องเสือเต้น 4) วัดพระแก้ว 5) วัดพระสิงห์ 6) วัดแสงแก้วโพธิญาณ 7) วัดเชียงยืน 8) วัดพระธาตุผาเงา 9) วัดพระธาตุคุดอยตุง 10) ศูนย์วิปัสสนาไร่เชิญตะวัน

3. ลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลวัดทั้ง 10 โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) และสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) รวมจำนวน 130 รูป/คน แบ่งออกเป็นเจ้าอาวาสวัดหรือพระภิกษุหรือบุคลากรฆราวาสในวัด 30 รูป/คน เป็นนักท่องเที่ยว 100 คน

4. วิเคราะห์กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธทั้ง 10 แหล่ง

ผลการวิจัย

1. ประวัติและสิ่งสำคัญที่เป็นอัตลักษณ์โดดเด่นภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ
 - 1.1 วัดร่องขุ่น

ตั้งอยู่ตำบลป่าอ้อดอนชัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย สร้างเมื่อ พ.ศ. 2430 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา พ.ศ. 2512 การบริหารและการปกครอง มีเจ้าอาวาสเท่าที่ทราบนามคือ พ.ศ. 2468 - 2487 พระทองสุข ติวรัตน์ พ.ศ. 2498 - 2499 พระอินตา พระครูชาคริยานุยุต พ.ศ. 2527 ปัจจุบันมีพระครูวิจิตรศิลปจารย์เป็นเจ้าอาวาส

สิ่งสำคัญที่เป็นอัตลักษณ์โดดเด่นของวัดร่องขุน คือ อุโบสถสีขาว สร้างโดยเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ สร้างตั้งแต่ พ.ศ. 2540

หลักคิดในการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางพุทธศาสนาให้เป็นอัตลักษณ์ของวัดร่องขุน คือ การสร้างอาคารให้เป็นลักษณะเฉพาะของเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ พร้อมทั้งมีการอธิบายความหมายทางธรรมเปรียบเทียบกับองค์ประกอบของสิ่งก่อสร้างนั้น ๆ ด้วย เช่น สีขาวของโบสถแทนพระบริสุทธิ์คุณของพระพุทธเจ้า กระฉกขาวที่ใช้ประดับอุโบสถ หมายถึง พระปัญญาธิคุณของพระพุทธเจ้าที่เปล่งประกายไปทั่วโลกมนุษย์และจักรวาล ช่อฟ้าเอก หมายถึง ศิล ตัวช่อฟ้าประกอบด้วยสัตว์ 4 ชนิดผสมกัน ได้แก่ช้าง (ดิน) นาค (น้ำ) ปีกหงส์ (ลม) และหน้าอก (ไฟ) ทำหน้าที่ปกป้องรักษาพระศาสนา ช่อฟ้าชั้นที่ 2 หมายถึง สมมติ แทนด้วยสัตว์ 2 ชนิด คือ พญานาคกับหงส์ เชี่ยวพญานาคหมายถึงความชั่วในตัวมนุษย์ หงส์หมายถึงความดีงาม ศิลเป็นตัวฆ่าความชั่ว (กิเลส) เมื่อใจเราชนะกิเลสได้ก็เกิดสมมติ มีสติกำหนดรู้เกิดปัญญา ช่อฟ้าชั้นที่ 3 (สูงสุด) หมายถึง ปัญญา แทนด้วยหงส์ปากครุฑ หมอบราบนึ่งสงบไม่ปรารถนาใด ๆ มุ่งสู่การดับสิ้นซึ่งอาสวะกิเลสภายใน

กระบวนการเผยแพร่ ใช้การประชาสัมพันธ์กับญาติโยมที่มาทำบุญที่วัดและทางเฟสบุ๊ค โดยมีคณะกรรมการบริหารของวัดเป็นผู้ทำหน้าที่หลักในการเผยแพร่

กระบวนการดูแลรักษา มีคณะกรรมการวัดและเจ้าหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยในวัดประมาณ 140 คน ร่วมกับพระสงฆ์ซึ่งจะดูแลเขตสังฆาวาส โดยทุกวันที่ 15 จะมีการประชุมหัวหน้าแผนก ทุกสิ้นเดือนจะมีการประชุมสรุปงาน

1.2 วัดห้วยปลากั้ง

ตั้งอยู่ตำบลริมกก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เดิมเป็นวัดร้างมาก่อน พระไพศาลประชาท (พระอธิการพบโชค ติสสวโโส) มาตั้งเป็นสำนักสงฆ์เมื่อ พ.ศ. 2544 ต่อมาใน พ.ศ. 2552 สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้มีประกาศแต่งตั้งให้เป็นวัดโดยชื่อว่า วัดห้วยปลากั้ง โดยมีพระไพศาลประชาท เป็นเจ้าอาวาสรูปแรก

สิ่งสำคัญที่เป็นอัตลักษณ์โดดเด่นของวัดห้วยปลากั้ง คือ พบโชคธรรมเจดีย์ พระอวโลกิเตศวรมหาโพธิสัตว์ (กวนอิม)

หลักคิดในการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางพุทธศาสนาให้เป็นอัตลักษณ์ของวัดห้วยปลากั้ง คือ การสร้างสถานที่ให้เป็นสถานที่ซึ่งสามารถช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ได้มากที่สุด ให้ได้ทุกชาติภาษา โดยวัดต้องเป็นเลิศแห่งการให้และการแบ่งปัน เป็นผู้เสียสละที่ยิ่งใหญ่ มีความเชื่อ

สัตย์ต่อศาสนา นอกจากนี้วัดยังมีส่วนร่วมกับชุมชนในการพัฒนา อนุรักษ์ประเพณีพื้นเมือง ผสมผสานกับการท่องเที่ยวสมัยใหม่

กระบวนการเผยแพร่ ใช้การเผยแพร่แบบเล่าสู่กันฟังจากนักท่องเที่ยวที่ได้มา เที่ยวชม และได้เผยแพร่ผ่านประเพณีงานบุญต่าง ๆ

กระบวนการดูแลรักษา พระอธิการพบโชคเป็นผู้บริหารจัดการ โดยมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ดูแล ใช้คนในชุมชนมาช่วยงานวัด โดยการเปิดรับสมัคร

1.3 วัดร่องเสือเต้น

ตั้งอยู่ตำบลริมกก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ริมแม่น้ำกกฝั่งด้านซ้าย ทางทิศตะวันออกของเมืองเชียงราย เป็นวัดร้างมาก่อน ต่อมาได้บูรณะใน พ.ศ. 2539 เหตุที่ชื่อว่า วัดร่องเสือเต้น เพราะในอดีตมีเสือกระโดดข้ามร่องน้ำไปมาในบริเวณหมู่บ้าน จึงเรียกบ้านร่องเสือเต้น เมื่อสร้างวัดในหมู่บ้านแล้วจึงเรียกชื่อวัดตามชื่อหมู่บ้าน มีพระทรงศักดิ์ กตสโร เป็นเจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน

สิ่งสำคัญที่เป็นอัตลักษณ์โดดเด่นของวัดร่องเสือเต้น คือ วิหารสีน้ำเงิน ออกแบบและก่อสร้างโดยนายพุทธา กาบแก้ว ศิลปินท้องถิ่นชาวเชียงราย ศิษย์และลูกมือของ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ สร้างใน พ.ศ. 2548 - 2549

หลักคิดในการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางพุทธศาสนาให้เป็นอัตลักษณ์ของวัดร่องเสือเต้น คือ วิหารสีน้ำเงินสร้างขึ้นตามความคิดของนายพุทธา กาบแก้ว โดยเจ้าอาวาสได้ให้อิสระทางความคิดและการทำงานอย่างเต็มที่ ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าต้องแหวกแนวจากวัดหลาย ๆ วัดที่สร้างมา

กระบวนการเผยแพร่ มีการประชาสัมพันธ์จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และการที่นักท่องเที่ยวมาถ่ายรูปลงเฟสบุ๊ก

กระบวนการดูแลรักษา ในแต่ละเดือนคนในชุมชนจะนัดกันมาทำความสะอาดวัด ส่วนงานศิลปะเป็นหน้าที่ของช่างที่ทางวัดจ้างมาดูแลซ่อมแซม

1.4 วัดพระแก้ว

ตั้งอยู่ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เดิมชื่อวัดป่าเยี้ยะ หรือป่าญะ ตั้งชื่อตามไม้เยี้ยะซึ่งเป็นไม้ไผ่พันธุ์พื้นเมืองที่ขึ้นมาในวัด โดยใน พ.ศ. 1977 ฟ้าได้ผ่าที่องค์พระเจดีย์ จึงพบพระพุทธรูปปูนปั้นลงรักปิดทองประดิษฐานอยู่ภายใน ทางวัดได้นำมาประดิษฐานในวิหาร ต่อมาปูนฉาบได้กะเทาะออกแลเห็นเนื้อแก้วสีเขียวภายใน พบว่าเป็นพระพุทธรูปทำด้วยแก้วมรกต จึงเรียกวัดป่าเยี้ยะว่าวัดพระแก้วตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ใน พ.ศ. 2478 กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนเจดีย์ ซึ่งเคยบรรจุประดิษฐานพระแก้วมรกตเป็นโบราณสถานสำคัญของชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 ตอนที่ 75 ลงวันที่ 8 มีนาคม 2478 ต่อมาใน พ.ศ. 2521 ได้รับการยกฐานะเป็นพระอารามหลวง มีพระรัตนมุนี เป็นเจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน

สิ่งสำคัญที่เป็นอัตลักษณ์โดดเด่นของวัดพระแก้ว คือ พระอุโบสถ พระเจดีย์ หอพระหยก พิพิธภัณฑสถานหลวงแสงแก้ว

หลักคิดในการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางพุทธศาสนาให้ เป็นอัตลักษณ์ของวัดพระแก้ว คือ การส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนได้เข้ามาอุโบสถ ตระหนักในทานศีลภาวนา และส่งเสริมให้ไหว้พระสวดมนต์

กระบวนการเผยแพร่ มีทางสื่อออนไลน์ มีกลุ่มเฟซบุ๊ก กลุ่มไลน์ เพื่อแจ้งข่าวสารประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมของวัด เปิดเครื่องขยายเสียงภายในวัดเพื่อเชิญชวนทำบุญตามจุดต่าง ๆ ที่มีพระเณรอยู่ประจำ

กระบวนการดูแลรักษา มีคนงาน 10 คน ช่วยกันดูแลตั้งแต่เก็บกวาดไปจนถึงซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดเสียหาย เมื่อวัดจัดกิจกรรม เทศบาลและคนในชุมชนจะช่วยกันดูแล

1.5 วัดพระสิงห์

ตั้งอยู่ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย สร้างเมื่อ พ.ศ. 1982 ในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสันนิษฐานว่า สร้างในสมัยพระเจ้ามหาพรหม พ.ศ. 1888 - 1942 ใน พ.ศ. 2478 กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนรอยพระพุทธรูปจำหลักบนศิลา 1 แผ่น เป็นโบราณสถานสำคัญของชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 ตอนที่ 75 ลงวันที่ 8 มีนาคม 2478 ปัจจุบันพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ มีพระพุทธรูปวิจิตรเป็นเจ้าอวาส

สิ่งสำคัญที่เป็นอัตลักษณ์โดดเด่นของวัดพระสิงห์ คือ อุโบสถไม้ เจดีย์ รอยพระพุทธรูป

หลักคิดในการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางพุทธศาสนาให้ เป็นอัตลักษณ์ของวัดพระสิงห์ คือ การสร้างศาสนสถานภายในวัดให้เป็นพุทธรูป ธรรมบูชา สังฆบูชา และสร้างให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทางภาษา ศิลปวัฒนธรรม และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

กระบวนการเผยแพร่ ใช้แบบปากต่อปากโดยอาศัยความมีชื่อเสียงของวัดที่เป็นวัดเก่าแก่ในจังหวัดเชียงราย ใช้สื่อออนไลน์ และวัดมีเพจของตนเองสำหรับเผยแพร่ ทั้งยังได้จัดทำหนังสือประวัติวัดให้ประชาชนได้บูชา

กระบวนการดูแลรักษา พระสงฆ์สามเณรภายในวัดช่วยกันดูแล โดยใช้งบประมาณจากการอุดหนุนของสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ งบจากการทอดกฐิน ผ้าป่า นอกจากนี้ภายในวัดยังมีการติดกล้องวงจรปิดเพื่อการรักษาความปลอดภัย

1.6 วัดแสงแก้วโพธิญาณ

ตั้งอยู่ตำบลเจดีย์หลวง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย สร้าง พ.ศ. 2549 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาในวันที่ พ.ศ. 2554 มีพระภาวนารัตนญาณ (ครูบาอริยชาติ อริยจิตโต) เป็นเจ้าอาวาสรูปแรก

สิ่งสำคัญที่เป็นอัตลักษณ์โดดเด่นของวัดแสงแก้วโพธิญาณ คือ สถาปัตยกรรมที่ผสมผสานระหว่างศิลปะล้านนา ไตใหญ่ และพม่า

หลักคิดในการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางพุทธศาสนาให้เป็นอัตลักษณ์ของวัดแสงแก้วโพธิญาณ คือ การสร้างศาสนสถานภายในวัดให้โดดเด่นด้วยการผสมผสานระหว่างศิลปะล้านนา ไตใหญ่ และพม่า ให้วัดสามารถพึ่งพาตนเองได้ และเน้นในเรื่องความสะอาด

กระบวนการเผยแพร่ ใช้สื่อทางหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ผ่านสังคมออนไลน์โดยนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมวัด

กระบวนการดูแลรักษา พระสงฆ์กับสามเณรและฆราวาสแบ่งหน้าที่กันช่วยดูแลรักษา และมีการให้ความรู้กับเยาวชนในเรื่องการอนุรักษ์ การซ่อมแซมศาสนสถานในวัด

1.7 วัดเชียงยืน

ตั้งอยู่ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย สร้าง พ.ศ. 2422 โดยครูบาจันต๊ะ ใน พ.ศ. 2470 ครูบาศรีวิชัย สิริวิโย ได้เดินทางกลับจากการบูรณะวัดพระธาตุตอดตุ้ง ได้มาพักที่วัดเชียงยืน ในครั้งนั้นท่านได้บรรพชาให้เด็กชายคำหลา สุภายศ ซึ่งต่อมาคือ ครูบาคำหล้า สวโร พระสงฆ์ผู้มีชื่อด้านการพัฒนาวัดตามแบบครูบาศรีวิชัย วัดเชียงยืนได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา พ.ศ. 2489 ปัจจุบันมีพระครูประพัฒน์รัตนพงษ์ เป็นเจ้าอาวาส

สิ่งสำคัญที่เป็นอัตลักษณ์โดดเด่นของวัดเชียงยืน คือ วิหารที่สร้างด้วยศิลาแลงหลังแรกของจังหวัดเชียงราย และเน้นทาสีแดง

หลักคิดในการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางพุทธศาสนาให้เป็นอัตลักษณ์ของวัดเชียงยืน คือ ได้แนวคิดการสร้างวัดจากการไปวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ แล้วนำมาปรับปรุงวัดตน โดยได้ทาสีวิหารเป็นสีแดง อย่างวิหารวัดร่องเสือเต้นที่เป็นสีน้ำเงิน

กระบวนการเผยแพร่ ใช้สื่อออนไลน์ กลุ่มศิษย์เก่า จัดพิมพ์หนังสือ

กระบวนการดูแลรักษา พระสงฆ์ สามเณรดูแลรักษาวัด และใช้ช่างผู้รับเหมาในการซ่อมบำรุง โดยมีการประชุมคณะกรรมการวัด และชุมชน

1.8 วัดพระธาตุผาเงา

ตั้งอยู่ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ไม่ทราบอายุการสร้างวัดที่แน่ชัด เดิมชื่อวัดสบคำตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ต่อมาน้ำได้เซาะตลิ่งทำให้วัดพังทลายลงไปในแม่น้ำโขง จึงมีการย้ายวัดไปตั้งบนเนินเขา บริเวณที่ตั้งวัดในปัจจุบันเดิมเป็นวัดร้าง มีถ้ำเรียกถ้ำผาเงา ขณะที่พัฒนาขึ้นเป็นวัดนั้นได้ขุดพบพระพุทธรูปหลวงพ่อผาเงา หน้าฐานประธานในวิหารของวัดร้าง โดยใน พ.ศ. 2522 ได้ยกจากวัดร้างขึ้นเป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษา ปัจจุบันมีพระพุทธิญาณมุนี เป็นเจ้าอาวาส

สิ่งสำคัญที่เป็นอัตลักษณ์โดดเด่นของวัดผาเงา คือ พระพุทธรูปหลวงพ่อผาเงา พระธาตุผาเงา งานประเพณีจุลกฐิน

หลักคิดในการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางพุทธศาสตร์ให้เป็นอัตลักษณ์ของวัดพระธาตุผาเงา คือ การสร้างศาสนวัตถุจะเป็นไปตามแบบศิลปะล้านนา มีการให้ชุมชนกลุ่มต่าง ๆ เข้ามาใช้พื้นที่ของวัด เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มอบสมรไพร และกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

กระบวนการเผยแพร่ ผ่านการฝึกอบรมเยาวชน เข้าค่ายพุทธบุตร ค่ายคุณธรรม กิจกรรมจุลจลิน การบอกแบบปากต่อปาก และสื่อออนไลน์

กระบวนการดูแลรักษา ร่วมมือกับสำนักศิลปากรที่ 8 เชียงใหม่ เทศบาล ในการบูรณะศาสนสถาน โดยปกติวัดจะมีผู้ดูแล แต่หากมีการพัฒนาวัดหรือจัดกิจกรรมของวัด ชาวบ้านในชุมชนก็จะมาช่วยกัน

1.9 วัดพระธาตุดอยตุง

ตั้งอยู่ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย สร้างเมื่อ พ.ศ. 2452 ชาวบ้านเรียนว่าวัดดอยตุง ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2508 การบริหารและการปกครอง มีเจ้าอาวาสเท่าที่ทราบนามคือ พระมหาติเรก และพระครูพิทักษ์ปัจจันตเขต (กรมการศาสนา, 2532) ปัจจุบันมีพระพุทธิวงศวิวัฒน์เป็นเจ้าอาวาส

สิ่งสำคัญที่เป็นอัตลักษณ์โดดเด่นของวัดพระธาตุดอยตุง คือ พระธาตุดอยตุงงานประเพณีมัสการพระธาตุ

หลักคิดในการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางพุทธศาสตร์ให้เป็นอัตลักษณ์ของวัดพระธาตุดอยตุง คือ การทำในสิ่งที่ยาก ๆ แต่เป็นประโยชน์แก่ชาวบ้านให้ได้มากที่สุด

กระบวนการเผยแพร่ ผ่านประชาสัมพันธ์จังหวัด วิทยุ หนังสือพิมพ์ และออนไลน์

กระบวนการดูแลรักษา จ้างคนดูแล และมีช่างอยู่ประจำวัดคอยดูแลเรื่องก่อสร้าง และสิ่งของที่เสียหาย

1.10 ศูนย์วิปัสสนาไร่เชิญตะวัน

ตั้งอยู่ตำบลห้วยสัก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ก่อตั้งโดยพระมหาวิฑูริยเมธี พ.ศ. 2552 วัดอุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาสู่ประชาคมโลก

สิ่งสำคัญที่เป็นอัตลักษณ์โดดเด่นของศูนย์วิปัสสนาไร่เชิญตะวัน คือ วิหารดิน ปฏิมากรรมเถรน้อยเจ้าปัญญา 4 องค์ ในอิริยาบถปิดหู ปิดตา ปิดปาก เปิดหัวใจ

หลักคิดในการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางพุทธศาสตร์ให้เป็นอัตลักษณ์ของศูนย์วิปัสสนาไร่เชิญตะวัน คือ การออกแบบศาสนสถานให้เป็นแบบเซ็นของญี่ปุ่น

กระบวนการเผยแพร่ ผ่านโรงเรียนชานาพุทธศาสตร์ จัดพิมพ์หนังสือ ซีดี ผ่านโทรทัศน์ สื่อออนไลน์

กระบวนการดูแลรักษา มีเจ้าหน้าที่ดูแล จำนวน 20 คน ชุมชนไม่มีส่วนรวมในการดูแลวัด

ภาพที่ 1 วัดร่องขุน

ภาพที่ 2 วัดห้วยปลากั้ง

ภาพที่ 3 วัดร่องเสือเต้น

ภาพที่ 4 วัดพระแก้ว

ภาพที่ 5 วัดพระสิงห์

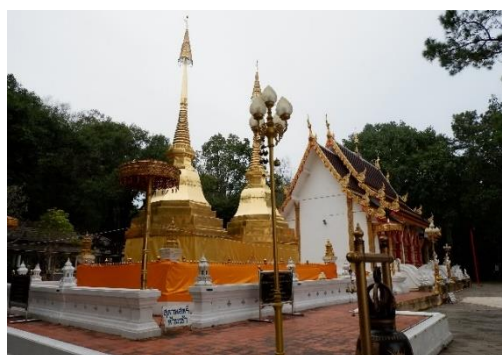
ภาพที่ 6 วัดแสงแก้วโพธิญาณ

ภาพที่ 7 วัดเชียงยืน

ภาพที่ 8 วัดพระธาตุผาเงา

ภาพที่ 9 วัดพระธาตุตอดตุง

ภาพที่ 10 ศูนย์วิปัสสนาไร่เจริญตะวัน

อภิปรายผล

แหล่งเรียนรู้ทางพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. แหล่งเรียนรู้ที่มีสิ่งสำคัญภายในวัดอยู่ก่อนที่จะมีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ วัดพระธาตุผาเงา และวัดพระธาตุตอดตุง โดยสิ่งสำคัญอันเป็นอัตลักษณ์ของวัดข้างต้น ได้แก่ พระพุทธรูปโบราณ และพระเจดีย์ศักดิ์สิทธิ์ วัดในกลุ่มแรกนี้มีแนวคิดในการพัฒนาวัดให้เป็นวัดของชุมชน เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ธรรมะและวัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างศาสนสถานภายในวัดให้ล้อไปกับศิลปะล้านนา

2. แหล่งเรียนรู้ที่สร้างขึ้นใหม่ในสมัยที่มีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ วัดร่องขุ่น วัดห้วยปลากั้ง วัดร่องเสือเต้น วัดแสงแก้วโพธิญาณ วัดเชียงยืน ศูนย์วิปัสสนาไร่เจริญตะวัน แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะย่อย คือ

2.1 สร้างขึ้นใหม่ทั้งวัดในพื้นที่ที่วัดร้างเดิม ได้แก่ วัดห้วยปลากั้ง วัดแสงแก้วโพธิญาณ ศูนย์วิปัสสนาไร่เจริญตะวัน วัดร่องเสือเต้น

2.2 บูรณะวัดใหม่จากวัดเดิม ได้แก่ วัดร่องขุ่น วัดเชียงยืน

วัดในกลุ่มหลังนี้ มีแนวคิดในการสร้างวัดให้เป็นวัดมีอัตลักษณ์เฉพาะตนทางศิลปะ ได้แก่ วัดร่องขุน วัดร่องเสือเต้น วัดห้วยปลากั้ง วัดแสงแก้วโพธิญาณ วัดเชียงยืน และให้มีอัตลักษณ์ทางความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อพุทธศาสนาหายานของวัดห้วยปลากั้ง กับศูนย์วิปัสสนาไร่เชิญตะวัน โดยพยายามกระทำให้มีลักษณะสากล กล่าวคือ ให้วัดเป็นศูนย์กลางทางศิลปะของโลก ศูนย์กลางชุมชนและการช่วยเหลือคนในโลก เป็นต้น (เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์, 2561) ความเป็นสากลนี้ทำให้กลุ่มวัดได้ละเลยจารีตประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของล้านนา อย่างไรก็ตามในการณ์ของวัดร่องขุนได้มีความพยายามอธิบายศาสนสถานสิ่งก่อสร้างภายในวัดให้เป็นคติธรรม และในการณ์วัดเชียงยืน มีความพยายามอธิบายที่มาที่ไปของสีแดงสำหรับทาวีหารตามคติเรื่องสวรรค์ในพระไตรปิฎก (วัดพระสิงห์, 2558)

กระบวนการเผยแพร่ของวัดกลุ่มแรก มักเป็นการบอกปากต่อปาก จัดพิมพ์หนังสือ จัดการอบรมพระสงฆ์ เยาวชนในพื้นที่ในลักษณะค่ายอาสาต่าง ๆ และยังมีการเผยแพร่ในงานเทศกาลของวัด ทั้งนี้เพราะวัดในกลุ่มนี้เป็นวัดที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เป็นรู้จักกันดีอยู่แล้วของคนในล้านนา ส่วนการเผยแพร่ของวัดกลุ่มที่สองใช้วิธีการทางสื่อออนไลน์มากขึ้น (พระภาวนารัตนญาณ, 2560); (วัดพระแก้ว, 2548)

กระบวนการดูแลรักษา ในวัดกลุ่มแรกใช้พระสงฆ์สามเณรภายในวัดร่วมกับชุมชนรอบวัดเป็นผู้ดูแลรักษา เช่นเดียวกับที่เคยทำมาในอดีต แต่วัดในกลุ่มหลัง มีการจัดจ้างผู้ดูแลรักษาหรือผู้ทำความสะอาดวัดจากบริษัท มีช่างประจำวัดเพื่อซ่อมแซมศิลปกรรมที่ชำรุด ชุมชนไม่ค่อยได้มีบทบาทพร้อมในการดูแลรักษาวัดของวัดในกลุ่มที่ 2 (วัดพระธาตุผาเงา, 2554)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่าแหล่งเรียนรู้ทางพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย มีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ แหล่งเรียนรู้ที่มีสิ่งสำคัญภายในวัดอยู่ก่อนที่จะมีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว กับแหล่งเรียนรู้ที่สร้างขึ้นใหม่ในสมัยที่มีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทั้งสองแหล่งเรียนรู้มีแนวคิดหลักในการสร้างอัตลักษณ์ที่ต่างกันออกไป โดยวัดในกลุ่มแรกมีแนวคิดในการสร้างวัดให้เป็นของชุมชนอย่างแนวคิดการสร้างวัดในอดีต สอดคล้องกับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ที่เน้นการบอกต่อในลักษณะปากต่อปาก และสอดคล้องกับการดูแลรักษาที่เน้นใช้พระสงฆ์สามเณรร่วมกับคนในชุมชน ส่วนวัดในกลุ่มหลังมีแนวคิดการสร้างวัดให้มีความเป็นระดับสากล เป็นที่ชุมชนของผู้คนจากหลายหลายประเทศ สอดคล้องกับการเผยแพร่ที่เน้นสื่อเทคโนโลยีเป็นหลัก และสอดคล้องกับการดูแลรักษาที่เน้นการจ้างงานจากบริษัท ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธว่าควรมีการผสมผสานกันทั้ง 2 ลักษณะ คือ ทำวัดให้เป็นระดับสากลแต่ไม่ทิ้งชุมชนของตน ใช้การ

สื่อสารทั้งในรูปแบบปากต่อปากและสื่อเทคโนโลยี และใช้การจ้างงานในลักษณะมูลนิธิหรือบริษัทและคนภายในชุมชนร่วมกัน โดยแบ่งประเภทของงานที่ควรจะให้บริษัทดำเนินงานหรือให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินงาน

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์. (2561). แรบบันดาลใจในการสร้างวัดร่องขุน. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- กรมการศาสนา. (2532). ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม 8. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมศิลปากร. (2525). การขึ้นทะเบียนโบราณสถานภาคเหนือ. กรุงเทพมหานคร: ศิลปากร.
- พระภวนารัตนญาณ. (2560). 19 ปี ได้รับโพธิญาณ. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- รสิกา อังกูร. (2554). ความพร้อมของวัดในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยผ่านการพาชมศิลปวัฒนธรรม. ใน รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วัดพระแก้ว. (2548). พระแก้วมรกตและรัตนพิมวงค์. กรุงเทพมหานคร: ร้าไทยเพรส.
- วัดพระธาตุผาเงา. (2554). ประวัติวัดพระธาตุผาเงา. เชียงราย: เชียงรายไพศาลการพิมพ์.
- วัดพระสิงห์. (2558). ที่ระลึกเนื่องในมงคลพิธีอัญเชิญพระสิงห์ขึ้นประดิษฐานพระวิหารแก้ว. เชียงราย: สำนักพิมพ์ล้อล้านนา.
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2554). การท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการท่องเที่ยว.

บทความวิจัย

การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย*

DEVELOPMENT OF CULTURAL CAPITAL BY USING A COMMUNITY FOUNDATION IN THAILAND'S BORDER AREAS NONG KHAI PROVINCE

อนันต์ คติยะจันทร์

Anan Katiyachan

พระสมุห์กฤติพิสิฐ จำพันธ์

Phrasamu Kitphisit Jarphan

พระสุวรรณ์ ปูนอ่อน

Suwan Poonorn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus, Thailand

E-mail: anan96637@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย เพื่อวิเคราะห์และประเมินศักยภาพการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย และเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม และการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย วิถีชีวิตชุมชนชุมชนพื้นที่ชายแดนไทยยังให้ความเคารพผู้อาวุโสภายในชุมชน มีความเกื้อกูลกันและกันเหมือนญาติพี่น้อง ให้ความสำคัญกับความสามัคคีกันและทำประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันภายในชุมชน ชุมชนมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับสายน้ำจึงมีการรักษาแหล่งน้ำ มีความรักและหวงแหนภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ความสำคัญต่อทรัพยากรทางธรรมชาติ ปรับปรุงและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิม ชุมชนชายแดนไทยมีความผูกพันทางด้านศีลธรรมที่สูงจึงมีส่วนร่วมทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีอยู่เสมอ มีส่วนร่วมในการบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานโบราณวัตถุร่วมกันสืบต่อประเพณีโบราณ อนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมประเพณี ชุมชนมีความหลากหลายทาง

* Received 19 December 2020; Revised 5 January 2021; Accepted 8 January 2021

ชาติพันธุ์ จึงมีเครือข่ายผลิตภัณฑ์พื้นเมือง เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนจังหวัดหนองคาย สร้างความรู้คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน และด้านคุณค่าทุนทางวัฒนธรรม ชาวชุมชนพื้นที่ชายแดนไทยมีความเชื่อในความสิทธิ์ จึงให้ความสำคัญในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ตามพื้นถิ่นของตน มีจิตสำนึกของชุมชนร่วมกัน และปลูกฝังความเชื่อของชุมชนต่อชนรุ่นหลัง

คำสำคัญ: การพัฒนา, ทุนทางวัฒนธรรม, ชุมชนเป็นฐานราก

Abstract

This article discusses the development of cultural capital by community based on the Thai border area. Nong Khai Province Have a purpose To study the development of cultural capital by using communities as a foundation in the Thai border area. Nong Khai Province To analyze and assess the development potential of cultural capital by using the community as a foundation in the Thai border area Nong Khai Province And to set guidelines for the development of cultural capital And economic value - added creation of communities in districts, special economic zones, in border areas of Thailand Nong Khai Province. The research results were found that Community - based cultural capital development in the Thai border area Community way of life Thai border communities also respect the elders within the community. Are supportive of each other like relatives Place importance on unity and doing common good within the community The community has a relationship with the water stream, so the water source is preserved. Love and cherish local wisdom Give importance to natural resources Improve and develop the original local wisdom Thai border communities have high moral ties and therefore regularly participate in cultural and traditional activities. Participate in the restoration of ancient sites Together to carry on the ancient traditions Preserve and preserve cultural traditions Communities are ethnically diverse. Therefore has a network of local products Nong Khai Community Organization Council Network Build knowledge and value of local wisdom Exchange knowledge in the community And the value of cultural capital People in the Thai border area believe Therefore respecting the sacred things According to their local area Have a common sense of community And cultivate the beliefs of the community to the future generations.

Keywords: Development, Cultural Capital, Using a Community

บทนำ

การพัฒนาใด ๆ ก็ตาม กลไกแรกที่ต้องมี ก็คือ มนุษย์ ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งภายในและภายนอก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม หากขาดกำลังคนแล้ว การพัฒนานั้น ๆ ก็ไม่อาจสำเร็จลงได้ กลุ่มคนหรือบุคคลเมื่อรวมกลุ่มกันเป็นจำนวนมาก ๆ ก็มักจะถูกเรียกว่า ชุมชน และภายใต้ชุมชนก็มักจะมีหลากหลายทั้งทางด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม ยิ่งในโลกยุคปัจจุบันท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ยิ่งต้องทำให้ในแต่ละประเทศจำเป็นที่จะต้องสร้างสรรค์มนุษย์ภายในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ถึงจะสามารถต่อสู้กับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบันได้ ชุมชนจึงมีความจำเป็นที่ต้องสร้างสรรนวัตกรรมของแต่ละชุมชนให้มีความโดดเด่น เป็นจุดแข็ง เป็นอัตลักษณ์เมื่อกล่าวถึง

วิวัฒนาการของชุมชนเกิดจากการรวมตัวของผู้คนทั้งในชนบทและในเมือง ในหมู่บ้าน และระหว่างหมู่บ้าน อำเภอ จังหวัด ในอาชีพหนึ่งหรือในความสนใจร่วมกันของคนหลายอาชีพ จากหลายแห่งหลายพื้นที่การรวมตัวกันดังกล่าวมีทั้งที่เป็นมูลนิธิ เป็นสหกรณ์ สมาคม หรือรูปแบบอื่น ๆ ที่ไม่ได้จดทะเบียน รวมกันเป็นกลุ่มอาชีพ เป็นชมรม มีกติกาหลักการและกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกัน การเสริมสร้างให้ชุมชนมีการรวมตัวอย่างเข้มแข็งมาร่วมคิดร่วมเรียนรู้สู่การปฏิบัติ มีกระบวนการเรียนรู้และการจัดการองค์ความรู้ในรูปแบบที่หลากหลายตามภูมิสังคม ที่เหมาะสมสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตบนฐานทรัพยากร ภูมิปัญญา และวิถีวัฒนธรรมชุมชน ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรักความเอื้ออาทร มีความสามัคคี เสียสละ มุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองและผู้อื่น จึงเป็นการนำทุนทางสังคมที่มีอยู่มาเป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อมุ่งไปสู่ความสุขที่เกิดจากความสมดุล ความพอประมาณอย่างมีเหตุผล และภูมิคุ้มกันที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้ ชุมชนสามารถบริหารจัดการใช้ประโยชน์จากทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างมีคุณภาพสอดคล้องเชื่อมโยงกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมชุมชน การที่ชุมชนก่อร่างสร้างตัวจนเป็นเมืองได้นั้น เปรียบเสมือนการก่อร่างสร้างบ้าน ล้วนประกอบขึ้นจากหลาย ๆ ส่วนร่วมเข้าด้วยกัน ดังเช่น เสา คาน ฝาบ้าน หลังคา เป็นต้น ตัวชุมชนเองก็เช่นกัน จำเป็นต้องมีผู้นำ ผู้ตาม และผู้นำทางจิตใจ มีวัฒนธรรมประเพณีที่ร่วมกันคิดร่วมกันปฏิบัติมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจนเกิดเป็นทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ (พระศรีรัตนมณี ไยอินทร์ และนายดาวเหนือ บุตรสีทา, 2559)

การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีการรวมตัวกัน วิเคราะห์ วิจัยปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง ร่วมกันหาแนวทางแก้ไข พลังต่อรองได้

โดยตรง เนื่องจากประชาชนมีโอกาสถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ สำหรับแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้นจำเป็นอย่างยิ่งต้องใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้านในการพัฒนาชุมชน เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นบ้านของชุมชนได้ถูกสั่งสมและถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งเป็นระยะเวลายาวนาน ฉะนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้านของชุมชนจึงเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในชุมชน (ณัฐนรี ศรีทอง, 2552)

หากมองความแตกต่างของชุมชนกับคณะบุคคลในแบบอื่น ๆ อาจดูได้จากองค์ประกอบของชุมชนดังต่อไปนี้ 1) ชุมชนมีลักษณะของการอยู่ร่วมกันของคนหลายคน มากพอที่จะดำรงชีวิตได้อย่างมีอัตลักษณ์โดยมีทรัพยากรในชุมชนเป็นหลักดำรงชีวิตของตน 2) เป็นการร่วมกันโดยมีความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ไม่จำกัดเวลา 3) เป็นการรวมกลุ่มโดยสมัครใจ 4) มีรูปแบบ ข้อบังคับ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน 5) มีวิธีการในการจัดสรรทรัพยากรร่วมกันโดยไม่จำกัดรูปแบบ ความเป็นชุมชนนี้จะไม่แตกสลายไปหากชุมชนนั้นมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนสถานที่เพื่อความเหมาะสมด้านสภาพพื้นที่ เช่นโยกย้ายเพื่อหนีภัยทางธรรมชาติ สงคราม โรคภัย แต่ชุมชนในปัจจุบันอาจถูกแบ่งแยกแม้จะเป็นชุมชนเดียวกันมานาน เพราะอาจถูกแบ่งตามการแบ่งเขตการปกครองท้องถิ่น ตาม ปัจจัยด้านรายได้ ประชากร สภาพพื้นที่ โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนที่ถูกแบ่งนั้นยังคงอยู่ (กิตติศักดิ์ ปรกิต, 2555)

ทุนทางวัฒนธรรม จึงนับว่าเป็นทุนทางสังคมอย่างหนึ่ง ทุนทางสังคมจึงนับเป็นพลังสำคัญในการสรรค์สร้างสิ่งที่ดีงามให้กับชุมชนและสังคม ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืนและเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง การส่งเสริม “ทุนทางสังคม” จึงมีความสำคัญในการพัฒนาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อชุมชนเข้มแข็ง เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 ได้กล่าวถึง ยุทธศาสตร์ การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ บนพื้นฐานของการมีสถาบันทางสังคมที่เข้มแข็ง โดยการพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีคุณภาพสูง จากครอบครัว การศึกษา ศาสนา และชุมชน เพื่อใช้เป็นทุนทางสังคมที่สำคัญมีความเข้มแข็งในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ (เพ็ญประภา ภัทรานุกรม, 2553)

ดังนั้น การที่จะพัฒนาชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น จำเป็นต้องเข้าใจทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ เสียก่อน ทุนทางวัฒนธรรม หมายถึง คุณค่าที่บุคคลได้รับจากกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม จนกลายเป็นคุณสมบัติติดตัวที่เอื้อให้บุคคลนำไปเพิ่มพูนมูลค่าของตนได้ โดยแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ ทุนวัฒนธรรมที่แฝงฝังอยู่ในกาย (Embodied Form) ทุนวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปของวัตถุ (Objectified Form) และทุนวัฒนธรรมที่อาศัยการสถาปนา (Institutionalization State) (ชนิดา เสี่ยมไพศาลสุข, 2550) วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต

ของมนุษย์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่น ที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้น ๆ เป็นวิถีทางและแบบแผนการดำเนินชีวิตของชุมชนที่ได้ปฏิบัติสั่งสมกันมา รวมทั้งความคิดต่าง ๆ ที่คนได้สร้างสะสม ถ่ายทอด และรักษาไว้จากรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง อาจอยู่ในรูปของความรู้ การปฏิบัติและความเชื่อ ตลอดจนวัตถุสิ่งของอาจเกิดจากการคิดและการกระทำของมนุษย์ วัฒนธรรมคือความรู้สึกริเริ่มคิดและการปฏิบัติของมนุษย์นั่นเอง (กาญจนา แก้วเทพ, 2530) ดังนั้นวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงเป็นทุนทางสังคมหนึ่งที่จะช่วยยึดโยงให้ชุมชนเกิดการรวมตัวภายใต้การสำนึกถึงความสำคัญของจิตวิญญาณของตัวเราเอง มีการสืบสารวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน เกิดเป็นเครือข่าย หรือกลุ่มในชุมชนที่จะนำไปสู่การทำกิจกรรมการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ตามมา ภายใต้บริบททางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาด้านอย่างสมดุล ประชาชนอยู่กันอย่างมีความสุข และในที่สุดชุมชนจะเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยเฉพาะชุมชนที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เด่นชัด (ณัฐนรี ศรีทอง, 2551)

จังหวัดหนองคาย เป็น 1 ในจังหวัดที่ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะที่ 2 ของประเทศ ตามประกาศ กนพ. 2/2558 เมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2558 โดยกำหนดเขตไว้ 5 อำเภอ 22 ตำบล ได้แก่ อำเภอเมืองหนองคาย อำเภอสระใคร อำเภอโพนพิสัย อำเภอท่าบ่อ และอำเภอศรีเชียงใหม่ โดยที่จังหวัดหนองคายนั้น มีการค้าขายแดนผ่านจุดผ่านแดนถาวรและจุดผ่อนปรน จำนวน 6 จุด ได้แก่ 1) จุดผ่านแดนถาวรด่านสะพานมิตรภาพไทย - ลาว อำเภอเมืองหนองคาย 2) จุดผ่านแดนถาวรด่านท่าเรือหายโศก อำเภอเมืองหนองคาย 3) จุดผ่อนปรนบ้านม่วง อำเภอสังคม 4) จุดผ่อนปรนบ้านหม้อ อำเภอศรีเชียงใหม่ 5) จุดผ่อนปรนอำเภอโพนพิสัย 6) จุดผ่อนปรนบ้านเป่งจาน อำเภอรัตนวาปี นอกจากนี้ จังหวัดหนองคายยังเป็นตลาดแรงงานด้านอุตสาหกรรมเกษตร เน้นการผลิตเพื่อการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศอาเซียน ได้แก่ ลาว กัมพูชา เวียดนาม จีน และเกาหลีใต้ มีความพร้อมด้านการลงทุน และการท่องเที่ยว มีระบบการขนส่งที่มีจุดแข็งทางด้านโลจิสติกส์สามารถเชื่อมโยงการขนส่งทั้งภายในและภายนอกประเทศได้เป็นอย่างดี ซึ่งการถูกยกให้เป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนั้น จังหวัดหนองคายจะได้รับผลกระทบที่ดีและไม่ดีในการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของชุมชนและวัฒนธรรมอย่างแน่นอน ตลอดถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนและวัฒนธรรมภายในชุมชนในอนาคตอีกด้วย

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้มีความสนใจและมีความต้องการที่จะศึกษาการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย เนื่องจากพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวนี้ มีความต้องการที่จะพัฒนาชุมชนภายในจังหวัดหนองคาย โดยยกให้ชุมชนเป็นฐานรากในการส่งเสริมการเกษตรยั่งยืน เสริมสร้างความมั่นคงเพื่อสังคมสงบสุข พัฒนาคน ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมให้เป็นเมืองน่าอยู่ ซึ่งการศึกษา

ครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาถึงการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย วิเคราะห์ประเมินศักยภาพการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย กำหนดแนวทางในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม และการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย ที่สำคัญเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนไทย – ลาว – จีน และเวียดนาม ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อวิเคราะห์และประเมินศักยภาพการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม และการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - participatory Observation) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - Depth Interview) โดยการสร้างแบบสอบถามเก็บข้อมูลเนื้อหาให้ถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ เจ้าคณะพระสังฆาธิการ ผู้บริหารเทศบาลตำบล ผู้ใหญ่บ้าน นักพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชน และองค์การหอการค้าจำนวน 25 รูป/คน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย ได้แก่ เจ้าคณะพระสังฆาธิการ ผู้บริหารเทศบาลตำบล ผู้ใหญ่บ้าน นักพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชน และองค์การหอการค้าจำนวน 25 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ (In - Depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ในด้านการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นฐานราก ในแต่ละประเด็นเปิดกว้างให้แก่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และลึกพอที่จะนำมาสรุปประมวลวิเคราะห์ผลได้ นำไปสู่แนวทางในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม และการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอเขตพื้นที่ชายแดนไทย โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ - นามสกุล อายุ ตำแหน่ง ที่อยู่

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย ในจังหวัดหนองคายเป็นอย่างไร มีคำถาม 5 คำถาม ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านวิถีชีวิตชุมชน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านการสร้างเครือข่าย และด้านคุณค่าทางวัฒนธรรม

2. ศักยภาพการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทยจังหวัดหนองคายเป็นอย่างไร มีคำถาม 3 คำถาม ได้แก่ การสร้างความรู้ทุนทางวัฒนธรรมของพื้นที่ กระบวนการสร้างและพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ และผลลัพธ์ของการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่

3. แนวทางในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม และการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย มีคำถาม 3 คำถาม ได้แก่ แนวทางและการสร้างมูลค่าเพิ่มระดับบุคคล แนวทางและการสร้างมูลค่าเพิ่มระดับชุมชน และแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มระดับจังหวัด

4. ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทำหนังสือขออนุญาตถึงเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ผู้บริหารเทศบาลตำบล ผู้ใหญ่บ้าน นักพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชน และองค์การหอการค้าจำนวน 25 รูป/คน หลังจากนั้นได้เข้าสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำการวิจัย การขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ตามประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และผู้ให้การสัมภาษณ์เซ็นในใบยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ เมื่อได้ข้อมูลจากภาคเอกสารและภาคสนามจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งข้อมูลที่รวบรวมได้จากการประมวลเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) แบบมีแนวคำถาม (Guideline) และการสังเกตในการทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย โดยการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยจัดลำดับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ข้อมูล แล้วนำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย ด้านวิถีชีวิตชุมชน ชุมชนพื้นที่ชายแดนไทยจังหวัดหนองคายยังให้ความเคารพผู้อาวุโสภายในชุมชน มีความเกื้อกูลกันและกันเหมือนญาติพี่น้อง ให้ความสำคัญกับความสามัคคีกันและทำประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันภายในชุมชน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตของชุมชนมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับสายน้ำจึงมีการรักษาแหล่งน้ำ มีความรักและหวงแหนภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ความสำคัญต่อทรัพยากรทางธรรมชาติ ปรับปรุงและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิม ด้านวัฒนธรรมประเพณี ชุมชนชายแดนไทยมีความผูกพันทางด้านศิลปกรรมที่สูงจึงมีส่วนร่วมทำกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีอยู่เสมอ มีส่วนร่วมในการบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานโบราณวัตถุ ร่วมกันสืบต่อประเพณีโบราณ อนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมประเพณี ด้านการสร้างเครือข่าย ชุมชนพื้นที่ชายแดนไทยมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ จึงมีเครือข่ายผลิตภัณฑ์พื้นเมือง เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนจังหวัดหนองคาย สร้างความรู้คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน และด้านคุณค่าทุนทางวัฒนธรรม ชาวชุมชนพื้นที่ชายแดนไทยมีความเชื่อในความสิทธิ์ จึงให้ความเคารพในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ตามพื้นถิ่นของตน มีจิตสำนึกของชุมชนร่วมกัน และปลูกฝังความเชื่อของชุมชนต่อชนรุ่นหลัง

2. วิเคราะห์และประเมินศักยภาพการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

การสร้างความรู้ทุนทางวัฒนธรรมของพื้นที่ จุดแข็ง (S) เมืองหนองคายมีภูมิปัญญาทางความรู้ที่หลากหลาย เช่น ความรู้ด้านเครื่องจักสาน การทำเครื่องมือทางการเกษตร ประมง ความรู้เรื่องยาสมุนไพรพื้นบ้าน ความรู้เรื่องศาสนา มีผู้อาวุโสเป็นตัวอย่างให้คนรุ่นใหม่ได้เห็น และสร้างค่านิยมในด้านวัฒนธรรมที่ดี สร้างกิจกรรมที่เกิดการเรียนรู้ที่สำคัญ เช่น งานบุญพระธาตุบังพวน ที่จัดให้ชุมชนรอบ ๆ วัดพระธาตุบังพวนได้ร่วมกิจกรรมกัน มีการแต่งกายย้อนยุคของเยาวชน

กระบวนการสร้างและพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ จุดแข็ง (S) หนองคายเป็นเมืองชายแดน มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ หลายวัฒนธรรม ทั้งทางด้านภาษา ด้านอาหาร ด้านการแต่งกายที่บางเผ่ามีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง จึงเป็นจุดเด่นที่สร้างรายได้ให้เกิดแก่ชุมชน มีการถ่ายทอดกันของชนเผ่า ส่งเสริมวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ และสร้างเครือข่ายชุมชนเป็นเมืองเก่าเล่าประวัติศาสตร์ (งานอนุสาวรีย์ปราบฮ่อ)

ผลลัพธ์ของการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ จุดแข็ง (S) ชุมชนฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทยเป็นชุมชนเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ทำให้มีพื้นฐานที่ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

เป็นหลัก มีความหลากหลายทางภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีตามหลักทางพระพุทธศาสนา มีเครือข่ายทางสังคมที่เด่นชัดในแต่ละพื้นที่ และเกิดการต่อยอดคุณค่าทางทุนวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

3. กำหนดแนวทางในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม และการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

แนวทางและการสร้างมูลค่าเพิ่มระดับบุคคล ชุมชนเกิดผลิตภัณฑ์เป็นสินค้า OTOP มากเป็นอันดับหนึ่ง โดยเริ่มจากสร้างขึ้นเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวันของชาวชุมชน จนเกิดเป็นอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มระบบชุมชน หนองคาย มีงานประเพณีเป็นประจำทุก ๆ เดือน จึงทำให้เกิดการค้าขาย เกิดการท่องเที่ยวของคนในชุมชนอื่น เกิดโฮมสเตย์ของชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว และแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มระดับจังหวัด/เครือข่าย ระดับส่วนราชการ และส่วนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เริ่มเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้ยังคงอยู่ เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมเดิม การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ และการส่งเสริมสินค้าจากอำเภอต่าง ๆ เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มระดับจังหวัด

อภิปรายผล

การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทยจังหวัดหนองคาย ในด้านต่าง ๆ พบว่า ชุมชนพื้นที่ชายแดนไทยยังให้ความสำคัญกับผู้อาวุโสภายในชุมชน มีความเกื้อกูลกันและกันเหมือนญาติพี่น้อง ให้ความสำคัญกับความสามัคคีกันและทำประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันภายในชุมชน มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวพันกับสายน้ำ โดยเฉพาะลำน้ำโขง ชาวชุมชนจึงรักและหวงแหนเกี่ยวกับแหล่งน้ำ ให้ความสำคัญต่อความสะอาดและให้ความสำคัญต่อทรัพยากรทางธรรมชาติ และใช้แหล่งน้ำเป็นแหล่งสร้างรายได้ของชุมชนริมฝั่งโขง วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนชายแดนไทยมีความผูกพันทางด้านศีลธรรมที่สูงจึงมีส่วนร่วมทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีอยู่เสมอที่เนื่องด้วยฮีตสิบสอง ครองสิบสี่ ของชาวไทยอีสาน จึงมีการรวมตัวกันในการบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานโบราณวัตถุ ร่วมกันสืบต่อประเพณีโบราณที่เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน อนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมประเพณีประจำถิ่น เช่น งานสงกรานต์แห่พ้อพระใส งานนมัสการพระธาตุบังพวน ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของชาวจังหวัดหนองคาย ทำให้เกิดเครือข่ายผลิตภัณฑ์พื้นเมือง เป็นเครือข่ายองค์ความรู้สินค้า OTOP เกิดเครือข่ายความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำโขง (พญานาค) มีสภาองค์กรชุมชนจังหวัดหนองคาย และชุมชนพื้นที่ชายแดนไทยรู้คุณค่าทุนทางวัฒนธรรม โดยเชื่อมโยงกับความเชื่อในความสิทธิ์ของชุมชน ได้ให้ความสำคัญในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ตามพื้นถิ่นของตนโดยจิตสำนึกของชุมชนร่วมกัน และปลูกฝังความเชื่อของชุมชนต่อชนรุ่นหลังซึ่งสอดคล้องกับคุณค่า

ทุนทางวัฒนธรรมจากแหล่งน้ำ พบว่า ประชาชนทุกคนรู้สึกรัก ผูกพัน ห่วงแหน เชื่อถือ เคารพ และศรัทธาแม่น้ำท่าจีนเป็นอย่างมากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งประชาชนในชุมชนได้ใช้ประโยชน์ในการอุปโภคและบริโภคจากแม่น้ำท่าจีนในชีวิตประจำวันจึงตระหนักถึงคุณค่าของแม่น้ำท่าจีน มากกว่านั้นประชาชนทุกคนเห็นว่าแม่น้ำท่าจีนเป็นศูนย์กลางและยึดเหนี่ยวด้านจิตใจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณีและศาสนาของคนในชุมชนอีกด้วย (จักรกรวี ชื่อตรง, 2559) สอดคล้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน พบว่า ชื่อของชุมชนกับความสัมพันธ์ด้านประวัติศาสตร์เป็นมาก่อนการก่อตั้งเป็นชุมชนตามรูปแบบการบริหารราชการของกรุงเทพมหานครมีความสำคัญในการรวมตัวของคนในชุมชนเป็นลำดับแรก นอกจากนี้ ความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนมีศูนย์รวมจากกลุ่มคนที่สืบทอดความผูกพันของกลุ่มคนที่อาศัยในพื้นที่มาเป็นเวลายาวนาน โดยมีกลุ่มผู้อาวุโสเป็นกลไกหลักและ มีคณะกรรมการบริหารชุมชนที่ทำการจัดกิจกรรมทางสังคมหลายรูปแบบให้ปรากฏอยู่ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง (เสาวภา ไพทยวัฒน์, 2555)

วิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย พบว่า จังหวัดหนองคายมีความเข้มแข็งของชุมชนฐานราก โดยเป็นจังหวัดที่มีภูมิปัญญาทางความรู้ที่หลากหลาย เช่น ความรู้ด้านเครื่องจักสาน การทำเครื่องมือทางการเกษตร ประมง ความรู้เรื่องยาสมุนไพรพื้นบ้าน ความรู้เรื่องศาสนาพุทธอันเดียวกันจึงเกิดความสมานฉันท์ โดยมีผู้อาวุโสเป็นตัวช่วยให้คนรุ่นใหม่ได้ปฏิบัติตาม โดยสร้างค่านิยมในด้านวัฒนธรรมที่ดี อยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีไม่มีความขัดแย้งกัน ร่วมกันทำกิจกรรมที่เกิดการเรียนรู้ที่สำคัญ เช่น งานบุญพระธาตุบังพวน ที่จัดให้ชุมชนรอบ ๆ วัดพระธาตุบังพวน ได้ร่วมกิจกรรมกัน มีการแต่งกายย้อนยุคของเยาวชน งานสงกรานต์หลวงพ่อบุญไฟ ในเทศกาลวันสงกรานต์ และจังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดชายแดนไทย ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติพันธุ์ หลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณี ทางด้านภาษา ด้านอาหาร ด้านการแต่งกาย บางเผ่ามีเอกลักษณ์เป็นของตนเองในการจัดกิจกรรมประเพณี จึงเป็นจุดเด่นที่สร้างรายได้ให้เกิดแก่ชุมชน มีการถ่ายทอดกันของชนเผ่า ส่งเสริมวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ และสร้างเครือข่ายชุมชนเป็นเมืองเก่าเล่าประวัติศาสตร์ มีฐานรากเป็นชุมชนเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ทำให้มีพื้นฐานที่ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก มีความหลากหลายทางภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีตามหลักทางพระพุทธศาสนา มีเครือข่ายทางสังคมที่เด่นชัดในแต่ละพื้นที่ และเกิดการต่อยอดคุณค่าทางทุนวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการสร้างและพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ พบว่า สำหรับทุนทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่พัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนบ้านสะเดียง ตำบลสะเดียง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ นั้น ผลการวิจัยพบว่า ทุนทางสังคมที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านสะเดียงอยู่ในระดับมาก 4 มิติ จาก 5 มิติ ได้แก่ มิติด้านกิจกรรมและความร่วมมือ มิติด้านความสมานฉันท์ทาง

สังคม การอยู่ร่วมกันในสังคม ความขัดแย้งและความรุนแรง มิติด้านกลุ่มและเครือข่าย และมิติ ด้านอำนาจหน้าที่และกิจกรรมทางการเมือง ส่วนมิติด้วยความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้น อยู่ในระดับปานกลางเพียงด้านเดียว (นุทิศ เอี่ยมใส, 2555)

กำหนดแนวทางในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมและการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ของชุมชนในอำเภอเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทยจังหวัดหนองคาย พบว่า ชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย มีการพัฒนาฝีมือด้านอาชีพเกิดผลิตภัณฑ์เป็นสินค้า OTOP จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มาเป็นอันดับหนึ่ง ในเรื่องของเครื่องจักรสานของชุมชนค่ายบกหวาน โดยเริ่มจากสร้างขึ้นเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวันของชาวชุมชน จนเกิดเป็นอาชีพและสร้าง รายได้ให้แก่ชุมชน และชาวหนองคายมีแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มระบบชุมชน ในการส่งเสริม วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุก ๆ เดือน จึงทำให้เกิดการค้าขาย เกิดการท่องเที่ยวของคนในชุมชนอื่น เกิดโฮมสเตย์ของชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เกิดการ เรียนรู้วัฒนธรรมของท้องถิ่นขึ้นเป็นการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวของจังหวัดหนองคาย และการ สร้างเครือข่ายระดับจังหวัด ในส่วนราชการ และส่วนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เริ่มเห็น ความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้ยังคงอยู่ เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมเดิม การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ และการส่งเสริมสินค้าจากอำเภอต่าง ๆ เป็นการสร้างมูลค่า เพิ่มระดับจังหวัด และความหลากหลายของชาติพันธุ์ของชาวจังหวัดหนองคาย อีกทั้ง หนองคายเป็นจังหวัดตอนบนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยที่ติดกับประเทศ ลาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางและการสร้างมูลค่าเพิ่มระดับชุมชน พบว่า จากกระบวนการวิจัย ชุมชนได้กำหนดรูปแบบธุรกิจเป็นกลุ่มวิสาหกิจและแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว คือ 1) กำหนดรูปการประกอบการในลักษณะวิสาหกิจเครือข่ายที่มี 3 แบบ คือ ภาครัฐ และชุมชน ร่วมกันดำเนินการ เครือข่าย และชุมชนร่วมกันดำเนินการ แบบที่ ภาครัฐและเครือข่ายและ ชุมชนร่วมกันดำเนินการ 2) กำหนดที่ตั้งตลาดถนนคนเดินที่สามแยกที่กล่าวมาแล้วและ 3) การสร้างเครือข่าย โดยร่วมกับชุมชนบ้านเล้าลือ และชุมชนบ้านเล้าเน้ง (ปาวีณา โทนแก้ว, 2554)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านวิถีชีวิตชุมชน เกิดเป็นชุมชนผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ ประชากรวัยทำงานมุ่งสู่ตัวเมืองเพื่อหางานทำและรายได้ โดยทิ้งให้เยาวชนอยู่กับผู้สูงอายุ ด้านวัฒนธรรมประเพณี เยาวชนขาดการสืบทอดจากคนรุ่นปู่ย่าตายาย ทำให้บางประเพณีเริ่ม สูญหายไปจากชุมชน และด้านคุณค่าทุนทางวัฒนธรรม จากจังหวัดที่มีชายแดนติดกับแม่น้ำโขง จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ทำให้แหล่งความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตาม

บรรพบุรุษเริ่มสูญหาย ความเข้าใจในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามพื้นถิ่นของตนถูกทอดทิ้ง จึงควรปลูกจิตสำนึกของชุมชนร่วมกัน ดังนั้น **ข้อเสนอแนะ** เพื่อดำเนินการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางในการดำเนินการศึกษาต่อไป มีดังนี้ 1) ควรมีการวิจัยปัญหาการสืบสาน และอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีถิ่นตามชุมชนตามแนวชายแดนไทยลุ่มน้ำโขง 2) ควรมีการวิจัยแหล่งความเชื่อคุณค่าทุนทางวัฒนธรรมตามชาติพันธุ์ของชุมชนตามแนวชายแดนไทยลุ่มน้ำโขง 3) ควรมีการวิจัยผลกระทบจากวัฒนธรรมภายในและวัฒนธรรมภายนอกที่เกิดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำโขง

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2530). มรดกทางวัฒนธรรมและศาสนา: พลัสสร้างสรรค์ในชุมชนชนบท. กรุงเทพมหานคร: สมาคมทอกลีแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- กิตติศักดิ์ ปกติ. (2555). สิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- จักรกรวี ชื่อดรง. (2559). การศึกษาวิถีชีวิตชุมชนกับการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน: กรณีศึกษาชุมชนในตำบล. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 (The 1st RUSNC) 22 มิถุนายน 2559. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- ชนิดา เสจี่ยมไพศาลสุข. (2550). เศรษฐกิจของทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.
- ณัฐนรี ศรีทอง. (2551). การเพิ่มศักยภาพภาวการณ์เป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- นุทิศ เอี่ยมใส. (2555). ทุนทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีกับการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ปาวีณา โทนแก้ว. (2554). การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาวเผ่าสือขอ จังหวัดเพชรบูรณ์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- พระศรีรัตนมณี ไยอินทร์ และนายดาวเหนือ บุตรสีทา. (2559). การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนโดยใช้ทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น. ใน รายงานการวิจัยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เพ็ญประภา ภัทรานุกรม. (2553). การพัฒนาทุนทางสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในชุมชนประสบภัยพิบัติสึนามิ กรณีศึกษาชุมชนในพื้นที่จังหวัดพังงา. วารสารร่วมพฤษ, 28 (2), 1-34.

เสาวภา ไพทยวัฒน์. (2555). การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมชุมชนในสังคมเอง กรณีศึกษาชุมชน
ชอยโศดาและชุมชนวัดประหาระปือธรรม 1 - 4 เขตดุสิต. ใน รายงานการวิจัย.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ
บ้านกุดนาขาม อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร*
AN APPLICATION OF APAPRIHĀNIYADHAMMA PRINCIPLE OF THE
MEMBERS OF THE ARTS AND CRAFTS PROMOTION CENTER
IN BAN KUT NA KHAM, CHAROEN SIN DISTRICT,
SAKON NAKORN PROVINCE

พระมหาสรวง สีลังวงศ์

Phramaha Sanguan Seelawong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus, Thailand

E-mail: anan96637@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ ศึกษาเรื่องนี้ การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม 2) เพื่อศึกษาหลักการบริหารนิยธรรมของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม และ 3) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และลงภาคสนามเพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ ผลการวิจัยพบว่าการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร ด้านวิถีชีวิตชุมชนบ้านกุดนาขาม อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร พบว่าสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพเป็นชาวบ้านส่วนใหญ่และมีอาชีพเกษตรกร มีการทำนา และเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรเป็นหลัก มีการเลี้ยงปศุสัตว์แบบครัวเรือน ไม่ได้เลี้ยงเป็นฟาร์ม มีแหล่งน้ำเรียกว่าอ่างเก็บน้ำห้วยนกเค้า เป็นแหล่งน้ำในการดำรงชีวิต วิถีชีวิตของชาวบ้านกุดนาขามเป็นวิถีชีวิตแบบพอเพียง แสวงหาความรู้โดยสมาชิกของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม ได้พัฒนาฝีมือทางอาชีพของตนบวกกับวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน การสร้างผลงานทางศิลปะ บวกกับความคิดสร้างสรรค์ในการประดิษฐ์ผลงานต่าง ๆ เช่น ผ้าทอขึ้นใหม่

* Received 19 December 2020; Revised 6 January 2021; Accepted 9 January 2021

ตุ๊กตาเซรามิค โถเซรามิค งานแกะสลักไม้ และงานปักลายโชน ทำให้บ้านกุดนาขาม ได้รับความ
นิยมจากผู้คนต่างถิ่น

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, หลักอภิธานิยธรรม, ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ

Abstract

This article discusses the application of the Apaprih *ā*Niyadhamma *Aparih āniyadhama* Principle of the members in the Arts and Crafts Promotion Center, Ban Kut Nakham, Chareon Sin District, Sakon Nakorn Province. of this research were; 1) to study the life styles of community in Ban Kut Na Kham, Charoen Sin District, Sakon Nakorn Province 2) to study the in accordance with the Apaprih *ā*Niyadhamma principle of the members of the Arts and Crafts y Promotion Center of Ban Kut Nakham and 3) to study an application of the Apaprih*ā*Niyadhamma Principle of the members in the Arts and Crafts Promotion Center, Ban Kut Nakham, Chareon Sin District, Sakon Nakorn Province. This research is the qualitative research by studying the data from the documents and field study for collecting the data from interviewing. The results are as follows. The results of research were found the application of the Apaprih*ā*Niyadhamma Principle of the members in the Arts and Crafts Promotion Center, Ban Kut Nakham, Chareon Sin District, Sakon Nakorn Province. that the life styles of the community in Ban Kut Na Kham, Chareon Sin District, Sakon Nakorn Province showing that the majority of the members of the Arts and Crafts promotion was the agriculturists by planting the agricultural plants as main points such as to feat the domestic animals in the families, not to be the farms, to have the water sources called the basin of Hauy Nok Khaow. It has been the water source for life. The people's life styles in Ban Kut Na Kham is the sufficient life style and searching for the knowledge by the members in the Arts and Crafts Promotion Center, who develop their own professional crafts plus the Isan cultures. To create the art works plus the creative thought in inventing the various works such as Maithai weaving clothes, Ceramic dolls, ceramic vessels, craft works and Khon cardigans makes the Kut Na Kham village satisfied from people in various locations.

Keywords: An application, Apaprihā Niyadhamma, Arts and Crafts Promotion Center

บทนำ

การพัฒนาวิถีชีวิตชุมชน เป็นการเสริมสร้างความเจริญให้เกิดแก่ชุมชนทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา เพื่อระดมความคิด การวางแผน และร่วมกันลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ชุมชนเกิดความเจริญก้าวหน้า ลักษณะสำคัญของชุมชนไทยในอดีต มีลักษณะของการพึ่งพาตนเอง มีความเข้มแข็ง มีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ระบบเศรษฐกิจเป็นแบบยังชีพ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นแบบ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล เครือญาติ ต่าง ๆ ทั้งอยู่ใกล้แบบสนิทชิดเชื้อหรืออยู่ไกลด้วยระยะทาง กลับมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่าง สม่ำเสมอ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนต่างช่วยกันแก้ไข อาจกล่าวได้ว่า การสร้างความ เข้มแข็งและการพึ่งตนเองของชุมชนในอดีตคือ ความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วย ตนเอง มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับธรรมชาติรอบตัว เป็นต้น (ณรัชชอร์ ศรีทอง, 2558)

กระบวนการพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่มุ่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนในชุมชนนั้น ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา ชุมชนของตนเอง เพื่อให้เกิดความเจริญในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยมุ่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชน ให้ดำเนินการพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างยั่งยืน โดยใช้ทรัพยากรในชุมชนที่มีอยู่ให้ มากที่สุด ในปัจจุบันสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วอันเป็นผลเนื่องมาจากการ พัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น เป็นไปในลักษณะการขาดสมดุลของโครงสร้างทางสังคม ซึ่งไม่อาจปรับตั้งได้ทันกับกระแสการ เปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว การล่มสลายทางวัฒนธรรมของชุมชน การให้ความสำคัญ กับค่านิยมที่มุ่งประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม รวมถึงการปรับเปลี่ยนลักษณะวิถี การดำรงชีวิตในชุมชนที่ถูกกำหนดโดยปัจจัยภายนอกชุมชนมากกว่าปัจจัยภายในชุมชนเช่นที่ เคยเป็นมาในอดีต (พระมหานเรศ โสมกิตติโก (ฤทธิเดช), 2557)

ด้วยสภาพเศรษฐกิจในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังไม่สามารถสร้างงานให้กับ ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง ทำให้มีการอพยพย้ายถิ่นของประชากรเพื่อหางานทำตาม ภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศ ถึงแม้ว่าปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จะได้รับการแก้ไขไป บางส่วนแล้วแต่ยังเป็นอุปสรรคในการพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้าให้เท่าเทียมกับภาคอื่น ๆ สืบเนื่องจากการพัฒนาอย่างเร่งรัดโดยเฉพาะด้านสิ่งก่อสร้าง เพื่อให้มีการสร้างงาน และแหล่ง บันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นสาเหตุ ทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไป

ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ทำลายวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเดิม ๆ ของชาวอีสานไปอย่างสิ้นเชิงถึงแม้ว่าโครงการต่าง ๆ ที่หน่วยราชการพยายามดำเนินการเพื่อแก้ปัญหา เช่น โครงการ 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ สามารถแก้ปัญหาได้บ้าง แต่มักแก้ปัญหาได้ไม่มากนักทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่แล้วโครงการต่าง ๆ เหล่านี้จะขาดการช่วยเหลือหรือสนับสนุนที่ต่อเนื่องจากส่วนราชการ เรียกว่าเป็นการดำเนินโครงการตามกระแสมากกว่าจะเป็นการดำเนินการอย่างยั่งยืนแต่ยังมีโครงการที่ประสบผลสำเร็จอย่างดีโดยเฉพาะตามพระราชดำริต่าง ๆ เช่น โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ โครงการศิลปาชีพ ซึ่งได้พลิกฟื้นวิถีชีวิตของชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการให้ดียิ่งขึ้นควบคู่ไปกับการอนุรักษ์แบบดั้งเดิมไว้ การดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้มีความยั่งยืนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง (พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล, 2560)

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 1 โครงการ ที่มีความโดดเด่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ศูนย์ศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม ซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2526 เพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรยากจนบ้านกุดนาขาม โดยสร้างขึ้นบนที่ดินเนื้อที่ 40 ไร่เศษ ที่ราษฎรบ้านกุดนาขามพร้อมใจกันน้อมเกล้า ฯ ถวายสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เพื่อให้ราษฎรมีอาชีพเสริม มีความรู้ความสามารถในอาชีพที่ตนถนัด เป็นการยกระดับรายได้ของราษฎรให้เพิ่มสูงขึ้นและช่วยเหลือตนเองได้ ไม่ละทิ้งถิ่นฐานของตนเข้าไปรับจ้างทำงานในท้องถิ่นอื่น ราษฎรมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ไม่ตัดไม้ทำลายป่า ช่วยกันรักษาสภาพป่าโดยการปลูกต้นไม้ขึ้นทดแทน การพัฒนาบ้านกุดนาขามให้เป็นหมู่บ้านตัวอย่างในการพัฒนาหมู่บ้านอื่น ๆ ต่อไป (ทิพย์อาภา รัตนวิโรภาส, 2541)

การพัฒนาวิถีชีวิตชุมชนโดยนำเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาปรับใช้ในชีวิตประจำวันของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขามนั้น เพื่อส่งเสริมความสามัคคีของกลุ่มสมาชิกแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้นิเวศงานวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนางานให้ทันสมัย และการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สมาชิกกลุ่มใหม่ ๆ อีกด้วย ซึ่งศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขามมีการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม อันเป็นธรรมที่ส่งเสริมความสามัคคีและมีความเจริญฝ่ายเดียวมาช่วยในการพัฒนาวิถีชีวิตของชุมชน และส่งเสริมให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของคุณธรรมความดีของคนในองค์กร และร่วมกันพัฒนาชิ้นงานภายในศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพอีกต่อหนึ่ง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ บ้านกุดนาขาม อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร” เพื่อถอดบทเรียนในการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 ประการ ได้แก่ 1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ 4) เคารพนับถือผู้ใหญ่ 5) ไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี 6) เคารพสักการะบูชาเจดีย์ 7) จัดให้ความอารักขา

คุ้มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม ของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขามในด้าน เศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการประสบความสำเร็จในการพัฒนาวิถีชีวิตชุมชน สร้างงาน สร้างอาชีพ และความมั่นคงของชุมชนให้มีคุณภาพที่ดี และผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ จะได้เป็นข้อมูลในการพัฒนาวิถีชีวิตชุมชนอื่น ๆ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีความสนใจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม อำเภोजेरูศิลป์ จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาหลักการบริหารนิยธรรมของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม อำเภोजेरูศิลป์ จังหวัดสกลนคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม อำเภोजेरูศิลป์ จังหวัดสกลนคร” นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participatory Observation) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) โดยการสร้างแบบสอบถามเก็บข้อมูลเนื้อหาให้ถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด โดยศึกษาชุมชนภายในศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม อำเภोजेरูศิลป์ จังหวัดสกลนคร โดยเป็นสมาชิกของศูนย์ส่งเสริม จำนวน 30 รูป/คน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ได้แก่ ระดับผู้อำนวยการ หัวหน้า สมาชิกทั่วไป พระสงฆ์ และผู้นำชุมชน ที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในบ้านกุดนาขาม อำเภोजेरูศิลป์ จังหวัดสกลนคร โดยผู้วิจัยเลือกแบบการสัมภาษณ์การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม จำนวน 30 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ในด้านการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม อำเภोजेरูศิลป์ จังหวัดสกลนคร ในแต่ละประเด็นเปิดกว้างให้แก่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และลึกพอที่จะนำมาสรุปประมวลวิเคราะห์ผลได้ นำไปสู่การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ - นามสกุล อายุ เพศ การศึกษา ตำแหน่ง/หน้าที่ ประสบการณ์ปฏิบัติงาน และสถานภาพการสมรส

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับวิถีชีวิตของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีฟบ้านกุดนาขาม อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร คำถามปลายเปิด

ตอนที่ 3 หลักการบริหารนิยธรรมของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีฟ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 4 การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีฟบ้านกุดนาขาม อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทำหนังสือขออนุญาตถึงผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีฟ หัวหน้า สมาชิกทั่วไป พระสงฆ์ และผู้นำชุมชน ที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในบ้านกุดนาขาม อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร โดยผู้วิจัยเลือกแบบการสัมภาษณ์การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีฟบ้านกุดนาขาม จำนวน 30 รูป/คน หลังจากนั้นได้เข้าสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำการวิจัย การขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ตามประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และผู้ให้การสัมภาษณ์เห็นในใบยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ เมื่อได้ข้อมูลจากภาคเอกสารและภาคสนามจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งข้อมูลที่รวบรวมได้จากการประมวลเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) แบบมีแนวคำถาม (Guideline) และการสังเกตในการกิจกรรมต่าง ๆ ที่ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีฟบ้านกุดนาขาม โดยการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยจัดลำดับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ข้อมูล แล้วนำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. วิถีชีวิตชุมชนบ้านกุดนาขาม อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สัมภาษณ์

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
บรรพชิต	5	16.67
ชาย	9	30
หญิง	16	53.33
รวม	30	100
2. การศึกษา		
นักธรรม	5	16.67
เปรียญธรรม	-	-
ปริญญาตรี	2	6.67
ปริญญาโท	-	-
ปริญญาเอก	-	-
อื่น ๆ	23	76.66
รวม	30	100
3. ตำแหน่ง/หน้าที่		
ผู้บริหารศูนย์	1	3.33
หัวหน้าศูนย์	3	10
สมาชิกทั่วไปของศูนย์	19	63.33
พระสงฆ์	5	16.67
ผู้นำชุมชน	2	6.67
รวม	30	100
4. ประสบการณ์ปฏิบัติงาน		
ต่ำกว่า 5 ปี	6	20
6 – 10 ปี	8	26.67
มากกว่า 11 ปีขึ้นไป	16	53.33
รวม	30	100
5. สถานภาพการสมรส		
โสด	2	6.67
สมรส (อยู่ด้วยกัน)	18	60
สมรส (แยกกันอยู่)	6	20
หม้าย	4	13.33
หย่า	-	-
แยกกันอยู่	-	-
รวม	30	100

จากตารางที่ 1 พบว่า สถานภาพของผู้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (อื่น ๆ) จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 76.66 ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ฯ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.33 มีประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 และ สถานภาพการสมรส มีการสมรสอยู่ด้วยกัน จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 60

1.2 วิถีชีวิตชุมชนบ้านกุดนาขาม ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพเป็นชาวบ้านส่วนใหญ่และมีอาชีพเกษตรกร มีการทำนา และเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรเป็นหลัก มีการเลี้ยงปศุสัตว์แบบครัวเรือน ไม่ได้เลี้ยงเป็นฟาร์ม มีแหล่งน้ำเรียกว่าอ่างเก็บน้ำห้วยนกเค้า เป็นแหล่งน้ำในการดำรงชีวิต วิถีชีวิตของชาวบ้านกุดนาขามเป็นวิถีชีวิตแบบพอเพียง แสวงหาความรู้โดยสมาชิกของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม ได้พัฒนาฝีมือทางอาชีพของตนบวกกับวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน การสร้างผลงานทางศิลปะ บวกกับความคิดสร้างสรรค์ในการประดิษฐ์ผลงานต่าง ๆ เช่น ผ้าทอชิ้นใหม่ ตุ๊กตาเซรามิก โถเซรามิก งานแกะสลักไม้ และงานปักลายไหม ทำให้บ้านกุดนาขาม ได้รับความนิยมนจากผู้คนต่างถิ่น

2. หลักอุปหรณนยธรรมของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม

ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาวิถีชีวิตของสมาชิกตามหลักอุปหรณนยธรรมของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ สมาชิกของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม เป็นการพัฒนาแบบผสมผสานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชาชนในพื้นที่นั้น โดยสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพที่ได้รับการอบรมพัฒนาฝีมือในด้านต่าง ๆ ในการสร้างอาชีพและงานฝีมือของตนเอง สมาชิกศูนย์ได้นำความเชื่อของชุมชนดั้งเดิมของตนเองมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาฝีมือในงานเครื่องปั้นดินเผา และงานเซรามิก โดยใช้ความเคารพพระพุทธศาสนาเป็นหลัก อีกทั้งให้ความเคารพสถานที่สำคัญต่าง ๆ และจากการศึกษาถึงการพัฒนาในแต่ละด้านของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ พบว่า 1) ด้านเศรษฐกิจ มีความสามัคคีของหมู่คณะ ความตรงต่อเวลา การรู้กฎระเบียบขององค์กร 2) ด้านสังคม มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เคารพสิทธิเสรีภาพสตรี 3) ด้านวัฒนธรรม มีความเชื่อของชุมชน เคารพสถานที่สำคัญ และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม มีจิตอาสา มีจิตสาธารณะร่วมกัน

3. การประยุกต์ใช้หลักอุปหรณนยธรรมของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร

ผลการศึกษา พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอุปหรณนยธรรมของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขามสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพได้ทำการประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในแต่ละแผนก และพัฒนาฝีมือในด้านที่ตนเองถนัดจนเกิดเป็นความชำนาญในสาขาที่ตนได้รับ และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้นั้นได้ ส่งผลให้ในด้านเศรษฐกิจ สมาชิกศูนย์มีการส่งเสริมอาชีพ การส่งเสริมการผลิต ยกกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองได้ และจากการศึกษาถึงการประยุกต์ใช้หลักอุปหรณนยธรรมในแต่ละด้านของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ พบว่า 1) ด้านเศรษฐกิจ มีการส่งเสริมอาชีพ การส่งเสริมการผลิต ส่งเสริมคุณภาพชีวิต 2) ด้านสังคม มีการเคารพซึ่งกันและกัน การให้ความร่วมมือ และการสร้างมิตรภาพ 3) ด้านวัฒนธรรม มีการส่งเสริมคุณธรรม มีวิถีชีวิตชุมชน ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม มีการจัดการทรัพยากร

การอนุรักษ์ธรรมชาติ และการฟื้นฟูธรรมชาติ ให้เป็นที่สาธารณะประโยชน์ที่ชุมชนได้ใช้ร่วมกัน
ในอนาคตของชุมชนและของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีฟบ้านกุดนาขาม

อภิปรายผล

วิถีชีวิตชุมชนบ้านกุดนาขาม อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร พบว่า วิถีชีวิตของ
ชาวบ้านกุดนาขาม เป็นวิถีชีวิตแบบชนบท ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร มีอาชีพทำนา และ
เพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรเป็นหลัก มีการเลี้ยงปศุสัตว์แบบครัวเรือน ไม่ได้เลี้ยงเป็นฟาร์ม
มีแหล่งน้ำเรียกว่าอ่างเก็บน้ำห้วยนกเค้า อาศัยแหล่งน้ำในการดำรงชีวิต วิถีชีวิตของชาวบ้านกุด
นาขามเป็นวิถีชีวิตแบบพอเพียง แสวงหาความรู้ โดยสมาชิกของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีฟบ้านกุด
นาขาม ได้พัฒนาฝีมือทางอาชีพของตนบวกกับวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน การสร้างผลงานทาง
ศิลปะ บวกกับความคิดสร้างสรรค์ทำให้บ้านกุดนาขาม ได้รับความนิยมนจากผู้คนต่างถิ่น
เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแหล่งอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาชาวบ้าน
ผลงานบางชิ้นเกิดจากแรงบันดาลใจของสมาชิกในการสร้างสรรค์ผลงาน บางชิ้นมีเพียงชิ้นเดียว
บางชิ้นงานมีการถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกในวิถีชีวิตของชุมชนในอดีต ทำให้ชุมชนเกิด
ความเข้มแข็งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่ในความเข้มแข็งนั้นชาวบ้านกุดนาขามมีหลักในการ
ปฏิบัติตนกล่าวคือการเทิดทูนสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นหลักในการดำเนินชีวิต
โดยเฉพาะหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่หลอมรวมให้เกิดความรักความสามัคคีของชาวบ้าน
ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งตนเองและครอบครัว สอดคล้องกับด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจ ได้ชี้ว่า
การสร้างความพร้อมทางเศรษฐกิจจึงเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องทำ แต่เราจะต้องให้ความ
เจริญก้าวหน้าพร้อมทางเศรษฐกิจนั้นสัมพันธ์กับจุดหมาย โดยให้เป็นไปเพื่อจุดหมาย คือให้
เกิดคุณภาพชีวิต ซึ่งทำให้นุชนพร้อมที่จะสร้างสรรค์หรือปฏิบัติเพื่อชีวิตที่ดีงามจึงเรียกว่า
เศรษฐกิจศาสตร์หรือศาสตร์พระราชและเศรษฐกิจเพื่อคุณภาพชีวิต (พระมหาหรรษา ธมฺมหา
โส, 2554)

การพัฒนาวิถีชีวิตตามหลักอปริหานิยธรรมของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีฟบ้าน
กุดนาขาม พบว่า การพัฒนาวิถีชีวิตชุมชนบ้านกุดนาขามตามหลักอปริหานิยธรรมของสมาชิก
ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีฟนั้น สมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีฟที่ได้รับการอบรมพัฒนาฝีมือในด้าน
ต่าง ๆ ของศูนย์ศิลปาชีฟแล้วนั้น ทุกคนต่างผลิตชิ้นงานออกมาจากประสบการณ์ ความคิด
สร้างสรรค์ และจำหน่วยผลิตภัณฑ์ในท้องตลาดได้ จึงทำให้สมาชิกได้ใช้หลักอปริหานิยธรรม
ในการทำงานอยู่ตลอดเวลา และผลการศึกษาการพัฒนาวิถีชีวิตชุมชนโดยนำหลักอปริหานิย
ธรรมส่งผลในด้านเศรษฐกิจ สมาชิกศูนย์มีความสามัคคีของหมู่คณะมากยิ่งขึ้น มีความตรงต่อ
เวลาอยู่เสมอ มีการรับรู้กฎระเบียบขององค์กรอย่างเคร่งครัด ในด้านสังคม สมาชิกศูนย์มีความ
อ่อนน้อมถ่อมตน ให้ความเคารพสิทธิเสรีภาพสตรีอย่างเสมอภาค ในด้านวัฒนธรรม สมาชิก

ศูนย์มีความเชื่อของชุมชนดั้งเดิมของตนเอง แต่มีความเกี่ยวพันกับพระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญแก่พรสถานที่สำคัญที่เนื่องด้วยศูนย์ศิลปาชีพและในบริเวณรอบ ๆ ศูนย์ศิลปาชีพ และ ในด้านสิ่งแวดล้อม สมาชิกศูนย์เป็นผู้มีจิตอาสา ทำงานจิตสาธารณะร่วมกันอยู่เสมอ สอดคล้องกับด้านสังคมของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ที่ เสนอ อัครมณฑา พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอภิธานิธรรมนั้นสามารถนำหลักการไปบูรณาการเข้าไปในทุกขั้นตอนของกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาการบริหารงาน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ความสามัคคี และสามารถนำมาบูรณาการเข้ากับการบริหารงานทั้งในด้านการบริหารจัดการบุคลากร (Staffing) การประสานงาน (Coordinating) และการจัดองค์กร (Organizing) โดยการร่วมแรงร่วมใจเป็นคณะแต่ละฝ่าย เป็นผนึกกำลัง (Synergy) เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และ พบว่า อภิธานิธรรม 7 เป็นหลักป้องกันความเสื่อมเป็นไปเพื่อความเจริญขององค์กรฝ่ายเดียว ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวปฏิบัติด้านการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี ส่วนแนวทางการนำหลักอภิธานิธรรมไปบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีนั้น พบว่า สามารถนำไปเป็นแนวในการบริหารงานเพื่อการทำงานเป็นระบบ ระเบียบ/คำสั่งสามารถนำไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามจะต้องมีองค์ประกอบ คือ การวางแผนยุทธศาสตร์ การจัดองค์กร การบริหารบุคคล การสั่งการ การประสานงาน การตรวจสอบและควบคุมงบประมาณเข้าไปกำกับดูแล โดยยึดหลักคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมและส่งเสริมระบบคุณธรรม ให้มีการทำงานเป็นทีม เคารพผู้ใหญ่อาวุโส ไม่รื้อทิ้งกฎเกณฑ์ระเบียบที่ถูกต้องชอบธรรม อารักขาประเพณีวัฒนธรรม จริยธรรมอันดีงามขององค์กร และร่วมรับผลประโยชน์สูงสุดจากการบริหารจัดการ (เสนอ อัครมณฑา, 2557) และงานวิจัยของ สุชาดา โพธิ์จักร พบว่า บริบททางด้านสังคมประชาชนในชุมชนยังรักษาไว้วัฒนธรรมเดิม ๆ มีความร่วมมือ ร่วมใจกัน มีความสามัคคี เอื้ออาทรต่อกัน ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการดำเนินธุรกิจ การบริหาร จัดการด้านการผลิต ด้านการเมือง การปกครองแบบมีส่วนร่วมในชุมชน ที่เรียกว่า ชุมชนประชาธิปไตย ส่งผลให้การให้บริการสาธารณะด้านสังคมสงเคราะห์และพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้หลักพุทธธรรมในเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ของเทศบาลประสบความสำเร็จและยั่งยืน ด้านกลยุทธ์การให้บริการสาธารณะด้านสังคมสงเคราะห์และพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้หลักพุทธธรรมของเทศบาล พบว่า ในแต่ละเทศบาลมีการใช้หลักพุทธธรรมที่แตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มผู้รับบริการ และมีการใช้หลักพุทธธรรมที่หลากหลายไม่ครบทุกประเด็น ผสมกลมกลืนกันไป (สุชาดา โพธิ์จักร, 2559) และ พระตรีระศักดิ์ สุเมธ พบว่า ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และครูผู้สอนของโรงเรียน ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่บัญญัติอันขัดแต่ระเบียบของโรงเรียน และการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แผนรองรับ ทุกคนทำตามโดยไม่ลบล้างแผนการปฏิบัติของโรงเรียน (พระตรีระศักดิ์ สุเมธ, 2554) การประยุกต์ใช้หลักอภิธานิธรรมของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม

อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมของสมาชิกลุ่ม ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม สมาชิกลุ่มส่งเสริมศิลปาชีพได้ทำการประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในแต่ละแผนก และพัฒนาฝีมือในด้านที่ตนเองถนัดจนเกิดเป็นความชำนาญในสาขาที่ตนได้รับ และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้นั้นได้ ส่งผลให้ในด้านเศรษฐกิจ สมาชิกลุ่มมีการส่งเสริมอาชีพ การส่งเสริมการผลิต ยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองได้ ในด้านสังคม สมาชิกลุ่มให้ความเคารพซึ่งกันและกันไม่แบ่งแยกระดับชั้น อีกทั้งให้ความร่วมมือในกิจกรรมส่วนร่วมต่าง ๆ และการสร้างมิตรภาพ ในด้านวัฒนธรรม สมาชิกลุ่มมีการส่งเสริมคุณธรรมภายในองค์กรและชุมชน เกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนของตนเองสร้างสรรค์เป็นผลงาน และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และ ในด้านสิ่งแวดล้อม สมาชิกลุ่มมีการจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำ ป่าไม้ ไม่ทำการตัดไม้ทำลายป่า ส่งเสริมการปลูกป่าเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ และการฟื้นฟูธรรมชาติ สอดคล้องกับด้านวิถีชีวิตชุมชนของลุ่มส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขามพร้อมสังคม เศรษฐกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตติวรรณ แสงสิงห์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิถีชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักธรรม: กรณีศึกษาชุมชนบ้านลือคำหาญ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี” พบว่า ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพตามหลักพุทธธรรมของผู้สูงอายุ พบว่า 1) ด้านร่างกาย หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ ไตรลักษณ์ อริยสัจ 4 ความไม่เที่ยงของสังขาร ความไม่คงที่สภาวะเสื่อมของสังขารทำให้เป็นทุกข์ร่างกายที่อาศัยอยู่ไม่ใช่ของเราไม่มีตัวตนเป็นอนัตตา 2) ด้านจิตใจและอารมณ์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ เบญจศีลเบญจธรรม ขรവാสนธรรม 4 เมื่อมีอะไรมากระทบจิตใจจะยึดหลักศีล 5 ใช้ชีวิตไม่เบียดเบียนสรรพสัตว์ทั้งหลาย เจริญสติ รักษาศีล ปฏิบัติตนไม่ให้เกิดปัญหาภัยกับลูกหลานและช่วยเหลือลูกหลานตามอัธยาศัย 3) ด้านสังคมและครอบครัวหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ พรหมวิหาร 4, สังคหวัตถุ 4, อปริหานิยธรรม 7, สาราณียธรรม 6, มีเมตตากรุณาแก่บุคคลในครอบครัวและสังคม มีความอดทนอดกลั้น เพื่อแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนบ้าน เคารพซึ่งกันและกัน ให้กำลังใจ ให้ความร่วมมือในหมู่คณะ ปฏิบัติตามข้อกำหนดของสังคม ช่วยเหลือสังคมตามความสามารถ 4) ด้านเศรษฐกิจและรายได้หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ อปายมุข 6 รู้สิ่งใดเป็นโทษไม่เป็นโทษ ใช้วิถีชีวิตด้วยความไม่ประมาทและใช้หลักความพอเพียงในวิถีของชีวิต (จิตติวรรณ แสงสิงห์, 2556) และงานวิจัยของ ชำนาญ ปัญญาเสาร์ พบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่าตามหลักอปริหานิยธรรม ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการให้เกียรติ และคุ้มครองสิทธิสตรี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการอารักขา คุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม ด้านการส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ด้านการเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ด้านการพร้อมเพียงกันประชุม ด้านการประชุมเป็นนิตยส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ด้านการไม่เบียดเบียน หรือไม่ลั่นเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ พบว่า องค์การการป้องกันไฟป่า ไม่บัญญัติระเบียบกฎเกณฑ์การป้องกันไฟป่า โดยไม่คำนึงถึงความ

ถูกต้อง ดังนั้น องค์การป้องกันไฟฟ้าต้องไม่บัญญัติ หรือล้มล้มข้อบัญญัติตามความพอใจของตนเองหรือพรรคพวกของกลุ่มตน เพราะย่อมนำมาซึ่งความไม่ไว้วางใจต่อกัน จะก่อเกิดความแตกแยก ขาดความสามัคคี ขาดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และจะส่งผลกระทบต่อความร่วมมือร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าในที่สุด 2) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักอภิธานิธรรม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และประสบการณ์แก้ปัญหาไฟฟ้าร่วมกับชุมชน พบว่า เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักอภิธานิธรรมโดยภาพรวม จำแนกตาม อาชีพ และรายได้ ไม่มีความแตกต่างกัน แต่เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์แก้ปัญหาไฟฟ้าร่วมกับชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักอภิธานิธรรม ในเขตตำบลท่าสเป้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน พบว่า ในด้านการประชุมเป็นนิตย คือเข้าประชุมไม่พร้อมเพียงกัน ด้านการไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ คือขาดการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษา ด้านการเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา คือคำสั่งไม่ชัดเจน ด้านการให้เกียรติ และคุ้มครองสิทธิสตรี คือบทบาทการมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟฟ้าของสตรีมีน้อยกว่าบุรุษเพราะติดภารกิจในชีวิตประจำวัน ด้านการส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม คือ ขาดงบประมาณสนับสนุนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการอารักขา คุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม คือประชาชนขาดความรู้เกี่ยวกับการป้องกันไฟ (ชำนาญ ปัญญาเสาร์, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านกุดนาขามแต่ก่อนเป็นชุมชนยากจน แต่เมื่อได้รับการส่งเสริมอาชีพทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้นควรที่จะมีการส่งเสริมไปสู่ชุมชนอื่น ๆ แต่การพัฒนาอาชีพในหน่วยงานต่าง ๆ ยังไม่ได้รับการพัฒนามากนัก อาจจะมีสาเหตุในการขาดองค์ความรู้ ขาดวิทยากร และขาดงบประมาณ การประยุกต์ใช้หลักอภิธานิธรรมของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีบบ้านกุดนาขามนั้น ได้กระทำอย่างต่อเนื่อง จนเป็นเหมือนปกติในการทำงานของศูนย์ ดังนั้น **ข้อเสนอแนะ** เพื่อดำเนินการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางในการดำเนินการศึกษาต่อไป มีดังนี้ 1) ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการตามหลักอภิธานิธรรม 7 กับการพัฒนาชุมชน 2) ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรตามหลักอภิธานิธรรม 7 ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการองค์กร 3) ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารงานตามหลักอภิธานิธรรมภายในองค์กรหรือเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักอภิธานิธรรมภายในองค์กรอื่น

เอกสารอ้างอิง

- ชำนาญ ปัญญาเสาร์. (2558). ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลัก
อปินาณียธรรมในเขตตำบลทาสบหล้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน. ใน วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- ฐิตีวรรณ แสงสิงห์. (2556). การศึกษาวิถีชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักธรรม: กรณีศึกษาชุมชน
บ้านลือคำหาญ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ณรัชชอร์ ศรีทอง. (2558). กระบวนการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน.
กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ทิพย์อาภา รัตนวโรภาส. (2541). ศิลปหัตถกรรมผ้าไหม ในโครงการศูนย์ศิลปาชีพ บ้านกุดนา
ขาม จังหวัดสกลนคร: กรณีศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น. ใน
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนคริน
ทรวิโรฒ.
- พระตรีระศักดิ์ สุเมธ. (2554). การบริหารงานบุคคลตามหลักอปรินาณียธรรม 7 โรงเรียน
มัธยมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล. (2560). การเชื่อมโยง ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง และหมู่บ้านศีล 5
ในจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ . ใน ศูนย์วิจัยสถาบันวิจัยพุทธ
ศาสตร์ การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานเรศ โขสภิตติโก (ฤทธิเดช). (2557). การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาล
ตำบลศรีรัตน อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2554). พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ.
กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี.
- สุชาติ โพธิ์จักร. (2559). การให้บริการสาธารณะด้านสังคมสงเคราะห์และพัฒนาคุณภาพชีวิต
โดยใช้หลักพุทธธรรมของเทศบาลในประเทศไทย. วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่ม
ธุรกิจและสังคมศาสตร์ , 2(1), 13-25.
- เสนอ อัครม้นตา. (2557). รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอปรินาณียธรรมขององค์การ
บริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับกลวิธีเชิงอภิปัญญา
ที่มีต่อความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ความน่าจะเป็น*

THE EFFECTS OF ACTIVITY - BASED LEARNING AND METACOGNITIVE
ACTIVITIES ON MATHEMATICAL REASONING ABILITY
OF MATHAYOMSUKSA III STUDENTS ON PROBABILITY

วรรณวิสา สุวรรณชัยรบ

Wanwisa Suwannachairob

ต้องตา สมใจเพ็ง

Tongta Somchaipeng

ชานนท์ จันทรา

Chanon Chuntra

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University, Thailand

E-mail: w.s.namlovely@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับกลวิธีเชิงอภิปัญญาที่มีต่อความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ความน่าจะเป็น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 35 คนของโรงเรียนพระอินทร์ศึกษา (กล่อมสกุลอุทิศ) ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม จำนวน 1 ห้องเรียน จากทั้งหมด 4 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับกลวิธีเชิงอภิปัญญา เรื่องความน่าจะเป็น จำนวน 11 คาบ แบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่องความน่าจะเป็น ซึ่งเป็นข้อสอบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ คะแนนเต็ม 20 คะแนน วิเคราะห์ข้อมูลใช้การคำนวณหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ one - sample t - test และนำเสนอข้อมูลโดยใช้ตาราง ผลวิจัยพบว่า ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยการจัดการ

* Received 3 January 2021; Revised 7 January 2021; Accepted 10 January 2021

เรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับกลวิธีเชิงอภิปัญญา ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับกลวิธีเชิงอภิปัญญา นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่องความน่าจะเป็น เฉลี่ยเท่ากับ 15.14 คิดเป็นร้อยละ 75.70 ซึ่งนักเรียนได้คะแนนความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 74.29 และไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 25.71

คำสำคัญ: ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์, การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน, อภิปัญญา

Abstract

The Objectives of this research article were to study the effects of activity - based learning and metacognitive activities on mathematical reasoning ability of probability of Mathayomsuksa III students. The sample was 35 Mathayomsuksa III, Prainsuksa Klomsakul U - tid School students in the second semester of the academic year 2019. They were randomly selected by using cluster random sampling, one classroom of four classrooms. The instruments were 11 lesson plans on activity - based learning and metacognitive activities on probability, and the Mathematical reasoning Ability Test on probability. The data were statistically analyzed by using percentage, mean, standard deviation and one sample T - Test. The result revealed that mathematical reasoning ability of Mathayomsuksa III students on probability using active - based learning and metacognitive activities was higher than the determined criterion 70 percent of the total scores with statistically significant at .05 level. Afterward, we using activity - based learning and metacognitive activities, Students have score average for mathematical reasoning was 15.14 or 75.70%. Passed the criteria 70 percent of 26 people or 74.29 % and did not meet the criteria of 9 people or 25.71 %.

Keywords: Mathematical Reasoning Ability, Activity - Based Learning, Metacognition

บทนำ

การให้เหตุผลเป็นมาตรฐานหนึ่งในทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากการให้เหตุผลเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้และดำเนินการทางคณิตศาสตร์ เราไม่สามารถดำเนินการทางคณิตศาสตร์โดยปราศจากการใช้เหตุผล การดำเนินการต่าง ๆ ล้วนต้องการเหตุผลมาสนับสนุนคำตอบที่ได้มาให้เป็นเหตุเป็นผล การให้เหตุผลเป็นทักษะและกระบวนการที่ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล คิดอย่างเป็นระบบ สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ สามารถคาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม การคิดอย่างมีเหตุผลจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่นักเรียนสามารถนำติดตัวไปใช้ในการพัฒนาตนเองในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ในการทำงานและการดำรงชีวิต (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555)

แม้ว่าการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์จะมีความสำคัญมาก แต่การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของประเทศไทยนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังคงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังที่จะเห็นได้จากการเข้าร่วมวิจัยกับสมาคม IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามโครงการ TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) จากผลการประเมิน TIMSS 2015 พบว่านักเรียนอ่อนมากที่สุดในเรื่องหาข้อมูลและโอกาสซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยการให้เหตุผลในการพิจารณาคำตอบหรือตัดสินใจ โดยในการทำข้อสอบพบว่า นักเรียนไทยทำข้อสอบแบบเลือกตอบได้มากกว่าแบบเขียนตอบ ซึ่งในการทำข้อสอบแบบเขียนตอบนั้นนักเรียนตอบคำถามได้ไม่ชัดเจน ตอบไม่ตรงคำถาม ตอบคำถามไม่ครบ ไม่สามารถเขียนคำอธิบายที่ต้องแสดงเหตุผล ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้จึงควรเน้นให้นักเรียนได้พัฒนาในทักษะดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้สอนคณิตศาสตร์และสอนในระดับชั้นที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ แต่เมื่อย้อนกลับมาพิจารณาการสอนที่ผ่านมาของผู้วิจัยพบว่า ผู้วิจัยใช้วิธีการสอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง เน้นการอธิบายและแสดงเหตุผลให้นักเรียนโดยครูเป็นหลัก ซึ่งเมื่อพิจารณาความสามารถในการให้เหตุผลของนักเรียนก็ยังพบว่าความสามารถในการให้เหตุผลอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการพัฒนา สังเกตได้จากการทำแบบฝึกหัดและแบบทดสอบที่ต้องการอาศัยเหตุผล นักเรียนไม่สามารถเขียนอธิบายหรือแสดงการให้เหตุผลได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ที่นักเรียนไม่เคยพบมาก่อน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559)

จากสถานการณ์ดังกล่าวผู้วิจัยจึงพยายามหาวิธีการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผล ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้

โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น เน้นการอภิปรายความรู้หรือประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนได้คิดหาเหตุผล สะท้อนแนวคิดของตน หรือแสดงเหตุผลประกอบการหาคำตอบได้อย่างสมเหตุสมผล ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการให้เหตุผล ในขณะที่ผู้สอนมีหน้าที่ออกแบบกิจกรรมและจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการฟัง อ่าน เขียน แสดงความคิดเห็น คิดขั้นสูง ให้คำชี้แนะ หรือใช้คำถามกระตุ้นความคิดให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือประยุกต์ใช้ความรู้ในระหว่างการเรียนรู้ กิจกรรม จนนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (Collins, J. W. & O'Brien, N. P., 2003) ซึ่งแตกต่างจากผู้วิจัยเคยปฏิบัติมาก่อน และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานพบว่าช่วยส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผล เช่น พรหมทิภา ทองนวลพบว่า การจัดการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวาโดยเน้นการใช้ตัวแทน ส่งผลให้ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ และความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป (พรหมทิภา ทองนวล, 2554) ในขณะที่ ธนวรรณ นัยเนตร ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานจะส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ที่ดีขึ้น เมื่อการจัดการเรียนรู้มีการส่งเสริมกระบวนการคิด โดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยกระบวนการคิดขั้นสูง กล่าวคือ มีการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ผู้สอนจึงควรเน้นให้เกิดกระบวนการคิดขั้นในชั้นเรียน (ธนวรรณ นัยเนตร, 2560) ซึ่ง สิโรตม์ บุญเลิศ ได้กล่าวถึง แนวทางหนึ่งในการพัฒนาการสอนเพื่อพัฒนาการคิดว่าควรเป็นการสอนที่เน้นการใช้ทักษะการคิด โดยการช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้รู้และเข้าใจกระบวนการคิดของตนเอง เพื่อให้เกิดทักษะที่เรียกว่า “อภิปญญา” (สิโรตม์ บุญเลิศ, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับที่ Baker, L. & Brown, A. L. กล่าวว่าอภิปญญาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้แต่ละคนควบคุม กำกับกระบวนการทางปัญญาของตนได้ (Baker, L. & Brown, A. L., 1984)

ผู้วิจัยจึงได้ศึกษากระบวนการพัฒนาให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดหรือกระบวนการพัฒนาที่ให้นักเรียนเกิดอภิปญญาเพื่อนำไปสู่พัฒนาการให้เหตุผลสำหรับนักเรียนพบว่า กลวิธีเชิงอภิปญญา ซึ่งกลวิธีเชิงอภิปญญาเป็นการควบคุมความสามารถของบุคคลที่มีต่อกระบวนการคิด รู้ว่าอะไรที่เหมาะสมกับตนเองในการเรียนรู้ ตลอดจนสามารถเลือกกลวิธี ในการวางแผน กำกับควบคุม และประเมินการเรียนรู้ของตนเองได้ เพื่อให้การเรียนรู้หรือการปฏิบัติงานต่าง ๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2556) และจากการศึกษางานวิจัยของ

Montague, M. มีการนำกลวิธีเชิงอภิปัญญา ซึ่งเป็นการควบคุมความคิดของตนเองในขณะที่กำลังทำกิจกรรมไปใช้โดยผ่าน 3 ขั้นตอน ดังนี้ (Montague, M., 1992) 1) ขั้นการ “Say” เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องรู้ว่าจะเริ่มต้นทำอะไรเป็นขั้นตอนแรกในแต่ละขั้นตอนของการแก้ปัญหา 2) ขั้นการ “Ask” เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องตั้งคำถามกับตนเอง (Self - Question) ว่าทำอะไร เพื่อที่จะทำให้สิ่งที่ทำในขั้นการ “Say” สำเร็จ 3) ขั้นการ “Check” เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องตรวจสอบตนเอง (Self - Monitor) ว่าขั้นตอนที่ได้ลงมือทำในขั้นการ “Ask” นั้นถูกต้องสมบูรณ์แล้วหรือไม่ และมีข้อบกพร่องในส่วนใด ซึ่ง Montague, M. พบว่า กลวิธีเชิงอภิปัญญา ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียน อีกทั้งยังช่วยเพิ่มความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่ากลวิธีเชิงอภิปัญญาช่วยส่งเสริมการพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ในขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน โดยลงมือปฏิบัติ วางแผน และตรวจสอบความถูกต้อง ทำให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Montague, M., 1992)

จากแนวคิดและความเป็นมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจนำแนวคิดในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับกลวิธีเชิงอภิปัญญามาใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเนื้อหาเรื่อง ความน่าจะเป็น ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ต้องอาศัยการให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ การวิเคราะห์สถานการณ์หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตจริง และใช้ความรู้เชิงจำนวนในการอธิบายโอกาสการเกิดขึ้นของเหตุการณ์นั้น ๆ รวมถึงใช้โอกาสของเหตุการณ์ในการคาดการณ์ สร้างข้อสรุป และตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับกลวิธีเชิงอภิปัญญาที่มีต่อความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง น่าจะเป็น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับกลวิธีเชิงอภิปัญญาที่มีต่อความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ความน่าจะเป็น ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนพระอินทร์ศึกษา (กลุ่มสกลอุทิศ) จำนวน 133 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับกลวิธีเชิงอุปนัย เรื่อง ความน่าจะเป็น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 11 แผน แผนละ 50 นาที มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนที่	จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	กิจกรรม
1	สามารถใช้ความรู้สึกเชิงจำนวนบอกได้ว่าเหตุการณ์ที่กำหนดให้มีโอกาสเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด	ความน่าจะเป็น	โหลลูกอมของฉัน
2	1.สามารถจำแนกได้ว่าการกระทำหรือกิจกรรมใดเป็นการทดลองสุ่มและไม่เป็นการทดลองสุ่มได้ถูกต้อง 2. สามารถยกตัวอย่างการกระทำหรือกิจกรรมที่เป็นการทดลองสุ่มได้อย่างถูกต้อง	การทดลองสุ่มและเหตุการณ์	จัดกลุ่มให้ฉันหน่อย
3	สามารถหาผลลัพธ์จากการทดลองสุ่มได้	การทดลองสุ่มและเหตุการณ์	มาหาผลลัพธ์ทั้งหมดกัน
4	1. สามารถบอกผลลัพธ์ทั้งหมดที่อาจจะเกิดขึ้นจากการทดลองสุ่มที่กำหนดให้ได้ 2. บอกผลลัพธ์ของเหตุการณ์ที่กำหนดให้ได้	การทดลองสุ่มและเหตุการณ์	หมุนไปกับวงล้อ
5	บอกความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ที่กำหนดให้ได้	ความน่าจะเป็นของเหตุการณ์	Probability Spinner
6			Matching Cards
7	1. บอกความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ที่กำหนดให้ได้ 2. ใช้ความรู้เกี่ยวกับความน่าจะเป็นในการคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผล	ความน่าจะเป็นของเหตุการณ์	เกมเปิดป้ายทายตัวเลข ความน่าจะเป็นกับ M&M
8			คาดการณ์ได้อย่างไร
9			Fair Hopper
10	1.ใช้ความรู้เกี่ยวกับความน่าจะเป็นประกอบการตัดสินใจได้ 2. ใช้ความรู้เกี่ยวกับความน่าจะเป็นในการคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผล	ความน่าจะเป็นกับการตัดสินใจ	จะเลือกทีมใดจึงจะได้เปรียบ กติกาแบบใดจึงยุติธรรม
11			

โดยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของแต่ละแผนจะประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นกระตุ้นเพื่อเตรียมความพร้อม เป็นขั้นที่ครูเตรียมความพร้อมของนักเรียนก่อนเข้าสู่กิจกรรม โดยการทบทวนความรู้เดิมหรือใช้สถานการณ์ในชีวิตจริงที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเนื้อหา มโนทัศน์ หรือทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่ผ่านมาของนักเรียนเรียน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียน และเชื่อมโยงจากความรู้เดิมหรือประสบการณ์ในชีวิตจริงนั้นเข้าสู่กิจกรรมตามที่ครูผู้สอนได้วางแผนไว้

ขั้นที่ 2 ขั้นจัดกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์ เป็นขั้นที่ครูจัดกิจกรรมที่สร้างความรู้ มโนทัศน์หรือทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หรือกิจกรรมที่เน้นการนำความรู้เนื้อหา มโนทัศน์หรือทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ไปใช้ ซึ่งนักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่มีความหมาย โดยครูกำหนดสถานการณ์ที่สอดคล้องชีวิตจริงของนักเรียน โดยใช้กลวิธีเชิงอภิปัญญาของ Montague ดังนี้

1. ขั้นการ “Say” เป็นขั้นที่นักเรียนจะระบุว่าเพื่อแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้นักเรียนจะเริ่มต้นทำสิ่งใดบ้างในการแก้ปัญหา (Self - Instruction)
2. ขั้นการ “Ask” เป็นขั้นที่นักเรียนจะต้องตั้งคำถามกับตนเอง (Self - Question) ว่าจะอย่างไร ให้สิ่งที่วางแผนจะทำในขั้นการ “Say” สำเร็จ โดยนักเรียนจะอภิปรายร่วมกันในกลุ่มย่อยว่ามีการดำเนินการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้อย่างไร และเมื่อดำเนินการแล้วได้ผลอย่างไร

3. ขั้นการ “Check” เป็นขั้นที่นักเรียนจะต้องตรวจสอบตนเอง (Self - Monitor) ว่าขั้นตอนที่ได้ลงมือทำในขั้นการ “Ask” นั้นถูกต้องสมบูรณ์แล้วหรือไม่ และมีข้อบกพร่องในส่วนใด ผลการดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามที่คาดไว้หรือไม่

ขั้นที่ 3 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนคิด เป็นขั้นที่นักเรียนจะต้องสะท้อนความคิดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมทั้งในด้านความรู้ เนื้อหา มโนทัศน์หรือทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ และความรู้สึกล โดยนักเรียนนำเสนอความคิดเห็นของตนเองมาอธิบายผ่านการพูดคุยหรือการอภิปรายกันในชั้นเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมอง ความคิดเห็น ความรู้และประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและการนำไปใช้ เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนเรียนร่วมกันสรุปผลการสร้างองค์ความรู้หรือผลจากการนำความรู้ไปใช้ที่ได้จากการทำกิจกรรม และครูตั้งประเด็นคำถามจากกิจกรรมเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ให้กับนักเรียน จากนั้นนักเรียนนำความรู้หรือทักษะที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมในขั้นจัดกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์ และขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนคิด มาใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาหรือแบบฝึกหัดในเรื่องที่เรียน

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ โดยผ่านการแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผ่านการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ในทุกข้อ ค่าดัชนีความยากง่าย (p) 0.57 - 0.73 ค่าดัชนีอำนาจจำแนก (r) 0.26 - 0.43 และค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.90 โดยเป็นข้อสอบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ คะแนนข้อละ 4 คะแนน รวม 20 คะแนน และ

กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ประยุกต์จากเกณฑ์แนวการวัดผลประเมินผลด้วยแบบทดสอบของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2555) โดยมีรายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนนดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น

ด้าน	ระดับคะแนน	เกณฑ์การพิจารณา
คำตอบ	1	คำตอบถูกต้อง
	0	คำตอบไม่ถูกต้อง
	3	มีการอ้างอิงความรู้เรื่อง ความน่าจะเป็น ที่ถูกต้อง และเสนอแนวคิดประกอบการตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล
การให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์	2	มีการอ้างอิงความรู้เรื่อง ความน่าจะเป็น ที่ถูกต้องบางส่วน และเสนอแนวคิดประกอบการตัดสินใจ แต่อาจไม่สมเหตุสมผลในบางกรณี
	1	มีการแสดงแนวคิดที่ไม่สมเหตุสมผลในการตัดสินใจ และไม่ระบุการอ้างอิง
	0	ไม่แสดงการให้เหตุผล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการสอนนักเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับกลวิธีเชิงอภิปราย เรื่องความน่าจะเป็น จำนวน 11 คาบ ในระหว่างการสอนผู้วิจัยเก็บร่องรอยการทำงานของนักเรียนจากแบบฝึกหัดหรือชิ้นงาน และจดบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออก เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์

2. หลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอนเรื่อง ความน่าจะเป็น ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้เวลาในการทดสอบ 50 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำคะแนนแบบทดสอบของนักเรียนที่ได้จากการตรวจแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น ซึ่งใช้เกณฑ์การให้คะแนนดังที่แสดงในตารางที่ 2 และค่าสถิติที่ใช้ประกอบการพิจารณา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้ค่าสถิติอ้างอิง one - sample t - test ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์คะแนนการผ่าน ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น ที่ร้อยละ 70

ผลการวิจัย

การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับกลวิธีเชิงอภิปัญญาที่มีต่อความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ความน่าจะเป็น หลังการจัดการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ จำนวน 11 แผน และทดสอบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ปรากฏ ดังแสดงในตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ความน่าจะเป็น เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน ร้อยละ 70 คิดเป็น 14 คะแนน)

N	คะแนน 70%	$\bar{X}$	ร้อยละ	S.D.	Max	Min	T	Sig
35	14	15.14	75.70	2.37	20	10	2.86	.007*

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 3 นักเรียนมีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนรู้เท่ากับ 15.14 คิดเป็นร้อยละ 75.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.37 และคะแนนสูงสุด 20 คะแนน คะแนนต่ำสุด 10 คะแนน

ตารางที่ 4 จำนวนนักเรียนที่มีคะแนนความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 70)

ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์	จำนวนนักเรียน (คน)	ร้อยละ
ผ่านเกณฑ์	26	74.29
ไม่ผ่านเกณฑ์	9	25.71

จากตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคล พบว่ามีนักเรียนได้คะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 74.29 และไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 25.71

อภิปรายผล

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับกลวิธีเชิงอภิปัญญาช่วยส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน จะเห็นได้จากผลคะแนนจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนรู้เท่ากับ 15.14 และพิจารณาจำนวนนักเรียนที่มีคะแนนผ่านเกณฑ์พบว่า มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 26 คน

คิดเป็นร้อยละ 74.29 ของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยเป็นไปตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับกลวิธีเชิงอภิปัญญา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นกระตุ้นเตรียมความพร้อม 2) ขั้นจัดกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์ 3) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนคิด 4) ขั้นสรุปและการนำไปใช้ ได้มุ่งเน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ นักเรียนได้ศึกษาความรู้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดอย่างมีเหตุผลใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์นำหลักการทางคณิตศาสตร์มาสร้างข้อสรุป รวมทั้งนักเรียนได้สะท้อนความคิดของตนเองออกมาด้วยการแสดงออกเกี่ยวกับการพูด การเขียน พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลประกอบ เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจและยอมรับในข้อสรุปนั้น โดยมีครูคอยช่วยส่งเสริมให้เกิดการคิดและอภิปรายด้วยการใช้คำถามนำ คอยชี้แนะ ให้กำลังใจเมื่อนักเรียนให้เหตุผลที่ไม่สมเหตุสมผลหรือไม่สามารถให้เหตุผลประกอบการคิดนั้นได้ และช่วยปรับปรุงแก้ไขการให้เหตุผลนั้นให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนได้ดีขึ้น ได้ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล สามารถนำหลักการทางคณิตศาสตร์มาอธิบายข้อสรุปได้ และเป็นการส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์จึงทำให้ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น ของนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ อัมพร ม้าคนอง ที่ได้เสนอแนะแนวปฏิบัติในการพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนไว้ว่า ครูควรให้นักเรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเองทั้งในบริบททางคณิตศาสตร์ และบริบทอื่น ๆ รวมทั้งพยายามใช้คำถามเพื่อให้นักเรียนแสดงเหตุผลได้อย่างต่อเนื่อง โดยครูควรให้ความสำคัญกับทุกเหตุผล ให้นักเรียนได้อธิบาย ชี้แจงเหตุผล เพื่อสะท้อนความคิดของตน และที่สำคัญคือ นักเรียนจะได้ข้อสรุปหรือตัดสินใจความถูกต้องของสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง มากกว่าที่จะเชื่อตามที่ครูบอกหรือตามที่หนังสือเขียน (อัมพร ม้าคนอง, 2554) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสภาพ พุฒนิกุล พบว่าความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน หลังได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา (Activity - Based Learning) โดยเน้นการใช้ตัวแทน เรื่อง ความสัมพันธ์และฟังก์ชัน สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน หลังได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวาโดยเน้นการใช้ตัวแทน เรื่อง ความสัมพันธ์และฟังก์ชัน ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (สภาพ พุฒนิกุล, 2555) และสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ Montague, M. ได้ศึกษาความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเชิงอภิปัญญา ของนักเรียน 4 กลุ่ม คือ นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนบกพร่อง พบว่ามีความสามารถในการให้เหตุผลในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์มากขึ้น (Montague, M., 1992)

เมื่อพิจารณาขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับกลวิธีเชิงอภิปัญญา ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น พบว่า ขั้นตอนเตรียมความพร้อมมีการยกสถานการณ์ตัวอย่างที่สอดคล้องกับชีวิตจริง และมีการตั้งคำถามจากสถานการณ์เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้เดิม ได้คิดวิเคราะห์ แสดงเหตุผล สร้างความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในขั้นจัดกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์นั้นช่วยกระตุ้นให้นักเรียนแสดงเหตุผลมากขึ้น เช่น การจัดการเรียนรู้แผนที่ 3 ครูได้จำลองสถานการณ์การสู้รบจับสลากของขวัญในชั้นเรียนจำนวน 5 ชั้น จากนั้นถามคำถามนักเรียนว่า “นักเรียนคิดว่าจะจับสลากได้รางวัลที่นักเรียนต้องการหรือไม่” นักเรียนแสดงความคิดเห็นถึงเหตุผลที่ได้หรือไม่ได้รางวัลที่ต้องการจากประสบการณ์เดิมของนักเรียน และนักเรียนอ้างเหตุผลประกอบโดยใช้ความรู้สึกเชิงจำนวนบอกได้ว่ามีโอกาสที่จะได้รางวัลที่ต้องการมากน้อยเพียงใด สอดคล้องกับการให้เหตุผลเป็นส่วนหนึ่งของการคิด การพัฒนาการคิดนั้นครูต้องมั่นใจว่านักเรียนมีความรู้เพียงพอในเรื่องที่กำลังจะคิดหากไม่แน่ใจครูอาจทบทวนหรือให้ความรู้พื้นฐานที่จะสามารถนำไปใช้ในการคิดได้ (อัมพร ม้าคนอง, 2554) ซึ่งสถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่นักเรียนคุ้นเคยจึงทำให้นักเรียนสนใจและการทบทวนความรู้เดิมประสบความสำเร็จ

ขั้นจัดกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์ เป็นขั้นที่ครูจัดกิจกรรมที่สร้างความรู้ มโนทัศน์ หรือทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หรือนำความรู้ มโนทัศน์หรือทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์มาใช้ในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ โดยเป็นสถานการณ์ที่สอดคล้องกับบริบทในชีวิตจริงของนักเรียน ผ่านการทำกิจกรรมกลุ่ม โดยใช้กลวิธีเชิงอภิปัญญาของ Montague และเน้นให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดและโต้แย้งกันด้วยเหตุผล ทำให้นักเรียนได้ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล ใช้เหตุผลในการเลือกวิธีการแก้ปัญหาและดำเนินการแก้ปัญหาที่เหมาะสม ในขั้นการ “Say” เป็นขั้นที่นักเรียนจะวางแผนดำเนินการแก้ปัญหา ในการใช้ขั้นตอนนี้ช่วงแรกพบว่านักเรียนไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น ครูจึงเข้าไปสอบถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น วางแผนการทำงาน แสดงเหตุผลในการเลือกสิ่งที่จะทำเป็นสิ่งเริ่มต้น เมื่อผ่านไประยะหนึ่งนักเรียนกล้าที่จะแสดงเหตุผล แลกเปลี่ยนกันในกลุ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการโต้แย้งแสดงเหตุผลในการวิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกันมากขึ้น ขั้นการ “Ask” นักเรียนจะอภิปรายร่วมกันในกลุ่มย่อยว่าจะดำเนินกิจกรรมอย่างไร โดยมีครูเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกให้แก่นักเรียน และขั้นการ “Check” นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น และตรวจสอบการให้เหตุผลว่าผลการทำกิจกรรมของกลุ่มต้องเองถูกต้องหรือไม่ ซึ่งในสองขั้นตอนนี้ช่วยทำให้นักเรียนได้แสดงเหตุผลขณะดำเนินกิจกรรมในกลุ่มของตนเองและใช้เหตุผลในการตรวจสอบงานของตนเอง เช่น ในกิจกรรม Probability Spinner Matching Cards นักเรียนจะแสดงเหตุผลในการจับคู่รูปภาพกับข้อความที่สอดคล้องกัน และเมื่อจับคู่ครบนักเรียนมีการตรวจสอบความถูกต้อง มีการแสดง

เหตุผลกันในกลุ่มว่าจับคู่ถูกต้องหรือไม่ สอดคล้องกับการพัฒนาการให้เหตุผลตามแนวทางของ NCTM ที่เสนอว่า การพัฒนาการให้เหตุผลทำได้โดยการจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้คิดอย่างมีเหตุผล เลือกรงานที่ต้องมีการจัดกลุ่มข้อมูล มีการตรวจสอบความถูกต้อง และครูต้องช่วยตรวจสอบพัฒนาการของการให้เหตุผลของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะเห็นได้ว่ากลวิธีเชิงอุปนัยช่วยเสริมให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ในขั้นขั้นจัดกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์ มีประสิทธิภาพในการพัฒนาการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์มากยิ่งขึ้น (National Council of Teacher of Mathematics (NCTM) , 2000)

ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนคิด ครูให้นักเรียนสะท้อนคิด โดยนักเรียนจะนำเสนอผลงานและคำตอบที่ได้จากขั้นจัดกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์ และให้เพื่อนในชั้นเรียนได้ร่วมกันอภิปรายถึงคำตอบที่ได้ว่าถูกต้องหรือไม่ อย่างไร มีความสมเหตุสมผลหรือไม่ นอกจากนี้ครูยังพยายมใช้คำถามเพื่อให้นักเรียนได้เกิดการสะท้อนคิดจากสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้จนได้ข้อสรุป และคอยเสริมข้อความรู้ที่ยังขาดหายไป โดยเลือกใช้คำถามที่นักเรียนสงสัยมาเป็นประเด็นในการอภิปราย หรือกรณีที่เปลี่ยนแปลงเงื่อนไขจะมีผลลัพธ์เปลี่ยนไปอย่างไร พบว่าทำให้นักเรียนสามารถอธิบายชี้แจงถึงเหตุผลของกลุ่มตนเองและเพื่อนในชั้นเรียนได้ สามารถวิเคราะห์ถึงความถูกต้องของผลงานของเพื่อนต่างกลุ่มได้อย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับ อัมพร ม้าคนอง เสนอแนะว่า ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนจะพัฒนาขึ้นได้ ครูควรพยายมใช้คำถามเพื่อให้นักเรียนแสดงเหตุผล เช่น “ทำไม” “เพราะอะไร” “ถ้าเงื่อนไขบางอย่างเปลี่ยนไป จะเกิดอะไรขึ้น รู้ได้อย่างไร” โดยครูควรให้ความสำคัญกับทุกเหตุผลไม่เฉพาะเหตุผลที่ถูกต้องเท่านั้น ซึ่งการให้นักเรียนได้อธิบายชี้แจงเหตุผลจะช่วยให้ นักเรียนได้ทบทวนการทำงานเพื่อสะท้อนความคิดของตนเอง (อัมพร ม้าคนอง, 2554)

ขั้นสรุปและการนำไปใช้ ครูและนักเรียนจะร่วมกันสรุปผลการสร้างองค์ความรู้หรือผลจากการนำความรู้ไปใช้ที่ได้จากการทำกิจกรรม มีการตั้งประเด็นคำถามจากกิจกรรมที่นักเรียนลงมือ จากนั้นนักเรียนจะนำความรู้หรือทักษะที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมในขั้นจัดกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์และขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนคิด มาใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาหรือแบบฝึกหัดในเรื่องที่เรียนดังภาพที่ 1 ทำให้นักเรียนได้ฝึกการให้เหตุผลประกอบการแก้ปัญหา ขยายมุมมองและประสบการณ์ในการให้เหตุผล และฝึกให้นักเรียนเป็นคนคิดอย่างมีเหตุผลอย่างสม่ำเสมอ

ตอนที่ 2 ให้นักเรียนออกแบบเกมที่มีความยุติธรรม

เงื่อนไข การแข่งขันรางวัล ระหว่าง 5 กับ 3 โดยผู้แพ้คือผู้

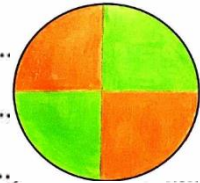
หมุนวงล้อ 1 ครั้ง หากได้ สี เขียว 6 ได้ 1 คะแนน หากได้ สี ส้ม 3 ได้ 1 คะแนน

โดยทั่วไป 2 คน ผลัดกันหมุน

ความน่าจะเป็นที่จะได้ สี เขียว $\frac{1}{2}$

ความน่าจะเป็นที่จะได้ สี ส้ม $\frac{1}{2}$

เกมนี้จึงเป็นเกมยุติธรรม เนื่องจากความน่าจะเป็น เท่ากันทั้ง 2 สี

ภาพที่ 1 แสดงนำความรู้หรือทักษะที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม
ไปฝึกการให้เหตุผลประกอบการแก้ปัญหา

จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับกลวิธีเชิงอภิปัญญา ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น ได้เป็นอย่างดี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับกลวิธีเชิงอภิปัญญาที่มีต่อความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ความน่าจะเป็น ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 2) ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ความน่าจะเป็น พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนรู้เท่ากับ 15.14 คิดเป็นร้อยละ 75.70 ส่วนเบี่ยงเบนเฉลี่ย เท่ากับ 2.37 และคะแนนสูงสุด 20 คะแนน คะแนนต่ำสุด 10 คะแนน 3) ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ความน่าจะเป็น พิจารณาเป็นรายบุคคล พบว่ามีนักเรียนได้คะแนนแบบทดสอบผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 74.29 และไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 25.71

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับกลวิธีเชิงอภิปัญญาเพื่อพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในเนื้อหา คณิตศาสตร์อื่น ๆ และระดับชั้นอื่น ๆ ต่อไป 2) การศึกษาแนวทางในการวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ที่สอดคล้องกับความสามารถที่แท้จริงที่นอกเหนือจากการใช้

แบบทดสอบวัดความสามารถ เช่น การสัมภาษณ์ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า มีนักเรียนบางส่วนสามารถพูดสื่อสารแสดงเหตุผลได้ แต่ไม่สามารถเขียนสื่อสารแสดงเหตุผลของตนเองได้

เอกสารอ้างอิง

- ธนวรรณ นัยเนตร. (2560). ผลของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับคำถามระดับสูงที่มีต่อความสามารถในการให้เหตุผลและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน, 9(26), 77-90.
- พรรณทิภา ทองนวล. (2554). ผลการจัดการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวาโดยเน้นการใช้ตัวแทนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการให้เหตุผลและความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความสัมพันธ์และฟังก์ชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). การวัดผลประเมินผลคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- _____. (2556). Metacognition. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2563 จาก <http://sa.ipst.ac.th/wcontent/uploads/sites/7/2014/08/03.กระบวนการพัฒนาข้อสอบวัด-Metacognition.pdf>
- _____. (2559). สรุปผลการวิจัยโครงการ TIMSS 2015. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สถาพร พงษ์พิบูล. (2555). คุณภาพผู้เรียน...เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ Quality of Students Derived from ActiveLearning Process. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 6(2), 1-13.
- สิโรตม์ บุญเลิศ. (2555). ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน 5E ร่วมกับกลวิธีการสะท้อนอภิปรายที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มโนคติทางวิทยาศาสตร์ และอภิปรายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยทักษิณ. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัมพร ม้าคนอง. (2554). ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์: การพัฒนาเพื่อพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Baker, L. & Brown, A. L. (1984). Cognitive Monitoring in Reading. Newark: : Delaware International Reading Association.

- Collins, J. W. & O'Brien, N. P. (2003). The Greenwood Dictionary of Education. Westport. Retrieved 27 March 2003 from CT: Greenwood Press. Run on February 29, 2019 from: http://twitmails3.s3-website-eu-west-1.amazonaws.com/users/355757832/16/attachment/_JV1lliEbdy%20%20%D9%85%D8%B1%D8%AC%D8%B9%20%D8%A7%D8%AC%D9%86%D8%A8%D9%8A.pdf
- Montague, M. (1992). The Effects of Cognitive and Metacognitive Strategy Instruction on the Mathematical Problem Solving of Middle School Students with Learning Disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 25(4), 230-248.
- National Council of Teacher of Mathematics (NCTM) . (2000). Principles and Standardsfor School Mathematics . Reston, VA: National Council of Teacher of Mathematics.

บทบาทของพยาบาลในการเสริมสร้างทักษะ EF
(การคิดเชิงบริหารและการจัดการชีวิต) ในเด็กปฐมวัย*
NURSE'S ROLE OF EXECUTIVE FUNCTION PROMOTION
IN EARLY CHILDHOOD

ศิริณี อิ่มน้ำขาว

Siranee Imnamkhao

จิระวรรณ ศรีจันทร์ไชย

Jeerawan Srichanchai

วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม

Srimahasarakham Nursing College, Thailand

E-mail: siranee@smnc.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้กล่าวถึงบทบาทของพยาบาลวิชาชีพ ในการป้องกันและแก้ปัญหา พัฒนาการล่าช้าในเด็กก่อนวัยเรียนหรือเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นบทบาทของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา และส่งเสริมพัฒนาการ นอกจากนี้ต้องส่งเสริมพัฒนาการ 4 ด้าน ปัจจุบันพบว่า การเสริมสร้างทักษะ EF (การคิดเชิงบริหารและการจัดการชีวิต: Executive Functions: EF) มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง นอกเหนือจากบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริม พัฒนาการเด็กที่บ้าน ครูพี่เลี้ยงที่ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กแล้วถือเป็นสิ่งท้าทายสำหรับ พยาบาลที่ต้องส่งเสริมให้เด็กเกิดกระบวนการทางความคิด กระตุ้นการทำงานของสมองส่วน หน้าในการทำงานเชื่อมประสานกับสมองส่วนอื่น ๆ และส่งผลต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็ก ก่อนวัยเรียน เกี่ยวข้องกับการจัดการด้านความคิด ความรู้สึกและการกระทำ รวมถึงการ จัดลำดับความสำคัญของงาน วางเป้าหมายและทำเป็นขั้นตอนจนสำเร็จตามวัยและพัฒนาการ ช่วงอายุ 3 - 6 ปี ถือเป็นโอกาสทองในการฝึกฝนทักษะด้าน EF เนื่องจากเป็นช่วงวัยทองของ ชีวิต มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการโดยเฉพาะสมองเจริญสูงสุด ซึ่งจะส่งผลให้เด็กเป็น ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อสังคม โดยทักษะ EF แบ่งเป็น 3 กลุ่มทักษะรวม 9 ด้าน คือ 1) กลุ่มทักษะพื้นฐาน ได้แก่ ความจำที่นำมาใช้งาน การยับยั้งชั่งใจ และการยืดหยุ่นทาง ความคิด 2) กลุ่มทักษะกำกับตนเอง ได้แก่ การใส่ใจจดจ่อ การควบคุมอารมณ์ และการรู้จัก และตรวจสอบตนเอง และ 3) กลุ่มทักษะปฏิบัติ ได้แก่ การริเริ่มลงมือทำงาน การวางแผนและ

* Received 26 December 2020; Revised 8 January 2021; Accepted 10 January 2021

การจัดระบบดำเนินการและความพากเพียรมุ่งสู่เป้าหมาย เพื่อสร้างรากฐานกระบวนการคิด การตัดสินใจ และส่งผลให้เด็กในวันนี้ เป็นคนที่ประสบความสำเร็จได้ในอนาคต และมีความสุข
คำสำคัญ: บทบาทของพยาบาล, การคิดเชิงบริหารและการจัดการชีวิต, เด็กปฐมวัย

Abstract

This article discusses the role of registered nurses who prevent and protection developmental delays in preschool or early childhood. Which is the role of all stakeholders in taking part in solving problems and promote development. In addition to promoting four component of child development, it is now found that enhancing EF skills (Executive Functions: EF). There are very important. Beyond the role of parents in promoting child development at home. The mentor who cares for children in a child development or early childhood development center. Facility is a challenge for nurses to promote cognitive processes. Stimulate and promoting of the frontal lobe of the brain and connect the other part of the brain to functions for growth and development in preschooler. Relate to thinking management, emotional and acting with Including job priority set goals and take steps to achieve success according to age and development. Preschooler 3 - 6 old age have golden period for executive function promotions; because growth and development, especially the brain with the highest growth. The result in children being a valuable human resource for society. Executive functions are the cognitive abilities needed to control our thoughts, emotions and actions. their impact on a person's social, emotional and intellectual life, from early childhood to adulthood. Executive functions have 3 group of components 1) Basic group have working memory, inhibitory control and shift cognitive flexibility 2) Self - Control have focus attention, emotional control and self-monitoring and 3) Practice group have initiating plan and organizing and goal directed persistence and resulting in children today be successful in the future and be happy.

Keywords: Nurse Role, Executive Functions, Early Childhood

บทนำ

บทบาทของพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาล ประกอบด้วย การพยาบาลครอบคลุม 4 มิติ ทั้งในด้านการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การดูแลรักษา และการฟื้นฟูสภาพ การให้บริการอย่างเป็นองค์รวมและดูแลอย่างเอื้ออาทรด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ การปฏิบัติการพยาบาลตามบทบาทหน้าที่เป็นการให้บริการแก่ผู้ป่วยและผู้รับบริการ ในสถานพยาบาลที่เป็นโรงพยาบาลหรือชุมชน ตามขอบเขตของงานที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้ง การแก้ปัญหาสุขภาพขั้นพื้นฐานและปัญหาการพยาบาลที่ซับซ้อนในการพยาบาลสาขาใดสาขาหนึ่ง ควบคุม นิเทศการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลเทคนิค ผู้ช่วยพยาบาล และผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นสอง โดยมีขอบเขตหน้าที่ทั้งหมดตามกิจกรรม (กองการพยาบาล, 2561) ดังนั้นบทบาทของพยาบาลเด็ก จึงมีความเกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาการและเสริมสร้างสมรรถนะในเด็กปฐมวัย ตามบทบาทของการกระตุ้น ส่งเสริมพัฒนาการและสนับสนุนครอบครัวในการเลี้ยงดูเด็กให้มีความฉลาด คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้ รวมทั้งมีเป้าหมายในชีวิต ซึ่งเป็นการทำหน้าที่อย่างเป็นอิสระทั้งภายในโรงพยาบาล การดูแลในชุมชนและการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน เป็นต้น จากการทบทวนวรรณกรรมในด้านคุณภาพเด็กปฐมวัยไทย จากรายงานของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขทำการสำรวจพัฒนาการเด็กในปีพ.ศ. 2560 เด็กก่อนวัยเรียนมีพัฒนาการสงสัยล่าช้า ร้อยละ 23.1 โดยมีพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญาล่าช้า คิดเป็นร้อยละ 52.4 และพัฒนาการด้านภาษาล่าช้า คิดเป็นร้อยละ 47.5 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ซึ่งถือได้ว่าเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญในการที่หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาร่วมกัน นอกเหนือจากการประเมินพัฒนาการเด็กแล้วยังพบว่า มีการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient: EQ) ของเด็กไทย พบว่ามีความฉลาดทางอารมณ์ล่าช้าในสัดส่วนที่สูง โดยเฉพาะด้านการช่วยเหลือตัวเองและทักษะทางสังคม มีแนวโน้มสูงขึ้น 2 เท่า จากข้อมูลในปี 2542 และปีพ.ศ.2553 พบพัฒนาการด้านความฉลาดทางอารมณ์ล่าช้า ร้อยละ 3.2 และร้อยละ 6.41 ตามลำดับและในปี พ.ศ.2557 ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กไทยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเพียง 45.12 จากค่าคะแนนปกติ 50 – 100 (เยาวชนภูผาผลิตนนท์เกียรติและคณะ, 2561)การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กก่อนวัยเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปฏิสัมพันธ์กับพ่อแม่ ครูผู้ดูแลและเพื่อนถือเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิตในช่วงวัยเรียนในวัยถัดมา (Lewis, C. & Carpendale, J. I., 2009) โดยพบว่าการที่เด็กก่อนวัยเรียนมีทักษะทางสังคมล่าช้าจะส่งผลกระทบต่อเนื่องสู่วัยเรียนเนื่องจากเด็กไม่พร้อมที่จะพึ่งตัวเองและมีทักษะทางสังคมต่ำ ก่อให้เกิดปัญหาทางจิตใจและพฤติกรรมที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข (กรมสุขภาพจิต, 2559) นอกจากนี้มีการศึกษาวิจัยการประเมินพัฒนาการด้านทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนของคณะวิจัยจาก

มหาวิทยาลัยมหิดล พบเด็กก่อนวัยเรียนของไทยในปี พ.ศ. 2558 - 2559 มีพัฒนาการด้านทักษะ EF (การคิดเชิงบริหารและการจัดการชีวิต) ล่าช้า ประมาณร้อยละ 30 (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล และคณะ, 2560) ช่วงเวลาที่ดีที่สุดในการพัฒนาทักษะ EF คืออายุ 3 - 6 ปี เพราะสมองส่วนหน้าพัฒนาได้มากที่สุด มีการเปลี่ยนแปลงด้านการทำหน้าที่ (Function) และวุฒิภาวะ (Maturation) ของอวัยวะระบบต่าง ๆ รวมทั้งตัวบุคคล ทำให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำสิ่งที่ยากสลับซับซ้อนมากขึ้น เพิ่มทักษะใหม่ ๆ และความสามารถในการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ให้การดูแลและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กต้องมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเด็กและธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อวางแผนการจัดประสบการณ์และส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ให้เด็กได้อย่างเต็มที่ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา (นิตยา คชภักดี, 2551)

ดังนั้นบทความนี้ผู้เขียนจึงได้ทำการสรุปบทบาทของพยาบาลในการเสริมสร้างทักษะ EF (การคิดเชิงบริหารและการจัดการชีวิต) ในเด็กปฐมวัย ซึ่งต้องดำเนินการควบคู่กับการทำหน้าที่ของการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดาในการดูแลเด็กปฐมวัยที่บ้าน ครูพี่เลี้ยงหรือผู้ดูแลที่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยและที่สำคัญคือในโรงพยาบาลหรือชุมชนที่เด็กปฐมวัยอาศัยอยู่ โดยรวบรวมความหมาย องค์ประกอบ แนวทางการส่งเสริมทักษะ EF ในเด็กปฐมวัย เพื่อให้พยาบาลหรือผู้เกี่ยวข้องเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักการสำคัญ นำสู่การพัฒนาทักษะ EF (การคิดเชิงบริหารและการจัดการชีวิต) สำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป

ความหมายและความสำคัญของทักษะ EF (การคิดเชิงบริหารและการจัดการชีวิต)

การคิดเชิงบริหารและการจัดการชีวิต (Executive Functions: EF) เป็นการทำหน้าที่ระดับสูงของสมองส่วนหน้าในการทำงานประสานกับสมองส่วนอื่น ๆ เพื่อเชื่อมต่อข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับ ก่อให้เกิดกระบวนการบริหารจัดการชีวิต ด้วยการวางแผน การจัดลำดับขั้นตอน การควบคุมอารมณ์ การกำกับความคิดและการกระทำพฤติกรรมการทำงานตามช่วงวัยและพัฒนาการ โดยใช้ข้อมูลที่เกิดจากประสบการณ์ที่ได้รับนำมาใช้ในการแก้ปัญหาหรือนำสู่การปฏิบัติพฤติกรรม เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้จนความสำเร็จ (ศิริณี อิ่มน้ำขาว และพูลสุข ศิริพูล, 2563) จึงถือได้ว่าทักษะ EF เป็นกระบวนการทางความคิด (Mental process) ของสมองส่วนหน้า ซึ่งเป็นทักษะที่มนุษย์ทุกคนต้องใช้ มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนการทำงาน รวมทั้งการมีชีวิตครอบครัว การพัฒนาคุณภาพเด็กจึงมีความจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่เด็กปฐมวัย เพราะช่วงวัย 3 - 6 ปี ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาทองของชีวิตในการพัฒนาทักษะ EF ให้กับเด็ก เพราะสมองมีการพัฒนาทักษะ EF ได้ดีที่สุด

ดังนั้นในการทำบทบาทของพยาบาลวิชาชีพโดยเฉพาะพยาบาลเด็ก เพื่อส่งเสริมทักษะ EF จึงต้องทำความเข้าใจว่าความหมายของทักษะการคิดเชิงบริหารและการจัดการชีวิต

ครอบคลุมการทำหน้าที่ระดับสูงของสมองส่วนหน้าที่ทำงานประสานกับสมองส่วนอื่น ๆ เพื่อเป้าหมายในการส่งเสริมให้เด็กก่อนวัยเรียนสามารถพัฒนากระบวนการคิดให้ทำงานได้สำเร็จตามวัย ด้วยการวางแผน จัดลำดับขั้นตอน ควบคุมอารมณ์ กำกับความคิดและการทำงานจนมุ่งสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ประสบความสำเร็จ

องค์ประกอบของทักษะ EF (การคิดเชิงบริหารและการจัดการชีวิต)

ทักษะ EF (การคิดเชิงบริหารและการจัดการชีวิต) สามารถแบ่ง เป็น 3 กลุ่มทักษะ ประกอบด้วย 9 ด้าน ดังนี้

1. กลุ่มทักษะพื้นฐาน

1.1 ความจำขณะทำงาน (Working Memory) คือ ความสามารถในการเก็บข้อมูลที่ได้จากการเรียนรู้ เป็นการสะสมประสบการณ์ จากนั้นนำมาประมวลและดึงข้อมูลที่เก็บในคลังสมองออกมาใช้ตามสถานการณ์ที่พบ การที่เด็กมีความจำดี จะสามารถนำมาใช้ในการเรียนและคิดตามสิ่งที่ได้เรียนรู้ได้ สามารถคิดเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ได้เรียนไปแล้วกับบทเรียนใหม่ได้ สามารถคิดและกำหนดขั้นตอนในการแก้โจทย์ปัญหาได้อย่างถูกต้อง รู้สามารถจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังได้

1.2 การยับยั้งชั่งใจ คิดไตร่ตรอง (Inhibitory Control) คือ ความสามารถในการควบคุมแรงปรารถนาของตนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม จนสามารถหยุดยั้งพฤติกรรมได้ในเวลาที่สมควร โดยพบว่าหากเด็กที่ไม่สามารถยับยั้งชั่งใจ เด็กหนึ่งคนอาจทำสิ่งใด ๆ ไปโดยไม่คิดหรือมีปฏิกิริยาตอบโต้สิ่งต่าง ๆ ไปในทางที่สร้างปัญหาแก่ตนเองต่อไป

1.3 ความสามารถในการยืดหยุ่นความคิด (Shift หรือ Cognitive Flexibility) คือการเปลี่ยนความคิดไม่ยึดติดความคิดเดียว รู้จักเปลี่ยนมุมมอง คิดนอกกรอบ หรือเปลี่ยนทิศทางให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ เด็กเป็นคนที่คิดพลิกแพลง ยืดหยุ่นความคิดและคิดสร้างสรรค์ได้ดี

2. กลุ่มทักษะกำกับตนเอง

2.1 ความสามารถในการใส่ใจจดจ่อ (Focus หรือ Attention) คือทักษะในการจดจ่อ มุ่งความสนใจอยู่กับสิ่งที่ทำอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ โดยไม่วอกแวกไปตามปัจจัยที่เข้ามารบกวน เด็กที่ประสบความสำเร็จในการเรียน มักจะเป็นเด็กที่เมื่อทำอะไรแล้วเขาจะตั้งใจทำ ใจจดใจจ่อจนกว่าจะเสร็จโดยเฉพาะสิ่งที่ชอบหรือกำลังสนใจ

2.2 การควบคุมอารมณ์ (Emotional - Control) คือ ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม จัดการกับความเครียด หงุดหงิด และแสดงออกแบบที่ไม่รบกวนผู้อื่น มีความมั่นคงทางอารมณ์ แก้ปัญหาโดยไม่ใช้อารมณ์ แสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม เด็กสามารถบอกได้ว่ากำลังรู้สึกอย่างไร และควรจัดการอย่างไร เด็กที่ควบคุม

อารมณ์ไม่ได้ มักกลายเป็นคนโกรธเกรี้ยวฉุนเฉียว ชี้อุบัติเหตุเกิดขึ้นเหตุ หรือช็อกกังวล อารมณ์แปรปรวน และอาจซึมเศร้าได้

2.3 การตรวจสอบตนเอง รู้จักตนเอง (Self - Monitoring) คือ การติดตามประเมินตนเองและสะท้อนผลจากการกระทำของตนเองได้ ประเมินตนเองได้ว่ามีอะไรที่ต้องปรับปรุง สามารถมองตัวเองในมุมของคนอื่น ในลักษณะเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพื่อที่จะได้ปรับท่าทีในการทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ กล่าวหาญที่จะยอมรับ และขอโทษ เมื่อทำให้คนอื่นไม่สบายใจ กล่าวที่จะรับผิดชอบกับความผิดพลาดที่ตนเองก่อขึ้น พร้อมกับอาสาที่จะเข้าไปแก้ไข โดยไม่ปิดความรับผิดชอบ หรือโทษคนอื่น นำไปสู่การเห็นคุณค่าของตัวเอง

3. กลุ่มทักษะปฏิบัติ

3.1 ความสามารถในการริเริ่มและลงมือทำงาน (Initiating) คือ ทักษะในการริเริ่ม ลงมือทำ สร้างสรรค์แนวทางในการทำสิ่งต่าง ๆ เมื่อคิดแล้วก็ลงมือทำ “ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง” เพื่อให้ความคิดของตนปรากฏขึ้นจริง แต่การจะเป็นคนที่มีทักษะสมองที่สร้างสรรค์ “กล้าริเริ่มและลงมือทำ” นั้น ต้องฝึกกันมาตั้งแต่เด็กช่วงปฐมวัย จากการได้รับโอกาสให้ลองคิดลองทำ ได้ฝึกทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง จนทำเป็นและกล้าที่จะทำ จนเกิดผลงานขึ้น เมื่อได้รับคำชมเชยก็จะมีแรงบันดาลใจที่จะทำงานอื่น ๆ ให้สำเร็จด้วยตนเองต่อไป ค่อย ๆ พัฒนาทักษะและนิสัยให้เป็นคนกล้าคิดกล้าทำ แม้จะต้องใช้เวลายาวนานในการพัฒนา แต่การริเริ่มลงมือทำก็เป็นทักษะที่สำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อเด็กทั้งในด้านการเรียนและด้านอื่น รวมทั้งเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ต่อไป

3.2 การวางแผนและการจัดระบบดำเนินการ (Planning and Organizing) เริ่มตั้งแต่การตั้งเป้าหมาย การเห็นภาพรวม จัดลำดับความสำคัญ จัดระบบโครงสร้าง จนถึง การดำเนินการตามแผน การบริหารเวลา บริหารทรัพยากร และการประเมินผล การวางแผน และการจัดการจะต้องฝึกตั้งแต่เล็ก จะได้ฝึกเป็น “ชิป” ลงในสมอง เช่น การให้เด็กเล่นขายของ การทำสิ่งประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ ฯลฯ เด็กที่มีทักษะนี้ จะบริหารทรัพยากร คน งาน และเวลาเก่ง ตรงข้ามคนที่ไม่ได้ฝึก EF ด้านนี้ ทำอะไรก็มักจะไม่เป็นระบบ จັบตันจนปลายไม่ถูกและเกิดปัญหาการทำงานได้

3.3 ความพากเพียรมุ่งสู่เป้าหมาย (Goal Directed Persistence) เป็นทักษะสมองที่สำคัญเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของชีวิต ส่งเสริมให้เด็กมีการสร้างเป้าหมาย สร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เกาะติดเป้าหมายด้วยความพากเพียรอดทนและกล้าฝ่าฟันอุปสรรค สามารถเริ่มพัฒนาได้จากเรื่องเล็ก ๆ ในชีวิตประจำวัน เมื่อฝึกฝนเรื่อย ๆ จะส่งผลให้อดทน พากเพียร ไม่กลัวอุปสรรคปัญหา กล้าต่อสู้ กล้าเอาชนะได้

ในศตวรรษที่ 21 มีการให้ความสำคัญกับการเลี้ยงดูเด็กของผู้ใหญ่ต้องให้โอกาสเด็กฝึกฝน เพื่อสร้างทักษะสมอง EF ในทุก ๆ ด้านอย่างจริงจัง ฝึกให้เด็กมีความมุ่งมั่นแล้ว

ทำสำเร็จไปทีละน้อย ความสำเร็จในเรื่องเล็ก ๆ เหล่านี้จะเป็นพลังใจในการหล่อเลี้ยงจิตใจของเด็ก ให้งอกงามกลายเป็นทักษะที่ฝังอยู่ในสมองที่เรียกว่า “ฝังชิป” จนเป็น “นิสัย” ดังนั้น ทักษะ EF จะเป็นเครื่องพยากรณ์ สุขภาวะและพัฒนาการของเด็ก ความสำเร็จในโรงเรียน และเศรษฐกิจในอนาคต รวมถึง ทักษะทางสังคม ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ และพฤติกรรม การเคารพเปียบ วินัย ปฏิบัติตามกฎหมายกติกา ของสังคม ถ้าเด็ก “EF” ไม่แข็งแรง การพัฒนาทักษะขั้นสูงอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการคิดสร้างสรรค์ การยืดหยุ่นปรับตัว การร่วมมือกับคนอื่น การสร้างนวัตกรรม ฯลฯ จะเป็นไปได้ยาก ดังนั้นทักษะ EF เป็นคุณสมบัติที่ช่วยให้บุคคลผ่านพ้นปัญหาอุปสรรคและดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข (สุภาวดี หาญเมธี, 2558)

สรุปองค์ประกอบทั้ง 3 กลุ่มทักษะ รวม 9 ด้านของทักษะ EF (การคิดเชิงบริหารและการจัดการชีวิต) ดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าหน้าที่ของพยาบาลวิชาชีพในการส่งเสริมทักษะ EF ให้พิจารณาตามวัยและพัฒนาการเด็ก ที่สอดคล้องกับระดับของทักษะแต่ละกลุ่มจากง่ายไปหายาก จากทักษะพื้นฐานสู่ทักษะการกำกับตนเองและนำสู่ทักษะการปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กก่อนวัยเรียนที่ต้องเรียนรู้จากง่ายไปหายากและเรียนรู้จากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัวและสอดคล้องตามวัยที่แตกต่างในแต่ละบุคคลการส่งเสริมทักษะจึงจะประสบความสำเร็จ

บทบาทของพยาบาลในการเสริมสร้างทักษะ EF (การคิดเชิงบริหารและการจัดการชีวิต)

พยาบาลมีหน้าที่ในการปฏิบัติกรพยาบาล เริ่มตั้งแต่การประเมินปัญหาภาวะสุขภาพที่ต้องการการดูแลและให้การช่วยเหลือเพื่อให้ผู้รับบริการปรับตัวได้ นำแผนการรักษาของแพทย์สู่การปฏิบัติ ป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อน ให้การฟื้นฟูและสร้างเสริมสุขภาพ โดยคำนึงถึงความเป็นองค์รวม และความเป็นปัจเจกบุคคลที่มีความต้องการที่แตกต่างกันในผู้รับบริการแต่ละคน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้รับบริการสามารถดูแลตนเองและกลับคืนสู่ครอบครัวและสังคมได้ ดังนั้นบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานของพยาบาลจึงแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ (กองการพยาบาล, 2561) ได้แก่ 1) บทบาทอิสระ หมายถึง พยาบาลปฏิบัติหน้าที่โดยใช้ความรู้จากศาสตร์ทางด้านการพยาบาลและความรู้ที่เกี่ยวข้องในศาสตร์สาขาอื่น ๆ ตัดสินใจวางแผนเพื่อให้การดูแลผู้รับบริการ ป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ช่วยฟื้นฟูและสร้างเสริมสุขภาพ อย่างเป็นอิสระภายใต้ขอบเขตของการพยาบาลและ 2) บทบาทร่วม หมายถึง พยาบาลปฏิบัติหน้าที่โดยทำงานร่วมกับแพทย์และทีมสหสาขา โดยนำแผนการรักษาของแพทย์สู่การปฏิบัติดูแลช่วยเหลือผู้รับบริการ เพื่อให้หายจากโรคหรือควบคุมโรคได้

การปฏิบัติบทบาทหน้าที่ของพยาบาล สามารถดำเนินการทั้งในสถานบริการด้านสุขภาพและในชุมชน โดยในสถานบริการด้านสุขภาพจะพบว่า มีการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ตั้งแต่การประเมินสภาพ คัดกรองผู้รับบริการ ให้การบริการเบื้องต้นตามมาตรฐานประสานงานกับสหวิชาชีพเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับบริการ และปฏิบัติการพยาบาลอย่างเอื้ออาทรด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ กับผู้ที่มีปัญหาสุขภาพทุกวัย ทั้งในระยะวิกฤติ เนียบพลันและเรื้อรัง ส่วนการบริการในชุมชนจะเน้นการส่งเสริมและป้องกันปัญหาสุขภาพ ตลอดจนการรักษาโรคเบื้องต้น และการติดตามดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ของการรักษาพยาบาลที่ดีหรือหายจากโรค ดังนั้นการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย จึงเป็นบทบาทสำคัญของพยาบาล ที่จะต้องปฏิบัติการดูแลช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมศักยภาพของเด็กและผู้ดูแลเด็ก รวมทั้งสร้างการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมทักษะ EF (การคิดเชิงบริหารและการจัดการชีวิต) ในเด็กปฐมวัยได้ ทักษะ EF ไม่ได้เกิดขึ้นมาเองตั้งแต่กำเนิดแต่เกิดจากการอบรมเลี้ยงดูและการฝึกฝน โดยบทบาทของพยาบาลในการส่งเสริมทักษะ EF (การคิดเชิงบริหารและการจัดการชีวิต) จึงสามารถทำได้ตั้งแต่ในครรภ์และส่งต่อถึงวัยถัดไปได้ดังนี้

1. บทบาทของพยาบาลในการให้คำแนะนำการกระตุ้นพัฒนาการของสมอง

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าพัฒนาการของสมองที่เกี่ยวข้องกับทักษะ EF (การคิดเชิงบริหารและการจัดการชีวิต) สมองเริ่มมีการพัฒนาดังแต่อยู่ในครรภ์มารดา เมื่อแรกคลอดจะมีเซลล์สมองเกือบทั้งหมดแล้ว และเติบโตได้อีกมากในช่วงแรกเกิดถึง 3 ปี ขนาดของสมองในเด็กวัยนี้จะประมาณ 80% ของวัยผู้ใหญ่ ถัดจากวัยนี้ไปแล้วจะไม่เกิดการเพิ่มเซลล์สมองแต่จะเป็นการพัฒนาของโครงข่ายเส้นใยประสาทและเมื่อพ้นวัย 10 ปีเป็นต้นไปสมองจะเริ่มเข้าสู่วัยถดถอยอย่างช้า ๆ ไม่มีการสร้างเซลล์สมองมาทดแทน ดังนั้นเด็กปฐมวัยจึงเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญยิ่ง การทำงานของเซลล์สมองในส่วนต่าง ๆ ทำให้นุชนสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ สามารถเก็บเกี่ยวข้อมูลรอบตัวและสร้างความรู้ขึ้น เกิดการคิด กระบวนการคิด และความคิดขึ้นในสมอง หลังเกิดความคิด จะเกิดการคิดค้นและมีผลผลิตเกิดขึ้นตามมา การกระตุ้นให้เด็กได้ใช้ความคิดจะเป็นการฝึกให้เด็กมีการใช้สมองเพื่อการเรียนรู้ ส่งผลให้เซลล์สมองสร้างเครือข่ายเส้นใยสมองใหม่ ๆ แดกแขนงเชื่อมติดต่อกันมากยิ่งขึ้น สมองมีขนาดใหญ่ขึ้น โดยไปเพิ่มขนาดของเซลล์สมอง จำนวนเส้นใยสมองและจุดเชื่อมต่อระหว่างเซลล์สมอง สมองได้ทำงานประสานกันและเชื่อมโยงกัน ช่วยให้สามารถรับรู้และเรียนรู้ได้ทั้งในส่วนย่อยและส่วนรวม

อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ของเด็กจะมีปัจจัยหลายสิ่งเข้ามาขัดขวาง เช่น ความเครียด ขัดขวางการคิดและการเรียนรู้ของเด็กเช่นเด็กที่ได้รับประสบการณ์ที่กระทบกระเทือนจิตใจทำให้เกิดความกลัว เครียด คับข้องใจและไม่มีความสุข จะส่งผลให้เกิดการสร้างฮอโมนที่เกี่ยวกับ

ความเครียด เรียกว่า คอร์ติซอล (Cortisol) ไปทำลายสมองโดยเฉพาะสมองส่วนคอร์เท็กซ์หรือพื้นผิวสมองที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับความคิด ความฉลาดกับสมองส่วนฮิปโปแคมปัส หรือสมองส่วนที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับอารมณ์และความจำ ความเครียดจะทำให้สมองส่วนนี้เล็กลงได้ (สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต, 2559) ซึ่งสมองส่วนหน้าเปรียบเสมือน CEO ที่ควบคุมความคิด การตัดสินใจ อารมณ์การแสดงออก และการกระทำของมนุษย์ โดยสมองส่วนหน้าทำหน้าที่เป็นหลัก แต่ไม่ใช่สมองส่วนหน้าควบคุมทั้งหมดเพียงอย่างเดียวหากแต่จะทำงานร่วมกับสมองส่วนอื่น ๆ ตามทฤษฎี Integrative Theory (Miller, E. K. & Cohen, J. D. , 2001) โดยมีวงจรเส้นใยประสาทที่เชื่อมต่อถึงกัน ทั้งนี้จะต้องใช้สมองและเส้นประสาทต่าง ๆ ร่วมกัน จึงจะเกิดทักษะ EF (การคิดเชิงบริหารและการจัดการชีวิต) ได้

ดังนั้นในการกระตุ้นส่งเสริมเด็กปฐมวัย ให้เกิดทักษะEF (การคิดเชิงบริหารและการจัดการชีวิต) จำเป็นที่พยาบาลจะต้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการ ที่สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย อย่างมีความรู้และเข้าใจพัฒนาการเด็ก รวมทั้งสามารถต่อยอด EF เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดแก่เด็กปฐมวัย เมื่อเด็กได้รับการกระตุ้นอย่างถูกต้องเหมาะสม เด็กจะเกิดพัฒนาการที่ดี มีทักษะการคิดและใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ

2. บทบาทของพยาบาลในการส่งเสริมทักษะEF (การคิดเชิงบริหารและการจัดการชีวิต)

บทบาทของพยาบาลในการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการเด็กเพื่อให้มีทักษะ EF ควรคำนึงถึง ปัจจัยที่มีความสำคัญ ประกอบด้วย

2.1 ความพร้อมของผู้ดูแล การส่งเสริมทักษะEF มีความจำเป็นที่ผู้ดูแลไม่ว่าจะเป็นบิดา มารดา สมาชิกในครอบครัว ครูพี่เลี้ยง หรือพยาบาลในหอผู้ป่วยหรือในชุมชน ที่จะทำให้การส่งเสริมทักษะEF ควรมีคุณสมบัติ 1) มีความรู้ความเข้าใจเรื่องทักษะ EF เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในแนวคิดของการส่งเสริมทักษะEF มีประสบการณ์ในการเลือกการส่งเสริมได้อย่างเหมาะสมตามวัยและพัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียน 2) ใจกว้าง มีทัศนคติเชิงบวก 3) พยาบาลต้องมีความเชี่ยวชาญในทักษะที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกตที่มีความละเอียด การสื่อสารเชิงบวก การสร้างแรงจูงใจมีทักษะการประเมินและคาดเดาผลล่วงหน้าได้ดี 4) มีวินัยในตนเอง ในการเป็นแบบอย่างที่ดีในการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก 5) ทำงานเป็นทีมในการส่งต่อข้อมูลให้กับผู้ดูแลและผู้เกี่ยวข้องเพื่อการดูแลต่อเนื่องได้ 6) เป็นที่รักและสร้างความไว้วางใจให้กับเด็ก 7) สามารถวางแผนและจัดการงานเป็น

2.2 สภาพสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นสิ่งกระตุ้นการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ประกอบด้วย

2.2.1 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ในหอผู้ป่วยหรือในสถานที่ที่ให้การดูแลเด็ก ควรคำนึงถึงการพัฒนาทักษะสมอง ดังนี้ 1) การทำงานของระบบ

ประสาทส่วนกลาง(sensory integration: SI) โดยส่งเสริมการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัส เพื่อฝึกให้เด็กมีการตีความ ตอบสนองต่อการป้อนข้อมูลอย่างมีความหมายและเหมาะสม การหาของเล่นที่ช่วยให้เกิดการรับรู้ความรู้สึกทั้ง 3 รูปแบบคือการรับสัมผัส มองเห็น กระตุ้น อารมณ์ความรู้สึกและการกระทำของเด็ก ทุกสิ่งที่อยู่รอบตัวเด็ก ได้ยิน ลิ้มรสและดมกลิ่น การรับรู้โดยการบูรณาการการรับประสาทสัมผัสที่ดีและเหมาะสมตามวัยจะสามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตได้ 2) คำนึงถึงความปลอดภัยและความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายเสมอ 3) ดูแลให้สะอาดและได้รับการดูแลอย่างดี สภาพแวดล้อมต้องสะอาด ความเป็นระเบียบ ถูกสุขลักษณะ การฝึกให้เด็กมีความสะอาด ปฏิบัติตามสุขลักษณะที่ดี เป็นผลดีต่อสุขภาพ ฝึกให้เด็กมีการดูแลสุขวิทยาส่วนบุคคล ล้างมือเป็นนิสัย ฝึกทักษะ EF ผ่านการทำกิจวัตรประจำวัน เป็นการฝึกความจำในการนำประสบการณ์ที่เคยได้เรียนรู้มาใช้ในการปฏิบัติ ยิ่งคิด ลงมือทำ จนประสบความสำเร็จ 4) จัดสิ่งแวดล้อมทางอารมณ์และสังคม โดยต้องคำนึงถึง การตอบสนองความต้องการของเด็ก ตอบสนองทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก มีมุมเงียบ สงบ ผ่อนคลายหรือมุมบทบาทสมมติ เล่นตุ๊กตาเป็นต้น สภาพแวดล้อมที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าเป็นสมาชิกของกลุ่ม เป็นเจ้าของสถานที่ร่วมกับคนอื่น สภาพแวดล้อมที่เกิดความอบอุ่น ปลอดภัยปราศจากความกดดัน

2.2.2 การจัดสิ่งแวดล้อมทางความคิด กระตุ้นให้เกิดความสนใจใคร่รู้ กระตุ้นพลัง การสร้างจินตนาการ ส่งเสริมให้กล้าคิดกล้าทำ เช่น ถ้าต้องการให้เด็กรู้จักยับยั้งชั่งใจ ผู้ใหญ่ก็ต้องมีพฤติกรรมยับยั้งชั่งใจให้เด็กเห็นและซึมซับ ยึดหลักการ 1) ไกล่ลึงธรรมชาติ 2) ทุกก้าวของเด็กเป็นการเรียนรู้ 3) จัดหาวัสดุอุปกรณ์สื่อที่หลากหลาย 4) ดัดแปลงให้เป็นพื้นที่ที่กระตุ้นให้เด็กได้ตอบโต้กับสิ่งรอบตัวและ 5) การให้ความสำคัญกับเวทีหรือมีพื้นที่ในการจัดแสดงผลงานของเด็ก

2.2.3 สภาพแวดล้อมทางอารมณ์จิตใจและสังคม คือ การมีบรรยากาศที่ร่มเย็น รื่นรมย์ให้ความสุข หรือสนุกสนาน หรือให้เด็กรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ มีมุมประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น มุมบล็อกมุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์ มุมบทบาทสมมติ และมุมศิลปะ ฯลฯ การให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดสิ่งแวดล้อมจะส่งผลให้เด็กมีความสุขและเห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองได้กระทำ

2.3 การสร้างประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะเน้นการลงมือทำด้วยตนเอง หรือการเข้าไปมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งรอบตัว สำหรับเด็กปฐมวัย คือการเรียนรู้ผ่านการเล่น (Play - Based Learning) เพราะการเล่นคือการเรียนรู้แบบ Active Learning ของเด็ก การเรียนรู้ผ่านการเล่นเป็นการเรียนรู้ที่เกิดการสร้างความสุขให้กับเด็ก ทำให้เด็กเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เป็นการบูรณาการการเรียนรู้ให้เกิดอย่างเป็นธรรมชาติ ดึงความรู้สึกนึกคิด ความจำและประสบการณ์เดิมของเด็กออกมา ฝึกการแก้ปัญหา มีสมาธิ จดจ่อกับสิ่งที่เล่น หากเล่นกับเพื่อนจะก่อให้เกิดปัญหา เรียนรู้กติกา การรอคอย การยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนและ

การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี พัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมในเด็กให้เกิดการแบ่งปัน การให้ ผ่านการแสดงบทบาทโดยที่เด็กไม่รู้ตัว นอกจากนี้การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริงจะทำให้เด็กมีโอกาสได้ฝึกคิดด้วยตนเอง ฝึกสังเกต ได้คิดค้นวางแผน และทดลองหรือลงมือทำ ระหว่างทำก็ได้เห็นอุปสรรคปัญหา แล้วหาทางแก้ไข และสรุปบทเรียนด้วยตนเอง การเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากการกระทำ การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จะช่วยให้เด็กได้จดจำและวางแผนทำสิ่งต่าง ๆ มีจิตใจที่จดจ่อและริเริ่มลงมือทำสิ่งต่าง ๆ อย่างมุ่งมั่นตั้งใจ จนประสบความสำเร็จ เป็นการกำกับควบคุมตนเองสู่การทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่เด็กแต่ละคนตั้งไว้ เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดสงสัย สังเกต เป็นการสร้างการเรียนรู้ คิด วิเคราะห์และริเริ่มสร้างสรรค์ พัฒนาตนเองสู่การวางแผน การตั้งเป้าหมาย แก้ปัญหา ลงมือทำด้วยตนเอง ได้ลองผิดลองถูกเด็กจะได้เผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้ ช่วยให้เด็กได้เห็นความสามารถ ความชอบของตนเอง พัฒนาวิสัยทัศน์ วิธีทำและเกิดความชำนาญ มั่นใจและภูมิใจที่ทำได้สำเร็จ นอกจากนี้การเปิดโอกาสให้ใช้ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ เป็นการก่อให้เกิดความสนุกที่ได้คิดสิ่งใหม่ ๆ วิธีการใหม่ ๆ เกิดความกระตือรือร้น ส่งผลให้เด็กเป็นคนช่างคิด ช่างทำ

การส่งเสริมให้เกิดการกระตุ้นความคิดและการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก หมายถึงกระบวนการสอนหรือฝึกฝนพฤติกรรมที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดกระบวนการควบคุมภายในตนเอง การมีระเบียบวินัยในตนเองเป็นการทำงานของสมองชั้นสูงในการควบคุมการมีวินัยของเด็กแต่ละคน เป็นสิ่งที่ต้องได้รับการฝึกฝน เพราะระเบียบวินัยไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและไม่ได้มีการเพิ่มขึ้นตามวัย แต่เกิดจากการฝึกฝนกรอบแนวคิดของการสร้างวินัยเชิงบวก รูปแบบการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก 1) เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับเด็ก 2) สอนให้เรียนรู้การเคารพสิทธิของผู้อื่นและเคารพการตัดสินใจของเด็ก 3) หล่อหลอมให้เด็กเป็นคนที่มีความภาคภูมิใจในตนเอง ให้ความรัก ความอบอุ่น 4) สอนโดยปราศจากความรุนแรง 5) มีการกำหนดเป้าหมายระยะสั้น ระยะยาว และ 6) ส่งเสริมการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ และสถาบันอาร์แอลจี, 2561)

2.4 การให้การดูแลและบริการขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของสมอง

บทบาทอิสระของพยาบาลในการดูแลปัจจัยขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพของเด็กที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการของสมอง สามารถทำได้โดย

2.4.1 การนอนหลับพักผ่อน

พยาบาลให้การดูแลเด็กในด้านการนอนหลับพักผ่อน ให้สมองสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการนอนพักผ่อนให้เพียงพอ เด็กก่อนวัยเรียนต้องการการนอนหลับพักผ่อนแบบนอนหลับสนิทเพื่อให้ร่างกายได้พัก สมองได้จัดระเบียบสิ่งที่ได้เรียนรู้ในแต่ละวัน เรียบเรียงประสบการณ์ที่ได้เป็นหมวดหมู่ให้

พร้อมในการใช้งาน ส่งผลให้ช่วงของการนอนหลับเด็กจะมีการเชื่อมต่อของเซลล์ประสาทในสมองแข็งแรงตามวัย การนอนหลับในช่วงบ่ายของเด็ก 3 - 5 ปีจะช่วยเพิ่มพลังสมอง ให้เด็กสามารถจดจำได้ดีขึ้น

2.4.2 การดูแลให้ได้รับโภชนาการที่ดี สามารถดูแลติดตาม กำกับ และให้คำแนะนำผู้ดูแลในการดูแลเรื่องโภชนาการสำหรับเด็ก ดังนี้ 1) การดูแลเรื่องโภชนาการในเด็กโดยการให้เด็กดื่มน้ำสะอาดเพียงพอเนื่องจากหากเด็กขาดน้ำจะทำให้เซลล์สมองเหี่ยว ทำให้ส่งข้อมูลได้ช้า คิดช้า คิดไม่ออก 2) การได้รับสารอาหารที่พัฒนาสมองและหลีกเลี่ยงการทำลายสมอง จะช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาสมอง ในขณะที่เด็กรับประทานอาหารจะช่วยพัฒนาความจำและการมีสมาธิ โดยอาหารที่ช่วยในการพัฒนาสมอง ตัวอย่างเช่น อาหารประเภทปลาที่มีโอเมก้าช่วยให้เซลล์สมองแข็งแรง พัฒนาความจำและการเรียนรู้ เสริมสร้างความแข็งแรงของโครงกระดูกช่วยโยยการเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ได้ง่าย 3) อาหารประเภทไข่ มีโปรตีนและไข่แดงมีโคลีนสารอาหารที่ช่วยในการพัฒนาความจำและสมาธิจดจ่อ 4) วิตามินบี 1 ช่วยในการบำรุงสมองและพัฒนาเซลล์ประสาทให้แข็งแรง 5) ผักใบเขียวและวิตามินต่าง ๆ ช่วยให้เซลล์สมองใหม่ได้รับการพัฒนา ส่วนผักสีส้มต่าง ๆ เป็นแหล่งของสารแอนตี้ออกซิแดนท์ที่ช่วยให้เซลล์สมองแข็งแรง 6) เนื้อแดงเป็นแหล่งของธาตุเหล็กช่วยให้พลังงานและการมีสมาธิจดจ่อ นอกจากนี้ยังมีสังกะสีที่ช่วยในการจดจำได้ 7) อาหารทะเลมีประโยชน์ต่อการสร้างเซลล์สมองและ 8) กรดไขมันในถั่วและเมล็ดพืชช่วยให้อารมณ์ดีและระบบประสาทพร้อมสำหรับการใช้งาน

2.4.3 การออกกำลังกายและการเล่นกลางแจ้ง แม้เด็กป่วยจะอยู่ที่โรงพยาบาลหรือหากพบเด็กในชุมชน สามารถให้คำแนะนำในการดูแลการให้เด็กออกกำลังกายและเล่นกลางแจ้ง เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระ ผักผ่อนและเคลื่อนไหวร่างกาย จะเกิดการกระตุ้นให้เกิดการหลั่งสารเอ็นโดรฟิน เป็นสารสร้างสุข จิตใจผ่อนคลาย เรียนรู้และทำให้เกิดการจดจำได้เร็วและแม่นยำ นอกจากนี้การเล่นกลางแจ้งเป็นการเล่นที่ส่งผลให้ได้มีการพัฒนาทักษะทางด้านสังคมเนื่องจากอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เด็กเล่นบางครั้งจำเป็นต้องเล่นด้วยกันกับเด็กคนอื่น ๆ เกิดการแลกเปลี่ยน มีปฏิสัมพันธ์กัน เรียนรู้การทำตามกติกา ข้อตกลง ผูกการอดทน รู้จักรอคอย เสียสละ เด็กออกกำลังกายช่วยให้ร่างกายสุขภาพดี ได้สูดอากาศบริสุทธิ์ได้รับวิตามินจากแสงแดด กล้ามเนื้อแข็งแรง การทรงตัวดี กระดูกแข็งแรง ส่งผลให้การทำงานของอวัยวะต่าง ๆ สัมพันธ์กันดีและทำงานอย่างเป็นปกติและช่วยให้การเจริญเติบโตของสมองโดยเฉพาะในเด็ก 3 ขวบแรกเซลล์สมองและใยประสาทเชื่อมต่อกันมาก

2.4.4 การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้ดูแล การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารและจัดการชีวิต สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน มีความจำเป็นอย่างยิ่งถึงการให้ความสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้ดูแล การตอบสนองและเป็นแบบอย่างที่ดี

ใน 3 ส่วนสำคัญคือ การมีแบบแผนในการให้ทำตาม (scaffolding) โดยผู้ดูแลเป็นแบบอย่างที่ดี การยอมรับ (acceptance) และคำนึงถึงความเป็นตัวของตัวเองของเด็ก (autonomy) พร้อมกับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก เพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ EF พร้อมกับการมีคุณธรรมจริยธรรม

2.4.5 การให้ความรู้ ช่วยเหลือ สนับสนุน ครอบครัวและสถานที่เลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ในการพัฒนาด้านการคิดเชิงบริหารและการกำกับตนเองของเด็ก จากความคาดหวังของบิดา มารดาทุกคน ย่อมต้องการให้ลูกมีความสุขกายใจแข็งแรง สมบูรณ์และเติบโตมีชีวิตที่ดีประสบความสำเร็จทั้งในการเรียน การทำงานและชีวิตครอบครัว ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องวางรากฐานชีวิตของลูกอย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งปัจจัยที่สำคัญในการสร้างพื้นฐานชีวิตที่ดีของเด็กในช่วงวัยนี้ได้แก่ สิ่งแวดล้อม นั่นก็คือพ่อแม่ตนเอง การเลี้ยงดูและปฏิสัมพันธ์ของพ่อแม่กับลูก มีความสำคัญอย่างมาก การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี จะส่งเสริมการเจริญเติบโตของสมองลูก ทำให้สมองลูกมีโครงสร้างและวงจรสมองที่ดี แข็งแรง รวมทั้งทำให้ลูกมีความสุขกายใจที่ดี ดังนั้นพยาบาลจะต้องให้ความรู้ ส่งเสริม สนับสนุนให้ครอบครัวและสถานที่เลี้ยงดูเด็กปฐมวัย มีกิจกรรมหรือดำเนินการในการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ซึ่งการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ได้แก่ “กิน กอด เล่น เล่า นอน ฝ้าดูฟัน” (สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต, 2559)

2.4.6 การกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ทั้งในเด็กที่พัฒนาการปกติตามวัยและเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า พยาบาลมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ทั้งในด้านการให้ความรู้แก่บิดา มารดาหรือผู้ดูแลเด็ก และการปฏิบัติของพยาบาลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทุกช่วงวัย จากการศึกษาวิจัยเด็กที่มีไอคิว - อีคิวสูง เทียบกับเด็กที่มีไอคิว - อีคิวต่ำ พบว่า พ่อแม่ผู้ปกครองมีส่วนอย่างมากในการที่จะช่วยให้เด็ก ๆ ได้คะแนนดีทั้งไอคิวและอีคิวด้วยการกระทำ 9 อย่าง ได้แก่ 1) กอดลูกเป็นประจำ 2) ให้ลูกตมึนมเป็นประจำ 3) มีคำถามให้ลูกคิดอยู่เสมอ 4) ให้รู้จักเขียนบันทึก 5) ให้ออกกำลังกายเป็นประจำ 6) จัดหนังสือคุณภาพ สำหรับเด็กมาไว้ที่บ้าน 7) เล่นเกมตอบปัญหากับลูก ๆ 8) จัดหาสื่อเสริมการเรียนรู้ วิชาต่าง ๆ ให้ และ 9) เล่นเกมที่ส่งเสริมความคิดและการวางแผน เป็นต้น

2.4.7 ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่าง ครู ผู้ปกครอง ในการพัฒนาเด็กปฐมวัย การทำงานร่วมกันมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพราะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทุก ๆ ด้านไปสู่ความสำเร็จ นั่นคือ “เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้านเต็มตามศักยภาพ เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมืองคุณภาพ” โดยให้มีทักษะพัฒนาการสมวัย แข็งแรง EQ สูง แก้ปัญหาเป็น วินัยดี มีคุณธรรม พยาบาลจึงมีบทบาทสำคัญ

ในการส่งเสริมสนับสนุนให้ครู ผู้ปกครอง มีศักยภาพและความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างมีคุณภาพ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2561)

ดังนั้นบทบาทของพยาบาลในการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการเด็กเพื่อให้มีทักษะ EF จึง ควรคำนึงถึง ปัจจัยที่มีความสำคัญ ครอบคลุม ด้านความพร้อมของผู้ดูแลที่ต้อง มีความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมทักษะ EF และมีคุณสมบัติของการเป็นผู้ส่งเสริมกระตุ้นทักษะที่ดี คำนึงถึงการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การจัดสิ่งแวดล้อมทางความคิดและสภาพแวดล้อมทางอารมณ์จิตใจและสังคม นอกจากนี้ต้องมีการสร้างประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ พร้อมกับการให้การดูแลและบริการขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของสมอง ซึ่งเป็นบทบาทอิสระของพยาบาลในการดูแลปัจจัยขั้นพื้นฐาน การนอนหลับพักผ่อน การดูแลให้ได้รับโภชนาการที่ดีการออกกำลังกายและการเล่นกลางแจ้ง การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้ดูแล การให้ความรู้ ช่วยเหลือสนับสนุน ครอบครัวและสถานที่เลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ในการพัฒนาด้านการคิดเชิงบริหารและการกำกับตนเองของเด็ก การกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ทั้งในเด็กที่พัฒนาการปกติตามวัยและเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าและที่สำคัญส่งเสริมให้เกิดกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างครู ผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

สรุป

การพัฒนาเด็กปฐมวัยคือการเข้าใจวิถีชีวิตในวัยเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 6 ปี เป็นระยะเริ่มต้นของชีวิตที่ละเอียดอ่อนและมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ หลายด้านเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันอย่างรวดเร็วซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญที่สุดของการสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตและจิตใจเด็กจะสะสมประสบการณ์การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวจากผู้เลี้ยงดูและสภาวะแวดล้อมในชีวิตประจำวัน เป็นพื้นฐานการเรียนรู้พัฒนาการที่เกิดขึ้นกับบุคคลแต่ละคนจะต่างกันตามอิทธิพลของพันธุกรรมและประสบการณ์ที่ได้รับ ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของพยาบาลในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ให้เกิดทักษะ EF (การคิดเชิงบริหารและจัดการชีวิต) ที่สำคัญ จะเริ่มตั้งแต่การดูแลการตั้งครรภ์ให้มีคุณภาพ การให้ความรู้ ช่วยเหลือ สนับสนุน ครอบครัวและสถานที่เลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ในการส่งเสริมด้านการคิดเชิงบริหารโดยเริ่มตั้งแต่ความพร้อมของผู้ดูแล การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การให้การดูแลและบริการขั้นพื้นฐาน ทั้งในเด็กที่พัฒนาการปกติตามวัยและเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า และการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ส่งผลให้เด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการอย่างเหมาะสมเกิดทักษะ EF อันจะนำไปสู่ความสำเร็จและเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพสร้างประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2559). รายงานประจำปีกรมสุขภาพจิต ปี 2559. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2563 จาก www.dmh.go.th/ebook
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2561). แนวทางการดำเนินงานปี 2561 - 2564 คณะอนุกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัย ระดับจังหวัดและกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการเด็กและเยาวชน.
- กองการพยาบาล. (2561). บทบาทหน้าที่ของพยาบาลวิชาชีพ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สื่อตะวัน จำกัด.
- นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล และคณะ. (2560). การพัฒนาและหาค่าเกณฑ์มาตรฐานเครื่องมือประเมินการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- นิตยา คชภักดี. (2551). พัฒนาการเด็ก. ใน นิขรา เรืองดารกานนท์, ชาศรียา อีร์เนตร, รวีวรรณ รุ่งไพรวัลย์, ทิพวรรณ หรรษคุณาชัย (บรรณาธิการ). ตำราพัฒนาการและพฤติกรรมเด็ก (หน้า 359-364). กรุงเทพมหานคร: บริษัท โฮลิสติก พับลิชชิง จำกัด.
- เยาวนาฏ ผลิตนันทเกียรติและคณะ. (2561). คู่มือจัดกิจกรรมเสริมสร้างอ็ควินักเรียนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : บริษัทแมสซีฟ โมชั่น จำกัด.
- ศิริณี อิ่มน้ำขาว และพูลสุข ศิริพล. (2563). การคิดเชิงบริหารและจัดการชีวิตในเด็กปฐมวัย: การวิเคราะห์ทฤษฎี. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 30(3), 10-22.
- สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต. (2559). คู่มือการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างความผูกพัน ทางอารมณ์สำหรับพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กวัยแรกเกิด 5 ปี ด้วย "กิน กอด เล่น เล่า". (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และสถาบันอาร์แอลจี. (2561). คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF Executive Functions สำหรับครูปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันอาร์แอลจี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). แนวแนะวิธีการเลี้ยงดู ดูแลและพัฒนาการเด็กปฐมวัย ตามสมรรถนะเพื่อเพิ่มคุณภาพเด็กตามวัย 0-5 ปี. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุภาวดี หาญเมธี. (2558). EF ภูมิคุ้มกันชีวิตและแก้ปัญหาเสียดัดคู่มือสำหรับครูอนุบาล. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- Lewis, C. & Carpendale, J. I. (2009). Introduction: Links between social interaction and executive function. New directions for child and adolescent development. 2009, (123), 1-15.

Miller, E. K. & Cohen, J. D. (2001). An integrative theory of prefrontal cortex function . Annual Review of Neuroscience, 24(1), 167-202.

การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ*

THE DEVELOPMENT OF THE OPERATION MODEL OF BUDDHIST ORIENTED SCHOOL

พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (บัวบาน)

Phramaha Wicharn Suvichano (Buabarn)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: charnb008@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน รูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ และ 2) พัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นงานวิจัยรูปแบบพัฒนาโดยดำเนินการวิจัย ได้แก่ 1) ศึกษากรอบแนวคิดในการวิจัย จากการวิเคราะห์เอกสาร 2) ศึกษาสภาพและปัญหาใช้แบบสอบถาม เลือกตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นผู้บริหาร จำนวน 379 คน 3) ศึกษารูปแบบและร่างรูปแบบใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เลือกตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นตัวแทนจากโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 21 คน เพื่อนำมาร่างรูปแบบโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ และตรวจสอบโดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ และ 4) พัฒนารูปแบบโดยสนทนากลุ่ม เลือกตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นตัวแทนจากโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 10 คน ใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันคือ โรงเรียนวิถีพุทธมีการดำเนินงานอยู่ 3 ระดับ ได้แก่ 1.1) โรงเรียนวิถีพุทธทั่วไป 1.2) โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ และ 1.3) โรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน มีการดำเนินงาน 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมการ 2) การดำเนินการการจัดสภาพและองค์ประกอบ 3) การดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา 4) การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด 5) การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง และ 6) การประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน และ 2) พัฒนารูปแบบโดยนำหลักธรรมมาสนับสนุน มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 2.1) ศรัทธาและฉันทะ 2.2) ปัญญาวัตรธรรม 2.3) ไตรสิกขา 2.4) กัลยาณมิตร 2.5) อิทธิบาท 4 อนุปัญญาตรธรรม 2 และ 2.6) ปิติและชื่นชมร่วมกัน และรูปแบบดำเนินการ มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ระบบเครือข่ายโรงเรียนวิถีพุทธ 2) การสร้างแกนนำเยาวชนวิถีพุทธ และ 3) การพัฒนา

* Received 26 December 2020; Revised 8 January 2021; Accepted 11 January 2021

ชุมชนตามแนววิถีพุทธ เพื่อส่งเสริมกระบวนการดำเนินงานบริหารโรงเรียนวิถีพุทธให้มีประสิทธิภาพขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การดำเนินงาน, โรงเรียนวิถีพุทธ

Abstract

The objectives of this article were: 1) to study the current state. Buddhist way of school operation mode. And 2) to develop a Buddhist method school operating model. By being a research on the development model by Conducting research, including 1) studying the conceptual framework of the research from document analysis, 2) studying conditions and problems using questionnaires Select a specific sample represented by an executive director from 379 persons, 3) studying the model and sketch of the pattern using semi - structured interviews. Select a specific sample represented by the Buddhist method school from 21 persons. To bring to draft the form by the workshop and check the draft by using expert seminar, and 4) to develop a Buddhist method school operating model by focus group. The sample was chosen by purposive sampling from 10 persons using the statistics, percentage, frequency ($\bar{x}$), mean and standard deviation (S.D.). By analyzing the content and summarizing. The research was found that: 1) the current state is the current Buddhist way schools operate at 3 levels such as: 1.1) the general Buddhist way schools, 1.2) the leading Buddhist school, and 1.3) the Buddhist ways of the royal school. There are 6 steps to implement such as: 1) Preparation, 2) Implementation of the condition and composition, 3) Implementation of the Trisikha system, 4) Close supervision, 5) Improvement and further development, and 6) Evaluation and dissemination of performance. And 2) the develop model by bringing the principles to support. There are 6 steps: 2.1) Belief and agency, 2.2) Panya Wuthitham, 2.3) Trisikha, 2.4) Kanlayanamit, 2.5) Ittibah 4 Upanyatham 2, and 2.6) Joy and appreciation together. And operating model at 3 levels such as: 1) a network of Buddhist ways of schools, 2) Building a Buddhist youth leader, and 3) community development based on the Buddhist way of life. To promote the process of operating the Buddhist schools to be more efficient.

Keywords: Development Model, Operation, Buddhist School

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติถือว่า ทรัพยากรมนุษย์ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดกว่าบรรดาทรัพยากรทุกอย่างคือ การศึกษาถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อนำมนุษย์ไปบรรลุสู่เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และความในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2542 หมวดที่ 1 กล่าวถึงความมุ่งหมายและหลักการสำคัญของการจัดการศึกษาให้เป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยบูรณาการมาตรฐานการจัดการเรียนรู้การวัดและการประเมินผลที่เหมาะสม ตลอดจนการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ระพีพัฒน์ หาญโสภณ และคณะ, 2563) ล่าสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555 – 2559) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาคนไว้ว่า “ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน มุ่งเตรียมคนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัยให้มีภูมิคุ้มกันเพื่อเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเสริมสร้างศักยภาพของคนในทุกมิติให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสติปัญญาที่รอบรู้ และมีจิตใจที่สำนึกในคุณธรรม จริยธรรม มีความเพียร และรู้คุณค่าความเป็นไทย มีโอกาส และสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต ควบคู่กับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในสังคม และสถาบันทางสังคมให้เข้มแข็ง และเอื้อต่อการพัฒนาคน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชน และเป็นพลังทางสังคมในการพัฒนาประเทศ” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) โดยสถานศึกษาให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสอดแทรกเข้าไปในกระบวนการเรียนรู้ให้เด็กพึ่งตนเอง จนสามารถเป็นที่พึ่งของคนอื่นในสังคมต่อไป (เกียรติศักดิ์ สุทธิ และคณะ, 2563) โรงเรียนวิถีพุทธเป็นโรงเรียนที่มีรูปแบบที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชน สามารถพัฒนาตนตามศักยภาพให้เป็นคนดีของสังคม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลกที่ไร้ขีดจำกัดในขณะนี้ ซึ่งวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทยได้รับการกล่อมเกลาจากคำสอนของพระพุทธศาสนา ตั้งแต่ยุคแรก ของประวัติศาสตร์ชาติไทย จนกล่าวได้ว่า วิถีพุทธคือ วิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่ จนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกตระหนักและเกิดการยอมรับ ด้วยคุณค่าอันอนันต์ขององค์ความรู้ในพุทธธรรมและระบบไตรสิกขาที่ชัดเจนในการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีวินัยเป็นผู้ปฏิบัติตนตามระเบียบ กฎเกณฑ์ และข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน (บุญส่ง ทองเอียง, 2563) หน่วยงานการศึกษาจึงมีแนวคิดที่ส่งเสริม สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและประสานงานการศาสนานำสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามาจัดการการศึกษาของพุทธธรรมวิถีพุทธ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 31

กระทรวงมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท และการอาชีวศึกษา แต่ไม่รวมถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงอื่น ที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากร เพื่อการศึกษาส่งเสริมและประสานงานการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬา ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา และราชการอื่น ๆ ตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวง หรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวง เพื่อสนับสนุนนักเรียนในสถานศึกษาให้เป็นสมาชิกที่ดีของ ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 2562) เห็นได้ว่า โรงเรียนวิถีพุทธจึงต้องมีแนวทางส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นระบบและชัดเจนให้ผู้เรียนเป็นคนดี

โรงเรียนวิถีพุทธเป็นโรงเรียนที่ดำเนินการพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นการสร้างกติกิริยาหรือวินัยทั้งพฤติกรรมทางกาย และวาจา เพื่อเสริมสร้าง ความรู้ความเข้าใจ และจิตสำนึก (พระมหาโยธิน โยธโก และคณะ, 2563) เป็นการพัฒนามาตาม หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะแห่งปัญญาวุฒิธรรมให้เกิด ขึ้นกับผู้เรียนโดยมีผู้บริหาร ครู พระภิกษุและชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อนให้บรรลุตามเจตนารมณ์ โดยระยะแรกมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2546 จำนวน 80 โรงเรียน ซึ่งมีทั้งระดับประถม มัธยมศึกษากระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ นับถึงปัจจุบันมีจำนวน ถึง 22,796 โรงเรียน (โรงเรียนวิถีพุทธ, 2563) และยังมีการพัฒนายกระดับเป็นโรงเรียนวิถี พุทธชั้นนำ จำนวน 10 รุ่น และวิถีพุทธพระราชทาน จำนวน 3 รุ่น ต่อมากระทรวงศึกษาธิการ และคณะทำงานได้ไปกราบขอคำแนะนำเรื่องการจัดโรงเรียนวิถีพุทธจากพระธรรมปิฎก (ป.อ.ป ยุตโต) วัดญาณเวศกวัน เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, 2547) มีพระภิกษุและฆราวาส ผู้ทรงคุณวุฒิ มาร่วมประชุม และได้ข้อสรุปเบื้องต้น เกี่ยวกับหลักสำคัญของการจัดโรงเรียนวิถีพุทธคือ กรอบความคิดแบบโรงเรียนวิถีพุทธ ให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้คุณสมบัติของการเป็นคนดี เก่ง มีความสุขอย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2543) รวมถึงการฝึกความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียน เช่น 1) มุมมองที่ ถือเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ 2) มุมมองบทบาทและหน้าที่ 3) มุมมอง ค่านิยมในการ เป็นคนดี และ 4) มุมมองการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม (พชฎาภรณ์ กลับส่ง รัตนบุรี และคณะ, 2563) เพื่อให้สอดคล้องนโยบายตามความมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการ ดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข จะเห็นได้ว่า มีความสอดคล้องกับ

เป้าหมายโดยแท้ของพุทธธรรมโดยผ่านการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยมีการบริหารที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง ใช้ในการจัดกิจกรรมหรือจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ (กรกมล หนูจันทร์ และคณะ, 2561)

ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของประเทศไทยโดยเริ่มจากกระแสการปฏิรูปการศึกษา ที่ได้รับความร่วมมือทั้งในภาครัฐและเอกชนปรับระบบการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ได้รับการกล่อมเกลาจากคำสอนของพระพุทธศาสนาตั้งแต่ยุคแรกของประวัติศาสตร์ชาติไทย จนกล่าวได้ว่าวิถิพุทธคือ วิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่ จนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกตระหนักและให้การยอมรับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) พุทธธรรมหรือพุทธศาสตร์เป็นองค์ความรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจธรรมชาติของโลกและชีวิตที่แท้จริง และฝึกฝนให้ผู้ศึกษาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) ดังนั้น การศึกษาทำให้มนุษย์เกิดความรู้และพัฒนาตนได้แล้ว ยังสามารถเป็นตัวกำหนดทิศทางของประเทศอีกด้วย เพราะหากประเทศมีการส่งเสริมการศึกษาที่ถูกทิศทางตลอดมีการวางแผนผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพย่อมทำให้ประเทศมีต้นทุนของทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพในการร่วมกันสร้างประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า ในการปฏิรูปการศึกษาตามหลักวิถิพุทธเป็นการเปิดมุมมองหรืออีกมิติหนึ่งของการศึกษา โดยจะนำหลักการวิธีการทางพระพุทธศาสนามาอธิบายและประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับการศึกษาและสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 เพื่อขับเคลื่อนกระบวนการศึกษาให้เกิดความสำเร็จและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน รวมถึงสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามความต้องการของสังคมโดยผ่านกระบวนการศึกษาแบบพุทธบูรณาการ (พระอนุสรณ์ กิตติวณฺโณ (เรื่องปัญญารัตน์), 2561)

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาแนวคิดการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธทั้งระบบ ขับเคลื่อนตั้งแต่นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ มาถึงเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ต้องมียุทธศาสตร์การดำเนินงานและนโยบายเป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพสูง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน รูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 โดยศึกษาสภาพปัจจุบัน รูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาหลักการแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ 3 ระดับ คือ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ และโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โดยผู้วิจัยคัดเลือกมา 30 เล่มตามเกณฑ์การคัดเลือก คือ เรื่องที่ทันสมัย เอกสารที่จะนำมาอ้างอิง ถ้าเป็นการอ้างอิงจากเอกสารหรือตำราภาษาไทย ไม่ควรเกิน 5 ปี ถ้าเป็นการอ้างอิงจากเอกสารหรือตำราภาษาอังกฤษ ไม่ควรเกิน 10 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้ตารางการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วทำการบันทึกข้อมูลลงตารางการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดความรู้เรื่องรูปแบบพัฒนาภาวะผู้นำ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน รูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

แหล่งข้อมูล 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนจากโรงเรียนวิถีพุทธ 3 ระดับ ประกอบด้วย โรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 21,933 คน โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ จำนวน 947 คน และโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน จำนวน 86 คน รวมทั้งหมดจำนวน 22,966 คน (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2563) 2) กลุ่มตัวอย่าง เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเป็นผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย โรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 361 คน โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ จำนวน 16 คน และโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน จำนวน 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 379 คน โดยใช้สูตรของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) สภาพปัจจุบัน และ 3) ปัญหารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1967) โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง ปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด (โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับน้อย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับมาก และ 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ และด้านการวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่า 0.70 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลนำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 ของแบบบันทึกข้อมูล และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) สภาพการณ์รูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ได้แก่ การเตรียมการ การดำเนินการการจัดสภาพและองค์ประกอบ การดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง และการประเมินผลและเผยแพร่ผล การดำเนินงาน และ 3) ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการรูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โดยวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 2 โดยพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาทางการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โดยการศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)

แหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) จำนวน 21 คน โดยกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้บริหารนักวิชาการที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ไม่น้อยกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ และ 3) แนวทางรูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งวิธีการออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางรูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำมาร่างรูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบร่างแนวทางรูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

แหล่งข้อมูล นำไปทดลองใช้ จำนวน 5 ราย โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากบุคลากรโรงเรียนวิถีพุทธ และผ่านการตรวจสอบปรับปรุงจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิ 2) นักวิชาการ 3) ผู้บริหาร และ 4) บุคลากร ทั้งหมดจำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งวิธีการออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การทดลองใช้กับผู้เรียน ระยะที่ 2 สันทนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตลอดจนผลของการวิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจัดเรียงเป็นหมวดหมู่ แล้วบรรยายเนื้อหาตามความจริงที่ปรากฏขึ้นโดยต้องอ้างอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี และสรุปเป็นภาพรวม

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โดยการสนทนากลุ่ม

แหล่งข้อมูล เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 10 คน และกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้บริหารและนักวิชาการที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธมากกว่า 8 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) รูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ และ 2) แบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ซึ่งรูปแบบประเมิน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างเนื้อหา และ 4) ลักษณะสำคัญของรูปแบบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งวิธีการออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 รูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ระยะที่ 2 ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน รูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า

1.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	148	37.5
หญิง	248	62.5
รวม	396	100
อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	58	14.6
31 - 40 ปี	90	22.9
41 - 50 ปี	104	26.2
51 ปี ขึ้นไป	144	36.3
รวม	396	100
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	32	1.2
ปริญญาตรี	211	39.6
ปริญญาโท	125	54.0
ปริญญาเอก	28	4.2
รวม	396	100
ประสบการณ์ทำงาน		
ต่ำกว่า 5 ปี	73	18.6
6 - 10 ปี	62	15.6
11 - 15 ปี	62	15.6
16 ปี ขึ้นไป	199	50.1
รวม	396	100

จากตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 396 คน มีโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 342 คน คิดเป็นร้อยละ 60.2 โรงเรียนเรียนวิถีพุทธชั้นนำ จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 32.7 และโรงเรียนเรียนวิถีพุทธพระราชทาน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 7.1 เป็นชาย จำนวน 148 คน คิดเป็น ร้อยละ 37.5 เป็นหญิง จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 ในส่วนของอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.6 มีอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 22.9 มีอายุ 41 - 50 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.2 และมีอายุ 51 ปี ขึ้นไป จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36.3 ด้านการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 1.2 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 211 คน คิดเป็น ร้อยละ 39.6 ระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 55.0 ระดับการศึกษาปริญญาเอก จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 4.2 มีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 73 คน คิดเป็น ร้อยละ 18.6 ด้าน

ประสบการณ์ 6 – 10 ปี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 มีประสบการณ์ 10 - 15 ปี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 และมีประสบการณ์ 16 ปี ขึ้นไป จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 50.1

1.2 สภาพปัจจุบัน มีรูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ 6 ด้าน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สภาพรูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในปัจจุบัน

สภาพปัจจุบัน รูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ 6 ด้าน	ระดับความเห็น			ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
1. การเตรียมการ	3.82	0.34	มาก	4
2. การดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ	3.78	0.32	มาก	5
3. การดำเนินงานพัฒนาตามระบบไตรสิกขา	3.83	0.32	มาก	3
4. การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด	3.85	0.32	มาก	1
5. การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง	3.83	0.36	มาก	2
6. การประเมินผล และเผยแพร่ผลการดำเนินงาน	3.77	0.40	มาก	6
รวม	3.81	0.31	มาก	

จากตารางที่ 2 โดยสภาพปัจจุบันโรงเรียนวิถีพุทธมีการดำเนินงานอยู่ 3 ระดับ ได้แก่ 1) โรงเรียนวิถีพุทธทั่วไป 2) โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ และ 3) โรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน โดยมีการดำเนินงาน 6 ขั้นตอน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า โดยภาพรวมความเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.32) 2) การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.36) 3) การดำเนินงานพัฒนาตามระบบไตรสิกขา ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.32) 4) การเตรียมการ ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.34) 5) การดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.32) และ 6) การประเมินผล และเผยแพร่ผลการดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.40) ดังนี้

1. การเตรียมการ ได้แก่ 1) โรงเรียนมีกระบวนการสรรหาที่ปรึกษาอย่างเป็นขั้นตอน 2) โรงเรียนได้เตรียมความพร้อมของบุคลากรในการจัดกิจกรรมวิถีพุทธ 3) โรงเรียนได้สรรหาแหล่งการเรียนรู้วิถีพุทธ 4) มีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารเพื่อเตรียมความพร้อม 5) โรงเรียนมีศึกษาข้อมูลจากภูมิปัญญาท้องถิ่น 6) โรงเรียนมีการเตรียมคณะกรรมการดำเนินงานวิถีพุทธ 7) โรงเรียนมีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธอย่างชัดเจน 8) โรงเรียนได้กำหนดแผนงานเกี่ยวกับการดำเนินงานวิถีพุทธไว้อย่างชัดเจน 9) โรงเรียนได้กำหนดแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับโครงการวิถีพุทธ และ 10) โรงเรียนมีการจัดทำแผนงบประมาณเพื่อรองรับการดำเนินโครงการวิถีพุทธ

2. การดำเนินการจัดการสภาพและองค์ประกอบ ได้แก่ 1) โรงเรียนมุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านการพัฒนาผู้เรียน 2) โรงเรียนมีการจัดสภาพด้านกายภาพที่สอดคล้องกับกิจกรรมวิถีพุทธ 3) โรงเรียนมีการจัดองค์ประกอบด้านงบประมาณ 4) โรงเรียนมีความพร้อม

ด้านวิชาการ 5) โรงเรียนมีความพร้อมด้านงบประมาณ 6) โรงเรียนมีความพร้อมด้านสื่ออุปกรณ์เรียนรู้ 7) โรงเรียนมีการเตรียมหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับกิจกรรมวิถีพุทธ 8) โรงเรียนมีการเตรียมกิจกรรมสำหรับผู้เรียน 9) โรงเรียนมีการจัดบรรยากาศให้มีการปฏิสัมพันธ์กันในระหว่างการทำกิจกรรม และ 10) โรงเรียนจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา

3. การดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา ได้แก่ 1) โรงเรียนมีกระบวนการในการพัฒนาผู้บริหาร 2) โรงเรียนมีกระบวนการในการพัฒนาบุคลากร 3) โรงเรียนมีกระบวนการในการพัฒนานักเรียน 4) โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรม 5) โรงเรียนมีการนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินงานเสมอ 6) โรงเรียนมีการพัฒนาสื่อเพื่อการเรียนการสอน 7) โรงเรียนมีการพัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์ 8) โรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิถีพุทธ 9) โรงเรียนมีการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน AAR (After Action Review) ในแต่ละกิจกรรม และ 10) โรงเรียนมีการประชุมวางแผนงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทุกส่วนงานเข้าใจการดำเนินงานให้ตรงกัน

4. การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด ได้แก่ 1) โรงเรียนให้การสนับสนุนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร 2) โรงเรียนมีกระบวนการในการนิเทศบุคลากรที่ชัดเจน 3) โรงเรียนมีกระบวนการในการติดตามงานตามที่กำหนดไว้ 4) โรงเรียนมีกระบวนการในการให้คำปรึกษา 5) โรงเรียนมีกระบวนการในการให้การแนะนำแก่ผู้ปฏิบัติ 6) โรงเรียนมีการสนับสนุนทรัพยากรแก่ผู้ปฏิบัติ 7) โรงเรียนมีการสนับสนุนข้อมูลแก่ผู้ปฏิบัติ 8) โรงเรียนมีการบริหารงานที่เน้นการทำงานเป็นทีม 9) โรงเรียนได้ให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ และ 10) โรงเรียนได้ให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองอย่างชัดเจน

5. การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง ได้แก่ 1) โรงเรียนมีการบริหารจัดการตามแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2) โรงเรียนมีการปรับปรุงข้อมูลกิจกรรมวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง 3) โรงเรียนมีกระบวนการในการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง 4) ผู้บริหารโรงเรียนมีการสนับสนุนในการพัฒนางาน 5) โรงเรียนมีการประชุมบุคลากรพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง 6) โรงเรียนมีการประชุมผู้ปกครอง ชุมชนเพื่อพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง 7) โรงเรียนมีการประเมินผล ปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 8) โรงเรียนมีการร่วมมือกันแก้ไขอย่างต่อเนื่อง 9) บุคลากรของโรงเรียนมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และ 10) นักเรียนในโรงเรียนมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

6. การประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน ได้แก่ 1) โรงเรียนมีการประเมินผลก่อนการดำเนินงาน 2) โรงเรียนมีการประเมินผลขณะดำเนินงาน 3) โรงเรียนมีการประเมินผลหลังการดำเนินงาน 4) โรงเรียนมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ก่อนการดำเนินงาน 5) โรงเรียนมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ขณะดำเนินงาน 6) โรงเรียนมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ หลังการดำเนินงาน 7) โรงเรียนสรุปผลการดำเนินงาน 8) โรงเรียนได้จัดทำรายงานผลการ

ดำเนินงานให้ชุมชนทราบ 9) โรงเรียนมีการปรับปรุงตามผลการประเมินอยู่เสมอ และ 10) โรงเรียนมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ก่อนการดำเนินงานโรงเรียนมีการประเมินผลหลังการดำเนินงาน

2. การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธทั้ง 3 ประเภท ได้นำหลักธรรมมาสนับสนุน ทั้ง 6 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 การเตรียมการ โดยมีหลักธรรมสนับสนุนคือ ศรัทธาและฉันทะ และมีกิจกรรมที่นำมาใช้คือ การแผ่แผ่เสวยสละ เอื้อเฟื้อ และรู้จักมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น

2.2 การดำเนินการจัดการสภาพและองค์ประกอบ โดยมีหลักธรรมสนับสนุนคือ ปัญญาธรรม 4 และมีกิจกรรมที่นำมาใช้คือ การจัดการเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธ เช่น การเรียนการสอนดี สือดี ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่ดี และสร้างแหล่งเรียนรู้ที่ดี

2.3 การดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา โดยมีหลักธรรมสนับสนุนคือ ไตรสิกขา และมีกิจกรรมที่นำมาใช้คือ การฝึกอบรมพัฒนากายวาจา จิตใจ และปัญญาให้เจริญงอกงาม

2.4 การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด โดยมีหลักธรรมสนับสนุนคือ กัลยาณมิตร และมีกิจกรรมที่นำมาใช้คือ การรับฟังคำปรึกษา คำเสนอแนะ และคำวิพากษ์วิจารณ์ อย่างอดทน และยอมรับความจริง เพื่อปรับปรุงตนอยู่เสมอ

2.5 การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง โดยมีหลักธรรมสนับสนุนคือ อิทธิบาท 4 อุปัญญาธรรม 2 และมีกิจกรรมที่นำมาใช้คือ การฝึกเอาชนะเป้าหมาย อย่างรู้คิด รู้พิจารณา เข้าใจเหตุผล รู้จักโลกและชีวิตตามความเป็นจริง

2.6 การประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน โดยมีหลักธรรมสนับสนุนคือ ปิตีและขึ้นชมร่วมกัน และมีกิจกรรมที่นำมาใช้คือ โยนิโสมนสิการ เป็นการรู้จักใช้ความคิดที่ถูกต้อง คิดเป็นเหตุเป็นผลด้วยปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ว่า “ด้านนักเรียน เพราะต้องการให้นักเรียนเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านพระพุทธศาสนา ซึ่งอาจเป็นการฝึกให้นักเรียนกล้าแสดงออก และเข้าใจขั้นตอนพิธีกรรมทางศาสนามากยิ่งขึ้น สามารถที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนได้ และด้านการจัดการเรียนการสอน คือ การนำหลักไตรสิกขามาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนทุกรายวิชา” (ผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธทั่วไป, 2563)

“ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพราะกระบวนการ วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เร้าความสนใจ สร้างแรงจูงใจ โดยใช้กิจกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหา คติสอนใจเกี่ยวกับการปรับใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต บูรณาการร่วมกับเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้หลักจะเป็นพื้นฐานก่อให้เกิดการพัฒนา ด้านร่างกาย พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ตามหลักภาวนา 4 คือ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา ปัญญาภาวนา เกิดการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา

สู่เป้าหมายสูงสุดระดับปุณฺณ คือ “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็นตามแนวทางโรงเรียนวิสุทธิทูท (ผู้บริหารโรงเรียนวิสุทธิทูทชั้นนำ, 2563)

“การพัฒนาด้านการส่งเสริมวิสุทธิทูท 8 ประการ เพราะว่า ด้านการส่งเสริมวิสุทธิทูทการปฏิบัติที่เกิดกับบุคคลทุกทนต์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ดังคำที่ว่า “ตัวอย่างที่ดี มีค่ามากกว่าคำสอน” นั้นหมายถึง ครู ผู้บริหาร จะต้องปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี ทางด้านกาย วาจา และจิตใจถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนา เมื่อนักเรียนเห็นและเห็นเป็นประจําจะเกิดการซึมซับและเมื่อครูบอกให้ปฏิบัติตามก็จะได้ไม่เกิดการต่อต้านและจะปฏิบัติตามด้วยความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวครู” (ผู้บริหารโรงเรียนวิสุทธิทูทพระราชทาน, 2563)

ด้านรูปแบบดำเนินการ มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านระบบเครือข่ายโรงเรียนวิสุทธิทูท ประกอบด้วย เครือข่าย เครือข่ายโรงเรียนวิสุทธิทูท เครือข่ายโรงเรียนวิสุทธิทูทชั้นนำ และเครือข่ายโรงเรียนวิสุทธิทูทพระราชทาน 2) ด้านการสร้างแกนนำเยาวชนวิสุทธิทูท ประกอบด้วย แกนนำเยาวชนด้านศาสนพิธีการ แกนนำเยาวชนด้านปฏิบัติธรรม และแกนนำเยาวชนด้านหลักธรรมและปกป้องพระพุทธศาสนา และ 3) การพัฒนาชุมชนตามแนววิสุทธิทูทคือ การที่โรงเรียนวิสุทธิทูท ร่วมกับชุมชนให้มีการพัฒนาชุมชน บวร ส่งเสริมสนับสนุนหมู่บ้านรักษาศีล 5 และพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านวิสุทธิทูท ตามหลักพัฒนาด้วยภาวณา 4 เพื่อส่งเสริมกระบวนการดำเนินงานบริหารโรงเรียนวิสุทธิทูทให้มีประสิทธิภาพขึ้น และได้ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.5 ถือว่ารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิทูทนำไปใช้ได้จริง ดังภาพที่ 1

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน รูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ เห็นได้ว่า สภาพปัจจุบัน รูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ มีการดำเนินงานอยู่ 3 ระดับ คือ 1) โรงเรียนวิถิพุทธทั่วไป 2) โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ และ 3) โรงเรียนวิถิพุทธพระราชทาน โดยมีการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมการ 2) การดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ 3) การดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา 4) การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด 5) การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง และ 6) การประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน และมีการบริหารจัดการ 8 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหาร 2) ด้านนักเรียน 3) ด้านครู 4) ด้านผู้บริหารโรงเรียน 5) ด้านผู้ปกครอง 6) ด้านอาคารสถานที่ 7) ด้านการจัดการกิจกรรม และ 8) ด้านเครือข่ายโรงเรียนวิถิพุทธ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ราตรี รัตนโสภา กล่าวว่า สภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับมากมีการดำเนินงานจริงมีเพียงขั้นจัดสภาพและองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง แต่การดำเนินงานที่คาดหวังอยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและทุกขั้นตอน ผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธมีความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธทุกขั้นตอน โดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็น ได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้นประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินการ ขั้น

ปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง ขึ้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิด ขึ้นพัฒนาบุคลากรตามระบบไตรสิกขา และขึ้นดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ ไตแก ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านกายภาพ ด้านจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์และด้านจัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ทั้งนี้ ในแต่ละขั้นตอนได้จัดลำดับความสำคัญของความต้องการที่จำเป็นใน 3 ลำดับแรก เพื่อหาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็น ได้แนวทาง การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวม 27 แนวทาง เพื่อนำมาเป็น แนวทางในการดำเนินงานที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาการ ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธให้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้นได้ (ราตรี รัตนโสภา, 2560)

จากการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ เห็นได้ว่า การพัฒนาโรงเรียน วิถีพุทธสู่ความมั่นคงยั่งยืนด้วยภาวนา 4 คือ การพัฒนา 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) กายภาวนา 2) ศิลภาวนา 3) จิตภาวนา และ 4) ปัญญาภาวนา ดังนั้น การพัฒนาทั้ง 4 ด้าน เป็นการพัฒนา ที่มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งทางด้านรูปธรรมและนามธรรม ทั้งด้านกายและจิตใจไปพร้อมกัน หรือที่เรียกว่า การพัฒนาแบบองค์รวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระณรงค์เดช อธิมุตโต (เดชาดิลก) (2560) กล่าวว่า การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธมีสภาพปัญหาของการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธนั้น 1) ขาดระบบการวางแผนหรือโครงสร้างการบริหาร 2) ขาดการมีส่วนร่วม ในการบริหารการปกครอง ทั้งในโรงเรียนและชุมชน 3) ขาดความร่วมมือของบุคลากร 4) ขาด แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ทำให้การดำเนินงานล่าช้า 5) ผู้บริหารขาดแรงผลักดันให้ใน สถานศึกษามีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 6) งบประมาณไม่พอสำหรับการดำเนินงาน 7) ขาด ความรู้ด้านเทคโนโลยี 8) หน่วยงานระดับสูงมีข้อจำกัดในการให้การสนับสนุน 9) การมีระเบียบ วินัยของนักเรียน 10) คณะครูยังไม่สามารถเป็นตัวอย่างให้กับเด็กนักเรียนและชุมชนได้ 11) ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาน้อย ที่สำคัญบุคลากร ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นพระ สอนศีลธรรมในโรงเรียน, ผู้นำชุมชน และ 12) ผู้เกี่ยวข้องอีกหลายส่วนยังขาดความเข้าใจใน เรื่องโรงเรียนวิถีพุทธอย่างแท้จริง ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกส่วน ในด้านโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษา ยังขาดความเข้าใจอย่างแท้จริงในการดำเนินงานของ ความเป็นวิถีพุทธ รวมถึงในด้านการบริหารสถานศึกษาไปสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ (พระ ณรงค์เดช อธิมุตโต (เดชาดิลก), 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านสภาพปัจจุบัน รูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ มีการดำเนินงานมากที่สุด คือ การจัดสภาพและองค์ประกอบ รองลงมาคือ ขึ้นพัฒนาบุคลากรตามระบบไตรสิกขา ขึ้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิด ขึ้นปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง ขึ้นเตรียมการ และขึ้นประเมินผลและ เผยแพร่ผลการดำเนินการ ด้านการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ การนำ

รูปแบบไปใช้อย่างประสบผลสำเร็จ แต่ก็ควรมีการพัฒนาปรับปรุงประยุกต์ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ขององค์กรและสถานการณ์ที่มากกระทบจากภายนอกและภายในองค์กรด้วย โดยการพัฒนาแบบการดำเนินงาน สรุปได้ 4 ส่วน ได้แก่ 1) กระบวนการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ 2) หลักธรรมในการดำเนินงานและการจัดการศึกษาวิถีพุทธ 3) การพัฒนาการดำเนินงานวิถีพุทธสู่ความยั่งยืน และ 4) ผลที่เกิดจากการพัฒนา **ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** คือ 1) ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในยุค New Normal 2) ศึกษาการบริหารแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธด้วยระบบ 5 M (Money, Man, Materials, Management, Meditation)

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติศักดิ์ สุทธิ และคณะ. (2563). รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเอง ของนักเรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดกุสุมาลย์ สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 6. วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ วัดวังตะขัง, 5(6), 261-274.
- โรงเรียนวิถีพุทธ. (2563). โรงเรียนวิถีพุทธ พุทธธรรมประยุกต์เพื่อการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2563 จาก www.vitheeбудdha.com/main.php?url=about&id
- กรกมล หนูจันทร์ และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธระดับ ปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 1(1), 8-14.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพมหานคร: องค์การขนส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญส่ง ทองเอียง. (2563). พฤติกรรมการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศกราช. วารสารสังคมศาสตร์ และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ วัดวังตะขัง, 5(6), 78-89.
- ผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ. (9 มกราคม 2563). เรื่องการพัฒนารูปแบบการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ. (พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (บัวบาน), ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธทั่วไป. (9 มกราคม 2563). เรื่องการพัฒนารูปแบบการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ. (พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (บัวบาน), ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน. (9 มกราคม 2563). เรื่องการพัฒนารูปแบบการ ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. (พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (บัวบาน), ผู้สัมภาษณ์)

- พระณรงค์เดช อธิมุตโต (เดชาติลก). (2560). รูปแบบการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธ. ใน คู่มือนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). สู่การศึกษาแนวทางพุทธ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- พระมหาโยธิน โยธโก และคณะ. (2563). การสร้างความสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธ ของเครือข่ายป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ วัดวังตะขังตง, 5(12), 30-43.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- พระอนุสรณ์ กิตติวัฒน์ (เรื่องปัญญารัตน์). (2561). การปฏิรูปการ ศึกษาให้ถูกทางตามหลักวิถีพุทธ. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 18(1), 237-247.
- พัชฎาภรณ์ กลับส่ง รัตนบุรี และคณะ. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 13. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ วัดวังตะขังตง, 5(6), 216-231.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2547). โรงเรียนวิถีพุทธ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ระพีพัฒน์ หาญโสภณ และคณะ. (2563). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนร่วมโพธิ์ทองธรรมวิทย์. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ วัดวังตะขังตง, 5(11), 18-31.
- ราตรี รัตนโสภณ. (2560). การศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 4(2), 114-126.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2543). กรอบวิสัยทัศน์ และทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2563). การแบ่งภูมิภาคทางภูมิศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2563 จาก <http://www.royin.go.th/knowledges>
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Journal Education and Psychology Measurement*, 3(30), 607-610.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement*. New York: Wiley & Son.

การเปรียบเทียบความรู้ เจตคติ การรับรู้ และพฤติกรรมการป้องกัน
และควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในหมู่บ้านปลอดโรค
กับหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค ในตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง
จังหวัดตรัง*

COMPARATION OF KNOWLEDGE, ATTITUDE, PERCEPTION AND
PREVENTION & CONTROL BEHAVIOR ON DENGUE HEMORRHAGIC
FEVER AMONG THE PEOPLE IN EPIDEMIC VILLAGE AND
NON - INCIDENCE VILLAGE IN NAMPUD SUB - DISTRICT,
MUEANG DISTRICT, TRANG PROVINCE

พุทธิพงศ์ บุญชู

Puttipong Boonchu

วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรจังหวัดตรัง

Sirindhorn College of Public Health Trang, Thailand

E-mail: puttipong@scphtrang.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความรู้ เจตคติ การรับรู้ และพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในหมู่บ้านปลอดโรคกับหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรคในตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่เป็นตัวแทนครัวเรือนในพื้นที่ตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง จำนวน 266 คน จำแนกเป็นตัวแทนครัวเรือนที่อาศัย หมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค จำนวน 149 คน และหมู่บ้านที่ปลอดโรค จำนวน 117 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบแมนวิทนี ผลการวิจัย พบว่า 1) หมู่บ้านปลอดโรคกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 65.80 มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 50.03 ปี มีความรู้เฉลี่ย เท่ากับ 14.15 คะแนน (ระดับสูง) เจตคติเฉลี่ย 4.05 คะแนน (ระดับดี) การรับรู้ในภาพรวมเฉลี่ย 3.65 คะแนน (ระดับปานกลาง) พฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกเฉลี่ย 3.91 คะแนน (ระดับดี) ส่วนหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 78.50 มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 46.01 ปี มีความรู้เฉลี่ย เท่ากับ 10.35

* Received 29 December 2020; Revised 9 January 2021; Accepted 12 January 2021

คะแนน (ระดับปานกลาง) เจตคติเฉลี่ย 3.97 คะแนน (ระดับดี) การรับรู้ในภาพรวมเฉลี่ย 3.35
คะแนน (ระดับปานกลาง) พฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกเฉลี่ย 3.13
คะแนน (ระดับดี) 2) ผลการเปรียบเทียบพบว่า ความรู้ เจตคติ การรับรู้ความรุนแรงของ การ
เกิดโรค การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติตนเพื่อการป้องกันและควบคุมโรค และพฤติกรรมการ
ป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านที่ปลอดโรคสูงกว่าหมู่บ้านที่มี
การระบาดของโรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ความรู้, เจตคติ, การรับรู้, พฤติกรรมการป้องกันและควบคุมไข้เลือดออก

Abstract

The Objectives of this research article were to study compare the differences between knowledge attitude perception and prevention & control behavior on Dengue Hemorrhagic Fever among people in non - incidence village and epidemic village in Nampud sub - district, Mueang district, Trang province. The sample were the household representatives of 266 people. (epidemic village 149 people and non - incidence Village 117 people). Simple random sampling method was used to select sample. Statistics used percentage, mean, standard deviation, and the mann – whitney u test. The results revealed that: 1) The majority of the population (65.80%) in non - incidence village are female, age average of people was 50.03 years, had knowledge mean score of 14.15 (high level) , attitude mean score of 4.05 (good level), overall perception mean score of 3.65 (moderate level), prevention and control behavior on Dengue Hemorrhagic Fever mean score of 3.91(good level). The most of samples (78.50%) in epidemic village are female, age average of people was 46.01 years, had knowledge mean score of 10.35 (moderate level), attitude mean score of 3.97 (good level), overall perception mean score of 3.35 (moderate level), prevention and control behavior on Dengue Hemorrhagic Fever mean score of 3.13 (good level). 2) The population in non - incidence village and epidemic village are different in their knowledge, attitude, perceived severity, perceived barriers and prevention and control behaviors of dengue fever with statistically significant at 0.01 levels.

Keywords: Knowledge, Attitude, Perception, Prevention & Control Behavior on Dengue Hemorrhagic Fever

บทนำ

โรคติดต่อ คือโรคที่สามารถแพร่กระจายจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งได้ หรือจากสัตว์แมลงมาสู่คน โดยมีเชื้อที่เป็นสาเหตุที่แน่นอน เช่น แบคทีเรีย ไวรัส หนองพยาธิ โดยใช้เลือดออกเป็นโรคติดต่อโรคหนึ่ง ที่เป็นปัญหาสาธารณสุขของโลกโดยเฉพาะประเทศเขตร้อนขึ้น ตั้งแต่ ค.ศ. 1970 ปัจจุบันระบาดเพิ่มมากขึ้นในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา แม้จะเป็นโรคประจำถิ่นของกว่า 100 ประเทศ แต่มีความรุนแรงมากที่สุดในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และยังคงเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศไทยตลอดระยะเวลากว่า 30 ปีที่ผ่านมา โดยลักษณะคล้ายมีการระบาด 2 ปี เว้น 2 ปี อัตราตายและอุบัติการณ์ยังคงค่อนข้างคงที่ ปัจจุบันที่มีความสัมพันธ์ต่อการแพร่กระจายของโรคมีความซับซ้อนและแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ (วรารคณา จันทรัง, 2558) เช่น ภูมิทัศน์ทางของประชาชน ชนิดของเชื้อไวรัสเดงกีที่มีการปรับตัวให้ทนต่อสภาพอากาศมากขึ้น ความหนาแน่นของประชากรและการเคลื่อนย้าย สภาพภูมิอากาศ ชนิดของยุงพาหะ ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักของประชาชนในการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายอย่างต่อเนื่อง และความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ในการป้องกันและควบคุมโรค ตลอดจนนโยบายของผู้บริหาร สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ทำให้รูปแบบการเกิดโรคมีความผันแปรไปในแต่ละปี (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2562)

จากสถิติข้อมูลการเฝ้าระวังโรคทางระบาดวิทยาของสำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ปี 2557 - 2561 พบอัตราป่วย 51.34, 162.95, 77.73, 65.91 และ 102.89 ต่อแสนประชากร และพบผู้ป่วยเสียชีวิต จำนวน 27, 98, 44, 56 และ 86 ราย ตามลำดับ สำหรับในปี 2562 มีรายงานผู้ป่วยใช้เลือดออก จำนวน 131,157 ราย อัตราป่วย 197.48 ต่อแสนประชากร ภาคที่มีอัตราป่วยสูงสุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ตามลำดับ เมื่อพิจารณารูปแบบการเกิดโรค ในแต่ละภูมิภาค พบว่า ในช่วงต้นปีอัตราป่วยสูงที่สุดอยู่ในภาคใต้ และพบผู้ป่วยเสียชีวิต จำนวน 142 ราย สาเหตุเสียชีวิตเนื่องจากผู้ป่วยมีภาวะเสี่ยงและโรคประจำตัว เช่น ภาวะอ้วน โรคเบาหวาน (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2562) ความดันโลหิตสูง และหัวใจ เป็นต้น ตลอดจนผู้ป่วยเข้ารับการรักษาล่าช้า โดยเฉพาะในปีที่ฤดูฝนมาเร็วกว่าทุกปี ผู้ปกครองเด็กมักเข้าใจว่าการเจ็บป่วยช่วงนี้เกิดจากไข้หวัด จึงซื้อยามารักษาตามอาการ ทำให้ไม่ได้ไปตรวจหาสาเหตุของไข้ ที่โรงพยาบาลตั้งแต่นั้น ๆ (วรารคณา จันทรัง, 2558)

ข้อมูลด้านระบาดวิทยาดังแต่ปี พ.ศ. 2558 - 2562 ของจังหวัดตรัง พบอัตราป่วย 79.81, 121.10, 54.86 และ 96.88 ต่อแสนประชากร และพบผู้ป่วยเสียชีวิต จำนวน 0, 2, 1 และ 0 ราย สำหรับในปี 2562 มีรายงานผู้ป่วยใช้เลือดออก จำนวน 701 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 109 ต่อแสนประชากร แต่ไม่พบผู้ป่วยเสียชีวิต (งานระบาดวิทยา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง, 2562) ในส่วนอำเภอเมืองตรัง ปี 2557 - 2561 พบอัตราป่วย 113.23 ,149.25 190.59

,78.15 และ 130.18 ต่อแสนประชากร และพบผู้ป่วยเสียชีวิต จำนวน 0 ,1 ,1 ,1 และ 0 ราย ตามลำดับ สำหรับในปี 2562 มีรายงานผู้ป่วยไข้เลือดออก จำนวน 161 ราย อัตราป่วย 102.62 ต่อแสนประชากร ไม่พบผู้เสียชีวิต โดยพบผู้ป่วยเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อัตราส่วนเพศหญิงต่อเพศชาย เท่ากับ 1.05: 1 อาชีพที่พบผู้ป่วยสูงสุด คือ อาชีพนักเรียน รองลงมาเป็นอาชีพรับจ้าง กลุ่มอายุที่พบคือกลุ่มอายุ 15 - 24 ปี รองลงมาคือกลุ่มอายุ 25 - 34 ปี และกลุ่มอายุ 10 - 14 ปี และจากรายงานพยากรณ์โรคไข้เลือดออก ของกรมควบคุมโรค ปี 2562 พบว่าอำเภอเมืองตรัง เป็นอำเภอเดียว ของจังหวัดตรัง ที่เป็นพื้นที่เสี่ยงสูงต่อการระบาดของโรคไข้เลือดออก (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2562)

ตำบลน้ำผุด เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอเมืองตรัง มีรายงานผู้ป่วยไข้เลือดออกต่อเนื่อง มีรายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกภาพรวมต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2557 - 2561 โดยพบผู้ป่วยจำนวน 19,5,11,8 และ19 รายตามลำดับ ไม่พบผู้ป่วยเสียชีวิต ส่วนในปี 2562 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 31 ธันวาคม 2562 มีรายงานผู้ป่วยไข้เลือดออก จำนวน 7 ราย อัตราป่วย 67.74 ต่อแสนประชากรและไม่พบผู้เสียชีวิต ทั้งนี้หากจำแนกจำนวนผู้ป่วยไข้เลือดออก รายเดือนตั้งแต่ปี 2557 - 2562 พบว่า ตำบลน้ำผุดมีผู้ป่วยไข้เลือดออกทุกเดือน โดยพบว่าเดือนมิถุนายน ถึงเดือนสิงหาคม มีจำนวนผู้ป่วยสูงสุดแทบทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศ ในฤดูฝนเกิดน้ำท่วมขังภาชนะแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายจึงเกิดการแพร่ระบาดของโรค

อย่างไรก็ตามพบว่าพื้นที่ตำบลน้ำผุด บ้านเขาโหร หมู่ที่ 12 เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในความรับผิดชอบของรพ.สต.บ้านน้ำผุด เป็นหมู่บ้านปลอดโรคไข้เลือดออก ไม่มีรายงานผู้ป่วยตั้งแต่ปี 2557 ส่วนหมู่ที่ 4 บ้านไร่พุด เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในความรับผิดชอบของรพ.สต.ตำบลน้ำผุด เป็นหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค มีรายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกแบบซ้ำซากแทบทุกปี ตั้งแต่ปี 2557 - 2561 พบ ผู้ป่วย จำนวน 2, 0,1,4 ราย และปี 2562 พบผู้ป่วย จำนวน 3 ราย ซึ่งสูงกว่าค่ามัธยฐาน 5 ปีย้อนหลัง (2557 - 2561) ทั้งที่ผู้บริหารกระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง มีนโยบายให้หน่วยงานในสังกัดทุกแห่ง ดำเนินการสื่อสารให้ประชาชน มีความรู้เรื่องไข้เลือดออก ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น การกระจายเสียงตามสาย การแจกแผ่นพับ รวมทั้งรณรงค์ให้ประชาชนในทุกหมู่บ้าน มีความตระหนักและมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดต่อมาโดยยุงลาย ผ่านกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อม เพื่อกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ภายใต้โครงการจิตอาสาฯ เราทำความดีด้วยหัวใจด้วย" ตลอดจนร่วมกันกำจัดและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายภายในบ้านและรอบ ๆ บ้านอย่างต่อเนื่องทุก 7 วัน และการจ่ายทรายกำจัดลูกน้ำยุงลาย รวมทั้งการกำจัดยุงลายโดยการพ่นเคมีเมื่อพบผู้ป่วย ซึ่งล้วนเป็นนโยบายและมาตรการที่ต้องดำเนินการอย่างเข้มงวดและต่อเนื่องเช่นเดียวกัน (ทอง ขาล กันหาจันทร์, 2562)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจและต้องการทราบว่าประชาชนในหมู่บ้านปลอดโรคกับหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค ในตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง มีความรู้ เจตคติ การรับรู้ และพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไขเลือดออกเป็นอย่างไร และมีความแตกต่างกันหรือไม่ จึงได้ทำการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความรู้ เจตคติ การรับรู้ และพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไขเลือดออกของประชาชนในหมู่บ้านปลอดโรค กับหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค ในตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง โดยนำแนวคิดเกี่ยวกับแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model: HBM) และทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทศนคติและพฤติกรรม (KAP) มาใช้ในการออกแบบการศึกษาวิจัย ซึ่งผลการวิจัยจะนำไปเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคไขเลือดออกที่ผ่านมา ซึ่งจะส่งผลดีต่อการดำเนินงานในอนาคตและคาดหวังว่าจะช่วยลดอัตราป่วยและอัตราการตายด้วยโรคไขเลือดออกของประชาชนในพื้นที่ตำบลน้ำผุดได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้ เจตคติ การรับรู้ และพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคของประชาชนในหมู่บ้านที่ปลอดโรคกับหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรคในตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Study) แบบศึกษา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross Sectional Study) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรในการวิจัย คือ ประชาชนที่เป็นตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยในพื้นที่ตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง จำนวน 376 คน ที่อาศัยในหมู่ที่ 4 บ้านไร่พรุ (หมู่ที่มีการระบาด) จำนวน 222 คน และหมู่ที่ 12 บ้านเขาโหล่ง (หมู่บ้านปลอดโรค) จำนวน 154 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่เป็นตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยในพื้นที่ตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง โดยกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยสูตรคำนวณ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 266 คน คัดเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจง (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) (Purposive Sampling) ตามสัดส่วนของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็นประชาชนที่เป็นตัวแทนครัวเรือนหมู่ที่ 4 บ้านไร่พรุ จำนวน 149 คน และหมู่ที่ 12 บ้านเขาโหล่ง จำนวน 117 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จนได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวน โดยมีเกณฑ์คัดเข้าคือ มีอายุ 20 - 65 ปี จะต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 1 ปี และยินดีเข้าร่วมวิจัย ส่วนเกณฑ์คัดออก คือ ไม่สามารถสื่อสารและอ่านภาษาไทยได้ และผู้ให้ข้อมูลไม่อยู่ในวันที่เก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจากเอกสารทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งมีความครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้ คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การได้รับการอบรมเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และประสบการณ์ป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกของตนเองและญาติ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดและปลายเปิด จำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก จำนวน 15 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นข้อสอบปรนัยเลือกคำตอบ 3 ตัวเลือก คือ ใช่ ไม่ใช่ และไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ ช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 0 - 15 คะแนน การแปลผลระดับความรู้ แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60 (0 - 8 คะแนน) ระดับต่ำ คะแนนร้อยละ 60 - 79 (9 - 11 คะแนน) ระดับปานกลาง และคะแนนตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป (12 - 15 คะแนน) ระดับสูง ตามแนวคิดของบลูม (Bloom, B. S. et al., 1971)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเจตคติต่อการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก จำนวน 10 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง การแปลผลระดับเจตคติ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ เจตคติไม่ดีอย่างยิ่ง (1.00 - 2.33) เจตคติไม่ดี (2.34 - 3.66) และเจตคติดี (3.67 - 5.00) ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, J. W. , 1977)

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการรับรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก จำนวน 4 ส่วน จำนวน 32 ข้อ ประกอบด้วย 1) การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค จำนวน 8 ข้อ 2) การรับรู้ความรุนแรงของการเกิดโรค จำนวน 8 ข้อ 3) การรับรู้ประโยชน์ต่อการปฏิบัติตน จำนวน 8 ข้อ 4) การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติตน จำนวน 8 ข้อ แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง การแปลผลระดับการรับรู้ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ การรับรู้ในระดับน้อย (1.00 - 2.33) การรับรู้ในระดับปานกลาง (2.34 - 3.66) และการรับรู้ในระดับมาก (3.67 - 5.00) ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, J. W. , 1977)

ตอนที่ 5 แบบสอบถามพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก จำนวน 8 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ ได้แก่ ทำเป็นประจำ ทำบ่อยครั้ง ทำนาน ๆ ครั้ง ไม่เคยทำเลย การแปลผลระดับพฤติกรรม แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ มีพฤติกรรมในระดับที่ไม่ดี (1.00 - 2.00) มีพฤติกรรมในระดับที่พอใช้ (2.01 - 3.00) และมีพฤติกรรมในระดับที่ดี (3.01 - 4.00) ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, J. W., 1977)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) รายข้ออยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากร ในตำบลนาพละ อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้านความรู้ โดยใช้วิธีของ Kuder Richardson 20 ($KR - 20 = 0.75$) สำหรับแบบสอบถามเจตคติ การรับรู้ และพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ใช้วิธีหาค่าของ Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่า 0.75, 0.85 และ 0.91 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ และประมวลโดยใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ใช้สถิติทดสอบ The Mann -Whitney U test โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง (เลขที่อนุมัติ P059 /2563)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

พบว่า หมู่บ้านปลอดโรค กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 65.8 อายุ 45 - 55 ปี มากที่สุด ร้อยละ 37.6 มีอายุเฉลี่ย 50.03 ปี (S.D. = 11.01) สถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 72.6 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 73.5 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 54.7 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 5,000 - 10,000 บาท ร้อยละ 60.7 ส่วนใหญ่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก คิดเป็นร้อยละ 99.1 และได้รับข้อมูลข่าวสาร ร้อยละ 99.1 โดยไม่มีประสบการณ์ป่วย ร้อยละ 99.1

หมู่บ้านที่มีการระบาด กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 78.5 อายุ 55 ปี ขึ้นไปมากที่สุด ร้อยละ 32.9 มีอายุเฉลี่ย 46.01 ปี (S.D. = 12.44) สถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 71.8 มีการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด ร้อยละ 44.3 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 55.0 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 5,000 - 10,000 บาท ร้อยละ 63.7 ไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก ร้อยละ 73.8 และได้รับข้อมูลข่าวสาร ร้อยละ 98.0 โดยไม่มีประสบการณ์ป่วย ร้อยละ 81.9 ดังแสดงตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านปลอดโรคกับหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	หมู่บ้านปลอดโรค (n = 117)		หมู่บ้านที่มีการระบาด (n = 149)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ				
ชาย	40	34.2	32	21.5
หญิง	77	65.8	117	78.5
2. อายุ				
$\bar{X}$, S.D.	$\bar{X} = 50.03$	S.D. = 11.01	$\bar{X} = 46.01$	S.D. = 12.44
3. สถานภาพสมรส				
โสด	3	2.6	26	17.5
คู่	85	72.6	107	71.8
หม้าย/หย่า/แยก	29	24.8	16	10.7
4. ระดับการศึกษา				
ประถมศึกษา	86	73.5	66	44.3
มัธยมศึกษา	28	23.9	48	32.2
อนุปริญญา/ปริญญาตรีขึ้นไป	3	2.6	35	23.5
5. อาชีพ				
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	6	5.1	15	10.1
เกษตรกร	64	54.7	82	55.0
รับจ้างและค้าขาย	47	40.2	52	34.9
6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน				
ต่ำกว่า 5,000 บาท	39	33.3	32	21.5
5,000 - 10,000 บาท	71	60.7	95	63.7
มากกว่า 10,000 บาท	7	6.0	22	14.8
7. การได้รับการอบรม				
ได้รับการอบรม	116	99.1	39	26.2
ไม่ได้รับการอบรม	1	0.9	110	73.8
8. การได้รับข้อมูลข่าวสาร				
ได้รับข้อมูลข่าวสาร	116	99.1	146	98.0
ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร	1	0.9	3	2.0
9. ประสบการณ์ป่วย				
เคยป่วย	1	0.9	27	18.1
ไม่เคยป่วย	116	99.1	122	81.9

2. ระดับความรู้ เจตคติ การรับรู้และพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรค

พบว่า กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านปลอดโรค มีความรู้ระดับสูง เจตคติระดับดี การรับรู้ภาพรวมระดับ ปานกลาง เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่าการรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง อยู่ในระดับปานกลาง ส่วน การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรคอยู่ในระดับมาก และพฤติกรรม การป้องกันและควบคุมโรคอยู่ในระดับดี

กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านที่มีการระบาด มีความรู้ระดับปานกลาง เจตคติระดับดี การรับรู้โดยรวมระดับปานกลาง เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่าการรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง อยู่ใน

ระดับปานกลาง ส่วน การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค อยู่ในระดับมาก และพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคอยู่ในระดับดี ดังแสดงตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความรู้ เจตคติ การรับรู้ และพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไขเลือดออกของประชาชนในหมู่บ้านปลอดโรคกับหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรคในตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง รายด้านและโดยรวม

ตัวแปร	หมู่บ้านปลอดโรค (n = 117)			หมู่บ้านที่มีการระบาด (n = 149)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความรู้	14.15	1.71	สูง	10.35	2.30	ปานกลาง
2. เจตคติ	4.05	0.17	ดี	3.97	0.32	ดี
3. การรับรู้ (โดยรวม)	3.65	0.07	ปานกลาง	3.35	0.24	ปานกลาง
3.1 การรับรู้โอกาสเสี่ยง	3.11	0.19	ปานกลาง	3.06	0.29	ปานกลาง
3.2 การรับรู้ความรุนแรง	3.58	0.22	ปานกลาง	3.44	0.34	ปานกลาง
3.3 การรับรู้ประโยชน์	4.06	0.24	มาก	4.02	0.34	มาก
3.4 การรับรู้อุปสรรค	4.00	0.04	มาก	3.75	0.58	มาก
4. พฤติกรรม	3.91	0.24	ดี	3.13	0.45	ดี

3. การเปรียบเทียบความรู้ เจตคติ การรับรู้ และพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไขเลือดออก

พบว่า ความรู้ เจตคติ การรับรู้ความรุนแรง การรับรู้อุปสรรค และพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไขเลือดออก ของกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านที่ปลอดโรค สูงกว่าหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ส่วนการรับรู้โอกาสเสี่ยง และการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไขเลือดออกของกลุ่มตัวอย่าง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความรู้ เจตคติ การรับรู้รายด้าน และพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไขเลือดออกของกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านปลอดโรคกับหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค ในตำบลน้ำผุด อำเภอเมือง จังหวัดตรัง โดยใช้สถิติ (The Mann –Whitney U test)

ตัวแปร	N	Mean Rank	Sum of Ranks	Mann – Whitney U	Z	Asymp. Sig (2 tailed)
ความรู้เรื่องโรคไขเลือดออก						
หมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค	149	84.63	12,609.50	1434.50	- 11.88	0.001**
หมู่บ้านปลอดโรค	117	195.74	22,901.50			

เจตคติต่อการป้องกันและควบคุมโรคไขเลือดออก

ตัวแปร	N	Mean Rank	Sum of Ranks	Mann – Whitney U	Z	Asymp. Sig (2 tailed)
หมู่บ้านที่มีการ ระบาดของโรค	149	103.93	15,485.50	4310.50	- 7.13	0.001**
หมู่บ้านปลอดโรค	117	171.16	20,025.50			
การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคไข้เลือดออก						
หมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค	149	130.50	19,445.00	8,270.00	- .732	0.464
หมู่บ้านปลอดโรค	117	137.32	16,066.00			
การรับรู้ความรุนแรงของการเกิดโรคไข้เลือดออก						
หมู่บ้านที่มีการ ระบาดของโรค	149	115.67	17,235.50	6,060.50	- 4.355	0.001**
หมู่บ้านปลอดโรค	117	156.20	18,275.50			
การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออก						
หมู่บ้านที่มีการ ระบาดของโรค	149	127.97	19,067.00	7,892.50	- 1.442	0.149
หมู่บ้านปลอดโรค	117	140.50	16,444.00			
การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก						
หมู่บ้านที่มีการ ระบาดของโรค	149	117.04	17,439.50	6,264.50	- 4.270	0.001**
หมู่บ้านปลอดโรค	117	154.46	18,071.50			
พฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก						
หมู่บ้านที่มีการ ระบาดของโรค	149	85.45	12,731.50	1,556.50	- 11.914	0.001**
หมู่บ้านปลอดโรค	117	194.70	22,779.50			

หมายเหตุ**มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

การเปรียบเทียบความรู้ เจตคติ การรับรู้ และพฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านที่ปลอดโรคกับหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรคในตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่า

1. เปรียบเทียบความรู้ในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้าน ที่ปลอดโรคกับหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค ในตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง

พบว่า ค่าเฉลี่ยความรู้ของกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านปลอดโรค สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการระบาดของโรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับ พัชรนันท์ วงษ์ประเสริฐ ศึกษาผลการปฏิบัติการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่มีอุบัติการณ์ของโรคไข้เลือดออกต่ำกับสูง ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่อุบัติการณ์ของโรคไข้เลือดออกต่ำ อสม.จะมีความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกดีกว่าในพื้นที่ที่มีอุบัติการณ์ของโรคสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (พัชรนันท์ วงษ์ประเสริฐ, 2559) เช่นเดียวกับ อภิชัย คุณิพงษ์และเสมอ วุฒิ ได้ศึกษาเปรียบเทียบความรู้ทัศนคติ แรงสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในตำบลที่มีการระบาดกับตำบล ที่ไม่มีการระบาด ในพื้นที่อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านที่ไม่มีการระบาดของโรคไข้เลือดออกจะมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ สูงกว่ากลุ่มของหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (อภิชัย คุณิพงษ์ และเสมอ วุฒิ, 2561)

ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าเพราะประชาชนใน หมู่บ้านปลอดโรค ได้รับการอบรมเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก จากบุคลากรสาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 99.1 ส่วนหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค ได้รับการอบรมเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก เพียงร้อยละ 26.2 จึงส่งผลให้ประชาชนในหมู่บ้านปลอดโรค มีความรู้สูงกว่าหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค สอดคล้องกับเดือนเพ็ญพร ชัยภักดี กล่าวว่า การฝึกอบรม เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบเพื่อสร้างความรู้หรือเพิ่มพูนความรู้ ทักษะที่จะช่วยปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น (เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี, 2563)

2. เปรียบเทียบเจตคติในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้าน ที่ปลอดโรคกับหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรคในตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรังพบว่า ค่าเฉลี่ยเจตคติ ของกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านปลอดโรค สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการระบาดของโรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับ อภิชัย คุณิพงษ์และเสมอ วุฒิ ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบความรู้ ทัศนคติ แรงสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในตำบลที่มีการระบาดกับตำบลที่ไม่มีการระบาด ในพื้นที่อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านที่ไม่มีการระบาดของโรคไข้เลือดออกมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติ สูงกว่ากลุ่มของหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (อภิชัย คุณิพงษ์ และเสมอ วุฒิ, 2561)

ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าทั้งนี้เพราะหมู่บ้านปลอดโรค ได้เน้นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนในหมู่บ้านด้วยการสื่อสาร โดยใช้ผู้ส่งสารที่มีความเชี่ยวชาญ น่าเชื่อถือ เช่น บุคลากรสาธารณสุข และผู้มีอิทธิพลต่อบุคคลในการเปลี่ยนทัศนคติที่ดีต่อการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ อาทิเช่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ครูสุศึกษา และได้เลือกใช้สารที่มีผลต่อ

การยอมรับของบุคคล มีการเตรียมเนื้อหาสาระเป็นอย่างดี และสารมีความชัดเจน สอดคล้องกับ นันทิขรณ์ พุกษ์เรืองกิจ กล่าวว่า ทศนคติ ก่อตัวเกิดขึ้นมาและเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจาก ปัจจัยหลายประการด้วยกัน คือ การสนใจจากบุคคลอื่น ข่าวสารข้อมูล การเข้าไปเกี่ยวข้องกับ กลุ่ม ดังนั้นจึงส่งผลทำให้ประชาชนในหมู่บ้านปลอดโรค มีเจตคติที่สูงกว่าหมู่บ้านที่มีการ ระบาดของโรค (นันทิขรณ์ พุกษ์เรืองกิจ, 2561)

3. เปรียบเทียบการรับรู้ในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของกลุ่มตัวอย่างใน หมู่บ้าน ที่ปลอดโรคกับหมู่ที่มีการระบาดของโรคในตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง รายงานพบว่า ค่าเฉลี่ยการรับรู้ความรุนแรงของการเกิดโรคไข้เลือดออก และการรับรู้อุปสรรค ของการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านปลอด โรคสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับพัชรนันท์ วงษ์ประเสริฐ ศึกษาผลการปฏิบัติการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรค ไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่มี อุบัติการณ์ของโรคไข้เลือดออกต่ำกับสูง กลุ่มตัวอย่างเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้านในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่าการรับรู้ความรุนแรงของการเกิดโรค มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (พัชรนันท์ วงษ์ประเสริฐ, 2559) และสอดคล้องกับ สมชาย ดุรงค์เดชและคณะ ศึกษาความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกของชุมชนที่มี การระบาดของไข้เลือดออกซ้ำซากกับชุมชนที่มีการระบาดน้อย เขตพื้นที่ตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า คะแนนเฉลี่ยการรับรู้อุปสรรคของการ ป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกหมู่บ้านที่มีการระบาดน้อยสูงกว่าหมู่บ้านที่มีการระบาด ของไข้เลือดออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (สมชาย ดุรงค์เดช และเนตรนภา สา สังข์ , 2561) และสอดคล้องกับ พัฒน์ธนี ดีเกตุ ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกัน ไข้เลือดออกของประชาชนเขตเทศบาลนครพิษณุโลก พบว่า ระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงและ ระดับการรับรู้ประโยชน์ของหมู่บ้านที่มีการระบาดกับหมู่บ้าน ที่ไม่มีการระบาด ไม่แตกต่าง และพบว่าค่าเฉลี่ยการรับรู้ภาพรวมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของกลุ่ม ตัวอย่างในหมู่บ้านปลอดโรคสูงกว่า กลุ่มที่มีการระบาดของโรคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 (พัฒน์ธนี ดีเกตุ, 2562)

ทั้งนี้อธิบายได้ว่าเพราะหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ รวมทั้งประชาชนในหมู่บ้านปลอด โรค ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านน้ำผุด ได้ร่วมกัน ผนึกกำลังประชาสัมพันธ์เรื่องการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกทางสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เป็นรูปธรรม เช่น ครูให้สุศึกษาหน้าเสาธงตอนเช้า ผู้นำชุมชนให้ความรู้ผ่านเสียงตามสายของ หมู่บ้าน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน แจกแผ่นพับ และ

ร่วมชี้แจงในการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน ส่งผลให้ประชาชนในหมู่บ้านปลอดโรคมีการรับรู้ในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ภาพรวมสูงกว่าหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค

4. เปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านที่ปลอดโรคกับหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรคในตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง พบว่า ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านปลอดโรคสูงกว่า หมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับอภิชัย คุณิพงษ์ และเสมอ วุฒิ ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบความรู้ ทักษะ ทศนคติ แรงสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในตำบลที่มีการระบาดกับตำบลที่ไม่มีการระบาด ในพื้นที่อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านที่ไม่มีการระบาดของโรคไข้เลือดออกจะมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรม สูงกว่า กลุ่มตัวอย่างของหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (อภิชัย คุณิพงษ์ และเสมอ วุฒิ, 2561) และสอดคล้องกับ พัฒนธนี ดีเกตุ ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรม การป้องกันไข้เลือดออกของประชาชนเขตเทศบาลนครพิษณุโลก พบว่า ระดับพฤติกรรมกรรมการ ป้องกันโรคไข้เลือดออก ของหมู่บ้านที่มีการระบาด มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 (พัฒนธนี ดีเกตุ, 2562)

ทั้งนี้อธิบายได้ว่าเพราะหมู่บ้านปลอดโรค เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง มีการจัดประชุมร่วมกัน ระหว่าง ผู้นำชุมชน ตัวแทนครัวเรือน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เพื่อแสดงความคิดเห็น หา มาตรการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก พร้อมกับได้มีมติกำหนดเป้าหมายร่วมกันให้หมู่ที่ 12 บ้านเขาโหล่ง เป็นหมู่บ้านปลอดโรคไข้เลือดออกอย่างน้อย 10 ปี และมอบหมายให้ ประชาชนทุกครัวเรือนมีส่วนร่วมในการดำเนินการเพื่อลดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย และทำลาย ตัวเต็มวัยเพื่อตัดวงจรชีวิตพาหะนำโรคให้ลดลง และประกอบกับในปี พ.ศ. 2563 หมู่บ้าน ปลอดโรคต้องการส่งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เข้าร่วมประกวดเป็น อสม.ดีเด่น ระดับจังหวัดตรัง สาขากการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ ทำให้ชุมชนมีความตระหนักในการ ดำเนินการอย่างเข้มข้นมากยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้ประชาชนหมู่บ้านปลอดโรคมีพฤติกรรมสูงกว่า หมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับนิตยา เพ็ญศิริินภา กล่าวว่าการดำเนินงานสุขศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดเป็นขั้นตอนการดำเนินงานที่มีความต่อเนื่อง เป็นวงจร ซึ่งต้องอาศัยความรู้ด้าน วิทยาการระบาด การสาธารณสุข สังคมวิทยา จิตวิทยา และการศึกษาในการดำเนินงานตาม ขั้นตอนต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมของบุคคล (นิตยา เพ็ญศิริินภา, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเปรียบเทียบความรู้ เจตคติ การรับรู้ และพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในหมู่บ้านปลอดโรค กับหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรคในตำบลน้ำพุต อำเภอมืองตรัง จังหวัดตรัง สรุปได้ว่า ภาพรวมค่าเฉลี่ยความรู้ เจตคติ การรับรู้ และพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในหมู่บ้านปลอดโรค สูงกว่า หมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องในหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค เช่น บุคลากรสาธารณสุข อสม. ผู้นำชุมชน และประชาชน ควรศึกษาทวนวิธีในการดำเนินงานของหมู่บ้านปลอดโรค เพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในหมู่บ้านของตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนในหมู่บ้านปลอดโรค มีการรับรู้ภาพรวม และรายด้าน คือการรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนประชาชนในหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรค มีความรู้ การรับรู้ภาพรวม และรายด้าน คือ การรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และผู้เกี่ยวข้องควรทบทวนวิธีการเพื่อสื่อสารให้ประชาชนมีความรู้ และการรับรู้ที่ถูกต้องมากขึ้นตามประเด็นดังกล่าว ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบค่าดัชนีความชุกถูกน้ำยุงลาย (ค่า BI CI HI) ระหว่างหมู่บ้านปลอดโรคกับหมู่บ้านที่มีการระบาดของโรคไข้เลือดออก 2) ควรทำการศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชน หรือศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน เรื่องการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

เอกสารอ้างอิง

- เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี. (2563). ความสำคัญและความหมายการฝึกอบรม. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2563 จาก www.sites.google.com/site/duanpenporn/training
- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2562). รายงานพยากรณ์ไข้เลือดออกปี 2562 เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก https://ddc.moph.go.th/uploads/ckeditor/6f4922f45568161a8_cdf4ad2299f6d23_files/Dangue/Prophecy/2562.pdf
- _____. (2562). เรียกใช้เมื่อ 21 มีนาคม 2562 จาก รายงานพยากรณ์ไข้เลือดออกปี: https://ddc.moph.go.th/uploads/ckeditor/6f4922f45568161a8_cdf4ad2299f6d23_files/Dangue/Prophecy/2562.pdf
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง. (2562). รายงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาจังหวัดตรัง สถานการณ์โรคติดต่อ ปี 2558- 2562. ใน เอกสารรายงานการประชุมคณะกรรมการวางแผนและประเมินผลด้านสาธารณสุข (กวป.) ครั้งที่ 12/2562 วันที่ 27 ธันวาคม 2562 ณ ห้องประชุมจรัส สุวรรณเวลา. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง.

- ทองขาล กันหาจันทร์. (2562). สสจ.ตรัง จัดมาตรการ 7 ร. ป้องกันไข้เลือดออก. เรียกใช้เมื่อ 21 กรกฎาคม 2562 จาก www.siamrath.co.th/n/91896
- นันท์ชกรณ์ พงษ์เรืองกิจ. (2561). ทักษะคิดต่อการเข้าศึกษาในโครงการรัสเซียศึกษาของนักศึกษา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิตยา เพ็ญศิริินภา. (2558). สุขศึกษาและการประชาสัมพันธ์งานสาธารณสุข. นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พัชรนันท์ วงษ์ประเสริฐ. (2559). ศึกษาผลการปฏิบัติการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่มีอุบัติการณ์ของโรคไข้เลือดออกต่ำกับสูง กลุ่มตัวอย่างเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้าจันทบุรี, 27(1), 56-66.
- พัฒนธนี ดีเกตุ. (2562). การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันไข้เลือดออกของประชาชนเขตเทศบาลนครพิษณุโลก. วารสารวิชาการป้องกันควบคุมโรค สคร. 2 พิษณุโลก, 6(2), 55-64.
- วรางคณา จันทรคง. (2558). วิทยาการระบาดและการควบคุมโรค. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมชาย ดุรงค์เดช และเนตรนภา สาสังข์ . (2561). ศึกษาความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกของตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 13(4), 34-44.
- อภิชัย คุณิพงษ์ และเสมอ วุฒิ. (2561). ศึกษาเปรียบเทียบความรู้ ทักษะคิด แรงสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในตำบลที่มีการระบาดกับตำบลที่ไม่มีการระบาดในพื้นที่อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี. วารสารควบคุมโรค, 44(1), 102-110.
- Best, J. W. (1977). Research in Education. (3rd ed.). New Jersey: Prentice hall Inc.
- Bloom, B. S. et al. (1971). Handbook on formative and Summative Evaluation of Student Learning. New York: Mc Graw-Hill.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของ
โรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร*
FACTORS AFFECTING PARENTS' PARTICIPATION IN EDUCATIONAL
MANAGEMENT OF WATLANBOON SCHOOL LATKRABANG
DISTRICT OFFICE, BANGKOK

วาสนา รังส้อย

Wassana Rangsoi

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: rungwasana@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร และ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เป็นวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนวัดลานบุญ จำนวน 400 คน วิเคราะห์สถิติด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t - test F- test และรูปแบบตารางประกอบความเรียง ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85, SD = 0.87$) แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1.1) ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ($\bar{X} = 3.95, SD = 0.87$) 1.2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.80, SD = 0.89$) และ 1.3) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน ($\bar{X} = 3.79, SD = 0.86$) และ 2) เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ โดยจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลตามเพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่ในส่วนอายุของผู้ปกครองด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน และระดับการศึกษาของผู้ปกครองในด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

* Received 10 January 2021; Revised 12 January 2021; Accepted 14 January 2021

.05 ปัจจุบันผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประกอบกับมีการ
คัดสรรตัวแทนผู้ปกครองพร้อมกำหนดบทบาทผู้ปกครองเพื่อเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา
และให้ผู้ปกครองรับรู้ข่าวสารของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: ปัจจัย, การมีส่วนร่วม, ผู้ปกครอง, การจัดการศึกษา, โรงเรียนวัดลานบุญ

Abstract

The objectives of this article were: 1) to study factors affecting parents' participation in educational management of Watlanboon school, Latkrabang district office, Bangkok; and 2) to compare opinions towards factors affecting parents' participation in educational management of Watlanboon school, Latkrabang district office, Bangkok that divided by personal characteristics. The qualitative research by us the questionnaires. Select purposive sampling such as: parents' of Watlanboon school for all 400 persons. Using analyzed with frequency statistics, percentage, average, standard deviation, t - test and F - test tested independent. And assumptions and table layouts. The research found that: 1) factors affecting parents' participation in educational management, it was at a high level ($\bar{X} = 3.85$, SD = 0.87) divided into 3 areas such as: 1.1) extra curricular activities ($\bar{X} = 3.95$, SD = 0.87), 1.2) teaching and learning management ($\bar{X} = 3.80$, SD = 0.89), and 1.3) relationship between school and home ($\bar{X} = 3.79$, SD = 0.86). And 2. Comparison of factors affecting parents' participation in educational management of Watlanboon school. By personal characteristics according to gender, age, economic status of the parents. And educational level of the parents The overall picture is no different. But in the age of parents in teaching and learning In organizing extra curricular activities And the relationship between school and home And the educational level of the parents in the field of teaching and learning And the relationship between school and home. The difference was statistically significant at 0.05. Nowadays, parents see the importance of taking part in the provision of education. In addition, a representative of the parents is selected and the role of the guardian is assigned to be the school committee. And keep parents informed of school news regularly.

Keywords: Factors, Participation, Parents', Educational Management, Wat Lan Bun School

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนามนุษย์ ทั้งคุณภาพชีวิต ร่างกายและจิตใจ สร้างปัญญาให้เกิดแก่มนุษย์ โดยให้ทั้งความรู้และสร้างคุณธรรมเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม อย่างสงบสุข สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างปกติสุข การศึกษาสามารถนำมาพัฒนาประเทศ อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านของประเทศ มนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคม พัฒนาประเทศ การที่มนุษย์มีความรู้ ก็จะนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาตัวเอง พัฒนาสังคม และพัฒนาประเทศต่อไป การศึกษาจึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาความรู้ให้เกิดแก่มนุษย์ มีความรู้มีหลายแขนง หลากหลายสาขา ซึ่งต้องขึ้นอยู่กับมนุษย์ว่าจะเก่งมีความถนัดในสาขาวิชา แขนงไหน การศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาต่อยอดความรู้ ความถนัดตลอดถึงความสนใจในการพัฒนามนุษย์ แต่การศึกษาในปัจจุบันยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาของมนุษย์ สังคม ท้องถิ่น ตลอดถึงประเทศชาติเท่าที่ควร (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2555) ดังนั้น การศึกษาจึงต้องสร้างผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตัวเองให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความรู้ มีคุณธรรม และการพัฒนาคนให้มีความเจริญก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์นั้น ต้องเริ่มต้นในด้านการจัดการศึกษา ซึ่งการศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของคนให้มีความพร้อมทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ ด้านคุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนมี 10 องค์ประกอบย่อย คือ 1) การที่ครูทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการ กำหนดผลสัมฤทธิ์ ของผู้เรียนในปัจจุบัน 2) การกำหนดเป้าประสงค์เพื่อการปรับปรุงการทำงานร่วมกันเพื่อ บรรลุ เป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ 3) การให้ข้อมูลผลความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน 4) การที่ครูจะต้อง มุ่งเน้นผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก และ 5) การติดตามประเมินผลโดยผู้อำนวยการ (อรอุมา แก้วพล, 2563) ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ว่า นอกจากการศึกษาจะสอนให้คนเก่งแล้วจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอบรมให้ดีพร้อมกันไปด้วย ประเทศของเราจึงจะได้คนที่มีคุณภาพ คือ มีทั้งคนเก่งและคนดีมาเป็นกำลังของบ้านเมือง ให้ความเก่งเป็นปัจจัยและพลังสำหรับการสร้างสรรค์และความดีเป็นปัจจัยในการนำพาความเก่งให้เป็นไปในทางที่ถูกที่อำนาจประโยชน์อันพึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายการจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ตามกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สนับสนุน

การค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครูและวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 และ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 ต้องการให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษาอย่างแท้จริงในลักษณะเป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วนของสถานศึกษา ที่เรียกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบาย ด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังนี้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, 2545); (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553, 2553); (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 2562)

1. คัดกรองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา ปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

2. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย

3. ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

การศึกษาเป็นกระบวนการในการพัฒนาคนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเป็นรากฐานในการสร้างสรรค์ความเจริญและช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคมในปัจจุบัน ซึ่งการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามธรรมชาติ และศักยภาพ เน้นคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นคุณภาพการบริหาร จัดการการศึกษาตามข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง (ธนภูมิ งามเจริญ และสมศักดิ์ สุภีรักษ์, 2563) เห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 และ(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน สถานประกอบการ สถาบันทางศาสนาต้อง เข้ามามีหน้าที่และรับผิดชอบต่อกระบวนการจัดการศึกษาปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อ

พัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพที่ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย เป็นต้น (พร้อมพิไล บัวสุวรรณ, 2554) การจัดการศึกษาต้องนำความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาเพื่อนำมาต่อยอดและอนุรักษ์ความเป็นรากเหง้าของตนเองและให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ มาร่วมกันออกแบบแนวทางการพัฒนา (พนัชกร พิทธิยะกุล และคณะ, 2563) รวมถึงครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการดำเนินการพัฒนานักเรียนอย่างเต็มความสามารถของนักเรียนในการนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนตนและส่วนรวมได้ (สิริกร ชาลิกัน และพา อักษรเสือ, 2563) ความสำคัญของความรู้ในวิชาแกนตามศตวรรษที่ 21 ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ทักษะการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมและทักษะทางข้อมูลสื่อและเทคโนโลยี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) ซึ่งทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสภาพสังคมไทยเปลี่ยนแปลงจากสภาพความเสี่ยงของเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสังคมมากมาย เช่น ติดการพนัน ติดเกม ไม่ชอบไปโรงเรียน หนีเรียน ทะเลาะวิวาท ชกต่อยและหมกมุ่นกับสื่อที่ไม่สร้างสรรค์ซึ่งมีปัจจัยหนึ่งมาจากครอบครัวซึ่งครอบครัวแตกแยก ผู้ปกครองบีบบังคับกดดันและคาดหวังในตัวเด็กเกินกว่าความเป็นจริง ไม่มีบรรยากาศที่สร้างความรักความอบอุ่นความสมัครสมานสามัคคีเติบโตในท่ามกลางความสับสนไม่มีความหวังขาดการอบรมบ่มนิสัยและไม่มีจุดหมายปลายทางในชีวิต (บุษบา ญาณสมเด็จ, 2559)

จากปัญหาคุณภาพผู้เรียนดังกล่าวเป็นบทสะท้อนจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสมรรถนะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในอนาคตและคุณลักษณะพฤติกรรมของผู้เรียนที่ตามทีกล่าวมาอยู่ในขั้นวิกฤติ ซึ่งมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องช่วยกันแก้ปัญหาพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งนี้ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาย่อมจะช่วยขับเคลื่อนให้การบริหารจัดการศึกษาดำเนินไปตามความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน รวมถึงนักเรียนที่จะมีความเคารพ และนับถือในตัวผู้ปกครองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน (ธนสาร บัลลังก์ปัทมา, 2551) ซึ่งผู้บริหารควรสร้างความสุขในการทำงาน โดยให้ครูได้ทำงานตามความรู้ความถนัด มีโอกาสได้เข้าร่วมประชุม อบรมสัมมนาและพัฒนาตนเองตามความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ความถนัด ความต้องการมีอิสรภาพในการคิดริเริ่ม สร้างสรรค์งานใหม่ และมีการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการทำงาน (กษมา ช่วยยิ้ม และคณะ, 2563) โรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร มีภารกิจทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารบุคคลและการบริหารทั่วไป มีความต้องการที่จะจัด

การศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพแต่พบว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนยังประสบปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองลดลง 2) ด้านผู้ปกครองนักเรียนขาดการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนกิจกรรมบางกิจกรรมที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้เข้าร่วมได้แต่ได้รับความร่วมมือน้อยและผู้ปกครองยังขาดการดูแลเอาใจใส่ในด้านการเรียนของนักเรียน 3) ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และ 4) ด้านอื่นๆ เช่น การงบประมาณไม่เพียงพอ การขาดแคลนสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ขาดการสนับสนุนกิจการการศึกษา (โรงเรียนวัดลานบุญ, 2563)

ดังนั้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจและเห็นความสำคัญที่จะศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตตลาดกระบี่ กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายเข้ามาขับเคลื่อน ผลักดันให้การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน ได้แก่ สถานศึกษา ผู้ปกครอง และผู้เรียน เพื่อร่วมกันรับรู้ปัญหา ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินและติดตามผลการศึกษา และร่วมใช้ประโยชน์จากจัดการศึกษา นำไปสู่การจัดการศึกษาที่เหมาะสมจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ตลอดจนส่งผลให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตตลาดกระบี่ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตตลาดกระบี่ กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตตลาดกระบี่ กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเป็นเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ประชากร (Population) คือ ผู้ปกครองของโรงเรียนวัดลานบุญ สังกัดสำนักงานเขตตลาดกระบี่ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1,660 คน (โรงเรียนวัดลานบุญ, 2563)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ประกอบด้วย ผู้ปกครองของโรงเรียนวัดลานบุญ เลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 400 คน โดยใช้สูตรของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

1.3 ด้านเนื้อหา ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ใน 3 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน รวมถึงศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้แบบสอบถามซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.51 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวนทั้ง 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดถือว่าแบบสอบถามมีคุณภาพนำไปใช้ได้ และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Checklist) 2) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา และ 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, Rensis, 1967) โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง ปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา ระยะที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา และระยะที่ 3 เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t - test F - test และรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า

1. ข้อมูลพื้นฐาน ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 350 คน คิดเป็นร้อยละ 74.62 มีอายุระหว่าง 30 - 40 ปี จำนวน 284 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 มีรายได้สูงกว่า 10,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป จำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 42.00 และมีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 287 คน คิดเป็นร้อยละ 43.38

2. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, $SD = 0.87$)

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ($\bar{X} = 3.95, SD = 0.87$) รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.80, SD = 0.89$) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน ($\bar{X} = 3.79, SD = 0.86$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียน	ระดับการมีส่วนร่วม			
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.80	0.89	มาก	2
1.1 ร่วมจัดหา ส่งเสริมและสนับสนุนแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน	4.21	0.77	มาก	1
1.2 ร่วมเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนด้านการเรียน อุปกรณ์การเรียน เครื่องแต่งกาย	4.09	0.70	มาก	2
1.3 ร่วมเสนอแนะกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน	3.93	0.81	มาก	3
2. ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร	3.95	0.87	มาก	1
2.1 ร่วมกิจกรรมของนักเรียน ครูและโรงเรียนเป็นประจำ	4.28	0.79	มาก	1
2.2 ให้การสนับสนุนการทำงานของครู โรงเรียนด้านต่าง ๆ	4.14	0.82	มาก	2
2.3 ร่วมเสนอแนะเพื่อกำหนดกิจกรรมเสริมหลักสูตร	4.08	0.80	มาก	3
3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน	3.79	0.86	มาก	3
3.1 เข้าเยี่ยมชมโรงเรียนและเสนอแนะความคิดเห็นอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ	4.08	0.79	มาก	1
3.2 ร่วมแสดงความยินดีกับนักเรียน ครู และโรงเรียนในโอกาสต่าง ๆ	3.99	0.80	มาก	2
3.3 สนับสนุนโครงการเยี่ยมบ้านของโรงเรียน	3.98	0.76	มาก	3
รวม	3.85	0.87	มาก	-

จากตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า

1. ด้านการจัดการเรียนการสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80, SD = 0.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมในระดับมากคือ ร่วมจัดหา ส่งเสริม และสนับสนุนแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ($\bar{X} = 4.21, SD = 0.77$) รองลงมาคือร่วมเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนด้านการเรียน อุปกรณ์การเรียน เครื่องแต่งกาย ($\bar{X} = 4.09, SD = 0.70$) และร่วมเสนอแนะกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.93, SD = 0.81$)

2. ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95, SD = 0.87$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมในระดับมากคือ ร่วมกิจกรรมของ

นักเรียน ครูและโรงเรียนเป็นประจำ ($\bar{X} = 4.28$, $SD = 0.79$) รองลงมาคือ ให้การสนับสนุนการทำงานของครู โรงเรียนด้านต่าง ๆ ($\bar{X} = 4.14$, $SD = 0.82$) และร่วมเสนอแนะเพื่อกำหนดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ($\bar{X} = 4.08$, $SD = 0.80$)

3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, $SD = 0.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมในระดับมากคือ เข้าเยี่ยมชมโรงเรียนและเสนอแนะความคิดเห็นอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ ($\bar{X} = 4.08$, $SD = 0.79$) รองลงมาคือ ร่วมแสดงความยินดีกับนักเรียน ครู และโรงเรียนในโอกาสต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.80$) และสนับสนุนโครงการเยี่ยมบ้านของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.98$, $SD = 0.76$)

การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า

1. เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ จำแนกตามเพศ ได้แก่ เพศชาย ($\bar{X} = 3.84$, $SD = 0.55$) และเพศหญิง ($\bar{X} = 3.85$, $SD = 0.48$) โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียน	เพศชาย (n = 69)		เพศหญิง (n = 83)		t	Sig
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.79	.61	3.81	.53	.164	0.87
2. ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร	3.92	.59	3.97	.55	.562	0.58
3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน	3.81	.54	3.78	.48	.365	0.72
รวมเฉลี่ย	3.84	.55	3.85	.48	.15	0.88

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาโรงเรียนวัดลานบุญ จำแนกตามอายุ ได้แก่ ระหว่างกลุ่ม ($ss = 2.318$, $df = 3$, $ms = 0.773$) และภายในกลุ่ม ($ss = 37.422$, $df = 148$, $ms = 0.253$) โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านการจัดการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	3.165	3	1.055	3.430	0.02*
	ภายในกลุ่ม	45.522	148	0.308		
	รวม	48.687	151			
2. ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร	ระหว่างกลุ่ม	2.601	3	0.867	2.773	0.04*
	ภายในกลุ่ม	46.283	148	0.313		
	รวม	48.884	151			
3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน	ระหว่างกลุ่ม	2.192	3	0.731	2.958	0.03*
	ภายในกลุ่ม	36.565	148	0.247		
	รวม	38.757	151			
	ระหว่างกลุ่ม	2.318	3	0.773	3.056	0.03*
	ภายในกลุ่ม	37.422	148	0.253		
	รวมเฉลี่ย	39.740	151			

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองนักเรียน ได้แก่ ระหว่างกลุ่ม ($ss = 0.366$, $df = 23$, $ms = 0.183$) และภายในกลุ่ม ($ss = 39.375$, $df = 149$, $ms = 0.264$) โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านการจัดการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	0.758	2	0.379	1.178	0.31
	ภายในกลุ่ม	47.929	149	0.322		
	รวม	48.687	151			
2. ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร	ระหว่างกลุ่ม	0.083	2	0.042	0.127	0.88
	ภายในกลุ่ม	48.801	149	0.328		
	รวม	48.884	151			
3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน	ระหว่างกลุ่ม	0.509	2	0.255	0.992	0.37
	ภายในกลุ่ม	38.248	149	0.257		
	รวม	38.757	151			
	ระหว่างกลุ่ม	0.366	2	0.183	0.692	0.50
	ภายในกลุ่ม	39.375	149	0.264		

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
	รวมเฉลี่ย	39.740	151			

4. เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ได้แก่ ระหว่างกลุ่ม ($ss = 1.756$, $df = 2$, $ms = 0.878$) และภายในกลุ่ม ($ss = 37.984$, $df = 149$, $ms = 0.255$) โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา ของโรงเรียน	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านการจัดการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	1.938	2	0.696	3.088	0.05*
	ภายในกลุ่ม	46.750	149	0.314		
	รวม	48.687	151			
2. ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร	ระหว่างกลุ่ม	0.925	2	0.462	1.436	0.24
	ภายในกลุ่ม	47.960	149	0.322		
	รวม	48.884	151			
3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน	ระหว่างกลุ่ม	2.763	2	1.381	5.718	0.00*
	ภายในกลุ่ม	35.994	149	0.242		
	รวม	38.757	151			
	ระหว่างกลุ่ม	1.756	2	0.878	3.444	0.03*
	ภายในกลุ่ม	37.984	149	0.255		
	รวมเฉลี่ย	39.740	151			

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน โดยรวมอยู่ระดับมากทุกด้านอาจเป็นเพราะการจัดการศึกษาในปัจจุบันนี้ ผู้ปกครองส่วนใหญ่เล็งเห็นถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประกอบกับมีการคัดสรรตัวแทนผู้ปกครองพร้อมกับกำหนดบทบาทตัวแทนผู้ปกครองเพื่อเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างชัดเจน และสอดแทรกการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองทุกคนลงไปในจัดการเรียนการสอนในหลายวิชา รวมทั้งให้ผู้ปกครองรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ การเข้าร่วมกิจกรรมกระชับความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียน

จัดขึ้น ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่ได้ให้ความร่วมมือกับการมีส่วนร่วมเป็นอย่างดี แต่ผลของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองแต่ละท่านก็แตกต่างกันไป และการที่โรงเรียนได้จัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในบางกิจกรรมไม่สอดคล้องและตรงกับความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันธัญญ์ ศรีสุรักษ์ กล่าวว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและการศึกษานอกสถานที่ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการสนับสนุนหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีอุปกรณ์การเรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียน ยกเว้น การมีส่วนร่วมในการนิเทศการศึกษา อยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนพลุดาหลวงวิทยาได้กำหนดกลยุทธ์ให้ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับชุมชน และท้องถิ่น อีกทั้งมีการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียน เช่น การแข่งขันทักษะทางวิชาการทุกกลุ่มสาระ การจัดกิจกรรมทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อเป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียน และด้านอื่น ๆ งานวิชาการถือเป็นงานหลักในการบริหารโรงเรียน เพราะงานวิชาการเป็นงานที่จะพัฒนาสติปัญญา พัฒนาความนึกคิดของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเป็นคนดีคนเก่งในสังคม ดังนั้น ผู้ที่จะกำหนดเป้าหมาย ทิศทางวิธีการดำเนินงานทางด้านวิชาการหลัก ๆ ส่วนใหญ่ยังเป็นหน้าที่ของครู ดังนั้น โอกาสที่ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาทางด้านวิชาการยังไม่เต็มที่เท่าที่ควร (กันธัญญ์ ศรีสุรักษ์, 2559)

จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญโดยจำแนกตามคุณลักษณะต่าง ๆ เช่น เพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองนักเรียน และระดับการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นอายุของผู้ปกครองนักเรียนในด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน และระดับการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนในด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกอนงค์ ศรีสำอองค์ และคณะ กล่าวว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 ผู้ปกครองมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการเข้าร่วมการประชุมพิเศษ ผู้ปกครองของนักเรียนก่อนเปิดภาคเรียน อันดับที่ 2 การขอคำปรึกษาและคำแนะนำกับครูเกี่ยวกับปัญหาการเรียนของนักเรียน และอันดับที่ 3 การเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นให้กับผู้ปกครอง แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเรียนการสอนของลูกหลานเป็นอย่างยิ่ง เห็นได้จากการเรียนรู้แบบบูรณาการของสถานศึกษา

ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอนให้กับนักเรียน เพราะผู้ปกครองเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและสนิทสนมกับเด็กมากโดยเฉพาะเวลาอยู่ที่บ้าน โดยนักเรียนมีเวลาแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ผูกทักษะ กระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองสามารถแนะนำหรือเสนอแนะลูกหลานได้ จึงเห็นได้ว่า ผู้ปกครองมิได้จำกัดแต่เพียงการเลี้ยงดูและดูแลความปลอดภัยเท่านั้น ยังรวมถึงให้การศึกษากับบุตรหลานหลายด้าน จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงความสนใจของผู้ปกครองในการพัฒนาลูกหลาน ทั้งยังให้เห็นถึงการจัดการศึกษาโดยส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอนในเรื่องนี้อยู่มาก มีการบูรณาการเรียนการสอนโดยการกำหนดโครงการและกิจกรรมที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตามจากการทดสอบสมมติฐานยังพบรายละเอียดที่สำคัญอีกว่า ผู้ปกครองที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน เช่น อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาสูงสุด และรายได้ครอบครัวต่อเดือนต่างกัน จะมีระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้ความรู้ผู้ปกครองภาพรวมแตกต่างกัน เนื่องมาจากวัยที่ต่างกัน จะมีประสบการณ์ วิธีการ และความสามารถในการเข้ามามีส่วนร่วมแตกต่างกัน (เอกอนงค์ ศรีสำองค์ และคณะ, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนจะช่วยเสริมแรงความสำคัญของโรงเรียน การบ้านและกิจกรรมชุมชน ซึ่งทำให้เกิดโครงการและบริการที่เป็นมิตรกับครอบครัว เมื่อรวมเข้าด้วยกันจะเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (learning communities) โดยมีผู้ปกครอง ครอบครัวครูสถานศึกษา และชุมชน/สังคม เป็นองค์ประกอบ 3 ประการสำคัญ ที่มีอิทธิพลต่อเด็กและทำให้นักเรียนมีคุณภาพในการเรียน โดยหลักของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาทั้งการบริหาร การคิด ตัดสินใจ และการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ ด้านการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จากการวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติทดสอบ t - test พบว่า ผู้ปกครองที่มีเพศและฐานะที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และอายุที่และระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรมีการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

- เอกอนงค์ ศรีสำอองค์ และคณะ. (2559). รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการเรียนการสอน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. SDU Res. J., 11(2), 163-178.
- โรงเรียนวัดลานบุญ. (2563). รายงานประเมินตนเอง ประจำปีการศึกษา 2562. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนวัดลานบุญ.
- กษมา ช่วยยิ้ม และคณะ. (2563). การพัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของผู้บริหาร และครูใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ วัดวังตะขังตก., 5(6), 184-200.
- กัณรญาณี ศรีสุรักษ์. (2559). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพลูตาหลวงวิทยา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธนภูมิ งามเจริญ และสมศักดิ์ สุทธิรักษ์. (2563). ปัจจัยการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ วัดวังตะขังตก, 5(12), 183-1.
- ธนสาร บัลลังก์ปัทมา. (2551). บทบาทประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา. The City Journal, 4(85), 30-36.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุษบา ญาณสมเด็จ. (2559). พฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น. เรียกใช้เมื่อ 14 มกราคม 2563 จาก www.sahavicha.com/?name=knowledge&file.id=388
- พนัชกร พิทธิยะกุล และคณะ. (2563). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ”แบบมี ส่วนร่วมของเยาวชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ วัดวังตะขังตก, 5(12), 462-47.
- พร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2554). ครอบครัวและโรงเรียน หันส่วนเพื่อคุณภาพของผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2545). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก หน้า 16 (19 ธันวาคม 2545).
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. (2553). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอนที่ 45 ก หน้า 1 (22 กรกฎาคม 2553).

- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2555). หลักเกณฑ์และวิธีการปรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561). กรุงเทพมหานคร: พรินทวาทกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สิริกร ชาลิกัน และพา อักษรเสื่อ. (2563). รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดกุสุมาลย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 6. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ วัดวังตะวันตก, 5(12), 261-274.
- อรอุมา แก้วพล. (2563). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ วัดวังตะวันตก, 5(12), 136-1.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Journal Education and Psychology Measurement, 3(30), 607-610.
- Likert, Rensis. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in Fishbein, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement. New York: Wiley & Son.

ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง
โรงพยาบาลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช*
FACTORS PREDICTING QUALITY OF LIFE IN CHRONIC NCDS CLINIC
HUASAI HOSPITAL, HUASAI DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT
PROVINCE

อุไรวรรณ ทศนีย์สุวรรณ

Uraiwan Thusaneeuwat

โรงพยาบาลหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

Huasai Hospital Nakhon Si Thammarat, Thailand

E-mail: wanthus@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตและปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โรงพยาบาลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่มารับการรักษาในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โรงพยาบาลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 321 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของเครจซ์และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล ภาวะสุขภาพ และการดูแลสุขภาพ 2) แบบวัดความซึมเศร้าในผู้สูงอายุไทย (Thai Geriatric Depression Scale: TGDS) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค = 0.87 และ 3) แบบประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยใช้แบบประเมินคุณภาพชีวิตของ ภาวดี เหมทานนท์ และคณะ (2563) มีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.88 เก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนธันวาคม 2563 ถึง มกราคม 2564 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวมของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดมีคุณภาพชีวิตดี และ 2) ปัจจัยที่สามารถทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โรงพยาบาลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ภาวะซึมเศร้า ภาวะสุขภาพในระดับดี การศึกษาระดับประถมศึกษา การศึกษาระดับมัธยมศึกษา การเข้าร่วม

* Received 7 January 2021; Revised 13 January 2021; Accepted 15 January 2021

กิจกรรมทางสังคมบ่อย และอายุ โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ร้อยละ 31.60 ($R^2 = .316$, $p < .001$)

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

Abstract

The objective of this research was to study of quality of life level and determine the predictive of quality of life of elderly in chronic NCDs clinic Hua Sai Hospital, Hua Sai District, Nakhon Si Thammarat Province. The samples were 321 patients, aged 60 years and over who were treated in chronic NCDs clinic. Huasai Hospital, Hua Sai District, Nakhon Si Thammarat Province. They were selected by using the formula of Krejcie & Morgan. The research questionnaire consisted of 1) General data questionnaire, namely personal data, health condition and health care, 2) Thai Geriatric Depression Scale: TGDS, which the alpha Cronbach coefficient = 0.87 and 3) Quality of Life Assessment, that using Hamtanon, P. et al (2020) quality of life assessment, alpha Cronbach coefficient = 0.88. Data were collected from December, 2020 to January, 2021. Data were analyzed using frequency, Percentage, Mean, standard Deviation and stepwise multiple regression analysis. The results showed that 1) the overall quality of life level of most of the elderly subjects had good quality of life and 2) predictive factors of quality of life of the elderly in chronic non - communicable disease clinic were depression, good health, primary education, secondary education, frequent participation in social activities and age, which all factors could predict quality of life with 31.60% ($R^2 = .316$, $p < .001$).

Keywords: Quality of life, Elderly, Chronic NCDs

บทนำ

สถานการณ์ทั่วโลกกำลังเผชิญกับการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรสูงอายุ เช่นเดียวกับผู้สูงอายุในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ (Aged society) มาตั้งแต่ปี 2548 คือมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สูงถึงร้อยละ 10 และตามคาดประมาณประชากรของสำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในปี 2564 ประเทศไทยจะเข้าสู่ “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Complete aged society)” เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และ

ในปี พ.ศ. 2574 ประเทศไทยจะเข้าสู่ “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super aged society)” เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด ทั้งนี้แนวโน้มของประชากรจะเป็นไปตามการคาดการณ์ดังกล่าว โดยผลการสำรวจในปี 2562 มีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป 11.60 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 17.50 ของประชากรทั้งหมด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2563) ซึ่งเมื่อคนเราก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพร่างกายที่เสื่อมถอยลง ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดโรค จากการศึกษาของอัญชลี อังศธรธรรมรัตน์ และสมใจ รัตนศรีทอง กล่าวไว้ว่า สังคมไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุหรือผู้สูงวัยตามแนวโน้มที่สอดคล้องกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จากการคาดการณ์ของสหประชาชาติคาดว่าปี พ.ศ. 2593 ผู้สูงวัยในประเทศไทยจะมีสัดส่วนเป็นประมาณร้อยละ 26.40 นอกจากผู้สูงวัยมีสัดส่วนมากขึ้นในประชากรแล้วยังมีอายุยืนยาวมากขึ้น เนื่องจากสภาพแวดล้อมและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไป แต่การเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกายอวัยวะต่าง ๆ ที่เสื่อมการทำงานลงไป จะส่งผลให้เกิดภาวะกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non Communicable Diseases: NCDs) สูงขึ้นมากในกลุ่มผู้สูงวัย (อัญชลี อังศธรธรรมรัตน์ และสมใจ รัตนศรีทอง, 2561)

นอกจากสภาพปัญหาทางด้านร่างกายที่ผู้สูงอายุจะต้องเผชิญแล้วนั้น การเพิ่มขึ้นของประชากรวัยสูงอายุทำให้เกิดปัญหาด้านอื่น ๆ ตามมา เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ คือ การที่วัยแรงงานมีรายได้ไม่พอเพียงบวกกับภาระที่ต้องเลี้ยงดูผู้สูงอายุ เพราะวัยผู้สูงอายุไม่สามารถทำงาน เพื่อหารายได้เหมือนในอดีต จึงทำให้วัยแรงงานต้องหางานเพิ่มขึ้นโดยย้ายถิ่นฐานไปทำงานในต่างเมือง ทำให้เกิดปัญหาด้านสังคมตามมา การที่ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งให้อยู่ลำพัง หรือถูกละเลย ขาดคนดูแลทำให้ผู้สูงอายุเหงา รู้สึกหดหู่ บางรายคิดว่าตนไร้ค่า หรืออาจทำให้เกิดโรคซึมเศร้าได้ (อารดา ธีระเกียรติกำจร, 2554) ซึ่งจากการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุไทย พบว่า ระดับสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางลบกับอายุ คือ เมื่อผู้สูงอายุมีอายุมากขึ้น มีแนวโน้มที่จะมีสุขภาพไม่ดี มีโรคประจำตัวเพิ่มขึ้น มีการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ.2550 พบว่าผู้สูงอายุประเมินภาวะสุขภาพของตนเองว่ามีสุขภาพดีเพียง ร้อยละ 43 สุขภาพปานกลาง ร้อยละ 28.29 สุขภาพไม่ดี ร้อยละ 21.5 และสุขภาพไม่ดีมาก ๆ ร้อยละ 2.8 (จิราพร ทองดี และคณะ, 2555) ภาวะสุขภาพสามารถทำนายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้วยร่างกายจะเสื่อมและทรุดโทรมตามอายุที่มากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การที่ระดับภาวะสุขภาพแตกต่างกันอาจทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแตกต่างกันออกไป

คุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้ความพึงพอใจและการรับรู้สถานะด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และ สภาพแวดล้อมของบุคคลในการดำรงชีวิตในสังคม (จิราพร ทองดี และคณะ, 2555) การมีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นสิ่งที่ทุกคนพึงปรารถนา แต่การที่จะมีคุณภาพชีวิต

ที่ดีได้ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบมากมาย องค์การอนามัยโลกได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิตที่ดีไว้ 4 ด้าน คือด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และ ด้านสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อผู้สูงอายุในสังคม ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีจึงเป็นผู้สูงอายุที่สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและมีสุขภาวะในบั้นปลายของชีวิต โดยจากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทยจาก 5 จังหวัดในทุกภูมิภาคและกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 70.1 และอยู่ในระดับต่ำร้อยละ 2.3 ผู้สูงอายุกรุงเทพมหานครมีระดับคุณภาพชีวิตสูงร้อยละ 40.5 (อุทัย สุดสุข และคณะ, 2552) ปัจจัยที่มีผลและมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบปัจจัย อาชีพ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและปัจจัยด้านสังคม (อารดา ธีระเกียรติจักร, 2554) นอกจากนี้ อุทัย สุดสุข และคณะ (2552) ยังพบปัจจัย ภาวะสุขภาพจิต มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ หากผู้สูงอายุมีปัจจัยเหล่านี้ต่างกัน ย่อมทำให้คุณภาพชีวิตมีความแตกต่างกันได้ จากการสำรวจข้อมูลผู้สูงอายุ ในอำเภอหัวไทร ปี 2561 - 2563 พบว่าผู้สูงอายุมีจำนวนมากขึ้นทุกปี คือ 11,421 คน 11,637 คนและ 11,998 คน ตามลำดับ การเพิ่มขึ้นของประชากรวัยสูงอายุและการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุทุกด้านในทางที่เสื่อมถอยลง ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และทำให้ผู้สูงอายุเกิดปัญหามากมาย โดยเฉพาะปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านจิตใจ (อุทัย สุดสุข และคณะ, 2552)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาระดับคุณภาพชีวิต และปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โรงพยาบาลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและได้รับความคุ้มครองจากสังคมตลอดจนสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนนโยบายและแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โรงพยาบาลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โรงพยาบาลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยหาความสัมพันธ์เชิงทำนาย (Correlation predictive design) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ป่วยที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่มารับการรักษาในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โรงพยาบาลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ในปี 2563 จำนวน 1,379 คน (ระบบสถิติทางการแพทย์) ยินดีให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์สามารถสื่อสารและเข้าใจภาษาได้ดี

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของเครจซี่และมอร์แกน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 1,379 คน ยอมรับให้เกิดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างได้ 5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.5 ซึ่งผลจากการแทนค่าตามสูตรข้างต้น ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเท่ากับ 300 คน และเพื่อป้องกันความไม่ครบถ้วนและข้อมูลไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 10 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 330 คน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกจากทะเบียนนัดหมายที่เตรียมไว้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับฉลากเลขคู่และเลขคี่ทุกวันที่ไปเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ทุกวันจันทร์ พุธ ศุกร์ เวลา 08.00 - 16.00 น. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม 2563 – มกราคม 2564 จนได้ครบตามกลุ่มตัวอย่าง ตามคุณสมบัติ ดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ (Inclusion Criteria)

- 1) ผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป
- 2) ไม่มีภาวะสมองเสื่อม
- 3) มีความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน โดยมีค่าคะแนนจากแบบประเมิน ADL ตั้งแต่ 12 คะแนนขึ้นไป
- 4) ยินดีให้ข้อมูล
- 5) ไม่มีข้อจำกัดด้านการสื่อสาร

เกณฑ์คัดออก (Exclusion Criteria) ผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคทางจิตเวชและรับประทานยาทางจิตเวช

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ภาวะสุขภาพ และการดูแลสุขภาพ

2. แบบประเมินความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน ดัชนีบาร์ธเอลดีแอต (Barthel Activities of Daily Living: ADL) พัฒนาโดยสุทธิชัย จิตะพันธุ์กุลและคณะ คะแนนเต็ม 20 คะแนน มีการแบ่งช่วงคะแนน ดังนี้ 0 - 4 คะแนน คือ ภาวะพึ่งพาโดยสมบูรณ์

5 - 8 คะแนน คือ ภาวะพึ่งพารุนแรง 9 - 11 คะแนน คือ ภาวะพึ่งพาปานกลาง 12 - 20 คะแนน คือ ไม่เป็นการพึ่งพา

3. แบบวัดความซึมเศร้าในผู้สูงอายุไทย (Thai Geriatric Depression Scale: TGDS) กลุ่มฟื้นฟูสมรรถภาพสมอง (Train the Brain Forum Thailand) มีจำนวน 30 ข้อ เป็นแบบคำถามแบบ ใช่/ไม่ใช่ แบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค = 0.87

การคิดคะแนนข้อ 1, 5, 7, 9, 15, 19, 21, 27, 29, 30 ถ้าตอบว่า “ไม่ใช่” ได้ 1 คะแนน ข้อที่เหลือถ้าตอบว่า “ใช่” ได้ 1 คะแนน

การแปลผล	คนสูงอายุปกติ	0 - 12 คะแนน
	ผู้มีความเศร้าเล็กน้อย (Mild depression)	13 - 18 คะแนน
	ผู้มีความเศร้าปานกลาง (Moderate depression)	19 - 24 คะแนน
	ผู้มีความเศร้ารุนแรง (Severe depression)	25 - 30 คะแนน

4. แบบประเมินคุณภาพชีวิต ผู้วิจัยใช้แบบประเมินคุณภาพชีวิตของ ภาวะดี เหมทานนท์ และคณะ ซึ่งพัฒนาจากแนวคิดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก และแนวคำถามของแบบประเมิน คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (ภาวะดี เหมทานนท์ และคณะ, 2563) (WHOQOL - OLD) ของ World Health Organization โดยผู้วิจัยนำไปหาค่าความเชื่อมั่นจากผู้สูงอายุที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง 20 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.88 แบบประเมินมีการให้คะแนนการรับรู้ถึงคุณภาพชีวิตแบบ Rating scale (ระดับคะแนน 1 - 4/ น้อยที่สุด - มากที่สุด) ได้ข้อคำถามทั้งหมด 38 ข้อ มีข้อความทางบวก 29 ข้อ และข้อความทางลบ 8 ข้อ (ข้อ 3, 5, 6, 7, 13, 18, 35, 36) แบ่งออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านร่างกาย (จำนวน 7 ข้อ) 2) ด้านจิตใจและอารมณ์ (จำนวน 9 ข้อ) 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (จำนวน 5 ข้อ) 4) ด้านสิ่งแวดล้อม (จำนวน 4 ข้อ) 5) ด้านความเป็นตัวของตัวเอง (จำนวน 4 ข้อ) 6) ด้านความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต (จำนวน 4 ข้อ) และ 7) ด้านการเผชิญหน้ากับความตาย (จำนวน 4 ข้อ) มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ (World Health Organization, 2006)

น้อยที่สุด หมายถึง ผู้สูงอายุรับรู้ถึงความพึงพอใจกับข้อคำถามนั้นในระดับน้อยที่สุด

น้อย หมายถึง ผู้สูงอายุรับรู้ถึงความพึงพอใจกับข้อคำถามนั้นในระดับน้อย

มาก หมายถึง ผู้สูงอายุรับรู้ถึงความพึงพอใจกับข้อคำถามนั้นในระดับมาก

มากที่สุด หมายถึง ผู้สูงอายุรับรู้ถึงความพึงพอใจกับข้อความนั้นในระดับมากที่สุด โดยมีเกณฑ์การแปลค่าคะแนน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เกณฑ์การแปลค่าคะแนนแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

องค์ประกอบ	มีคุณภาพชีวิตไม่ดี	มีคุณภาพชีวิต กลาง ๆ	มีคุณภาพชีวิตที่ดี
ด้านร่างกาย	7 - 13	14 - 20	21 - 28
ด้านจิตใจและอารมณ์	9 - 17	18 - 26	27 - 36
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	5 - 9	10 - 14	15 - 20
ด้านสิ่งแวดล้อม	4 - 7	8 - 11	12 - 16
ด้านความเป็นตัวของตัวเอง	4 - 7	8 - 11	12 - 16
ด้านความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	4 - 7	8 - 11	12 - 16
และด้านการเผชิญหน้ากับความตาย	4 - 7	8 - 11	12 - 16
รวม	37 - 67	68 - 101	102 - 148

จริยธรรมการวิจัย

วิจัยฉบับนี้ผ่านการรับรองจริยธรรม เลขที่ NSTPH 042/2563 เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2563 โดยคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมในการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด นครศรีธรรมราช

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ภายหลังได้รับอนุญาตให้ทำการวิจัย ผู้วิจัยประสานผู้รับผิดชอบงานแผนกผู้ป่วยนอก คลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการทำวิจัยและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย และการพิทักษ์สิทธิแก่กลุ่มตัวอย่างที่เป็น ผู้สูงอายุที่มารับบริการในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โรงพยาบาลหัวไทร อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช พร้อมกับให้กลุ่มตัวอย่างลงชื่อยินยอมในการเป็นอาสาสมัครวิจัย หลังจากนั้นผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดย ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล คือระหว่าง เดือนธันวาคม 2563 – มกราคม 2564

2. ตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม พบว่าแบบสอบถามที่สมบูรณ์มีจำนวน 321 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97.27

3. เตรียมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์โดยจัดทำเครื่องมือลงรหัสตามแบบสอบถามแล้วนำข้อมูลทั้งหมดจากแบบสอบถามมาลงรหัสในแบบฟอร์มลงรหัสหลังจากนั้นนำข้อมูลไปประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

สมมติฐานการวิจัย

อายุ การศึกษา อาชีพในปัจจุบัน ภาวะสุขภาพ ภาวะซึมเศร้า และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม สามารถร่วมทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โรงพยาบาลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราชได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปแยกวิเคราะห์ดังนี้

1. ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพในปัจจุบัน การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ภาวะสุขภาพ ภาวะซึมเศร้า และการดูแลสุขภาพ วิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

2. ข้อมูลระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การวิเคราะห์ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิต ใช้สถิติวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบทีละขั้นตอน (Stepwise) กำหนดความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ ก่อนการวิเคราะห์สถิติถดถอยเชิงพหุ ผู้วิจัยได้ทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption) (จุฬาลักษณ์ บารมี, 2551) ของสถิติที่ใช้ ดังนี้

3.1 การมีข้อมูลลักษณะการแจกแจงเป็นโค้งปกติ (Normality) ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์เชิงเส้น (Linearity) โดยพิจารณาจากกราฟ Normal Probability Plot พบว่าข้อมูลส่วนใหญ่จะอยู่รอบ ๆ เส้นตรง จึงสรุปได้ว่าข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ และตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์เชิงเส้น กรณีที่ตัวแปรอิสระเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ มีระดับการวัดเป็นมาตราส่วน ได้แก่ อายุ และภาวะซึมเศร้า ใช้ข้อมูลนำมาวิเคราะห์เลย กรณีที่ตัวแปรอิสระมีระดับการวัดเป็นกลุ่ม/อันดับ (Nominal/ Ordinal) ได้แก่ การศึกษา อาชีพในปัจจุบัน ภาวะสุขภาพ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ผู้วิจัยนำมาเปลี่ยนค่าโดยใช้ตัวแปรหุ่น และกรณีที่ตัวแปรกลุ่มมี 2 ค่าขึ้นไป จะมีการใช้กลุ่มอ้างอิง

3.2 ตัวแปรอิสระทั้งหมดไม่มีความสัมพันธ์กันเอง หรือไม่เกิด Multicollinearity

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป ภาวะสุขภาพ และการดูแลสุขภาพ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายอยู่ 1.92 เท่า มีอายุอยู่ในวัยผู้สูงอายุตอนต้นมากที่สุด เกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีสถานภาพคู่ประมาณ ¾ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็น 4.72 เท่าของ

ระดับการศึกษาที่สูงกว่า ยังคงมีรายได้จากการประกอบอาชีพในจำนวนที่เท่ากับการไม่ได้ทำงาน และไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของสังคมมากกว่าร้อยละ 50 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวน และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n = 321)

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	110	34.27
	หญิง	211	65.73
อายุ	60 – 70 ปี	242	75.39
	71 – 80 ปี	68	21.18
	81 ปีขึ้นไป	11	3.43
	Max = 94 ปี Min = 60 ปี $\bar{X}$ = 67.57 S.D. = 5.95		
สถานภาพสมรส	ศาสนา		
	พุทธ	301	93.77
	อิสลาม	20	6.23
	โสด	7	2.18
	คู่	245	76.32
	ม่าย	59	18.38
การศึกษา	หย่า/แยก	10	3.12
	ประถมศึกษา	258	80.37
	มัธยมศึกษา	32	9.97
	ปริญญาตรีและสูงกว่า (reference)	31	9.66
อาชีพในปัจจุบัน	ไม่ได้ทำงาน	168	52.34
	เกษตรกร	128	39.88
	ข้าราชการบำนาญ (reference)	83	25.86
การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม	ไม่เลย (reference)	192	59.81
	ได้ทำบางครั้ง	72	22.43
	ได้ทำสม่ำเสมอ	57	17.76

ภาวะสุขภาพ พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 50 ระบุว่าสุขภาพของตนเองว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยความสามารถในการมองเห็นได้ชัดเจนมีประมาณร้อยละ 50 เช่นเดียวกับการมีอุปกรณ์ทางการแพทย์ช่วย เช่น ไม้เท้า แว่นตา ซึ่งแตกต่างกับการได้ยินที่ส่วนใหญ่ได้ยินชัดเจนดี ทั้งนี้โดยส่วนใหญ่มีโรคประจำตัวมากกว่า 1 โรค ซึ่งพบว่าเป็นโรคความดันโลหิตสูงมากที่สุด โดยเป็นโรคหัวใจน้อยที่สุด และพบว่ามีภาวะซึมเศร้าตั้งแต่ระดับเล็กน้อยถึงรุนแรงร้อยละ 8.41 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของภาวะสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง (n = 321)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ภาวะสุขภาพ		
ดี	82	25.55
ปานกลาง	219	68.22
แย่ (reference)	20	6.23
การมองเห็น		
มองเห็นชัดเจน	157	48.91
มองเห็นไม่ชัดเจน/ มัว	164	51.09
การได้ยิน		
ได้ยินชัดเจน	278	86.60
ได้ยินไม่ชัดเจน	43	13.40
การใช้อุปกรณ์ทางการแพทย์ เช่น ไม้เท้า แวนตา เครื่องช่วยฟัง		
ไม่ใช้	157	48.91
ใช้	164	51.09
การมีโรคประจำตัว (ตอบได้มากกว่า 1 โรค)		
ความดันโลหิตสูง	259	80.69
เบาหวาน	217	67.60
ไขมันในเลือดสูง	217	67.60
หัวใจ	36	11.21
ปวดเรื้อรัง	57	17.76
ภาวะซึมเศร้า		
ไม่มี (0 – 12 คะแนน)	294	91.59
เล็กน้อย (13 – 18 คะแนน)	12	3.74
ปานกลาง (19 – 24 คะแนน)	14	4.36
รุนแรง (25 – 30 คะแนน)	1	0.31

ในส่วนของการดูแลสุขภาพ พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุรา มีการรับประทานอาหารที่เหมาะสมคือทั้งโปรตีนและผัก ผลไม้ และส่วนใหญ่แล้วไม่มีการใช้อาหารเสริม ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของการดูแลสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง (n = 321)

การดูแลสุขภาพ	จำนวน	ร้อยละ
การออกกำลังกาย		
ไม่เลย	60	18.69
ได้ทำบางครั้ง	87	27.10
ได้ทำสม่ำเสมอ	174	54.21
การสูบบุหรี่		
ไม่เลย	293	91.28
ได้ทำบางครั้ง	7	2.18
ได้ทำสม่ำเสมอ	21	6.54

การดูแลสุขภาพ		จำนวน	ร้อยละ
การดื่มสุรา			
	ไม่เลย	302	94.08
	ได้ทำบางครั้ง	16	4.98
	ได้ทำสม่ำเสมอ	3	0.93
การรับประทานเนื้อสัตว์			
	ไม่เลย	2	0.62
	ได้ทำบางครั้ง	53	16.51
	ได้ทำสม่ำเสมอ	266	82.87
การรับประทานผักและผลไม้			
	ไม่เลย	9	2.80
	ได้ทำบางครั้ง	84	26.17
	ได้ทำสม่ำเสมอ	228	71.03
การรับประทานอาหารเสริม			
	ไม่เลย	219	68.22
	ได้ทำบางครั้ง	38	11.84
	ได้ทำสม่ำเสมอ	64	19.94

2. ระดับคะแนนคุณภาพชีวิต

ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวมของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่าเกือบทั้งหมดมีคุณภาพชีวิตดี และไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดีเลย ยกเว้นคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย และด้านการเผชิญหน้ากับความตาย ที่พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างเพียงด้านละ 2 คนที่มีคุณภาพชีวิตไม่ดี ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคะแนนคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (n = 321)

คุณภาพชีวิต	คุณภาพชีวิตไม่ดี		คุณภาพชีวิตกลาง ๆ		คุณภาพชีวิตดี		$\bar{X}$	S.D.
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ด้านร่างกาย	2	0.62	90	28.04	229	71.34	21.75	2.64
ด้านจิตใจและอารมณ์	0	0.00	99	30.84	222	69.16	27.44	2.92
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	0	0.00	91	28.35	230	71.65	15.32	2.68
ด้านสิ่งแวดล้อม	0	0.00	25	7.79	296	92.21	12.31	1.22
ด้านความเป็นตัวของตัวเอง	0	0.00	42	13.08	279	86.92	12.34	2.09
ด้านความสำเร็จและความคาดหวัง	0	0.00	26	8.10	295	91.90	12.63	3.52
ด้านการเผชิญหน้ากับความตาย	2	0.62	198	61.68	121	37.69	11.13	1.28
โดยรวม	0	0.00	14	4.36	307	95.64	112.92	9.62

3. ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทำนายกับคุณภาพชีวิต การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทำนายกับคุณภาพชีวิต ใช้สถิติ Spearman correlation เนื่องจากตัวแปรส่วนใหญ่เป็นตัวแปรกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ พบว่า อายุ ภาวะซึมเศร้า การศึกษาระดับประถม การไม่ได้ทำงาน การมีภาวะสุขภาพปานกลาง มีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ($r = -.178, -.446, -.271, -.250$ และ $-.168$ ตามลำดับ) การมีภาวะสุขภาพดี และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมบ่อยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ($r = .306$ และ $.165$ ตามลำดับ) การมีอาชีพเป็นเกษตรกรความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($r = .128$) ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทำนาย กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ($n = 321$)

ตัวแปรอิสระ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. อายุ										
2. ภาวะซึมเศร้า	.046									
3. การศึกษาระดับประถม	.155**	.189**								
4. การศึกษาระดับมัธยมศึกษา	.011	-.133								
5. ไม่ได้ทำงาน	.253**	.150**	.329**	-.120*						
6. เกษตรกรรม	-.192**	-.087	-.030	.069						
7. ภาวะสุขภาพดี	-.003	-.212**	-.160**	.091	-.128*	.092				
8. ภาวะสุขภาพปานกลาง	.011	.063	.101	-.063	.059	-.045				
9.การร่วมกิจกรรมทางสังคมบางครั้ง	.012	-.030	-.204**	.145**	-.100	.050	-.058	.062		
10.การร่วมกิจกรรมทางสังคมบ่อยครั้ง	.024	-.146**	-.078	.090	-.112*	.104	.120*	-.068		
11.คุณภาพชีวิต	-.178**	-.446**	-.271**	.067	-.250**	.128*	.306**	-.168**	.080	.165*

3.2 ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ ซึ่งก่อนทำการวิเคราะห์ผู้วิจัยได้ทดสอบข้อตกลง

เบื้องต้นของสถิติ พบว่าเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น ดังที่กล่าวไว้ในทฤษฎีการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งปัจจัยที่สามารถทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โรงพยาบาลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ภาวะซึมเศร้า ภาวะสุขภาพในระดับดี การศึกษาระดับประถมศึกษา การศึกษาระดับมัธยมศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมบ่อย และอายุ โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ร้อยละ 31.60 ($R^2 = .316$, $p < .001$) ดังแสดงในตารางที่ 6 โดยสามารถเขียนสมการทำนายได้ดังนี้

คะแนนดิบ

$$\text{คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง} = 132.381 - .560(\text{ภาวะซึมเศร้า}) + 4.590(\text{ภาวะสุขภาพในระดับดี}) - 8.651(\text{การศึกษาระดับประถมศึกษา}) - 8.805(\text{การศึกษาระดับมัธยมศึกษา}) + 3.414(\text{การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมบ่อย}) - .157(\text{อายุ})$$

คะแนนมาตรฐาน

$$Z(\text{คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง}) = -.298(\text{ภาวะซึมเศร้า}) + .209(\text{ภาวะสุขภาพในระดับดี}) - .358(\text{การศึกษาระดับประถมศึกษา}) - .275(\text{การศึกษาระดับมัธยมศึกษา}) + .136(\text{การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมบ่อย}) - .097(\text{อายุ})$$

ตารางที่ 7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างภาวะซึมเศร้า ภาวะสุขภาพในระดับดี การศึกษาระดับประถมศึกษา การศึกษาระดับมัธยมศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมบ่อย และอายุ กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ($n = 321$)

ปัจจัยทำนาย	β	SE	Beta	t
ค่าคงที่	132.381	5.156		25.673***
ภาวะซึมเศร้า	-.560	.090	-.298	-6.190***
ภาวะสุขภาพในระดับดี	4.590	1.060	.209	4.331***
การศึกษาระดับประถมศึกษา	-8.651	1.581	-.358	-5.437***
การศึกษาระดับมัธยมศึกษา	-8.805	2.043	-.275	-4.309***
การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมบ่อย	3.414	1.191	.136	2.867**
อายุ	-.157	.077	-.097	-2.029*

$$R = .562, R^2 = .316, \text{adj } R^2 = .303, df = 6, F = 24.172***, SE_{est} = 8.027$$

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 6 ยังพบว่า เมื่อควบคุมปัจจัยอื่นให้คงที่

1. ผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่มีระดับการศึกษาระดับมัศึกษามีค่าคะแนนคุณภาพชีวิตต่ำกว่า 8.805 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า

2. ผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่รับรู้ว่าคุณภาพชีวิตดี มีค่าคะแนนคุณภาพชีวิตดีกว่า 4.590 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่รับรู้ว่าคุณภาพชีวิตแย่

3. ผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมบ่อยมีค่าคะแนนคุณภาพชีวิตดีกว่า 3.414 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมเลย

4. ผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา มีค่าคะแนนคุณภาพชีวิตต่ำกว่า 8.651 และระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีค่าคะแนนคุณภาพชีวิตต่ำกว่า 8.805 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า

5. ผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่รับรู้ว่าคุณภาพชีวิตดี มีค่าคะแนนคุณภาพชีวิตดีกว่า 4.590 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่รับรู้ว่าคุณภาพชีวิตแย่

6. ผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมบ่อยมีค่าคะแนนคุณภาพชีวิตดีกว่า 3.414 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมเลย

อภิปรายผล

1. ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

ผลการวิจัย พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวมของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดมีคุณภาพชีวิตดี และไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดีเลย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ผ่านมา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตระดับปานกลางถึงดี และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องตามบริบทต่าง ๆ (Rodrigues, L. R. et al., 2017) หรือกลุ่มโรคเรื้อรังต่าง ๆ (อนันตยา ซื่อตรง และทัศนาศู วรธนะปรกรณ์, 2559); ที่สำคัญผู้สูงอายุของการวิจัยนี้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันทุกคน และส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ (ร้อยละ 76.32) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอารดา อีระเกียรติกำจร ที่พบว่า ถ้าผู้สูงอายุมีสถานภาพสมรสและคู่สมรสยังมีชีวิตอยู่ มีโอกาสทำให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีความรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตดีอยู่เพียงลำพัง มีคนคอยดูแล รู้สึกปลอดภัยในการใช้ชีวิต (อารดา อีระเกียรติกำจร, 2554)

แม้ว่าผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้จะเป็นกลุ่มผู้ป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ได้แก่ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง เบาหวาน หัวใจ อย่างน้อย 1 โรค ซึ่งมีการศึกษากล่าวว่าการมีโรคประจำตัวจะทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ลดลง และส่งผลต่อการ

ดำเนินชีวิต แต่สำหรับการศึกษาในครั้งนี้กลับพบว่าแม้ผู้สูงอายุจะมีโรคประจำตัว ก็ยังมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุมีการดูแลสุขภาพที่ดี เช่น การไม่ดื่มสุรา ไม่สูบบุหรี่ มีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ การไปพบแพทย์ตามนัด ทำให้อยู่กับโรคประจำตัวได้อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี ส่งผลต่อความผาสุกของบุคคล เพื่อการดำรงอยู่ในสังคมด้วยความพึงพอใจ มีความสุขตามองค์ประกอบทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (ปิยะวัฒน์ ตรีวิทยา, 2559)

2. ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

ภาวะซึมเศร้า สามารถทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังได้ ($\beta = -.560$; $p < .001$) ผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีภาวะซึมเศร้า (ร้อยละ 91.59) และภาวะซึมเศร้ามีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังได้ ($r = -.446$; $p < .01$) ซึ่งสอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุในชุมชนของประเทศจีนมีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณภาพชีวิต ($r = -0.63$; $p < .001$) และสามารถทำนายคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุได้ ($\beta = 0.307$; $p < .01$) (Lu, C. et al., 2017) อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ และยังอยู่กับครอบครัวที่คอยเกื้อหนุนดูแลเอาใจใส่ อีกทั้งในเขตอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราชยังเป็นเขตชนบท และกิ่งเมืองกิ่งชนบทเป็นส่วนใหญ่ ประชาชนส่วนใหญ่มีการติดต่อไปมาหาสู่กันในชุมชน แม้จะไม่ค่อยได้ทำกิจกรรมในลักษณะกลุ่มด้วยกัน แต่ก็มี การพูดคุยกับเพื่อนบ้าน มีการไถ่ถามทุกข์สุขทุกครั้งเมื่อมีใครเจ็บไข้ไม่สบาย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่เป็นไปในทางเสื่อมถอย มีการเจ็บป่วยทางกายเรื้อรังทำให้ความสามารถในการทำหน้าที่ของร่างกายลดลง เกิดภาวะพึ่งพิงผู้อื่นมากขึ้น ก็ไม่ส่งผลกระทบให้ผู้สูงอายุไม่มีความสุขมีความรู้สึกท้อแท้ รู้สึกไร้ค่า รู้สึกสิ้นหวัง ไม่อยากทำอะไร (Chen, H. M. & Chen, C. M., 2017)

ภาวะสุขภาพในระดับดี สามารถทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังได้ ($\beta = 4.590$; $p < .001$) แม้ว่าผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่รับรู้ว่ามีภาวะสุขภาพปานกลาง (ร้อยละ 68.22) รองลงมาคือ ภาวะสุขภาพดี (ร้อยละ 25.55) และภาวะสุขภาพดีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังได้ ($r = .306$; $p < .01$) ซึ่งภาวะสุขภาพ เป็นสภาพร่างกายในปัจจุบันตามการรับรู้ของผู้สูงอายุที่มีต่อร่างกายของ ตนเองและการประเมินภาวะสุขภาพของตนเอง ดังเช่นการศึกษาของ Chen, H. M. & Chen, C. M. พบว่า ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีโรคร่วมจนเกิดภาวะทุพพลภาพ และมีการพึ่งพิงผู้อื่นในการทำกิจกรรมมีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.609$; $p < .01$) ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยที่พบว่าผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่รับรู้ว่ามีภาวะสุขภาพดี มีค่าคะแนนคุณภาพชีวิตดีกว่า 4.590 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่รับรู้ว่ามีภาวะสุขภาพแย่ (Chen,

H. M. & Chen, C. M., 2017) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จิราพร ทองดี และคณะ พบว่า ภาวะสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.77$; $p < .01$) (จิราพร ทองดี และคณะ, 2555)

การศึกษาระดับประถมศึกษา และการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สามารถทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังได้ ($\beta = -8.651, -8.805$; $p < .001$) ผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 80.37) แม้ว่าการศึกษาระดับประถมศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังได้ ($r = .155$, $p < .01$) ส่วนการศึกษาระดับมัธยมศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง แต่ก็สามารถทำนายได้ กล่าวคือ ผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษามีค่าคะแนนคุณภาพชีวิตต่ำกว่า 8.651 และระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีค่าคะแนนคุณภาพชีวิตต่ำกว่า 8.805 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ซึ่งอธิบายได้ว่าการศึกษาระดับที่สูงขึ้นสามารถช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าใจในภาวะการเจ็บป่วยและดูแลสุขภาพของตนเองได้ดีกว่า สามารถใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่มากขึ้น รวมไปถึงการมีทักษะการปรับตัวที่ดีต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ส่งผลให้คุณภาพชีวิตที่ดีได้

การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมบ่อย สามารถทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังได้ ($\beta = 3.414$; $p < .01$) กล่าวคือ ผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมบ่อยมีค่าคะแนนคุณภาพชีวิตดีกว่า 3.414 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมเลย ดังผลการวิจัยที่พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม (ร้อยละ 59.81) แต่การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมบ่อยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังได้ ($r = .165$, $p < .01$) ในขณะที่การเข้าร่วมกิจกรรมบางครั้งไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม นำมาซึ่งความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นการรับรู้ที่เกี่ยวกับการยอมรับ การเคารพนับถือในตนเอง ความเชื่อและความรู้สึกมั่นใจว่าตนเองมีความสำคัญมองเห็นตนเองในทางบวก โดยเห็นว่าตนเองมีคุณค่าและตัดสินใจมีความสำคัญในตนเองมีความสามารถในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้ จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีความสำคัญต่อกระบวนการปรับตัวของผู้สูงอายุในด้านการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย และจิตใจที่เป็นไปในทางที่เสื่อมลง (Veni, R. K. & Merlene, A. M., 2017)

อายุ สามารถทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังได้ ($\beta = -157$; $p < .05$) และภาวะซึมเศร้ามีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังได้ ($r = -.178$; $p < .01$) อธิบายได้ว่า เมื่อมีอายุมากขึ้นจะส่งผลต่อการทำหน้าที่

ทั้งร่างกายและจิตใจ ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดีด้านร่างกาย และด้านการเผชิญหน้ากับความตาย ซึ่งเมื่ออายุมากขึ้นร่างกายมีความเสื่อมตามกระบวนการสูงอายุ รวมไปถึงการมีโรคประจำตัวเพิ่มขึ้น เช่น การมองเห็น การได้ยินที่เสื่อมลงอย่างชัดเจน ทำให้ต้องพึ่งพาอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้ามาช่วยและต้องได้รับการช่วยเหลือจากบุคคลอื่น ได้รับการดูแลที่ยาวนานอาจนำไปสู่ภาวะแทรกซ้อนได้ ส่งผลต่อภาวะจิตใจที่รู้สึกถึงศักยภาพในตัวเองที่ลดลง ซึ่งนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ลดลงได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยครั้งนี้มีข้อค้นพบปัจจัยที่สามารถทำนายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังทั้งปัจจัยที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ คือ อายุ แต่ปัจจัยอื่น ๆ ล้วนที่จะส่งเสริม ป้องกัน และบำบัดได้ เช่น การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรังได้มีความรู้เพิ่มขึ้นทั้งในเรื่องการเจ็บป่วยและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทางสุขภาพ เพื่อให้มีความรอบรู้ทางสุขภาพ (Health literacy) นำไปสู่การมีสุขภาพที่ดี การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมทางสังคม รวมไปถึงการได้มีอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ ที่สำคัญคือการป้องกันไม่ให้เกิดภาวะซึมเศร้า แม้จะมีอายุยืนยาวขึ้น แต่เป็นการอยู่อย่างมีความสุขกับโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ซึ่งจะส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) พยาบาลควรมีการพัฒนารูปแบบการพยาบาลที่เน้นการป้องกันหรือการบำบัดภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยโรคติดต่อไม่เรื้อรัง รวมไปถึงการส่งเสริมสุขภาพให้อยู่ในระดับดี และการส่งเสริมให้มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมให้มากขึ้น 2) จากผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับที่ดี ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลผู้สูงอายุควรมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างเสริมให้พลังความเชื่อในความสามารถของตนเองในการมีคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ผู้สูงอายุให้ได้อย่างต่อเนื่อง และควรมีการตรวจสุขภาพผู้สูงอายุทุกปี เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดทัศนคติที่ดีต่อตนเอง เกิดความพึงพอใจในสุขภาพร่างกายที่เป็นอยู่ได้ 3) หน่วยงาน ชุมชนหรือหมู่บ้านควรหันมาเอาใจใส่เกี่ยวกับสุขภาพให้มากยิ่งขึ้น ควรมีการรณรงค์ให้มีการจัดสวนหย่อม หรือปลูกต้นไม้ เพื่อสร้างความร่มรื่นให้แก่คนในชุมชนไว้พักผ่อน ออกกำลังกาย หรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่เป็นการสร้างความสุขให้กับคนในชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาช่วยเหลืออย่างดีจาก ดร.ภาวดี เหมทานนท์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษา การปรับปรุงเครื่องมือ ข้อเสนอแนะข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ตลอดจนตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่และเป็นที่ประทับใจที่ดีเสมอมาผู้วิจัยรู้สึกประทับใจเป็นอย่างยิ่งจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้จิวรรพร

เอกสารอ้างอิง

- จิราพร ทองดี และคณะ. (2555). ภาวะสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 22(3), 88-99.
- จุฬาลักษณ์ บารมี. (2551). สถิติเพื่อการวิจัยทางสุขภาพและการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS. ชลบุรี: ศรีศิลป์การพิมพ์.
- ปิยะวัฒน์ ตรีวิทยา. (2559). กรอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต. วารสารเทคนิคการแพทย์ เชียงใหม่, 49(2), 171-184.
- ภาวดี เหมทานนท์ และคณะ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเองและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง. วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 7(12), 1-14.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2563). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2562. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อนันทยา ชี้อตรง และทัศนยา ชูวรรณะปกรณ์. (2559). ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว. วารสารพยาบาลโรคหัวใจและทรวงอก, 27(2), 58-70.
- อัญชลี อังศธรมรัตน์ และสมใจ รัตนศรีทอง. (2561). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จในการดูแลผู้ป่วยสูงวัย ที่เข้ารับการรักษาโรคเรื้อรังซับซ้อนที่ศูนย์ชิวันันท์โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์. ศรีนครินทร์เวชสาร, 33(5), 398-403.
- อารดา อีระเกียรติกำจร. (2554). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุทัย สุตสุข และคณะ. (2552). โครงการศึกษาสถานการณ์ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันความต้องการ และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. ใน รายงานการวิจัย. สมาคม คลังปัญญาอาวุโสแห่งประเทศไทย.
- Chen, H. M. & Chen, C. M. (2017). Factor Associated with Quality of Life among Older Adults with Chronic Disease in Taiwan. International Journal of Gerontology, 11(1), 12-15.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Lu, C. et al. (2017). Depression and Resilience Mediates the Effect of Family Function on Quality of Life of the Elderly. Archives of Gerontology and Geriatrics, 71(July 2017), 34-42.

- Rodrigues, L. R. et al. (2017). Quality of Life of Elderly People of the Community and Associated Factors. *Journal of Nursing*, 11(3), 1430-1438.
- Veni, R. K. & Merlene, A. M. (2017). Gender Differences in Self-esteem and Quality of Life among the Elderly. *Indian Journal of Health and Well-being*, 8(8), 885-887.
- World Health Organization. (2006). whoqol-old manual world health organization european office. Retrieved January 2, 2020, from https://www.who.int/mental_health/evidence/WHOQOL_OLD_Manual.pdf?ua=1

การใช้ภาวะผู้นำในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนา
ผู้เรียนอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง*
LEADERSHIP IMPLEMENT IN SCHOOL ADMINISTRATION TOWARDS
THE EFFICIENCY OF STUDENTS DEVELOPMENT OF VOCATIONAL
STUDENTS AT THE HIGHER VOCATIONAL CERTIFICATE LEVEL

จรูญรัตน์ พันธุ์สุวรรณ

Jarungrat Pansuwan

วิระวัฒน์ อุทัยรัตน์

Weerawat Utairat

มหาวิทยาลัยอีสต์เธิร์นเอเชีย

Eastern Asia University, Thailand

Email: jarungrat@eau.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง 2) ศึกษาการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียน และ 3) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียน โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษาของรัฐบาลที่เปิดสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำแนกเป็น ผู้บริหารวิทยาลัยเทคนิค จำนวน 124 คน ผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพ จำนวน 139 คน ผู้บริหารวิทยาลัยสารพัดช่าง จำนวน 52 คน และผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา จำนวน 37 คน รวมจำนวน 352 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบช่วง จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีค่าเฉลี่ย IOC เท่ากับ 0.9426 และมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.973 และตอนที่ 2 การบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ค่าเฉลี่ย IOC เท่ากับ 0.9206 และมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.987 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น ผลการศึกษาพบว่า 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาระดับ

* Received 4 August 2020; Revised 29 December 2020; Accepted 15 January 2021

ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก 2) การบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก และ 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านการอาชีวศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ แสดงในสมการพยากรณ์ คือ $(\hat{Y}) = .925 - .159(X_1) + .127(X_2) - .114(X_{14}) + .207(X_{15}) + .163(X_{16}) + .168(X_{19})$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา, ประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียน

Abstract

The objectives of this research article were to study 1) The leadership of the vocational school director at the high vocational certificate level. 2) The school administrative to the efficiency of students development of vocational at the high vocational certificate level. 3) The leadership, which affects the school administrative to the efficiency of students development of vocational at the high vocational certificate level. The target group used in the research were 352 vocational school directors at the high vocational certificate level, 124 technical institutes, 139 professional college, 52 polytechnic college, and 37 vocational college. The instrument used in the research was a questionnaire. The first part was leadership of the vocational school director at the high vocational certificate level, the index of item objective congruence (IOC) was 0.9426, and Alpha coefficient was 0.973. The second part was school administrative to the efficiency of students development of vocational at the high vocational certificate level, the index of item objective congruence (IOC) was 0.9206, and Alpha coefficient was 0.987 The statistics for data analysis were the mean, standard deviation, and linear regression analysis. The results showed that 1) The leadership of the vocational school director at the high vocational certificate level were at the high level. 2) The school administrative to the efficiency of students development of vocational at the high vocational certificate level were at the high level. 3) The leadership, which affects the school administrative to the efficiency of students development of vocational

at the high vocational certificate level, as shown in the equation : $(\hat{Y}) = .925 - .159(X_1) + .127(X_2) - .114(X_{14}) + .207(X_{15}) + .163(X_{16}) + .168(X_{19})$

Keywords: Leadership, Vocational School Administrative, Efficiency of Students Development

บทนำ

การศึกษาเป็นเรื่องที่สังคมไทยให้ความสำคัญและมีวาระให้ปฏิรูปต่อเนื่อง แต่อาวชีวศึกษา คือหนึ่งในเรื่องที่ยังถูกปล่อยปะละเลยจนทำให้ประสบปัญหาด้านภาพลักษณ์ และมีคุณภาพต่ำ นำไปสู่ปัญหาขาดแคลนกำลังแรงงานที่จะป้อนเข้าสู่ตลาด (วาระทีดีอาร์ไอ, 2559) ขณะที่ตลาดแรงงานมีความต้องการทั้งช่างเทคนิค และช่างฝีมือที่ผ่านสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจำนวนมาก ทำให้เข้าใจไปได้ว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษายังผลิตแรงงานป้อนสู่ตลาดไม่เพียงพอ แต่ในความเป็นจริงกลับพบว่า การขาดแคลนแรงงานไม่ได้เกิดจากการผลิตแรงงานได้ไม่เพียงพอ แต่เกิดจากปัญหาคุณภาพของระบบอาชีวศึกษา (สมชัย จิตสุชน และคณะ, 2560) โดยเฉพาะช่างเทคนิค 4 สาขาหลัก คือ ช่างเทคนิคโรงงาน ช่างก่อสร้าง ช่างไฟฟ้า และช่างยนต์ ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โดยผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาอาชีวศึกษาเป็นกลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนด้วยการใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับทั้งบริบทการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา และกับทั้งความเหมาะสมในการแก้ปัญหาคุณภาพผู้เรียนอาชีวศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นการให้ความสำคัญของผู้ร่วมงานและผู้ตาม ให้มองเห็นงานในแง่มุมใหม่ โดยมีการสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้น การใช้ปัญญาหรือการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยผู้นำจะยกระดับวุฒิภาวะและอุดมการณ์ของผู้ตาม กระตุ้น ชี้นำ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาความสามารถของผู้ตาม และผู้ร่วมงานไปสู่ระดับความสามารถที่สูงขึ้น มีศักยภาพมากขึ้น นำไปสู่การบรรลุผลงานที่สูงขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ส่วน สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2554) หมายถึง กระบวนการวิธีการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งเดิมให้กลายเป็นสิ่งใหม่ โดยอาศัยองค์ประกอบในการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เช่น การวางแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงาน การปรับเปลี่ยนโครงสร้างวิธีการทำงาน การประยุกต์การทำงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อทำให้องค์กรบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และสามารถทำให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ Roger J. G. (2014) ที่ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับผู้นำการเปลี่ยนแปลง แรง

บันดาลใจให้ผู้ติดตามที่จะประสบความสำเร็จมากขึ้น (Roger J. G., 2014) ซึ่งพบว่า การเพิ่มขีดความสามารถในงาน ความพึงพอใจ ความมุ่งมั่น ความไว้วางใจ ความเชื่อมั่นเอง ประสิทธิภาพและแรงจูงใจ เกิดจากผลกระทบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้ตามเพื่อให้การทำงานมีผลกระทบในเชิงบวกต่อองค์กร สอดคล้องกับ เอกรินทร์ สังข์ทอง ที่ว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารงานนั้น ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้นำขององค์กรเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพราะว่าผู้นำเป็นผู้กำหนดทิศทางและขับเคลื่อนแนวคิดและวิสัยทัศน์ ตลอดจนเป็นผู้บริหารจัดการทรัพยากร ซึ่งค่อนข้างมีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (เอกรินทร์ สังข์ทอง, 2552) และยังสอดคล้องกับ วรณา ดั่งสว่าง ในประเด็นที่ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการสร้างพลังเครือข่ายความร่วมมือ และยังพบว่าตัวแปรย่อยที่สังเกตได้ที่มีค่าอิทธิพลสูงสุด คือ การสร้างแรงบันดาลใจ (วรณา ดั่งสว่าง, 2560)

สำหรับการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ระบุสาระสำคัญของการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ตามแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560 - 2579 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งมีแนวคิดหลักการจัดการอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพที่ต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานโดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติ หรือประกอบอาชีพอิสระ โดยภารกิจของการจัดการอาชีวศึกษา ในการจัดการอาชีวศึกษามีภารกิจที่สำคัญ ได้แก่ 1) การจัดการอาชีวศึกษา เป็นการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิชาชีพในระดับฝีมือ (ปวช.) ระดับเทคนิค (ปวส.) และระดับเทคโนโลยี (ปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ) 2) การฝึกอบรมวิชาชีพ เป็นการเพิ่มพูนความรู้และการฝึกทักษะอาชีพ 3) คำนิยามอาชีวศึกษา ในการจัดการอาชีวศึกษามีคำนิยามที่เป็นเป้าหมายหลักในการปลูกฝังที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ คุณธรรม (Merit) คุณภาพ (Quality) ความร่วมมือ (Collaboration) ความเป็นมืออาชีพ (Professional) ภายใต้วิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา ที่ว่า “ผู้สำเร็จการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ มีคุณธรรม คุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ”

นอกจากนั้น ยังมีปัจจัยที่ส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพผ่านกระบวนการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้แก่ ปัจจัยด้านคุณลักษณะและพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่มุ่งคุณภาพเป็นหลัก จะช่วยส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพผ่านกระบวนการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นอย่างดี และในการจัดการศึกษาต่างยอมรับว่าผู้นำเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารและการจัดการงาน

ทั้งปวง ในทำนองเดียวกัน ผู้นำเป็นผู้มีอิทธิพลต่อกระบวนการกลุ่ม และสังคมในหน่วยงาน สามารถทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ขณะเดียวกันสามารถจูงใจให้บุคลากรทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อสร้างงานไปสู่ความสำเร็จ (Hoy, W. K. & Miskel, C. G., 2011) จึงกล่าวได้ว่าปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กับการเพิ่มประสิทธิภาพผ่านกระบวนการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับผลการศึกษาวิจัยของ Timothy N. A. & Pilgreen. T. ที่พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมและพัฒนางานวิชาการให้เกิดประสิทธิภาพได้ (Timothy N. A. & Pilgreen. T., 2014) เพราะผู้นำโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จะเป็นกลุ่มบุคคลที่นำการกำหนดแนวทางในการพัฒนา และขับเคลื่อนการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาของประเทศ ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ตามยุทธศาสตร์การอาชีวศึกษา 6 ยุทธศาสตร์ ตามแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560 - 2579 โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้แก่ 1) การจัดการอาชีวศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ 2) การผลิตและพัฒนาากำลังคนด้านการอาชีวศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ 3) การพัฒนาศักยภาพกำลังคนด้านการอาชีวศึกษาให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ 4) การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมในด้านการอาชีวศึกษา 5) การจัดการอาชีวศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6) การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษา โดยการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผ่านกระบวนการวางแผน การกำหนดกิจกรรม การกำกับติดตาม และการประเมินผล

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวิจัยภาวะผู้นำในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงส่งผลให้สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อยกระดับการบริหารจัดการได้อย่างสอดคล้องกับแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560 - 2579 เพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
2. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีกระบวนทัศน์แบบปฏิฐานนิยม (Positivism) นำมาเป็นกรอบ ซึ่งเป็นการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โดยมีกลุ่มเป้าหมาย และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาของรัฐ ที่เปิดสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำแนกเป็น ผู้บริหารวิทยาลัยเทคนิค จำนวน 124 คน ผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพ จำนวน 139 คน ผู้บริหารวิทยาลัยสารพัดช่าง จำนวน 52 คน และผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา จำนวน 37 คน รวมจำนวน 352 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โดยแบบสอบถามฉบับนี้มีลักษณะเป็นแบบช่วง (Interval Scale) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (The Index of Item Objective Congruence) หรือค่า IOC เท่ากับ 0.9426 และมีค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ได้เท่ากับ 0.973 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามฉบับนี้ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และมีความเชื่อมั่นได้

ตอนที่ 2 การบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (The Index of Item Objective Congruence) หรือค่า IOC เท่ากับ 0.9206 และมีค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ได้เท่ากับ 0.987 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามฉบับนี้ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และมีความเชื่อมั่นได้

โดยทั้ง 2 ตอน ใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง

ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง	ระดับค่อนข้างมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง	ระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง	ระดับค่อนข้างน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง	ระดับน้อย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

จัดส่งแบบสอบถามภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงไปยังสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาของรัฐ ที่เปิดสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำแนกเป็น วิทยาลัยเทคนิค จำนวน 124 แห่ง วิทยาลัยการอาชีวศึกษา จำนวน 139 แห่ง วิทยาลัยสารพัดช่าง จำนวน 52 แห่ง และวิทยาลัยอาชีวศึกษา จำนวน 37 แห่ง พร้อมซองเปล่าติดแสตมป์เพื่อส่งกลับมายังผู้วิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. วิเคราะห์ข้อมูลการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาของรัฐ ที่เปิดสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = .61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับค่อนข้างมากทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยใน 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างพลังทางปัญญา ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = .73) รองลงมา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = .71) และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = .78) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในภาพรวม และรายด้าน

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับภาวะผู้นำ	อันดับที่
ด้านการมีอิทธิพลในการบริหารงาน	3.84	.75	ค่อนข้างมาก	4
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	3.98	.71	ค่อนข้างมาก	2
ด้านการเสริมสร้างพลังทางปัญญา	3.99	.73	ค่อนข้างมาก	1
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจก	3.86	.78	ค่อนข้างมาก	3
ในภาพรวม	3.89	.61	ค่อนข้างมาก	-

2. ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาของรัฐ ที่เปิดสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = .76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับค่อนข้างมากทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยใน 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = .73) รองลงมา ด้านการจัดการอาชีวศึกษา เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = .70) และด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านการอาชีวศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = .75) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในภาพรวม และรายด้าน

การบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ การพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับที่
ด้านการจัดการอาชีวศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ	3.69	.99	ค่อนข้างมาก	6
ด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านการอาชีวศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ	3.89	.75	ค่อนข้างมาก	3
ด้านการพัฒนาศักยภาพกำลังคนด้านการอาชีวศึกษาให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ	3.82	.72	ค่อนข้างมาก	5
ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมในด้านการอาชีวศึกษา	3.88	.86	ค่อนข้างมาก	4
ด้านการจัดการอาชีวศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	4.12	.70	ค่อนข้างมาก	2
ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษา	4.13	.87	ค่อนข้างมาก	1
ในภาพรวม	3.94	.76	ค่อนข้างมาก	-

3. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ การแสดงออกถึงการบริหารงานโดยยึดมั่นตามวิสัยทัศน์ขององค์กร (X1) การใช้ทักษะการสื่อสาร (X2) การปรับเปลี่ยนแผนการ

ปฏิบัติงานเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม (X14) การส่งต่อความรู้
อย่างเป็นระบบด้วยเทคโนโลยี (X15) การปฏิบัติต่อผู้ตามในฐานะที่เป็นทรัพยากรบุคคลที่
ทรงคุณค่าที่มีความรู้ความสามารถ และมีความต้องการความก้าวหน้าทางวิชาชีพ (X16) การ
แนะนำและมอบหมายงานเพื่อยกระดับความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการทำงาน (X19)
ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ การพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาระดับ
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านการอาชีวศึกษาเพื่อสร้างขีด
ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ แสดงในสมการพยากรณ์ คือ ($\hat{Y}$) = .925 - .159(X₁)
+ .127(X₂) - .114(X₁₄) + .207(X₁₅) + .163(X₁₆) + .168(X₁₉)

ตารางที่ 3 อิทธิพลของตัวแปรภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละตัวที่ส่งผล
ต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตร
วิชาชีพชั้นสูง ด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านการอาชีวศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถ
ในการแข่งขันของประเทศ

Coefficients					
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		Sig.
	B	Std. Error	Beta	t	
1 ค่าคงที่	.925	.270		3.425	.001*
X1	-.159	.046	-.208	- 3.452	.001*
X2	.127	.048	.151	2.657	.008*
X3	.102	.053	.118	1.924	.055
X4	-.073	.050	-.085	- 1.462	.145
X5	.092	.055	.103	1.680	.094
X6	.002	.062	.003	.040	.968
X7	.064	.049	.075	1.298	.195
X8	-.007	.049	-.008	-.149	.882
X9	.052	.045	.062	1.148	.252
X10	-.073	.045	-.089	- 1.626	.105
X11	.067	.047	.085	1.430	.154
X12	.094	.050	.111	1.886	.060
X13	-.071	.058	-.085	- 1.230	.219
X14	-.114	.052	-.144	- 2.213	.028*
X15	.207	.047	.221	4.405	.000*
X16	.163	.056	.206	2.931	.004*
X17	.003	.054	.004	.059	.953
X18	.061	.066	.064	.931	.352
X19	.168	.057	.169	2.954	.003*
X20	.060	.049	.068	1.219	.224

R = .681, R Square = .464, Adjusted R Square = .432, Std. Error of the Estimate = .565

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาของรัฐ ที่เปิดสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยใน 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างพลังทางปัญญา รองลงมา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจก ตามลำดับ สอดคล้องกับ วรณา ดวงสว่าง ในประเด็นที่ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการสร้างพลังเครือข่ายความร่วมมือ และยังพบว่าตัวแปรย่อยที่สังเกตได้ที่มีค่าอิทธิพลสูงสุด คือ การสร้างแรงบันดาลใจ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาใช้ภาวะผู้นำซึ่งแสดงออกได้โดยการมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นในการจัดการที่คำนึงถึงความเป็นปัจเจก โดยการกระตุ้นใจเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ตามเกิดความพยายามและความคาดหวังที่สูงกว่า ความพยายามและการคาดหวังในการปฏิบัติงานโดยปกติ พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงาน หรือผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดความตระหนักรู้ในการกิจ การสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ปฏิบัติการสอนให้สามารถใช้พลังทางปัญญาเพื่อขับเคลื่อนการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านการอาชีวศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (วรณา ดวงสว่าง, 2560) สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ Roger J. G. ที่ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับผู้นำการเปลี่ยนแปลง แรงบันดาลใจให้ผู้ติดตามที่จะประสบความสำเร็จมากขึ้น ซึ่งพบว่า การเพิ่มขีดความสามารถในงาน ความพึงพอใจ ความมุ่งมั่น ความไว้วางใจ ความเชื่อมั่นเอง ประสิทธิภาพและแรงจูงใจ เกิดจากผลกระทบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้ตามเพื่อให้การทำงานมีผลกระทบในเชิงบวกต่อองค์กร (Roger J. G., 2014)

ขณะที่ การบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยใน 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษา รองลงมา ด้านการจัดการอาชีวศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านการอาชีวศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งกระบวนการของการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านการอาชีวศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ นั้น ถือเป็นประเด็นสำคัญที่สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาของรัฐ ที่เปิดสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ได้แสดงออกถึงการบริหารการศึกษาโดยการมุ่งการยกระดับคุณภาพการศึกษาและวิชาชีพของผู้เรียนอาชีวศึกษา การพัฒนาทักษะฝีมือ ความเชี่ยวชาญและเป็นเลิศเฉพาะทาง การพัฒนางานวิจัย สิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรม เทคโนโลยี และองค์ความรู้ด้านอาชีวศึกษา ด้วยการบริหาร

การศึกษาที่มีความเป็นรูปธรรม เช่น การจัดการเรียนรู้ หรือการอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะ และการใช้ภาวะผู้นำในการนำองค์กร เช่น การวางแผนการพัฒนาบุคลากร การมีแผนการมีส่วนร่วมของภาคแรงงานกับสถานศึกษาอาชีวศึกษาในการร่วมพัฒนาแรงงานอาชีวศึกษา เป็นต้น เพื่อให้แรงงานระดับอาชีวศึกษาเป็นแรงงานฝีมือที่มีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานในภาคธุรกิจ ได้ตามมา ซึ่งจะสอดคล้องตามมาตรฐานการยกระดับค่าตอบแทนตามระดับฝีมือแรงงาน ส่งผลให้ประเทศไทยสามารถก้าวพ้นกับดักของประเทศกำลังพัฒนาที่พลเมืองมีรายได้ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ Chin, K. S. & Pun, K. F. ที่ว่า ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้การเพิ่มประสิทธิภาพผ่านกระบวนการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง หรือการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารคุณภาพทั้งองค์กร สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ปัจจัยที่จับต้องได้ ได้แก่ ระบบและเทคนิค และการประเมิน 2) ปัจจัยที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ การจัดการในองค์กร และวัฒนธรรมและทรัพยากรบุคคล นอกจากนี้พบว่า 3 ปัจจัยย่อยที่มีผลมากที่สุดต่อความสำเร็จของการประยุกต์ใช้การเพิ่มประสิทธิภาพผ่านกระบวนการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง อยู่ในกลุ่มของปัจจัยที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ความมุ่งมั่นจากผู้บริหารระดับสูง การนำองค์กร และการเรียนรู้และการอบรม นอกจากนี้ระบบคุณภาพการประเมินผลงานจากภายนอก ซึ่งอยู่ในกลุ่มของปัจจัยที่จับต้องได้ และวางแผนกลยุทธ์ การมีส่วนร่วมของพนักงาน การพัฒนาทรัพยากรบุคคล ซึ่งอยู่ในกลุ่มของปัจจัยที่จับต้องไม่ได้ ก็ยังเป็นปัจจัยย่อยที่สำคัญที่สนับสนุนให้การเพิ่มประสิทธิภาพผ่านกระบวนการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องประสบความสำเร็จ จึงอาจกล่าวได้ว่า จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่จับต้องไม่ได้ ควบคู่กับปัจจัยที่จับต้องได้ จึงจะทำให้การประยุกต์ใช้การเพิ่มประสิทธิภาพผ่านกระบวนการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องประสบความสำเร็จ (Chin, K. S. & Pun, K. F., 2002)

นอกจากนั้น ผลการวิจัยยังพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ การแสดงออกถึงการบริหารงานโดยยึดมั่นตามวิสัยทัศน์ขององค์กร (X1) การใช้ทักษะการสื่อสาร (X2) การปรับเปลี่ยนแผนการปฏิบัติงานเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม (X14) การส่งต่อความรู้อย่างเป็นระบบด้วยเทคโนโลยี (X15) การปฏิบัติต่อผู้ตามในฐานะที่เป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่าที่มีความรู้ความสามารถ และมีความต้องการความก้าวหน้าทางวิชาชีพ (X16) การแนะนำและมอบหมายงานเพื่อยกระดับความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการทำงาน (X19) ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ การพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านการอาชีวศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ แสดงในสมการพยากรณ์ คือ $(\hat{Y}) = .925 - .159(X_1) + .127(X_2) - .114(X_{14}) + .207(X_{15}) + .163(X_{16}) + .168(X_{19})$ โดยการส่งต่อความรู้อย่างเป็นระบบด้วยเทคโนโลยี เป็นการแสดงให้เห็นถึงการที่ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาสามารถใช้ภาวะผู้นำในการบริหารการศึกษาที่เน้นคุณภาพการ

จัดทรัพยากรการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยีไปยังคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนด้านการอาชีวศึกษาให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ สอดคล้องกับจุฬามณี ไกรคุณาคัย (2560) ที่ว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี พิจารณาจากค่า $CMIN/df = 1.748$ ค่าดัชนี $GFI = 0.918$ ค่าดัชนี $AGFI = 0.906$ ค่าดัชนี $CFI = 0.964$ และค่าดัชนี $RMSEA = 0.051$ โดยปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษาประกอบด้วยปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความเข้มแข็งของวัฒนธรรมโรงเรียน คุณภาพการจัดทรัพยากรการเรียนรู้ และคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนรู้ และยังพบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลทางอ้อมผ่านความเข้มแข็งของวัฒนธรรมโรงเรียน และคุณภาพการจัดทรัพยากรการเรียนรู้ไปยังคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ปัจจัยคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นปัจจัยเดียวที่ส่งผลทางตรงต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 (จุฬามณี ไกรคุณาคัย, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากข้อสรุปการใช้ภาวะผู้นำในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการบริหารงานโดยยึดมั่นตามวิสัยทัศน์ขององค์กร ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ดังนั้นในการนำผลการวิจัยไปใช้ จึงควรให้ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาสร้างข้อกำหนดมาตรการกำกับติดตามให้เกิดการบริหารงานที่ยึดมั่นตามวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560 – 2579 โดยเฉพาะ การผลิตและพัฒนากำลังคนด้านการอาชีวศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและจากผลการวิจัยยังพบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนแผนการปฏิบัติงานเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ดังนั้นในการนำผลการวิจัยไปใช้ จึงควรมีแผนงานการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี และความต้องการของตลาดแรงงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) จากข้อสรุปของการวิจัยที่พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นการแนะนำและมอบหมายงานเพื่อยกระดับความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการทำงาน ส่งผลต่อ การบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียน

อาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาการมอบหมายงานเพื่อกระตุ้นการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการยกระดับความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการทำงานของผู้เรียนอาชีวศึกษาที่สอดคล้องตามความต้องการแรงงานทักษะฝีมือของภาคเอกชน 2) จากข้อสรุปของการวิจัยที่พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาซึ่งเป็นการใช้ทักษะการสื่อสาร ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการจัดทำคู่มือการใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาให้สามารถนำลงสู่การบริหารสถานศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนด้านการอาชีวศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้ตามมา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). เอกสารประกอบการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2560). แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- จุฑามณี ไกรคุณาศัย. (2560). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษา. วารสารปัญญาวิวัฒน์, 9(2), 171-182.
- วรรณา ด้วงสว่าง. (2560). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การสร้างพลังเครือข่ายความร่วมมือการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีและความสำเร็จของระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในประเทศไทย. วารสารบทความวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 28(2), 68-83.
- วาระทีดีอาร์ไอ. (2559). มองลึกคุณภาพอาชีวะฯไทย สู่ทางแก้ไขตรงจุด. เรียกใช้เมื่อ 13 มีนาคม 2562 จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/638574>
- สมชัย จิตสุชน และคณะ. (2560). การศึกษาตลาดแรงงานไทยเพื่อยกระดับคุณภาพแรงงานและผลักดันประเทศให้พ้นกับดักรายได้ปานกลาง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2554). หลักการทฤษฎีและนวัตกรรมการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- เอกรินทร์ สังข์ทอง. (2552). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม : การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ. วารสารบทความวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 20(1), 2-3.
- Chin, K. S. & Pun, K. F. (2002). A Proposed Framework for Implementing TQM in Chinese Organizations. *International Journal of Quality and Reliability Management*, 19(3), 279-294.
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (2011). *Education Administration : Theory, Research and Practice*. (6th ed.). New York: McGraw – Hill.
- Roger J. G. (2014). *Transformational Leadership : The Impact on Organizational and Personal Outcomes*. Retrieved March 13, 2018, from <http://www.regent.edu>
- Timothy N. A. & Pilgreen. T. (2014). Adopting the transformational leadership perspective in a complex research environment. Retrieved March 13, 2018, from <http://www.ncura.edu/content/news/rmr/docs/>

รูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจ
การท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม จังหวัดพัทลุง*

MODEL PARTICIPATORY SOCIAL RESPONSIBILITY ENTREPRENEURS OF
COMMUNITY OF CSR PROMOTION OF – BASED TOURISM
ENTERPRISES IN PHATTHALUNG PROVINCE

จิราภรณ์ บุญยั้ง

Jiraporn Boonying

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

สุจิตรา จันทนา

Sujitra Chantana

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University, Thailand

E-mail: jiraporn.bo@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) สำรวจรูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมกับความมีชื่อเสียงภาพลักษณ์ และการมีส่วนร่วม 3) ค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นการวิจัยแบบผสมเชิงปริมาณกับเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาค่าความสัมพันธ์ และค่าเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 75.8 อายุระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 58.0 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 63.50 มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 79.0 อาชีพผู้ประกอบการ คิดเป็นร้อยละ 34.8 มีรายได้ต่อเดือนที่ 10,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.8 2) ระดับความคิดเห็นด้านการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณารายด้านพบว่าความรับผิดชอบต่อจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมที่เหมาะสมในด้านภาพลักษณ์ คือความมีชื่อเสียง ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมพบว่าการมีส่วนร่วมไม่มีความสัมพันธ์ส่วนภาพลักษณ์, ความมีชื่อเสียงมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อ

* Received 8 August 2020; Revised 29 December 2020; Accepted 15 January 2021

สังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเป็นไปในทางเดียวกันว่าภาครัฐและเอกชนต้องส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม ให้เกิดกิจกรรมขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ต้องส่งเสริมและพัฒนาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์ และรักษาภาพอันสวยงามของวัฒนธรรมไทย

คำสำคัญ: การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม, ผู้ประกอบการ, วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน, การมีส่วนร่วม

Abstract

This research Its objectives are 1) to survey the personal characteristics of the respondents 2) to survey the model of CSR promotion with reputation, image and participation 3) to find the relationship between model of CSR promotion and reputation And participation Of participatory community tourism enterprises The researcher has specified the research methodology. Is a combined research The sample consisted of 400 people. The tools used were questionnaires and in - depth interviews. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation. Finding relationships person's. The results of the research revealed that 1) Most of the respondents were female. Accounting for 75.8%, aged between 41 - 50 years, accounting for 58.0%, marital status accounting for 63.50%, having bachelor degree education Accounting for 79.0 percent of the total, occupation 34.8 percent, with monthly incomes of 10,001 - 20,000 baht or 34.8 percent 2) The level of opinion on CSR promotion found that The overall high level in most of the cases were found. Responsibility to ethics Most are average , followed by the responsible law the image as a whole at a high level. The model of CSR promotion that is suitable for image, followed by reputation Relations between model of CSR promotion shows that participation does not have a relationship with the image , reputation. In relation to the model of CSR promotion with statistical significance at the level of 0.05 Your feedback and opinions are in the same way that the general standards and the private sector must be encouraged. Participatory community tourism enterprise entrepreneurs For activities to occur regularly Must promote and develop the environment and preserve the nature

of the tourist attraction to be outstanding, unique and preserve the beautiful image of Thai

Keywords: CSR Promotion, Entrepreneurs, Community Tourism Enterprises, Participation

บทนำ

จากอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยได้นำระบบเศรษฐกิจ รูปแบบที่นิยมมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศส่งผลให้เกิดปัญหาหลายด้าน ทั้งในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เมื่อความเจริญมีมากขึ้นเท่าไร ปัญหาที่เกิดขึ้นซับซ้อนมากขึ้นจนบางปัญหายากที่จะแก้ไข ทำให้ธุรกิจต่าง ๆ เริ่มตระหนักถึงความสำคัญต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การดำเนินธุรกิจจึงเน้นรูปแบบกิจการเพื่อสังคมโดยธุรกิจทุกประเภทสามารถที่จะเป็นกิจการเพื่อสังคมได้ด้วยว่า กิจการเพื่อสังคมเป็นกิจการที่มีความเหมือนกับธุรกิจทั่วไป คือ มีการผลิตและขายสินค้า เพื่อสร้างผลกำไร แต่ผลกำไรที่ได้จากการดำเนินธุรกิจไม่ได้ให้ผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของคนใดผลกำไรส่วนหนึ่งของการดำเนินกิจการเพื่อสังคมจะถูกแยกออกเป็น 2 ส่วนส่วนที่ 1 จะกลับคืนสู่ธุรกิจเพื่อให้ธุรกิจสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ขณะที่กำไร ส่วนที่ 2 จะถูกนำกลับสู่สังคมในรูปแบบทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงินผล ซึ่งกำไรในส่วนนี้สามารถวัดผลจากหลายดัชนีด้วยกัน เช่น เป็นคุณภาพชีวิตและสังคมที่ดีขึ้น สิ่งสำคัญของการนำผลกำไรกลับคืนสู่สังคมเพื่อแก้ปัญหาสังคมนั้น คือ การที่ชุมชนสามารถพึ่งพาได้โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก หรือรัฐบาลแต่อย่างใดเพียงทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมีการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถยกระดับ ความเป็นอยู่การใช้ชีวิตของคนในชุมชนไปในทางที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืนได้ (สุทธดา ชัตติยะ, 2560)

ความรับผิดชอบต่อสังคมได้ก่อเริ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2523 ซึ่งเป็นแนวคิดการทำธุรกิจควบคู่ไปกับการดูแลสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมภายในและภายนอกองค์กรที่คำนึงถึงผลประโยชน์ต่อสังคมทั้งในระดับใกล้และไกลด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กร หรือทรัพยากรจากภายนอกองค์กรในอันที่จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข (สถาบันไทยพัฒน์, 2553) หลังปี พ.ศ. 2533 ปัจจุบันบริษัทต่าง ๆ ทั่วโลกแข่งขันกันทางด้านคุณภาพและนวัตกรรมแต่ก็มีปัญหามากเพราะตลาดเดิมมีการแข่งขันสูงมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะตลาดหรือกลุ่มลูกค้าที่มีกำลังซื้อมีจำนวนจำกัดประมาณ 800 ล้านคน จากประชากรทั้งสิ้น 6,500 ล้านคนทั่วโลกทำให้ธุรกิจเริ่มเบนทิศทางไปสู่กลุ่มลูกค้าใหม่นั้นคือ กลุ่มประชากรยากจนที่เป็นคนส่วนใหญ่ของโลกหรือประมาณ 4 พันล้านคนซึ่งแม้ว่าตลาดกลุ่มนี้จะมีกำลังซื้อน้อยหรือยังไม่มีเลย แต่ก็เป็ตลาดกลุ่มใหญ่มากที่พร้อมจะเพิ่มกำลังซื้อได้มากขึ้น ในอนาคตดังนั้นองค์กรธุรกิจจึงเริ่มหันมามองและพัฒนาตลาดฐานพีระมิดหรือที่เรียกว่าแนวคิดการขยายฐานลูกค้าแบบ Boltom Up Strategy หรือกลยุทธ์เจาะกลุ่มตลาดล่างนั่นเอง โดยเป็นกลยุทธ์ที่มุ่งพัฒนาให้คนส่วนใหญ่กลุ่มนี้พร้อมที่จะเป็นลูกค้าในอนาคตแต่การที่จะเจาะตลาดกลุ่มนี้

เป็นสิ่งที่ยาก เพราะเป็นตลาดใหญ่ที่ยังค่อนข้างล้าหลังยึดติดกับประเพณีค่านิยมท้องถิ่นไม่ไว้วางใจนักธุรกิจ ดังนั้น การที่จะเข้าไปทำความเข้าใจกับค่านิยมหรือสร้างความเชื่อใจจึงต้องอาศัยแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นการแสดงความปรารถนาดีและพัฒนาให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นพร้อมที่จะเป็นลูกค้าในอนาคต (พนาวัลย์ คุ่มสุด, 2554)

สำหรับในประเทศไทย ประชาชนทั่วไปส่วนมากเข้าใจผิด คิดว่าความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นเป็นเพียงวิชาการสร้างภาพลักษณ์ (Image) ให้กับองค์กรรวมถึงเพียงการทำกิจกรรมเพื่อสังคมที่ไม่ได้ก่อให้เกิดความยั่งยืนเป็นเพียงแค่การบริจาคขององค์กร อาจกล่าวได้ว่าความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคแรก ๆ นั้น องค์กรอาจไม่ได้เห็นความสำคัญหรือมีความตั้งใจที่ตมมากนัก ส่วนการทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเกี่ยวกับการที่ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งมีจุดประสงค์ในการทำกิจกรรม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จุดประสงค์ในการทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหาร

อันดับ	จุดประสงค์	จำนวนร้อยละที่ตอบ (%)
1	เจตนาธรรมของประธานกรรมการบริหาร	66.33
2	เพื่อช่วยพัฒนาภาพลักษณ์และตราสินค้าขององค์กร	53.33
3	เป็นสิ่งสำคัญต่อลูกค้า	26.67
4	เพื่อลดความเสี่ยง	23.33
5	ความมั่นคงในสังคม	16.67
6	การคาดหวังจากชุมชน	6.67

ที่มา: (สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม, 2560)

จะเห็นได้ว่าการทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทส่วนใหญ่มากถึง ร้อยละ 66.33 เห็นว่า การทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมมักเกิดขึ้นเนื่องจากเจตนาธรรมของประธานกรรมการบริหาร ขณะที่ร้อยละ 50.33 การทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อช่วยพัฒนาชื่อเสียง ภาพลักษณ์ตราสินค้าขององค์กร เป็นสิ่งที่สำคัญต่อลูกค้าเพียง ร้อยละ 26.67 การลงมือทำล่วงหน้าเพื่อลดความเสี่ยง ร้อยละ 23.33 เพื่อความมั่นคงในสังคมร้อยละ 16.67 และเป็นที่คาดหวังจากชุมชนเพียงร้อยละ 6.67 เท่านั้น ตามลำดับ (สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม, 2560)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. เพื่อสำรวจรูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมกับความมีชื่อเสียงขององค์กรและการมีส่วนร่วม

3. เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมกับภาพลักษณ์ ความมีชื่อเสียง และการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการวิสาหกิจท่องเที่ยวชุมชนแบบมีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนผู้เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้เสีย 400 คน กลุ่มตัวอย่างหาได้จาก ตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ กรณีที่ไม่สามารถนับจำนวนประชากรได้ การแจกข้อมูลหรือแบบสอบถามเป็นแบบง่าย ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้การศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative research) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative research) ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างแบบสอบถามและกำหนดตามกรอบแนวคิดของการวิจัย

ขั้นที่ 2 ศึกษาข้อมูลจากหนังสือบทความและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 3 ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการผู้เกี่ยวข้องในวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 100 คน

ขั้นที่ 4 กำหนดประเด็นและขอบเขตของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัยโดยทำโครงสร้างแบบ

ขั้นที่ 5 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับร่างตามโครงสร้างของแบบสอบถาม

ขั้นที่ 6 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับร่างที่สร้างขึ้นพร้อมแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีความรู้และประสบการณ์เฉพาะด้านจำนวน 5 ท่านเพื่อทดสอบความเที่ยงตรง ความครอบคลุมเนื้อหาและความถูกต้องและสำนวนภาษาโดยพิจารณาตรวจสอบตามทฤษฎี IOC (Item objective Congruent)

ขั้นที่ 7 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับร่างที่ได้ผ่านการแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญโดยพิจารณาความสมบูรณ์อีกครั้งและนำไปทดลองใช้ใช้คู่กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างอุตสาหกรรมประกันชีวิตจำนวน 30 ชุดและนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) แบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยคำถามชนิดปลายปิด (Closed - ended Question) และชนิดปลายเปิด (Open - ended Question) ซึ่งให้กลุ่มตัวอย่างกรอกแบบสอบถามเอง (Self Administration)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้ทำการเก็บรวบรวมจากผู้เกี่ยวข้อง
อบจ. อบต. การท่องเที่ยว ผู้ประกอบการวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน 400 คน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และ
ฐานข้อมูลออนไลน์

ในการแปลผลจากคะแนนที่ได้จากการเก็บรวบรวมแบบสอบถามแล้วใช้
ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มทั้งหมดเป็นเกณฑ์ในการแบ่งระดับการนำกลยุทธ์
ไปใช้ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย		ระดับความคิดเห็น
4.21 - 5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
3.41 - 4.20	หมายถึง	ระดับมาก
2.61 - 3.40	หมายถึง	ระดับปานกลาง
1.81 - 2.60	หมายถึง	ระดับน้อย
1.00 - 1.80	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้น จะนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์จัด
กลุ่มโดยแบ่งเป็น 3 ระดับ เพื่อยกระดับความสัมพันธ์ไคสแควร์ (Chi - square) ดังนี้

คะแนน 1.00 - 2.99 คะแนนและต่ำกว่า	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ
คะแนน 3.00 - 3.99 คะแนน	มีความสัมพันธ์ในระดับปาน

กลาง

คะแนน 4.00 - 5.00 คะแนน	มีความสัมพันธ์ในระดับสูง
-------------------------	--------------------------

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์
ทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 การสำรวจปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การสำรวจปัจจัยส่วนบุคคล การ
ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านภาพลักษณ์ ความมีชื่อเสียง และการมีส่วนร่วม โดยใช้
สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ของการส่งเสริม
ความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านภาพลักษณ์ ความมีชื่อเสียง ได้แก่ ค่าสถิติเลขคณิต ($\bar{x}$) ค่า
เบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง (Kurtosis) ในโปรแกรมสถิติ
สำเร็จรูป

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านภาพลักษณ์ ความมีชื่อเสียง การมีส่วนร่วม ได้แก่ ความสัมพันธ์ (correlations)

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยที่การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีดังต่อไปนี้

การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อนมนุษย์ ความรับผิดชอบต่อจริยธรรม ความรับผิดชอบต่อกฎหมาย และความรับผิดชอบต่อธุรกิจ

ภาพลักษณ์ ได้แก่ ภาพลักษณ์ชุมชน ภาพลักษณ์องค์กร และภาพลักษณ์ผู้ประกอบการวิสาหกิจท่องเที่ยวชุมชน

ความมีชื่อเสียง ได้แก่ ความคาดหวังของสังคม บุคลิกภาพขององค์กร และความไว้วางใจ

2. ขอบเขตด้านประชากร

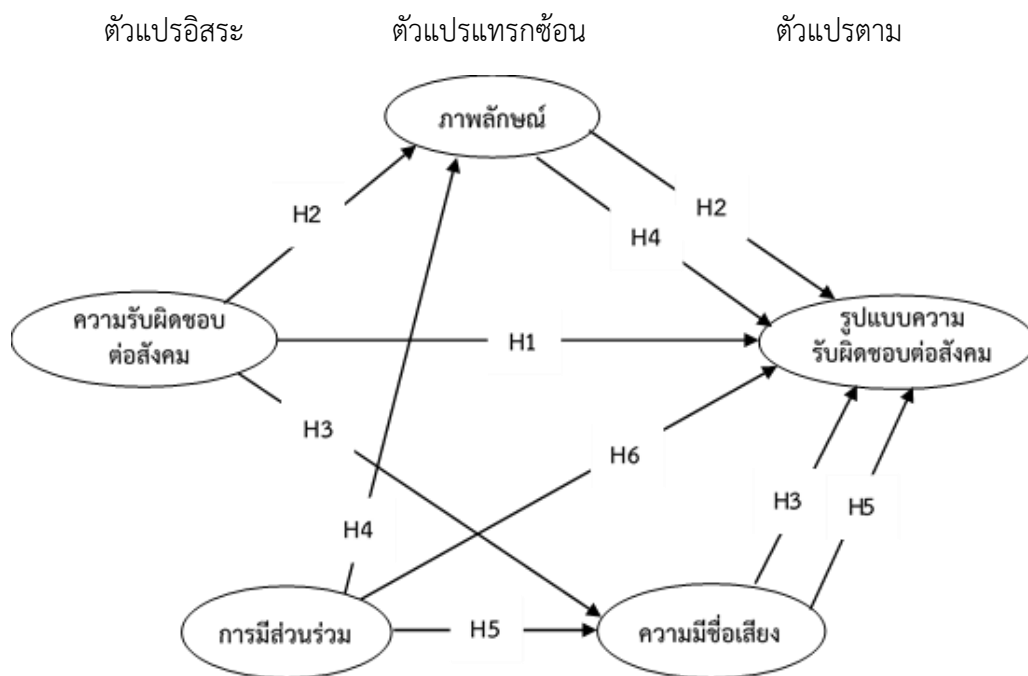
ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย,ผู้ประกอบการวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม จังหวัดพัทลุง

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ตุลาคม 2562 - ตุลาคม 2563, เก็บรวบรวมข้อมูล กุมภาพันธ์ 2563 - เมษายน 2563

4. องค์ประกอบตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาตัวแปรรูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ตัวแปรอิสระได้แก่การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อนมนุษย์ ความรับผิดชอบต่อจริยธรรม ความรับผิดชอบต่อกฎหมาย และความรับผิดชอบต่อธุรกิจ ตัวแปรแทรกซ้อนได้แก่ภาพลักษณ์ได้แก่ - ภาพลักษณ์ชุมชน ภาพลักษณ์องค์กร และภาพลักษณ์ผู้ประกอบการวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน - ความมีชื่อเสียงได้แก่ ความคาดหวังของสังคม บุคลิกภาพขององค์กร และความไว้วางใจ - การมีส่วนร่วม ได้แก่ การรับรู้ข่าวสาร และการมีส่วนร่วมในการวางแผน การปรึกษาหารือ การประชุมรับมือความคิดเห็น การร่วมมือในการตัดสินใจ และการใช้กลไกทางกฎหมายเมื่อเห็นว่ากลไกไม่เป็นธรรม ตัวแปรตามได้แก่ รูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องรูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 75.8 อายุระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 58.0 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 63.50 มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 79.0 อาชีพผู้ประกอบการ คิดเป็นร้อยละ 34.8 และมีรายได้ต่อเดือนที่ 10,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.8

2. รูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านภาพลักษณ์ ความมีชื่อเสียง และการมีส่วนร่วม พบว่า

2.1 การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 และค่า S.D เท่ากับ 0.72 เมื่อให้ความสำคัญเป็นรายด้าน พบว่า ความรับผิดชอบต่อจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 และค่า S.D เท่ากับ 0.73 รองลงมา คือ ความรับผิดชอบต่อกฎหมาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24

และค่า S.D เท่ากับ 0.71 และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ความรับผิดชอบต่อธุรกิจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 และค่า S.D เท่ากับ 0.75

2.2 ภาพลักษณ์วิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีผู้ตอบแบบสอบถามโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 และค่า S.D เท่ากับ 1.21 เมื่อให้ความสำคัญเป็นรายด้าน พบว่า ภาพลักษณ์ขององค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 และค่า S.D เท่ากับ 1.17 รองลงมา คือภาพลักษณ์ผู้ประกอบการวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 และค่า S.D เท่ากับ 1.21 และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ภาพลักษณ์ของชุมชนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 และค่า S.D เท่ากับ 1.27

2.3 ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีผู้ตอบแบบสอบถามโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 และค่า S.D เท่ากับ 0.38 เมื่อให้ความสำคัญเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความไว้วางใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 และค่า S.D เท่ากับ 0.47 รองลงมาคือด้านบุคลิกภาพขององค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 และค่า S.D เท่ากับ 0.57 และด้านความคาดหวังของสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 และค่า S.D เท่ากับ 0.47 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2.4 ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีผู้ตอบแบบสอบถามโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 และค่า S.D เท่ากับ 1.18 เมื่อให้ความสำคัญเป็นรายด้าน พบว่าด้านการรับรู้ข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 และค่า S.D เท่ากับ 0.93 รองลงมา คือการมีส่วนร่วมในการวางแผน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 และค่า S.D เท่ากับ 1.04 และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านการใช้กลไกทางกฎหมายเมื่อเห็นว่ากลไกไม่เป็นธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.70 และค่า S.D เท่ากับ 1.48

2.5 ทศนคติรูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมมีผู้ตอบแบบสอบถามในระดับสูงสุดคือด้านภาพลักษณ์ คิดเป็นร้อยละ 64 รองลงมาคือความมีชื่อเสียง คิดเป็นร้อยละ 29 และข้อที่มีค่าร้อยละน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 7

3. ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่าการมีส่วนร่วมไม่มีความสัมพันธ์ ส่วนภาพลักษณ์, ความมีชื่อเสียงมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเป็นไปในทางเดียวกันว่าภาครัฐและเอกชนต้องส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมให้เกิดกิจกรรมขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ต้องส่งเสริมและพัฒนาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์ และรักษาภาพอันสวยงามของวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ต่อไป

อภิปรายผล

การอภิปรายผลของการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการนำผลการวิจัยที่ค้นพบข้อเท็จจริงแล้วนำอธิบายผลที่สนับสนุนด้วยแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และมีการศึกษาปริญญาตรี รายได้ต่อเดือน 10,000 - 20,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนัฐพงษ์ สุขประเสริฐ ปราณี ต้นประยูร และกิตติมา ทามาลี ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่มีผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตลาดห้วยรออำเภอนครศรีอยุธยา จังหวัดนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่าสอดคล้องทั้งในข้อมูลส่วนบุคคล ในด้านระดับการศึกษาและรายได้ต่อเดือน (นัฐพงษ์ สุขประเสริฐ และคณะ, 2561)

2. รูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านภาพลักษณ์ ความมีชื่อเสียง และการมีส่วนร่วม

2.1 ด้านการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Carroll, A. B. แบ่งองค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อสังคมออกเป็น 4 ด้าน หรือที่รู้จักกันในชื่อพีระมิตความรับผิดชอบต่อสังคม (Carroll, A. B., 1991)

2.2 ด้านภาพลักษณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อให้ความสำคัญเป็นรายด้าน พบว่าภาพลักษณ์ขององค์กรอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภรณ์ บุญยั้ง ศึกษาเรื่องส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจการท่องเที่ยวชุมชนโดยแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าภาพลักษณ์การวิสาหกิจการท่องเที่ยวชุมชนโดยแบบมีส่วนร่วมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (จิราภรณ์ บุญยั้ง, 2562)

2.3 ด้านความมีชื่อเสียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อให้ความสำคัญเป็นรายด้านพบว่าความไว้วางใจมีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Berens, G. & Van Riel, C. B. M. แบ่งลักษณะของการวัดชื่อเสียงขององค์กรออกเป็น 3 ลักษณะ โดยลักษณะแรกเป็นการวัดชื่อเสียงขององค์กรจากความคาดหวังของสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กรใช้ในการพิจารณาการดำเนินงานขององค์กร พฤติกรรมขององค์กร ลักษณะที่สองเป็นการวัดชื่อเสียงขององค์กรจากความไว้วางใจ ซึ่งผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กรจะพิจารณาจากความซื่อสัตย์ โปร่งใส ความน่าเชื่อถือ และการช่วยเหลือต่อสังคม (Berens, G. & Van Riel, C. B. M., 2004)

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านพบว่า ด้านการรับรู้ข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในการวางแผน อาจเป็นเพราะชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การได้รับผลประโยชน์ และสมาชิกนำไปพัฒนาปรับปรุงชุมชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของในชุมชนท้องถิ่น จึงเห็นความสำคัญของเรื่องการมีส่วนร่วมดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัย

ของ ฌพัซร ประพันธ์พจน์ ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของ พนักงานบริษัท ยูนิลีเวอร์ไทยโฮลดิ้ง จำกัด พบว่า พนักงานมีส่วนร่วม 3 กระบวนการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน การมีส่วนร่วมในการวางแผน และการมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานพัฒนา (ฌพัซร ประพันธ์พจน์, 2558) และสอดคล้องแนวคิดของรมณีย์ บุญวานิช กล่าวว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วยการรับรู้ข่าวสาร จะได้รับผลกระทบจะต้องได้รับแจ้ง ให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (รมณีย์ บุญวานิช, 2552)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า การมีส่วนร่วมไม่มีความสัมพันธ์ ส่วนภาพลักษณ์, ความมีชื่อเสียงมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการ ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งภาพลักษณ์มี ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วม เนื่องจากหากธุรกิจมีภาพลักษณ์ที่ดี ทำให้คนรู้จักมากขึ้น ส่งผล ให้เกิดการมีส่วนร่วมมาก สอดรับกับแนวคิดของรมณีย์ บุญวานิช ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเกิด จากการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ทำให้ธุรกิจนั้นเป็นที่รู้จักแก่สังคม (รมณีย์ บุญวานิช, 2552)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องรูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการ วิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็น แนวทางเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนี้ 1) เป็นกิจกรรมหลักที่ ดำเนินการสนับสนุนทางสังคม เป็นกิจกรรมหลักที่ดำเนินโดยวิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน แบบมีส่วนร่วมเพื่อสนับสนุนประเด็นทางสังคม และทำให้พันธสัญญาในความรับผิดชอบต่อ สังคมของวิสาหกิจท่องเที่ยว ได้แก่วิสาหกิจสนับสนุนโครงการที่ทำให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมต่อไป 2) ชุมชนและสมาชิก ผู้ประกอบการวิสาหกิจ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรจัดกิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อสังคม การบริจาคเงินให้องค์กรการ สาธารณกุศลต่อปัญหาของชุมชนทุก ๆ ด้าน 3) เนื่องจากสภาพธุรกิจปัจจุบันปัญหาด้าน สิ่งแวดล้อมหรือชุมชนโดยรอบ ซึ่งองค์กรไม่สามารถตัดขาดจากความรับผิดชอบต่อสังคมได้ 4) วิสาหกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องทุ่มเทงบประมาณเพื่อการดูแลเอาใจใส่ในการสร้างสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและช่วยเหลือสังคมโดยรวมให้มากที่สุด และมีข้อเสนอแนะในการนำ ผลการวิจัยไปใช้ 1) ผู้ประกอบการวิสาหกิจการท่องเที่ยว โรงแรม ที่พัก ภาครัฐ ชุมชน ใช้เป็น ข้อมูลให้ประกอบการผู้อนุรักษ์ท่องเที่ยว ใช้ในการวางแผนนโยบายดำเนินกิจกรรมในโครงการ ต่อไป 2) ควรมีการส่งเสริมการรับรู้ และปรับทัศนคติไปทิศทางเดียวกัน เพื่อที่องค์กรจะได้พบ กับความสำเร็จและยั่งยืนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพนักงานต่อกิจกรรมการส่งเสริมความ รับผิดชอบต่อสังคม 3) พัฒนาการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม

และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในธุรกิจท่องเที่ยว องค์การท้องถิ่นเช่น อบจ. อบต. ดำเนินกิจกรรมโดยการส่งเสริมการรับรู้ และปรับทัศนคติไปทิศทางเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ บุญยั้ง. (2562). การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจการท่องเที่ยวชุมชนโดยแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 21(1), 87-94.
- ณพัชร ประพันธ์พจน์. (2558). การมีส่วนร่วมในกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของพนักงานบริษัท ยูนิลีเวอร์ไทยโฮลดิ้ง จำกัด. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นัฐพงษ์ สุขประเสริฐ และคณะ. (2561). การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่มีผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ตลาดห้วยรออำเภอนครศรีอยุธยา จังหวัดนครศรีอยุธยา. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 20(2), 9-17.
- พนาวลัย คุ่มสุด. (2554). รูปแบบความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าของธุรกิจผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ในประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- รมณีย์ บุญวานิช. (2552). การมีส่วนร่วมของพนักงานในการจัดการสิ่งแวดล้อม บริษัท ไทยโตชิบา อุตสาหกรรม จำกัด. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สถาบันไทยพัฒน์. (2553). เปิดผลสำรวจ CSR ไทยโตสวนกระแสเศรษฐกิจ. เรียกใช้เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2563 จาก www.thaicssr.com
- สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม. (2560). กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม. เรียกใช้เมื่อ 8 มกราคม 2563 จาก www.csri.or.th
- สุทธดา ชัดติยะ. (2560). พฤติกรรมความต้องการปกป้องสารพิษของผู้บริโภคในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย. ใน การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติ ครั้งที่ 2 “มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นวัตกรรมสร้างสรรค์สังคม” . มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- Berens, G. & Van Riel, C. B. M. (2004). Corporate associations in the academic literature: Three main streams of thought in the reputation measurement literature. *Corporate Reputation Review*, 7(2), 161-178.
- Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility : toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, 34(4), 39-48.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรค์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double Blind Peer – Reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน ทางวารสารมีกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรค์

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 – 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมี

รายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิง/1 บทความ

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ ปิด – ปิด แล้วระบุชื่อ – นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย เว้นวรรคหนึ่งครั้งแล้วตามด้วยอ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่าง เช่น “คุณธิปไตยทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพศาลในภพทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย อาภากร, 2560)

3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมชื่อผู้แต่งทั้งสองราย แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโและเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kemp, S., 2020)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Levinson, D. & Ember, M., 1996)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Davis, S. N. et al., 2020)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ จ. สุจิตโน. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลข หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทา จพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง ฝายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบุญธ ทัศนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอรุณบุคคล.
ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาควณิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น
ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทาง
โหราศาสตร์. (นางณัฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ
15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป
ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้
เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก [http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-
ประกาศ/](http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/)

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ ตอนที่/ หน้า/ (วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57
ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.
- สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอรหันตบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.
- Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India. The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.
- Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6(5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนมได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่ง

เข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วย ภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับแจ้งวารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16.pt).....ระบุประเภทของวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....
.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด).....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

.....(16.pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt).....

2. (16 pt).....

3. (16 pt).....

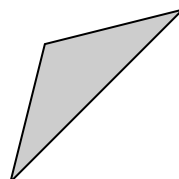
วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

(16 pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่
สอดคล้อง กับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

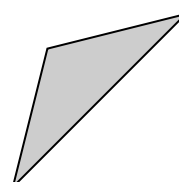
.....

.....

.....

.....

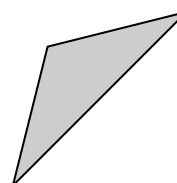
.....

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์หรือออกมาใน
รูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

[illegible]

...(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

[illegible]

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ
กรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16.pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและ
ความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16.pt).....

.....

.....

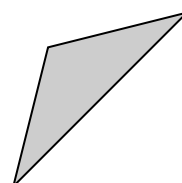
.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

...(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

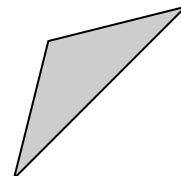
.....

.....

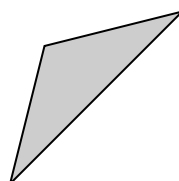
.....

.....

Keywords: 3 – 5 words

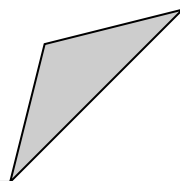
(16 pt)

[illegible]

เนื้อหา (18 pt)

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....